Дік Френсіз

У пастці

Переклад Дмитра Грицюка

Я складаю щиру подяку професійним художникам Майклу Джеффрі з Австралії і Йозефу Іра з Чехословаччини, які ласкаво ознайомили мене зі своїми майстернями, методами роботи, способом мислення і життям. Висловлюю вдячність також багатьом мистецьким галереям, експерти яких давали мені потрібну інформацію і допомагали в роботі, а саме: Пітерові Джонсону з галереї "Оскар енд Пітер Джонсон", Лондон, Південно-Західний район, 1, та галереї "Стад енд Стейбл" в Аскоті.

Розділ перший

Я стояв біля місця трагедії, ще нічого не знаючи про неї, і силкувався збагнути, що тут діється.

Біля будинку мого кузена стояли три поліційні машини і карета "швидкої допомоги" із сигнальною башточкою, де зловісно блимало блакитне світло; люди із зосередженими обличчями метушливо снували крізь відчинені парадні двері. Холодний вітер ранньої осені сумно гнав уздовж вулиці пожухле брунатне листя, проносилися свинцеві хмари, нагнітаючи передчуття лиха. Шоста година вечора, п'ятниця, графство Шропшір, Англія.

Яскраво-білі спалахи, які час від часу зблискували у вікнах, свідчили, що всередині будинку працювали фотографи. Я— зняв з плеча сумку, поставив її разом з— невеличкою валізою на траву і так, у небезпідставному передчутті чогось недоброго, закінчив подорож до свого кузена.

Я приїхав сюди поїздом, щоб провести уїкенд. Але кузен не зустрів мене з машиною, як пообіцяв, і я пройшов пішки півтори милі путівцем, сподіваючись, що він ось-ось примчить у своєму заляпаному "пежо", дужий, сповнений жартів, перепросин і планів.

Ніяких жартів не було.

Він стояв у холі блідий і немов очманілий..У своєму охайному робочому костюмі, здавалось, увесь обм'як, руки безвільно звисали вздовж тулуба, ніби він уже ними не володів. Голова його була злегка повернута до вітальні, де спалахували бліци фотографів, в очах застиг вираз шоку.

— Доне? — звернувся я і підійшов ближче. — Дональде!

Він не чув мене. Зате почув поліцейський. Він метнувся з вітальні, у своїй темно-голубій уніформі, схопив мене за руку, різко повернув і нецеремонно штовхнув до дверей.

— Вийдіть звідси, сер, — сказав він. — Прошу вас. Дональд невпевнено перевів на нас свій напружений погляд.

— Чарлз... — його голос був хрипкий. Поліцейський послабив стиск.

— Ви знаєте цього чоловіка? — спитав він Дональда.

— Я його кузен, — сказав я. [5]

— О-о! — Він прийняв руку, наказав мені залишатися в кімнаті і потурбуватися про містера Стюарта, а сам повернувся до вітальні порадитися.

— Що сталося? — запитав я.

Дон не мав уже сили відповідати. Його голова знову повернулася до дверей вітальні. Пройнятий жахом, він ніяк не міг прийти до тями. Я не послухав порад поліцейського, ступив десять обережних кроків і зазирнув усередину.

Знайома кімната була незвично порожня. Ні картин, ні прикрас, ні східних килимів, якими була встелена аж до плінтусів підлога. Тільки голі сірі стіни, оббиті ситцем канапи, безладно відсунуті важкі меблі і великий простір запилених квадратів паркетної підлоги.

А на підлозі — закривавлений труп молодої дружини мого кузена.

У просторій кімнаті було повно людей з поліції, заклопотаних своїми справами: вони обмірювали, фотографували, знімали відбитки пальців. Я усвідомлював, що вони тут, але не бачив їх. Я бачив тільки Регіну, яка лежала навзнак з восковим обличчям.

Напіврозплющені очі з мертвотним відблиском, відвисла нижня щелепа, незграбна поза справляли гнітюче враження. Відкинута вбік рука із скарлюченими білими пальцями немов застигла у благанні. Тут пощади не було.

Я дивився на її розміжчену голову і відчував, як кров холоне мені у жилах.

Поліцейський, що випихав мене перед цим, повернувся після короткої консультації зі своїм начальством і, побачивши, як я похитуюсь на порозі, стурбовано поспішив до мене.

— Я ж велів вам чекати з того боку, сер, — кинув він роздратовано, даючи зрозуміти, що я сам винен у тому, що мені стало недобре.

Я тупо кивнув головою і вийшов у хол. Дональд сидів на східцях і, здавалося, нічого не бачив. Я сів на підлогу біля нього і схилив голову на коліна.

— Це я... з... знайшов її, — промовив він.

Що на це відповісти?

У мене перехопило горло. Мені самому було моторошно. А він же з нею жив, любив її. Кволість поволі проходила, хоч залишалося відчуття нудоти. Я зіперся на стіну, мені шкода було, що я нічим не міг йому допомогти.

— Вона... ніколи... вдома... п... п'ятницями, — пробелькотів він. [6]

— Знаю.

— О— ш... шостій. О ш... шостій годині вона поверталася... додому. Завжди.

— Зараз принесу бренді, — сказав я.

— Вона не мала... бути тут...

Я насилу підвівся з підлоги і пішов до їдальні; тільки тут я збагнув нарешті, що означає ота порожня вітальня. У цій кімнаті теж були голі стіни, голі полиці, повисовувані й поскидувані на підлогу порожні шухляди. Ні срібних оздоб, ні срібних ложок, ані виделок. Зникла колекція старовинної порцеляни. Натомість — купа стягнутих зі столу скатертин, серветок і бите скло.

Дім мого кузена пограбовано. І Регіна... Регіна, яка ніколи п'ятницями не бувала вдома... чомусь прийшла."

Я підійшов до розграбованого буфета переповнений гнівом, ладен порозбивати голови всім отим пожадливим і немилосердним негідникам, що так цинічно і жорстоко знищують зовсім незнайомих людей. Співчуття — це заняття святих. Я ж відчував лише зненависть, люту і нещадну.

Мені пощастило знайти дві вцілілі склянки, але жодного трунку. Обурений, я вийшов через двері-млинок на кухню і налив води в електричний чайник.

І в цій кімнаті повсюди видніли сліди грабунку. З полиць геть-чисто все було зметено. Які ж скарби, — дивувався я, — сподівалися знайти злочинці на кухні? Я нашвидкуруч заварив дві чашки чаю, порився у шафочці, де Регіна тримала прянощі, і, знайшовши бренді, відчув безглузду радість, що воно ще залишилося. Тут принаймні негідники дали маху.

Дональд все ще нерухомо сидів на східцях. Я втиснув . йому в руку чашку з міцним солодким напоєм, наказав випити, і він випив.

— Вона ніколи не бувала вдома... п'ятницями, — вже вкотре повторив він.

— Авжеж, — погодився я та й замислився: скільки ж людей знали про те, що її п'ятницями не було вдома?

Ми повільно допили чай. Я забрав у Дональда чашку, поставив разом зі своєю на підлогу і знову сів біля нього. Переважна більшість меблів, що стояли у холі, —пропала. Невеличкий шератоновий письмовий стіл... оббитий шкірою стілець... годинник дев'ятнадцятого століття у масивній оправі...

— Боже мій, Чарлзе, — сказав він.

Я глянув на нього. В його очах стояли сльози, на обличчі застиг невимовний біль. А я нічим, нічим не міг зарадити його горю. [7]

* * *

Цей жахливий вечір, здавалось, ніколи не скінчиться. Уже звернуло за північ. Поліцейські, —, подумав я, — люди чемні, добре знають свою справу і не такі вже й черстві. Та нібито головне для них — лише схопити, злочинців, а не втішати потерпілих. Мені здалося також, що в багатьох їхніх запитаннях вчувалися нотки сумніву: мовляв, а чи не самі домовласники зумисне влаштували пограбування, аби лише дістати добру страховку і замести всі сліди?

Дональд, здавалося, нічого цього не помічав. Він відповідав стомлено, ніби механічно, іноді, перш ніж відповісти, робив довгі паузи.

Так, усе, що вкрадено, було добре застраховане.

Так, майно було вже застраховане багато років.

Так, він був у своїй конторі цілий день, як завжди.

Так, він виходив перекусити. Сандвічами у пабі.

Так, він працює в агентстві довозу вина.

Його контора в Шрусбері.

Йому тридцять сім років.

Так, його дружина набагато молодша. їй двадцять два.

Про Регіну він говорив затинаючись, ніби язик і губи не слухались його: "Вона завжди... п'ятницями... працювала в магазині кві... квітів... у своєї при... приятельки".

— Чому?

Дональд неуважно подивився на поліцейського інспектора, що сидів навпроти за обіднім столом. Стільці від старовинного обіднього гарнітура зникли. Дональд сидів у плетеному кріслі, принесеному з солярію. Інспектор, констебль і я розмістилися на кухонних ослонах.

— Що?

— Чому вона саме п'ятницями працювала у магазині квітів?

— їй... їй... по... подобалося...

Я різко перебив:

— Вона була квіткаркою ще до того, як вийшла за Дональда. їй подобалося бути при ділі. У п'ятницю вона завжди виготовляла різні композиції з квітів для дансингів, для весільних урочистостей... — "І жалобні вінки теж", — подумав я, але не міг цього сказати. —

— Дякую, сер, однак я певен, що містер Стюарт може відповідати сам.

— А я певен, що не може.

Поліцейський інспектор повернувся, уп'явшись у мене очима. [8]

— Адже він у шоковому стані, — закінчив я свою думку.

— Ви лікар, сер?

В його голосі почувся відтінок чемної недовіри, що, безперечно, відповідало його професії. Я нетерпляче покрутив головою. Він глянув на Дональда, міцно стулив губи і знову повернувся до мене. Його прискіпливий погляд ковзнув по моїх джинсах, вицвілій джинсовій куртці, жовто-коричневому светрі, дорожніх черевиках і зупинився , на обличчі. Видно було, що я не справив на нього враження. .

— Добре, сер. Як вас звуть?

— Чарлз Тодд.

— Вік? —

— Двадцять дев'ять років.

— Професія?

— Художник.

Констебль без особливого ентузіазму занотував ці скромні дані у своєму записнику.

— Малюєте картини чи будинки фарбуєте?

— Картини.

— А що ви робили сьогодні, сер?

— Виїхав о пів на третю з Педдінгтона, а зі станції прийшов сюди пішки.

— Мета візиту?

— Просто так. Я завжди приїжджаю сюди раз чи двічі на рік.

— Добрі друзі, значить?

— Так.

Він якось непевно хитнув головою, повернувся до Дональда і почав сипати запитаннями, але вже ставив їх терпляче і без притиску.

— І о котрій годині ви звичайно повертаєтеся додому в п'ятницю, сер?

— Приблизно о п'ятій, — сказав Дон безвиразно.

— А сьогодні?

— Так само. — Болісна тінь пробігла по його обличчю. — Я побачив, що тут побували злодії... Подзвонив по телефону...

— Так, сер. Ми прийняли ваш виклик о сімнадцятій годині шість хвилин. А після того, як подзвонили нам, ви заходили до вітальні подивитися, що звідти вкрадено?

Дональд не відповів.

— Наш сержант знайшов вас там, сер, якщо ви пригадуєте.

— Чому? — промовив Дон з болем у голосі. — Чому вона прийшла додому? [9]

— Я сподіваюся, що ми встановимо істину, сер. Ретельне, невідступне розпитування тривало довго, але, наскільки я зрозумів; не досягло своєї мети, лише довело Дональда майже до цілковитого виснаження.

Я, на свій сором, відчув звичайнісінький голод, бо не потурбувався про те, щоб поїсти у той день. З жалем я подумав про обід, на який покладав надії" Регіна не шкодувала для страв всіляких компонентів приправ, вина і, ніби між іншим, вміла приготувати чудовий обід. Регіна, зі своєю кучмою темного волосся і незмінною усмішкою, балакуча, легковажна і привітна. Безневинну дівчину спіткало таке лихо.

Увечері її тіло поклали у санітарну машину й повезли. Я чув усе це, але Дональд і знаку не подав, що розуміє, звідки той шум. Я подумав, що, може, його мозок вибудував своєрідний захисний бар'єр проти всього, що завдавало нестерпних мук, і це можна було зрозуміти.

Інспектор нарешті встав і розім'явся; від довгого сидіння на кухонному ослоні у нього заніміли ноги та спина. Він сказав, що залишить на ніч у будинку чергового констебля, а сам повернеться вранці. Дональд непевно похитав головою; він, очевидно, не розчув як слід його слів, і навіть коли поліція поїхала, все ще сидів у кріслі, як робот, неспроможний поворухнутися.

— Ходімо, — сказав я. — Ходімо спати.

Я взяв його за руку, допоміг підвестися і повів по сходах нагору. Він ішов, як сновида, не опираючись.

У їхній спальні панував розгардіяш, проте у кімнаті з двоспальним ліжком, приготованим для мене, все лишалося на своїх місцях. Він не роздягаючись упав крижем у ліжко, затулив руками очі й у страшенному відчаї поставив те запитання, яке ставлять собі страждальці всього світу і на яке немає відповіді:

— Чому? Чому це сталося саме з нами?

Я пробув у Дональда цілий тиждень, і за цей час на деякі запитання, — тільки, звичайно, не на це, — відповідь знайшлася.

Найпростіше було з'ясувати, чому Регіна завчасу повернулася додому. Вже давненько у неї з приятелькою-квіткаркою були напружені стосунки, аж ось нарешті вибухнула неприємна сварка, і Регіна відразу пішла. Вона виїхала десь о пів на третю і, певно, поїхала прямо додому, оскільки припускалося, що принаймні за дві години до п'ятої вона була вже мертва.

Про все це у напівофіційній формі повідомив Дональда [10] поліцейський інспектор у суботу після обіду. Дональд вийшов у осінній сад і заплакав.

Інспектор Фрост* людина така ж холодна, як і його ім'я, тихо зайшов на кухню, зупинився поруч зі мною і став спостерігати за Дональдом, що стояв, похнюпившись, серед яблунь.

— Я хотів би довідатися від вас про стосунки між містером і місіс Стюарт.

— А що саме вас цікавить?

— Ну, як вони ладнали між собою?

— Хіба ви ще не зрозуміли?

Він відповів не відразу і якось невиразно:

— Сила переживання в горі не завжди точно вказує на силу почуттів у коханні.

— Ви так завжди висловлюєтесь?

Ледь помітна посмішка промайнула на його обличчі і згасла.

— Я процитував з підручника психології.

— "Не завжди" означає "як правило", — сказав я.

Він кліпнув очима.

— Ваш підручник — формене пустослів'я.

— Провина та каяття можуть виявлятися і в надмірній жалобі.

— Небезпечне пустослів'я, — додав я. — Наскільки я можу судити, медовий місяць ще не скінчився.

— Після трьох років?

— А чом би й ні?

Він стенув плечима і промовчав. Я відвернувся, щоб не дивитися на Дональда, і сказав:

— Чи є шанси повернути що-небудь з украденого?

— Гадаю, мінімальні. Коли йдеться про старожитності, то поки повернеться господар, речі десь найпевніш уже будуть на півдорозі через Атлантику.

— Це не той випадок, — заперечив я. Він зітхнув.

— Навряд. Протягом останніх років було сотні зломів з пограбуванням, але вдалося повернути мізерію. Антикваріат — великий бізнес у наші дні.

— Злодії стали знавцями антикваріату? — спитав я скептично.

— Тюремні бібліотеки, повідомляють, що найбільшим попитом користуються у них саме книги про антикваріат. Уся ця братія добре визуджувала. їх, щоб відразу після виходу з в'язниці реалізувати свої плани.

* Frost — мороз (англ,). (Тут і далі прим, пер.) [11]

В голосі його несподівано зазвучали цілком людські інтонації.,

— Може, вип'ємо кави? — запропонував я.

Він подивився на годинник, звів брови і погодився. Поки я готував каву, він сидів на кухонному ослоні; поріділе русяве волосся, витертий сірий костюм — інспекторові явно за сорок.

— Ви одружені? — запитав він.

— Ні. .

— У вас був роман з місіс Стюарт?

— А-а! Он ви куди гнете!

— Як не запитаєш, ніхто сам не скаже.

Я поставив на стіл пляшку молока, цукорницю, запросив пригощатися. Він поволі розмішав каву.

— Коли ви були тут востаннє?

— Торік у березні. До їхньої подорожі в Австралію.

— В Австралію?

— Вони їздили туди, щоб ознайомитися з процесом виноробства. Дональд мав намір організувати оптові поставки австралійського вина. їх не було десь зо три місяці. Спитати б: чому їхній будинок не пограбували тоді, коли грабіжники нічим не ризикували?

Він відчув у моєму голосі прикрість.

— Життя сповнене гіркої іронії.

Кава була гаряча, він обережно склав губи дудочкою, втягнувши повітря, і подув на димучий напій,

— Які у вас були плани на сьогодні? Якби, звичайно, все було гаразд?

Я мусив згадати, який же сьогодні день. Субота. Фантастичний, нереальний день.

— Пішов би на верхогони, — сказав я. — Ми завжди ходимо на верхогони, коли я приїжджаю в гості.

— Вони любили верхогони?

Те, що він сказав про них у минулому часі, різонуло мені слух. Тепер стільки всякого відійшло у минуле. Мені було важко переключитися, набагато важче, ніж йому.

— Так... але, я гадаю, вони ходять... ходили... лише заради мене.

Він знову скуштував кави, обережно відсьорбнувши ковток.

— Як це розуміти? — запитав він.

— Я малюю переважно коней, — пояснив я. Дональд зайшов чорним, ходом, змарнілий, з червоними від безсоння очима.

— Там преса дереться через живопліт, — кинув він похмуро. [12]

Інспектор Фрост скреготнув зубами, встав, відчинив двері до холу і голосно гукнув усередину будинку:

— Констебль! Підіть зупиніть цих репортерів, щоб вони не прорвалися у садок.

— Слухаюсь, сер! — відповів здаля голос, і Фрост вибачився перед Дональдом.

— Від них просто спасу нема, розумієте, сер. їм постійно наступають на п'яти їхні видавці, а вони, своєю чергою, з нас жили висотують у подібних випадках.

Цілий день дорога навпроти Дональдового будинку була загачена машинами, які щоразу вивергали натовпи репортерів, фотографів і просто шукачів сенсацій, тільки-но хтось виходив із парадних дверей. Ніби зграя голодних вовків причаїлась у чеканні, і я подумав, що вони врешті-решт можуть накинутися і на Дональда. Яке їм діло до його почуттів?

— Газетярі слухають радіо на частотах поліції, — похмуро сказав Фрост. — Іноді преса прибуває на місце злочину раніше, ніж ми.

Іншим разом ці слова мене б розсмішили, але навряд чи доречно було сміятися у присутності Дональда. Поліція, звичайно, подумала спочатку, що й тут стався такий казус: виявляється, констебль, який намагався силоміць виштовхнути мене, переплутав мене з пронозливим писакою.

Дональд важко опустився, на ослін і втомлено сперся ліктями на стіл.

— Чарлзе, — сказав він, — я зараз з'їв би трохи супу. Розігрій, якщо тобі не важко.

— Звичайно, — сказав я потішено. Раніше він відмовлявся від їжі, здавалося, сама думка про неї викликає у нього відразу.

Фрост звів голову, немов за сигналом, все його тіло випросталося, і я зрозумів, що він вичікував саме такого моменту, а то все лише примірявся, прикидав. Він зачекав ще трохи, а я тим часом відкрив банку концентрату фірми "Кемпбел", висипав її у каструлю, додав води, столового бренді і помішував, доки грудочки не розчинилися. Фрост пив каву і чекав, поки Дональд з'їсть дві повні тарілки супу із шматочком чорного хліба. Тоді чемно попросив мене вийти і, коли я залишив їх, почав, як висловився потім Дональд, "серйозно копати".

Через три години, коли вже стемніло, інспектор пішов. Я спостерігав за ним з верхнього поверху через вікно на сходовому помістку. Одразу ж біля вхідних дверей інспектора і переодягненого у цивільне констебля, що супроводжував його, перехопив розпатланий молодик з мікрофоном, [13] і перш ніж їм вдалося обминути його і дістатися до своєї машини, зграя репортерів з дороги щодуху кинулась у сад через травник.

Я методично обійшов увесь будинок: позашторював вікна, перевірив, як вони зачинені, позамикав і взяв на засуви всі двері. Дональд, який усе ще сидів на кухні, запитав:

— Що ти робиш?

У нього було бліде і стомлене обличчя.

— Піднімаю мости.

— О-о!

Незважаючи на тривалу бесіду з інспектором, він, здавалося, став набагато спокійніший, панував над собою, і, коли я закінчив "блокувати" кухонні двері, що вели до садка, він сказав:

— Поліція хоче мати список усього, що пропало. Ти допоможеш мені скласти його?

— Звичайно.

— Ми хоч чимось займемось...

— Авжеж.

— У нас був опис майна, але він лежав у письмовому столі в холі. Вони забрали його.

— Гіршого місця для зберігання не придумаєш, — зауважив я.

— Приблизно так висловився і він. Інспектор Фрост.

— А як там твоя страхова компанія? Вона не має такого списку?

— Має, тільки найцінніших речей, ну, скажімо, картини та коштовності.

Він зітхнув.

— Усе інше було записане вкупі як "майно".

Ми почали з їдальні, і не без успіху. Засовуючи у сервант порожні шухлядки, ми тим часом намагалися пригадати, що містилося у кожній з них, і все це я записував з його уст. Тут раніше лежало чимало масивного столового срібла, що дісталося Дональдові у спадок і нажите було його родом у заможному минулому. Дональд любив старожитності, користувався ними просто-таки з насолодою, але тепер анітрохи не Обурювався пропажею, ніби разом з майном зникли і його емоції, голос його був байдужий і на той час, як ми впоралися з сервантом, навіть знуджений.

Він дивився на ряди порожніх полиць, де раніше зберігалася чудова колекція порцеляни початку дев'ятнадцятого століття, зовсім надломлений.

— Чи не все одно? — кинув Дональд похмуро і відвернувся. — У мене просто вже немає сили хвилюватися. [14]

— А як же тоді бути з картинами? Відстороненим поглядом він обвів голі стіни. Там, де висіли картини, чітко видніли світлі довгасті плями оливкової барви. У цій кімнаті вони тримали здебільшого роботи сучасних британських художників: Хокні, Бретбі, обох Лоурі і Спера, — створені, можна сказати, не в найкращі дні творчого натхнення авторів. Дональд незлюбив цих картин, казав, що вони "ріжуть око і створюють сумбур".

— Ти, мабуть, пам'ятаєш їх краще, ніж я, — мовив він.

— Пригадую деякі.

— Є щось випити?

— Тільки столовий бренді, — відказав н.

— Можемо випити вина.

— Якого вина?

— В льоху. — Він раптом широко розплющив очі. — Боже мій, я забув про льох!

— Я навіть не знав, що він у тебе є.

Він кивнув головою.

— Тому я і придбав цей будинок. Ідеальна вологість і температура для тривалого зберігання вина. У бордо і портвейн, що стоять там, вкладено чималі гроші.

У льоху, звісно, нічого не було. Тільки три ряди порожніх стелажів від підлоги до стелі і одна-однісінька картонна коробка на простому дерев'яному столі.

Дональд лише стенув плечима.

— Ну-ну... Оце-то так...

Я зняв накривку картонної коробки і побачив елегантно закорковані шийки пляшок з вином.

— Хоч цього вони не взяли, — сказав я. — Спохвату.

— А може, зумисне, — криво посміхнувся Дон. — Це австралійське вино. Ми привезли його з собою.

— Це краще, ніж нічого, — сказав я недбало, витягуючи пляшку і читаючи етикетку.

— Воно краще за багато інших сортів. Переважна більшість австралійських вин не мають собі рівних.

Я виніс ящик нагору і поставив на стіл у кухні. Східці s погреба вели у підсобку, де стояли пральні машини та інше господарське причандалля; у мене завше було таке враження, ніби це просто стінна шафа. Я замислено дивився на двері — нічим не примітна, пофарбована у білий колір панель, що зовсім не вирізнялася на загальному тлі.

— Як ти гадаєш, грабіжникам було відомо, що вино тут? — запитав я.

— Хтозна.

— Я б ніколи не знайшов його. [15]

— Бо ти не грабіжник.

Він пошукав корківник, відкоркував пляшку і наповнив дві склянки темно-червоною рідиною. Я покуштував її. І справді, це було чудове вино, навіть на мій непрофесійний смак. Wynn's Coonawarra Cabernet Sanvignon. Навіть назва так само ніжно і приємно обволікає язик, як і продукт. Дональд пив вино не смакуючи, ніби воду, склянка раз чи двічі дзенькнула об його зуби. У багатьох його рухах ще відчувалася непевність, ніби він ніяк не міг згадати, як що робиться, а все через те, що половина його думок, я певен, була поглинена. Регіною, і це буквально паралізувало його.

Той, колишній Дональд був людиною упевненою в собі, він уміло вів середньої руки спадковий бізнес, невдовзі розширив його. У нього було вольове, ніби різьблене обличчя, освітлене янтарним відблиском завжди усміхнених очей. Він не шкодував грошей на модні зачіски. Теперішній Дональд був приголомшений нещастям, розгублений, він хоч і намагався поводитися пристойно, спокійно, але надто хисткою була його хода, коли він підіймався східцями.

Ми провели вечір на кухні: розмовляли про всяку всячину, щось нашвидкуруч поїли, а потім усі свої запаси поскладали знову на полички. Дональд вдавав діловитість, але половину слоїків поставив догори дном.

У парадні двері дзвонили тричі за вечір, проте не так, як це було умовлено з поліцією. Телефон не дзвонив зовсім — трубка була знята. Дональд відхилив пропозиції місцевих друзів пожити у них; він аж здригався від того, що муситиме розмовляти ще з кимось, крім Фроста й мене..

— Чому вони не забираються геть? — спитав він розпачливо після того, як у парадні двері подзвонили втрете.

— Заберуться, тільки як тебе побачать, — відказав я, а подумки додав: "Спочатку висмокчуть тебе, а потім виплюнуть, наче шкуринку".

— Просто несила, — втомлено похитав він головою. Усе це скидалось на облогу.

Ми врешті-решт знову зійшли нагору, щоб бодай трохи поспати, хоч, здавалося, Дональдові, як і минулої ночі, не пощастить склепити повік. Поліційний лікар залишив снодійне, але Дональд до нього не доторкався. Я силою змушував його випити, але, як і вчора, намарне.

— Ні, Чарлзе. Це буде так, ніби я її зрадив... ухилився. Дбав тільки про себе, а не про... Який це жах... вмирати отак, коли поруч нікого з тих, хто... лю... любив її.

Він ніби намагався знайти втіху для неї у власному [16] стражданні. Я кивнув головою і більше не в'язнув до нього із снодійним.

— Ти не заперечуватимеш, — запитав він несміливо, — якщо я спатиму цієї ночі в окремій кімнаті?

— Звичайно, ні.

— Ми можемо постелити тобі в будь-якій іншій кімнаті.

— Авжеж.

Він відчинив шафу і показав, де лежить білизна. — Ти зумієш дати собі з цим раду?

— Звичайно, — сказав я.

Він повернувся і, помітивши світлу пляму на голій стіні, закляк, немов громом вражений.

— Вони взяли Маннінгза*, — промовив він.

— Якого Маннінгза?

* Алфред Джеймс Маннінгз (1878-1959) — англійський художник, який спеціалізувався у малюванні коней, перегонів, краєвидів і сцен з полювання.

— Що ми придбали в Австралії. Я цю картину повісив там... усього тиждень тому. Я хотів показати її тобі. Це одна з причин, чому я попросив тебе приїхати.

— Шкода, — сказав я. — Ні, це не ті слова.

— Кінець, — сказав він безпорадно. — Все —пропало.

Розділ другий

У неділю вранці Фрост прибув знову — енергійний, зі спокійними спостережливими очима і стриманими манерами. Я відчинив парадні двері на умовлений дзвінок, і він пройшов за мною на кухню, де ми з Дональдом, здавалось, отаборилися надовго. Я мовчки показав на ослін, і Фрост сів, випроставши спину, щоб вона йому не затерпла.

— Маю для вас дві новини, — сказав він Дональдові офіційним тоном. — По-перше, незважаючи на те, що ми якнайретельніше оглянули цей будинок учора і позавчора ввечері, нам не вдалося знайти відбитків пальців.

— І нема ніякої надії? — запитав я.

— Ні, сер. Професійні грабіжники завжди зодягають рукавички.

Дональд терпляче чекав з виразом байдужості на посірілому обличчі, ніби те, про що говорив Фрост, зовсім його не обходило. Я подумав, що для Дональда ніщо вже не має значення.

— По-друге, — сказав Фрост, — наше розслідування у [17] цьому районі показало, що у п'ятницю після обід біля ваших парадних дверей був припаркований фургон. Дональд подивився на нього.

— Темного кольору і весь у пилюці, сер.

— О-о, — сказав Дональд непевно.

Фрост зітанув.

— Що ви знаєте про бронзову статуетку коня, сер? Здибленого коня?

— Вона у холі,. — машинально відповів Дональд і нахмурив брови. — Я хотів сказати: була там. її нема.

— Звідки ви про неї дізналися? — поцікавився я у Фроста і, ще не скінчивши залишання, здогадався, яка буде відповідь. — О ні. — мені перехопило горло. — Я подумав, може, ви знайшли EL. випала з фургона?

— Ні, сер. — Його обличчя залишалося! спокійним. — Ми знайшли її у вітальні біля місіс Стюарт.

Дональд такшк, чудово зрозумів, про що йдеться. Вія різко підвівся, підійшов до вікна і задивився на спорожнілий сад.

— Важка, — промовив він нарешті. — Сама її підставка...

— Так, сер.

— Це повинно було статися... швидко.

— Так, сер, — знову сказав Фрост, і це прозвучало скоріш як констатація факту, ніж потіха Дональдові.

— Бі... бідолашна Регіна. — Слова його були тихі, горе — безмежне. Він важко опустився на стілець і втупився очима у простір.

Фрост обережно перевів розмову на вітальню, яку поліція опечатала на кілька днів і попросив, щоб ніхто з нас туди не заходив.

Жоден з нас.

Крім того, вони закінчили обстеження будинку, і містер Стюарт може користуватися іншими кімнатами, якщо захоче, де відбитки пальців посипані сірувато-білим порошком на полірованих поверхнях.

Містер Стюарт і знаку не подав, що чує все це.

Чи підготував уже містер Стюарт список викрадених речей?

Я подав аркуш із переписаним столовим сріблом та картинами, що я зміг пригадати. Фрост звів брови і відкопилив губи.

— Нам потрібно буде більше, ніж це, сер.

— Спробуємо пригадати сьогодні ще щось, — пообіцяв я, — Там бракує ще багато вина.

— Вина? [18]

Я показав йому порожній льох, і він піднявся звідти замислений.

— Потрібно було немало часу, щоб винести все, —зауважив я.

— Вельми схоже на це, — зосереджено сказав він.

Свої думки він лишав при собі. Фрост порадив Дональдові підготувати коротку заяву і зачитати її перед спраглими новин репортерами, які ще чекали надворі, — нехай ті вже забираються і друкують почуте.

— Ні, — відказав Дон.

— Лише коротку заяву, — наполягав на своєму Фрост. — Ми можемо підготувати її зараз, якщо ви не проти.

Фрост написав її по суті сам, і я здогадався, що він зробив це не лише заради Дональда, а й для себе, бо хотів спекатися газетярів, від яких йому доводилося постійно відбиватися. Закінчивши писати, він прочитав заяву вголос. Вона звучала як поліційний звіт, пересипаний спеціальною термінологією, і була така далека від пережитого Довальдом,, що мій кузен зрештою погодився зачитати її перед репортерами.

— Але щоб не було фотографів, — стурбовано сказав він, і Фрост запевнив, що простежить за цим.

Вони заполонили хол, цей натовп із голодними очима шукачів сенсацій, ці зубри своєї всюдисущої професії, позбавлені емоцій сотнями подібних вторгнень у людські трагедії. Звичайно, їм шкода хлопця, у якого вбили дружину, але новини є новини, а газети продаються завдяки поганим новинам, і якщо репортери не постачатимуть своїм власникам потрібного товару, то втратять роботу на користь своїх більш заповзятливих конкурентів. Рада преси останнім часом заборонила подібні безцеремонні копирсання в біографії, але лазівка, що ще залишилася, завдавала чимало прикрощів потерпілим.

Дональд стояв на сходах. Ми з Фростом — під ними; Дон читав без жодного виразу, ніби ті слова стосувалися когось іншого.

"...Я повернувся додому приблизно о сімнадцятій нуль-нуль і помітив, що за час моєї відсутності зникла значна кількість цінних речей... Я негайно подзвонив у поліцію... Моя дружина, якої завжди п'ятницями не було вдома, несподівано повернулася... і, можна припустити, порушила плани злочинців".

Він зупинився. Розчаровані репортери старанно занотовували ходульні фрази. Один з них, явно обраний репортерами заздалегідь, почав ставити запитання із вкрадливими м'якими нотками у голосі. [19]

— Скажіть, будь ласка, які з цих зачинених дверей ведуть до тієї кімната, де вашу дружину?..

Дональд мимоволі ковзнув поглядом у бік вітальні. Всі повернули голови і вперли очі в білу безвиразну панель, щось записуючи.

— А чи не скажете ви, що саме було вкрадено?

— Срібло. Картини.

— Які картини?

Дональд похитав головою і став бліднути,

— Чи не могли б ви назвати їхню ціну?

— Я не знаю, — сказав Дон, помовчавши.

— Вони були застраховані?

— Так.

— Скільки спальних кімнат у вашому будинку?

— Що?

— Скільки спалень?

— Здається... п'ять.

— Що ви можете розповісти нам про свою дружину? Про її характер, роботу? І чи не могли б ви дати нам її фотографію?

Дональд не міг цього зробити. Він заперечно похитав головою, сказав: "Прошу вибачити", повернувся і пішов угору по східцях.

— Це все, — рішуче сказав Фрост.

— Не густо, — почулось ремство.

— А ви що хотіли? Крові? — сказав Фрост, припрошуючи їх до виходу. — Поставте себе на його місце.

— Та-а-к, — протяг хтось цинічно, але зрештою всі пішли.

— Ви бачили їхні очі? — запитав я. — Просто невситимий погляд.

Фрост посміхнувся.

— З цієї короткої розмови вони понаписують довгі репортажі.

Інтерв'ю дало свої позитивні наслідки. Більшість машин поїхали, та й решта, подумав я, не забаряться, як тільки розживуться на свіжі новини.

— Чому вони запитували про спальні? — поцікавився я.

— Щоб оцінити вартість будинку.

— Боже мій!

— Всі вони подадуть це по-різному. — У голосі Фроста забриніла веселість. — Вони завжди так. — Він подивився на східці, де стояв Дональд, і ніби ненароком запитав: — Ваш кузен у фінансовій скруті?

Я знав, що він розставляє пастки. [20]

— Не думаю, — спроквола мовив я. — Ви запитали б ' краще його.

— Обов'язково, сер. — Він окинув мене своїм пильним, колючим поглядом. — А що ви знаєте про це?

— Тільки те, що поліція має якісь підозри, — сказав я спокійно.

Мої слова він пропустив повз вуха.

— У містера Стюарта діла йдуть нормально?

— Він ніколи не казав мені про це.

— Цими днями банкрутує дуже багато приватних компаній середньої руки.

— Нібито так.

— Через клопоти з готівкою, — додав він.

— Я не зможу вам прислужитися. Вам доведеться перевірити бухгалтерські книги компанії.

— Ми це зробимо, сер.

— І якщо навіть фірма збанкрутувала, це ще не означає, що Дональд інсценізував пограбування.

— Таке вже бувало, — сухо сказав Фрост.

— Якби йому потрібна була готівка, він міг би просто все спродати, — зауважив я.

— Можливо, він так і зробив. Почасти. Може, навіть спродав більшу частину.

Я перевів дух і промовчав.

— Щодо вина, сер. Як ви самі сказали, треба було багато часу, щоб його винести.

— Це компанія з обмеженою відповідальністю, — сказав я. — Якби фірма й збанкрутувала, то це не зачепило б ні його будинку, ні приватного капіталу.

— А ви, я бачу, тямитесь на цьому. Чи не так?

— Життя навчить, — ухилився я від прямої відповіді.

— А я думав, що художники далекі від цього світу.

— Деякі й справді далекі.

Він поглянув на мене вузькими щілинами очей, ніби прикидав, яку участь я міг би брати в інсценізації крадіжки.

— Мій кузен Дональд — благородний чоловік, — сказав я тихо.

— Це слово вийшло s ужитку. —

— Є люди, які його ще вживають.

Він поглянув на мене дуже скептично. Все своє трудове життя він день у день стикався з корупцією.

Дональд нерішуче спустився східцями, і Фрост негайно забрав його на кухню, щоб ще раз побалакати сам на сам. Я подумав, що коли запитання Фроста будуть такі ж уїдливі, як і звернені до мене, то бідолашному Донові буде [21] непереливки. Поки вони розмовляли, я знічев'я тинявся по дому, заглядав у шухляди, шафи, відчиняв буфети, намагаючись уявити життя свого кузена.

Хтось із них, він чи Регіна, припас чимало порожніх коробок. Я знаходив їх буквально десятки — різних форм та розмірів, порозтицюваних по кутках полиць і шухлядок: коричневі картонні, яскраві подарункові, коробки з-під шоколаду, прикрашені стрічками, — або вони надто гарні і тому шкода їх викинути, або ще можуть для чогось знадобитися. Грабіжники чимало їх повідкривали, але більшість поскидали на підлогу нерозкритими. Потрібно було, подумав я, згаяти немало часу.

Вони зовсім злегковажили великим солярієм, де зберігалися кілька старожитностей і не було картин. Я сидів тут у бамбуковому кріслі серед вазонів і дивився на вітряний сад. Пожовкле листя під поривами вітру рясно обсипалося з дерев, а кілька запізнілих троянд щосили чіплялися за колючі стебла.

Я ненавиджу осінь-пору меланхолії, пору відмирання. Щороку мій настрій падає разом з мокрим листям і поліпшується з настанням тріскучих морозів. Психіатрична статистика стверджує, що найбільше самогубств припадає на весну, пору відродження природи. Я ніколи не міг зрозуміти цього. Якби навіть я кинувся зі стрімчака, це сталося б восени.

Солярій* був сірий і холодний. Не сонячною видалася ця неділя.

Я зійшов нагору, забрав свою валізу і переніс її вниз. З роками подорожувань я вдосконалював і традиційний малярський багаж: моя валіза вміщувала тепер і робочий інструмент, і одежу. Велика валіза жорсткої конструкції — я сам пристосував і переобладнав її середину — була подобою портативної майстерні; крім фарб і пензлів, у неї влазили портативний трубчастий мольберт, небиткі посудини для лляної олії та скипидару і штатив, який міг би окремо тримати чотири непросохлі картини. Був тут також чохол, велика коробка з ганчірками і достатньою кількістю уайт-спіріту — все для того, щоб тримати переносне господарство у чистоті. Сконструювавши таку валізу, я заощадив не на один сандвіч.

Я склав мольберт, розсунувши трубки, Підготував палітру і на полотні середнього розміру поклав перші мазки, беручись до меланхолійного краєвиду: чогось схожого на садок Дональда, як я його бачив, на тлі вижатого поля

* Тут гра слів. Sunday (англ.) — неділя. Буквально: день сонця. [22]

і похмурого лісу вдалині. Картина не в моєму дусі, і, сказати по щирості, вона не приверне через століття уваги преси, але принаймні я не справлятиму посиденьок. Я працював поволі, потроху мерзнучи, доки ще холодніший Фрост не вирішив нарешті піти. Він пішов не попрощавшись, парадні двері рішуче зачинилися за його цілеспрямованими кроками.

У Дональда на теплій кухні був жалісний вигляд. Коли я увійшов, він сидів за столом у цілковитому відчаї, схиливши голову на руки. Зачувши мої кроки, він поволі підвівся, і я побачив його постаріле обличчя, пооране глибокими зморшками.

— Ти знаєш, що він думає? — промовив він.

— Більш-менш.

— Я не міг його переконати. — Дональд похмуро вп'явся у мене очима. — Він правив своєї. Раз у раз ті самі запитання. Чому він мені не вірить?

— Багато людей брешуть поліції. І вона з цим звиклася.

— Він хоче зустрітися зі мною у моїй конторі. Каже, приведе з собою своїх співробітників. Вони хочуть подивитися бухгалтерські книги.

Я похитав головою:

— Скажи спасибі, що, він сьогодні тебе туди не потяг.

— І то правда.

— Доне, пробачся сказав йому, що зникло вино. Це викликало у нього підозру... То моя провина, що він з тобою так брутально поводився.

Він втомлено похитав головою.

— Я й сам сказав би йому. Мені й на думку не спадало критися з цим.

— Але... Я звернув його увагу на те, що на вивезення стількох пляшок пішло чимало часу.

— Хм. Він би й сам зметикував.

— А як ти гадаєш, скільки на це треба часу?

— Залежно від того, скільки було людей, — сказав він, потерши пальцями стомлені очі. — В усякому разі, у них мусили бути коробки для вина. Отже, вони наперед уже знали, що тут є вино і вони не дадуть

маху. А це означає... каже Фрост... що я сам його продав і можу вимагати страховку або, якщо вино вкрадено минулої п'ятниці, то я повідомив злодіям, що їм потрібні будуть коробки. Тобто, значить, я сам підстроїв усе це жахіття.

Ми розмірковували над цим у гнітючій тиші.

— Хто ж усе-таки знав, що там було вино? — сказав я нарешті. — І хто знав, що в п'ятницю нікого немає вдома? [23]

І яка була найперша їхня мета: вино, старожитності чи картини?

— Боже мій, Чарлзе, ти говориш, як Фрост.

— Пробач!

— Тепер кожен бізнес проходить через кризу готівки, — сказав він, ніби захищаючись. — Зверни увагу, націоналізовані галузі промисловості втрачають капітал мільйонами.

. Зауваж, як змінюється зарплатня; як ростуть податки та інфляція... Як можуть дрібні підприємства утримувати прибутки на тому рівні, до якого вони звикли? Звичайно, у нас є клопоти з рухом готівки. У кого їх нема?

— Наскільки кепські твої справи? — поцікавився я.

— Становище не відчайдушне. Втішного, звичайно, мало, але про ліквідацію поки що не йдеться. Та й компанія з обмеженою відповідальністю не має юридичного права провадити торговельні операції, якщо вона не має коштів на покриття видатків.

— Але вона могла б... Якби ти позичив додаткову суму для покриття витрат.

Він поглянув на мене з тінню посмішки.

— Мене дивує, що ти заробляєш на життя малюванням.

— Це дає мені змогу ходити на верхогони коли заманеться.

— Ледачий, лобуряка. — Він говорив, як той, колишній Дональд, але невимушеності у голосі вже не було. — Тільки у крайньому разі, як неспроможний боржник, я міг би скористатися власним майном, щоб підтримати приречене діло. Якби справи моєї фірми похитнулися, я б згорнув її. Було б божевіллям не зробити цього.

Я прицмокнув.

— Фрост, мабуть, запитав тебе, чи страховка вкрадених речей була більша, ніж їхня вартість.

— Так, запитував. Кілька разів.

— Не схоже, що ти сказав йому, навіть коли так і було.

— Так не було. Якщо хочеш, то страхова сума менша дійсної вартості. — Він зітхнув. — Бог знає, чи вони відшкодують вартість Маннінгза. Я домовився про страховку всього-на-всього по телефону. І навіть не надіслав страхового внеску.

— Все буде гаразд, якщо буде квитанція на закупку. Він сумно похитав головою.

— Всі документи на підтвердження цього були в столі у холі. Квитанція з картинної галереї, де я купив Маннінгза, паспорт картини, квитанції митного та акцизного збору. Все пропало.

— Фросту це не сподобається. [24]

— Йому це вже не подобається.

— Гаразд... Сподіваюся, ти розтлумачив, що навряд чи купував би дорогі картини і вирушав у навколосвітні подорожі, якби у тебе не було ні фартинга*.

— Він сказав, що саме тому, що я купував дорогі картини і робив навколосвітні подорожі, у мене не лишилося ні фартинга.

Фрост вибудував перед Дональдом мур підозри, щоб той розбив об нього голову. Мого кузена слід було витягти звідси, доки він не впився.

— Поїж спагетті, — сказав я.

— Що?

— Це все, що я міг приготувати.

— О-о... — Він блудним поглядом подивився на кухонний годинник. Було пів на п'яту, і як на мене, то пора б уже підживитись.

— Ну, коли тобі так хочеться, — сказав він.

Наступного ранку поліція прислала машину по Дональда, щоб мордувати його у його ж конторі. Дональд вийшов, як неживий; за кавою він більш-менш ясно дав зрозуміти, що не збирається себе захищати.

— Доне, ти мусиш, — сказав я. — Одна лише рада у цій ситуації — бути твердим і рішучим, розважливим і точним. Для тебе фактично — бути самим собою.

Він ледь усміхнувся.

— Краще б ти за мене пішов. У мене вже немає сили. Та й чи не все одно? — Його усмішка раптом зламалася, і на обличчі. проступило невимовне горе, як. у глибокій крижаній тріщині проступає чорна вода. — Без Регіни... немає сенсу заробляти.

— Йдеться не про гроші, йдеться про підозру. Як ти сам себе не боронитимеш, то вони вважатимуть, що ти нездатний на це.

— Я вкрай стомлений. Я не можу хвилюватися. Вони можуть думати, що їм заманеться.

— Доне, — сказав я поважно. — Вони думатимуть те, що ти їм дозволиш.

— Мені й справді байдуже, — сказав він тупо, і саме це непокоїло. Йому й справді було байдуже.

Його не було цілий день. Я тим часом малював. Не сумний краєвид. Солярій здавався навіть сірішим і холоднішим, ніж уранці, але я більше не хотів вдаватися

* Давня англійська дрібна монета [25]

у меланхолію. Я залишив на столі наполовину закінчене полотно і з усіма своїми надібками перейшов туди, де тепліше. Можливо, на кухні не таке гарне освітлення, але це єдине у будинку приміщення, де відчувався пульс життя. Я малював Регіну. На картині вона стояла біля плити з дерев'яною ложкою в одній руці і пляшкою вина в другій. Я

малював її відкинуту назад голову, усміхнене обличчя, малював усмішку, променистий і відверто щасливий погляд. Позад Репни я малював кухню точно так, як її бачив на власні очі, а Регіну я малював з уяви, де та поставала, як жива. Я так чітко бачив її, що раз чи двічі відвів погляд від її обличчя на полотні, аби звернутися до неї, але, розчарований, знаходив перед собою лише пустку. Незвичайні почуття реальності і нереальності бентежно переплелись.

Я рідко коли працюю понад чотири години, зряду, бо, по-перше, втомлююся, а по-друге, від тривалої зосередженості мені завше робиться холодно і хочеться їсти. Отже, я згорнув усе перед ленчем, відкрив слоїк яловичини, поїв її з пікулями на грінках і вийшов прогулятися. Щоб уникнути тих, хто стежив за вхідною брамою, я дійшов до яблунь, а далі крізь живопліт вибрався на вулицю. Я потинявся якийсь час по містечку, де вздовж кривих вуличок видніли поодинокі садиби; була змога і про картину подумати, і розім'ятися після багатогодинної роботи. "Більше паленої умбри у складках кухонних фіранок, — думав я, — і пурпурового відтінку на каструлі. Кремова сорочка Регіни потребує жовтої вохри попід комірцем, а може, варто ще й торкнутися зеленим. Більше уваги приділити плитці. Я зрадив своє основне правило малювати картину як єдине ціле: і тло, і портретовану особу одразу.

Цього разу Регінине обличчя вирізнялося на полотні своєю чіткістю, завершеністю, бракувало тільки відблиску на губах і світлотіней під нижніми повіками — цього не зробиш, поки не просохне фарба. Я остерігався, що не так ясно її уявлятиму, якщо малюватиму обличчя надто довго, але саме через цей поспіх картина тепер була розбалансована, і треба бути дуже обережним, щоб витримати кухню в тому самому ключі й твір виглядав природно, як гармонійна цілість, наче інакшим і бути не міг.

Дув пронизливий вітер, у небі клубочилися темні хмари. Я засунув руки в кишені анарака і прослизнув назад крізь живопліт з першими краплями дощу.

Пообідній сеанс був набагато коротший. Я не міг дібрати потрібного тону, щоб правильно відтворити світло, що падало на предмети в кухні. Я малюю не один рік, [26] але наразі не міг домогтися збігу кольорів на палітрі і на картині. Я тричі помилявся і вирішив припинити роботу.

Я мив пензлі, коли повернувся Дональд. Я почув, як скрипнули гальма машини, грюкнули дверцята і, на мій подив, подзвонили у парадні двері. Дональд ключі взяв із собою,

Я вийшов і відчинив двері Там стояв поліцейський і тримав за руку Дональда. Позад них — кілька облич з настороженими, пильними поглядами. Мій кузен, блідий і раніше, тепер стояв білий як смерть. Очі — немов неживі.

— Доне! — сказав я і відчув, що маю переляканий вигляд.

Вія не відповів. Поліцейський злегка вклонився:

— Ось і ми, сер, — і передав мені кузена в рук у руки. Як мені здалося, ця акція була така ж символічна, як і практична, бо він відразу ж повернув назад і від'їхав у машині, що. його чекала.

Я допоміг Дональду ввійти і зачинив двері. Я вперше бачив людину таку перестрашену й розбиту.

— Я запитав про похорон, — сказав він.

Його обличчя ніби скам'яніло, він аж задихався.

— Вони відповіли... — Він зупинився, перевів подих і спробував доказати. — Вони відповіли... ніякого похорону.

— Дональде...

— Вони відповіли... що її... не можна ховати до кінця слідства; Вони відповіли... що це може тривати цілі місяці. Вони відповіли... що зберігатимуть її... у холодильному відсіку.

Його розпач був жахливий.

— Вони відповіли... — Він злегка похитнувся. — Вони відповіли... тіло вбитої особи належить державі.

Я не зміг утримати його. Він упав біля моїх ніг, як підтятий.

Розділ третій

Два дні лежав Дональд у ліжку, і я намагався збагнути, що означав цей стан прострації.

Подобалося йому це чи ні, але в цей час він був добряче начинений заспокійливими ліками, щоранку і щовечора лікар давав йому пігулки і робив ін'єкції. Дарма що з мене була безнадійна медсестра і ще гірша кухарка, але доводилося його доглядати, бо напохваті не було нікого. Та й сам Дональд попросив лікаря:

— Хай буде Чарлз. Він не чинить зайвого галасу, Я довго сидів з ним, коли він прокидався, спостерігаючи, як на його обличчі відбивається боротьба з невідступним страхом. Він помітно схуд, колись повне обличчя змарніло і було тепер, як у хворого. Тіні під очима аж почорніли, сили, здавалося, покинули його.

їжу я готував з консервованих і заморожених продуктів: уважно читав інструкції і робив усе, як написано. Дональд раз у раз дякував мені і їв, що міг, хоча й навряд чи йому щось насправді смакувало.

Коли він спав, я потроху посувався у своїй роботі над картинами. Сумний краєвид не був уже такий сумний, а просто осінній, з трьома

кіньми, що стояли кружка у полі. Один з них пасся. Такі картини — водночас і зрозумілі, і зроблені на належному рівні — були моїм хлібом. Вони добре розходяться, звичайно з мого конвейєра сходило принаймні по картині за десять днів: душі у них я не вкладав. Усе було справою голої техніки.

Одначе портрет Регіни — це було найкраще з того, що я зробив за багато місяців. Вона усміхалася до мене на полотні, життєрадісна і розпромінена, принаймні мені вона здавалася живою. Картини часто змінюються під час роботи над ними; день у день наголос зміщувався у моїй уяві, і зрештою кухня на задньому плані стала темнішою, а сама Регіна ще більше вияскравилася. Видно було, що вона куховарить, але акцентувалось на образі дівчини, а не на тому, що вона робить.

Врешті-решт кухня, яку я бачив перед собою, стала на полотні лише віддаленим враженням, а дівчина, якої не було переді мною, зробилась як жива.

Попрацювавши над картиною, я щоразу ховав її у валізу. Я не хотів, щоб Дональд несподівано натрапив на неї. Надвечір у середу Дональд у халаті, похитуючись, зайшов на кухню, намагаючись усміхатися і панувати над собою. Він сидів за столом, попивав шотландське віскі, що я приніс того дня, і спостерігав, як я чищу пензлі та палітру.

— Ти завжди такий охайний? — поцікавився він.

— Фарби дорого коштують.

Млявим жестом він показав на картину з кіньми, що сохла на мольберті.

— Скільки це все коштує?

— Самі матеріали десь із десять фунтів. А ще тепло, світло, оренда, харчі, віскі, одежа, трата нервів — це стільки, скільки я зароблятиму за тиждень, якщо покину все це і повернуся до свого попереднього заняття — продажу будинків. [28]

— У такому разі чимало, — сказав він поважно.

— Не жалкую, — усміхнувся я.

— Авжеж, бачу.

Я змив з пензлів милиння водою з-під крана, надав їм належної форми і поставив у глек сушитися. Добрі пензлі, принаймні такі ж дорогі, як і фарби.

— Попорпавшись у фінансових звітах компанії, — сказав раптом Дональд, — вони повезли мене у поліційне відділення і там силкувалися довести, що я вбив її власноручно.

— Неймовірно!

— Вони дійшли висновку, що я міг прийти додому перед ленчем і вчинити це. Час, мовляв, був.

Я взяв зі столу віскі, налив добрячу порцію у келих і вкинув льоду.

— Вони подуріли, — сказав я.

— Крім Фроста, там був ще один чоловік. Шеф їхнього відділу. На прізвище чи не Уолл. Худорлявий такий, з колючим поглядом. Здавалось, ніколи й не кліпне. Ушнипився в мене і весь час торочив, що я вбив її, бо вона, повернувшись, застала мене разом з грабіжниками.

— Господи! — сказав я з відразою. — В кожному разі вона не залишала крамниці до пів на третю.

— Та дівчина з квіткової крамниці тепер каже, що точно не пам'ятає, коли Регіна пішла. Пригадує лише, що це було невдовзі після ленчу. Близько третьої години я ще не повернувся з пабу. Я пішов до ленчу пізно. Цілий ранок я морочився з клієнтурою... — Він замовк, ухопившись за келих, мов шукав у ньому опертя. — Я не можу тобі передати, як це було жахливо.

Стриманість останніх слів ніби ще більше підкреслювала скруту його становища.

— Вони сказали, — додав він, — що вісімдесят відсотків убитих заміжніх жінок стали жертвами своїх чоловіків.

У цій фразі відчувався стиль Фроста.

— Вони зрештою відпустили мене додому, але я не думаю... — його голос затремтів. Він ковтнув, намагаючись зберегти так важко здобутий спокій. — Я не думаю, що вони на цьому закінчили.

Минуло п'ять днів відтоді, як він, вернувши додому, знайшов Регіну мертвою. Я подумав, що його розумове і нервове напруження досягло тієї межі, коли він украй потребував підтримки та співчуття; здавалося дивовижним, що він не втратив здорового глузду.

— Вони натрапили на слід злочинців? — запитав я. Він ледь посміхнувся. [29]

— Я навіть сумніваюся, що вони цим займаються.

— Але це ж їхній обов'язок.

— І я так гадаю. Вони нічого не кажуть. — Він повільно випив віскі. — У цьому вся іронія. Ти сам розумієш. Я завжди поважав поліцію... Хто ж знав, що вони можуть бути... такі...

"Чудасія! — подумав я. — Або вони хочуть натиснути на підозрюваного, сподіваючись розв'язати йому язика, або просто обмежуються чемними запитаннями і тупцяють на місці; згідно з тутешньою системою, безневинні страждають більше, ніж винуваті".

— Я не бачу цьому краю, — сказав Дональд. — Ніякісінького.

У п'ятницю до обіду поліція заходила ще двічі, але мій кузен мало на це зважав. Він був виснажений, апатичний і сірий, як дим; він стільки вистраждав, що збайдужів до всього. Хоч би що правив Фрост, все це відскакувало від Дональда, не завдаючи йому ніякої шкоди, і — Ти ніби збирався малювати чийогось коня? — несподівано запитав він, коли ми готувалися до ленчу.

— Я попередив їх, що приїду пізніше. Він похитав головою.

— Пригадую, ти казав, коли я попросив тебе залишитися, що це буде якраз доречним до наступного замовлення.

Він подумав трохи.

— У вівторок. Ти повинен був їхати в Йоркшір у вівторок.

— Я все владнав по телефону.

— Все одно краще поїхати.

Дональд попросив за нього не турбуватися і подякував за все. Він наполіг, щоб я подивився розклад руху поїздів, замовив таксі й

попередив тих людей, що приїду. Я, зрештою, побачив, що справді час залишити його самого, і спакував речі.

— Мені здається, — сказав він непевно, коли ми чекали таксі, — що ти ніколи не малював портретів. Маю на увазі людей, а не коней.

— Бувало іноді, — сказав я.

— Я лише хотів... Чи не зміг би ти якось... У мене є цілком пристойна фотографія Регіни...

Я уважно подивився на нього. Наскільки я міг бачити, це йому не зашкодило б. Я розщібнув валізу, дістав картину, тримаючи її тильним боком до Дональда.

— Вона ще не просохла, — попередив я. — І не обрамлена, [30] я не можу вкривати її лаком принаймні ще з півроку. Але якщо вона тобі подобається, можеш взяти.

— Дай-но подивлюся.

Я повернув полотно. Він прикипів до нього поглядом і не сказав нічого. Таксі під'їхало до парадних дверей.

— Бувай, — сказав я і прихилив картину до стінки. Він кивнув, поплескав мене по руці, відчинив дверцята і помахав на прощання. Мовчки, бо. в очах його стояли сльози. .

У Йоркшірі я пробув близько тижня, зробивши все для того, щоб увічнити старого терплячого стіплчейзера, а тоді повернувся в свою шумливу квартиру неподалік аеропорту Хітроу, прихопивши з собою картину, щоб завершити її.

Ситий роботою по зав'язку, у суботу я відклав своє малярське приладдя і подався на перегони.

Перегони в Пламптоні, приплив знайомого збудження від споглядання відтренованих рухів скакунів. Картини ніколи точно не передадуть всього цього — ніколи. Мить, схоплена на полотні, була не така досконала.

Мені б і самому хотілося взяти участь у перегонах, але бракувало практики, чи хисту, а чи навіть витримки. Як і Дональд, своє раннє дитинство я провів в оточенні приватного підприємництва середньої руки; мій батько провадив сам, без компаньйонів, аукціон у Сассексі. Ще підлітком я годинами міг спостерігати за виїздженням коней на Даунських оболонях біля Фіндона, малюючи їх десь із шести років. Ті хвилини радості, коли я міг промчати верхи на коні, доводилося випрошувати у своєї тітки — у мене самого не було навіть поні. У художньому коледжі пізніше було добре, але у свої двадцять два роки я залишився сам, — нещодавно померли мої батьки, — мені треба було заробляти на прожиття. На нашій вулиці навпроти розташовувалась контора для торгівлі нерухомістю; спочатку був намір влаштуватися до них тимчасово, але мені там сподобалося, і я залишився надовго.

Здавалося, половина художників-анімалістів Англії, що малювали коней, з'їхалися у Пламптон. Та це й не дивно, оскільки Великий Національний призер мав уперше з'явитися в новому сезоні. Незаперечний факт комерції, що картина під назвою "Ніжинський на нью-маркетському пустищі" мала набагато більше шансів бути проданою, ніж та, що називалася просто "Кінь на нью-маркетському пустищі", а "Великий Національний призер на старті" був набагато кращий, ніж "Один з учасників Пламптонських забігів на старті". Економічні чинники змушують багатьох [31] майбутніх Рембрандтів рахуватися з ринковою кон'юнктурою

— Тоде! — хтось гукнув мені на вухо. — Ти винен мені п'ятнадцять фунтів.

— Де там у біса! — відрубав я.

— Ти казав, що Гойдалка буде фаворитом в Аскоті.

— Не живи чужим розумом.

Біллі Пайл екстравагантно засміявся і поплескав мене по плечу. Біллі Пайл належав до тих людей, хто, зустрівши вас, привітається як нерозлийвода-приятель, пригостити випивкою і набридатиме до смерті. Бозна-скільки разів зустрічав я Біллі на перегонах, але ніколи не міг придумати, як спекатися його, не вдаючись до грубощів. Звичайні відмовки відскакували від його грубої шкіри, як ртуть від скла, і я з часом дійшов висновку, що простіше відразу випити з ним швиденько, ніж потім цілий день відмагатися від нього.

Отже, я чекав, що він скаже свою традиційну фразу "перепустімо по одній?".

— Перепустімо по одній? — запропонував він.

— Е-е... звичайно, — покірно погодився я.

— Твій батько ніколи не подарував би мені, якби я не турбувався про тебе. — Це була також його традиційна фраза. Я знав, що їм доводилося зустрічатися у справах, а щодо їхньої дружби, то я підозрював, що Біллі її вигадав уже після смерті мого батька.

— Ходімо, чоловіче.

Я вже знав наперед усю цю процедуру. Він ніби несподівано зустріне в барі свою тітоньку Сал, і я своєю чергою муситиму брати випивку для них обох.

— О-о! Та тут тітонька Сал, — сказав Біллі, ввалюючись у двері. — Сюрприз, сюрприз.

Тітонька Сал була завзятою уболівальницею у свої сімдесят з гаком — з вічною сигаретою у куточку рота і ; книжечкою-розкладом заїздів, які продають на іподромі. Одним пальцем вона весь час притримувала у книжечці якусь сторінку.

— Ви що-небудь знаєте про заїзд о другій тридцять? — запитала вона.

— Хелло! — сказав я.

— Що? А-а-а! Хелло... Як ся маєте? Знаєте що-небудь про заїзд о другій тридцять?

— На жаль, ні,

— Ага.

. Вона поглянула у розклад.

— Трітопс пройшов зважування, але як у нього з но гою? [32] — Вона раптом підвела очі й вільною рукою підштовхнула свого племінника, що ніяк не міг докликатися офіціанта бару. — Біллі, замов що-небудь для міссіс Метьюз.

— Для кого?

— Для Метьюз. Що ти питимеш, Мейзі?

Вона повернулася до опасистої літньої жінки, що стояла позад неї.

— О-о!.. Джин і тонік, спасибі.

— Зрозумів, Біллі? Подвійний бренді й імбирну настоянку для мене, джин і тонік для місіс Мейзі.

— Одежа на місіс Мейзі була нова і дорога; від полакованого — волосся, торбинки з крокодилячої шкіри до оздоблених золотом туфель — усе кричало, що це мішок з грішми. На руці, в якій вона тримала келих, яскрів великий опал, обрамлений діамантами. На її розмальованому обличчі не відбивалося особливої радості.

— Як ся маєте? — чемно поцікавився я.

— Що? — перепитала тітонька Сал. — О-о, Мейзі, знайомся, це Чарлз Тодд. Що ви думаєте про Трітопса?

— Так собі, — сказав я.

Тітонька Сал стурбовано зазирнула у книжечку, і Біллі роздав напої.

— Будьмо! — сказала Мейзі Метьюз без особливого ентузіазму.

— До дна, — сказав Біллі, підносячи келих.

— Мейзі трохи не пощастило, — сказала тітонька Сал.

— Місіс Метьюз не на того поставила? — всміхнувся Біллі.

— її будинок згорів дощенту.

Що й казати, вдалий початок розмови!

— Ой... я хотів сказати... — знітився Біллі. — Яке нещастя!

-. Ви, здається, все втратили, Мейзі?

— Все, крім того, що на мені, — похмуро сказала вона.

— Хочете джину? — запропонував я.

— Дякую, любий.

Коли я повернувся з наповненими склянками, Мейзі увійшла в раж, описуючи свою біду:

— ...Мене там, звичайно, не було, я гостювала у своєї сестри Бетті в Бірмінгемі, і раптом на порозі, з'являється цей поліцейський і розповідає, як їм важко було мене знайти. Але, звичайно, на той момент уже все згоріло. Коли я повернулася у Вортінг, то побачила лише купу попелу і димар, що стирчав посередині. Мені довелося докласти чимало зусиль, аби з'ясувати, що сталося, зрештою [33] вони сказали, що в домі щось там загорілося, але вони не знають, яка причина цього загорання, бо два дні нікого не було вдома.

Вона взяла джин, усміхнулася ні до кого і вела далі.

— Отже, я була як божевільна, признаюсь вам, ще б пак — отак усе втратити, і я спитала, чому вони не скористалися морською водою, адже море було поряд, під самим тамариском, внизу — схил; вони ж, певна річ, відповіли, що не могли нічого врятувати, бо не було води, — а цей пожежник, якому я поскаржилася, сказав, що вони не скористалися морською водою, бо, по-перше, вона все роз'їдає, а по-друге, помпи всмоктуватимуть морські водорості, черепашки тощо, та й взагалі був відплив.

Я ледве стримував непристойне бажання розсміятися. Вона все-таки відчула це.

— Звичайно, любий, вам смішно, але ж ви не втратили всіх своїх скарбів, які призбирували бозна-відколи.

— Мені дуже шкода, місіс Метьюз. Мені не здається це смішним. Це просто...

— Я розумію, любий, з вашого погляду це може бути смішно, кругом вода і немає чим залити вогню, але, повірте мені, я просто не тямила себе.

— Здається, я зроблю маленьку ставку на Трітопса, — сказала тітонька Сал замислено.

Мейзі Метьюз якось непевно подивилася на неї, а Біллі Пайл, який уже наслухався про цю пожежу, ляснув мене по плечі й сказав "та-ак", що було сигналом подивитися новий заїзд.

"Належне я віддав", — подумав я і вийшов, щоб подивитися на перегони з верхньої трибуни, де б мене ніхто не чув і не бачив.

Трітопс упав і прийшов останнім, накульгуючи. Не поталанило його власникові, жокею і тітоньці Сал. Я спустився вниз до демонстраційного майданчика, щоб подивитися на чемпіона, що кружляв перед своїм забігом, але мені й на думку не спадало його малювати. Мені здавалося, що для сюжету він уже не підходить, бо ринок;: затоварено його зображеннями.

Пообідній час, як завжди, минув швидко. Я трохи виграв, трохи програв, але грішми не виміряєш усього, що мені вдалося побачити. Під час останнього забігу я угледів, як до мене на трибуну піднімається Мейзі Метьюз. Яскраво-червоне пальто, атмосфера лоску і привітне обличчя — тут не можна було помилитися. Вона зупинилася на сходинку нижче і дивилася на мене знизу вгору. Абсолютно самовпевнена, хоча й з дрібкою сумніву. [34]

— Це часом не ви, — сказала вона, — той молодий чоловік, з яким ми нещодавно були в барі разом з Сал і Біллі?

— Так, ви маєте рацію.

— Я не була певна, — сказала вона, і при цьому її сумнів розвіявся. — Тут ви на вигляд старший. .

— Різниця в освітленні, — погодився я. Вона також виглядала старшою років на десять. "їй десь п'ятдесят з гаком", — подумав я. Світло бару завжди ошукує.

— Мені сказали, що ви художник.

У тому, як вона вимовила це, відчувалося деяке несхвалення.

— М-м, — промимрив я, спостерігаючи, як ішли кентером скакуни на шляху до фінішу.

— Мабуть, не багато заробляєте, любий?

Я усміхнувся їй, мені сподобалася її простота.

— Це залежить від того, хто ти. Пікассо не нарікав.

— Скільки коштувало б, якби ви намалювали картину для-мене?

— Яку картину?

— Ви, любий, можете сказати, що це страшно звучить, і я гадаю, що це правда, але мені так вранці подумалось, коли я йшла сюди, атож, це божевілля, я розумію, але, гадаю, — це через ту страшну картину, те згарище з комином посередині, спалений живопліт на тлі моря... спершу

я мала намір найняти місцевого фотографа, котрий фотографує весілля і таке інше, щоб зробити фотографію у кольорі, бо коли все це розчистять і відбудують, ніхто й не повірить, наскільки це страшно було, а тепер... картину я хочу повісити в новому будинку, щоб усі бачили.

— Але...

— Отже, скільки це коштувало б? Бо, як ви помітили, у мене не все до решти пропало, але коли сума виражатиметься у сотнях, то я з таким самим успіхом могла б запросити фотографа.

— Звичайно, — погодився я поважно. — А що коли я приїду подивитися на будинок, точніше на те, що від нього лишилося, і тоді ми домовимося?

Вона не побачила у цьому нічого дивного.

— Гаразд, любий. Це — по-діловому, звичайно, це відкладати не треба, бо тільки-но з'являться страхагенти, я візьмуся розчищати.

— То коли?

— Ну, любий, якщо ви вже на півдорозі, то, може, сьогодні?

На цьому й порішили. Місіс Мейзі сказала, що могла б підкинути мене у своєму "ягуарі", якщо я не маю машини, [35] а додому я зможу дістатися поїздом з Вортінга або з Пламтона.

Я погодився.

Найрішучіші кроки робляться нерозважно.

Руїни були явно "картиногенічні", якщо можна так сказати. Дорогою туди ми майже не зупинялися, і місіс Мейзі весь час розповідала про свого покійного чоловіка, Арчі, який дуже вже про неї піклувався.

— Правда, слід сказати, що я також доглядала за ним, любий, бо була медсестрою. Приватною, звичайно. Я доглядала за його першою дружиною увесь час, поки та хворіла, рак у неї був, любий, а тоді я ще на якийсь час залишилася, щоб приглянути за ним, і він, значить, попросив мене, щоб я зосталася з ним жити, і я погодилася, любий. Звичайно, він був набагато старший за мене, він помер більш як десять років тому. Він дуже піклувався про мене, дуже.

Вона ніжно подивилася на масивний опал. Багато людей хотіли б, щоб про них згадували з такою ласкою.

— Відтоді, як він помер і залишив мені таке багатство, то сам бог велів скористатися ним, і тому я і далі вела справи так, як ми це робили, коли жили разом ці кілька років, тобто брала участь, у розпродажу з аукціону у солідних будинках, любий, бо ми прагнемо купувати тільки гарні речі, іноді досить дешеві, і, звичайно, особливо цікаво, коли ці речі належали комусь добре відомому або знаменитості. — Вона рвучко перемкнула передачу й агресивно обігнала маленький сумирний фургончик. — І тепер усі ці речі згоріли дотла, звичайно, і вся пам'ять про Арчі, і місця, де ми бували разом, і, признаюсь вам, любий, я просто божеволію.

— Це й справді жахливо для вас.

— Авжеж, любий, це так.

У мене майнула думка, що це вже вдруге за останні два тижні я виступаю у ролі розрадника і так само почуваю себе безпорадним з нею, як і з Дональдом.

Вона натисла на гальма, і ми поволі зупинилися навпроти руїн. З багатьох невеличких особняків на другому боці її був найрозкішніший; але від нього залишилися тільки гостроверхі уламки стін, що окреслювали великий простір, чорна купа згарища і масивний цегляний димар, що височів посередині. "Іронія, — промайнула думка, — що саме джерело вогню пережило вогонь".

— Ось ми й приїхали, любий, — сказала Мейзі. — Що ви про це думаєте?

— Дуже жарко тут було. [36]

— Але ж на пожежах завжди жарко, любий, чи не так? І, звичайно, дерева тут не бракувало. Свого часу на ці приморські будиночки йшло багато дерева.

Ще до того, як ми вибралися з її світло-голубої машини, я відчув запах гарива.

— І давно це?.. — запитав я.

— Наприкінці минулого тижня, любий. У неділю.

Поки ми мовчки оглядали згарище, із-за димаря з'явився чоловік. Він повільно ступав і скупчено дивився під ноги, час від часу нагинаючись, щоб попорпатись у попелищі.

Мейзі, у яскраво-червоному манто, незважаючи на свою опасисту комплекцію, була досить проворна.

— Гей! — крикнула вона, виструбнувши з машини. — А що це ви тут робите?

Чоловік випростався вражений. "Десь йому під сорок", — прикинув я. На ньому був дощовик і трільбі, вуса — підковою.

Він чемно підняв капелюха.

— Страховий агент, мадам.

— Я думала, ви прийдете в понеділок.

— Мені випало бути в цих краях. Та й не слід відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні.

— Я теж так думаю, — сказала Мейзі. — І сподіваюсь, що ви не зволікатимете з виплатою, хоча я хотіла б краще одержати свої скарби, ніж будь-яку суму грошей, грошей мені й так не бракує.

Чоловік, звичайно, не звик до такої манери висловлювати свої думки.

— Е-е... — сказав він. — О так, так, Я розумію.

— Ви довідалися, з чого це почалося? — напосідала Мейзі.

— Ні, мадам.

— А взагалі знайшли що-небудь?

— Ні, мадам.

— Гаразд, коли я зможу все це розчистити?

— У будь-який час, мадам.

Він обережно рушив до нас, вибираючи дорогу серед почорнілих уламків. Прямий, важкий погляд, масивне підборіддя робили його схожим, на слідчого.

— Як ваше прізвище? — запитала Мейзі.

— Грін, мадам. — Він трохи помовчав і додав: — Через "і" довге.

— Ну, гаразд, містере Грін через "і" довге, — сказала Мейзі доброзичливо. — Я дуже вас просила б усе це засвідчити мені на папері. [37]

Він похилив голову.

— Як тільки доповім своєму начальству.

Мейзі погодилася, Грін підніс капелюха, попрощався і пішов до білого "форда", припаркованого на узбіччі.

— Тоді все гаразд, — сказала Мейзі задоволено, спостерігаючи за ним. — І скільки за цю картину?

— Дві сотні плюс витрати за дві доби у місцевому готелі.

— Ну, це вже занадто, любий. Одна сотня і дві доби, і це за умови, якщо картина мені сподобається, або я зовсім не платитиму.

— Як дбатимеш, так і матимеш?

її рот розтягнувся в усмішці.

— Ви мене правильно зрозуміли, любий.

Ми зійшлися на півтораста, якщо картина їй сподобається, і на п'ятдесяти, якщо ні. Роботу треба було розпочинати у понеділок, хіба що буде дощ.

Розділ четвертий

Понеділок випав сонячний, свіжий, по-літньому теплий. До Вортінга я доїхав поїздом, а звідти рушив на таксі й, на подив сусідів, поставив мольберт на тому місці, де раніше були центральні ворота. Їх зняли пожежники із завісів і поклали на травник. На одній половині видніла помпезно розмальована фамільна дощечка з написом:

"Трежер Голм".

Бідолашний Арчі. Бідолашна Мейзі. Я поклав на полотно нейтральний ґрунт кавового кольору з чистої умбри, розведеної скипидаром та лляною . олією, і по вогкому став промальовувати трохи темнішими фарбами обриси згарища на тлі живоплоту, моря і неба. На цій стадії було легко виправляти похибки у композиції і малювати знову, вибираючи правильні пропорції, перспективу та рівновагу основних мас.

Закінчивши роботу, Я залишив картину, щоб вона просохла, а сам тим часом прогулювався довкола саду, роздивляючись з різних кутів зору згорілий будинок і почорнілі залишки тамарискового живоплоту, що відділяв траву від ріні. У вранішньому промінні сонця виблискувало море, пропливали невеличкі купчасті хмари, кидаючи на землю темно-сірі тіні. Віддалік пінилися білі баранці: відступив приплив, залишивши на піску брижі.

Прохолодний бриз студив вуха. Я повернувся до свого заняттття і побачив одягнених у пальта двох чоловіків, що [38] вийшли з великого фургона і всім своїм виглядом виказували зацікавленість рештками маєтку "Трежер Голм". Вони зупинилися біля мольберта, оцінюючи мій витвір, і я рушив до них.

Один з них кремезний, років за п'ятдесят. Другий — худий, за двадцять. Обоє впевнені, цілеспрямовані.

Старший підвів погляд, як тільки я наблизився.

— Ви маєте дозвіл перебувати тут? — запитав він. У його голосі не відчувалося неприязні, але навіщо це йому?

— Власниця захотіла, щоб я намалював її будинок, — пояснив я.

— Зрозуміло, — ледь ворухнув він губами.

— А у вас є дозвіл? — поцікавився я.

— Страхові агенти, — сказав він, вигнувши брови, ніби здивувався, що хтось може про це запитувати.

— З тієї ж фірми, що й містер Грін? — поцікавився я.

— Хто?

— Грін. Через, "і" довге.

— Я не знаю такого, — сказав він. — Нас запросила місіс Метьюз, щоб ми встановили розмір шкоди, завданої будинку, який був у нас застрахований. — Він трохи пригнічено роздивлявся навкруги, ніби очікуючи Мейзі, котра мала з'явитися як фенікс із попелу.

— Так Гріна у вас немає?

— Ні через "і" довге, ні через "і" коротке.

У мене з'явилося до нього якесь тепле почуття. Як на мій погляд, гумором можна більше досягти, ніж закручуванням гайок.

— Гаразд... Місіс Метьюз уже не чекає на вас, бо вищезгаданий містер Грін, що відрекомендувався страховим агентом, сказав їй, що вона у першу-ліпшу слушну хвилину може запросити бригаду для розчищення руїн.

Він увесь напружився, як напнута скрипкова струна.

— Ви серйозно?

— Я був тут разом з місіс Метьюз. Я бачив і чув його, і це точно його слова.

— Він показував вам посвідчення?

— Ні, не показував. — Я зробив паузу. — І... ви, між іншим, теж.

Він поліз у внутрішню кишеню і витяг візитку зі швидкістю штукаря. Цей рух, безперечно, був у нього доведений до автоматизму.

— А можна свою власність застрахувати одразу в двох кампаніях? Чи це протизаконно? — знічев'я запитав я, розглядаючи посвідчення. [39] "Страхування життя і майна. Д. Дж. Легланд. Зональний інспектор".

— Це шахрайство. — Він похитав головою.

— Хоч, звичайно, містер Грін може не мати нічого спільного зі страховою компанією.

— Це ймовірніше.

Я поклав візитку до кишені своїх штанів. Светр фірми "Арран" не був передбачений для того, щоб у ньому здійснювали ділові трансакції.

Він задумливо подивився на мене. Погляд у нього уважний, але говорити не квапиться. У цьому він був схожий на мого батька: середнього віку, з досвідом за плечима, знає свою справу, хоч не хапає з неба зірок.

І в "Трежер Голм" він, мабуть, випадковий.

— Гаррі, — звернувся він до свого молодшого помічника, — піди знайди телефон і подзвони у "Біч-готель". Скажи місіс Метьюз, що ми тут.

— Слухаюсь! — сказав Гаррі.

Доки Гаррі виконував доручення, Д. Дж. Легланд став оглядати руїни, й, оскільки він не заперечував, я поплентався за ним.

— Що ви шукаєте? — запитав я. Він метнув на мене швидкий погляд.

— Доказів підпалу. Доказів того, що речі, заведені до списку, згоріли.

— Я не чекав, що ви будете такі відверті.

— Іноді я це дозволяю собі. Я посміхнувся.

— Місіс Метьюз, здається, досить щира.

— Не мав честі бачитися.

"Собі на умі", — подумав я.

— А хіба пожежники не шукали слідів підпалу?

— Так. Як і поліція, ми консультуємося з ними.

— А вони що кажуть?

— Гадаю, це вас, не стосується.

— Навіть як на дерев'яний будинок, — сказав я, — він дуже сильно згорів.

— Ви фахівець? — спитав він з іронією.

— Свого часу я цих вогнищ Гая Фокса* розпалив чимало.

Він повернув голову.

— Вони горять набагато краще, якщо просочити їх парафіном. Особливо по краях.

* День Гая Фокса — свято у Великобританії, яке відзначається народними гуляннями і розкладанням вогнищ. [40]

— Я надивився на вогні ще до того, як ви народились — сказав він. — Йшли б ви собі й малювали.

— Ще полотно не просохло.

— В такому разі стійте й мовчіть.

Я не образився і залишився біля нього.

Він робив щось на зразок попередніх оглядин: піднімав невеликі тверді уламки, роздивлявся їх зблизька і обережно повертав на свої місця. Жодного з предметів, які він піднімав, я не міг визначити з відстані шести футів, і, наскільки я міг бачити, жоден з них не викликав у нього особливих емоцій.

— Дозвольте звернутися, — сказав я.

— Ну?

— Містер Грін робив те ж саме, що й ви робите, тільки не тут, а там, за димарем.

Д. Дж. Легланд випростався, кинувши на землю чорний шмат.

— Він узяв що-небудь?

— Ні, за той короткий час, поки ми спостерігали за ним, він нічого не взяв. Та хтозна, скільки він там пробув до того.

— Отже, ні. — Він трохи замислився. — Чи не думаєте ви, що це був якийсь ловигава, котрий розглядав це все заради цікавості?

— Щось не схоже.

Д. Дж. насупився.

— Що ж він хотів?

Риторичне запитання. Приїхав Гаррі, і тільки після нього — Мейзі. У своєму "ягуарі". У своєму яскраво-червоному пальті. Невдоволена.

— Що ви собі думаєте? — сказала вона, насуваючись на Д. Дж. Очі у неї палали. — Ви й досі не розв'язали питання з підпалом? Тільки нічого мені не кажіть. Я бачу, ви намагаєтесь викрутитися і не заплатити мені страховки. Ваш співробітник сказав у суботу, що все гаразд і я можу починати розчищення і відбудову; навіть якщо це був підпал, ви повинні виплатити мені, бо страховка включає в себе і підпал, звичайно.

Д. Дж. кілька разів поривався щось сказати і нарешті здобувся на голос:

— Хіба не казав вам наш містер Робінсон, що чоловік, якого ви бачили у суботу, був не з наших?

"Наш містер Робінсон" в особі Гаррі відчайдушно закивав головою.

— Він... Містер Грін... ясно сказав, що він ваш представник, — наполягала на своєму Мейзі. [41]

— Гаразд... Який він на вигляд?

— Улесливий, — сказала Мейзі без вагання. — Не такий молодий, як Чарлз... — вона показала на мене широким жестом, — і не такий старий, як ви. — Вона подумала, тоді стенула плечима. — Він цілком був схожий на страхагента, і край.

Д. Дж. мужньо проковтнув образливий натяк.

— На зріст сантиметрів сто вісімдесят, засмаглий, сірі очі, широкуватий ніс, рівний рот під густими вислими темними вусами, темно-каштанове волосся, прилизане назад, із залисинами від лоба, звичайні брови, зеленувато-коричневе трільбі з гладенького фетра, сорочка, краватка, жовтувато-коричневий розстебнутий плащ, золота каблучка з вензелем на мізинці правої руки, — сказав я.

Він поставав у моїй уяві так виразно, ніби був тут, на згарищі, переді мною і все скидав капелюха, величаючи Мейзі "мадам".

— Ого! — сказав Д. Дж.

— Око художника, любий, — сказала Мейзі захоплено. — Ніколи нічого подібного не зустрічала.

Д. Дж. сказав, що у їхньому відділі розслідування такого немає, і Гаррі погодився.

— Гаразд, — сказала Мейзі гнівно. — Я здогадуюся, що ви шукаєте слідів підпалу, тоді чому ви думаєте, що будь-хто при здоровому глузді захотів би дощенту спалити моє улюблене житло і всі мої скарби? Цього я не можу збагнути.

Звичайно, Мейзі, досвідчена Мейзі, насправді не була така наївна. Я вловив її швидкий погляд, яким вона окинула мене, і зрозумів це. Д. Дж. нічого не помітив і лише розводив руками, уникаючи пояснень. Я утримався від усмішки, і Мейзі це помітила.

— Як ви уявляєте свою картину? — запитав я. — Сонячний день? Хмарно, похмуро?

Вона подивилася на чисте небо.

— Трохи драматизуйте, любий, — сказала вона.

Після обіду Д. Дж. і Гаррі крок за кроком обстежували згарище, а я намагався надати своїй картині трохи готичної романтичності. Рівно о п'ятій усі ми закінчили роботу.

— Уже шабаш? — саркастично запитав Д. Дж., спостерігаючи, як я пакую валізу.

— Увечері в освітленні переважає жовтий колір.

— Ви будете тут завтра? Я кивнув.

— А ви? [42]

— Можливо.

До зупинки я йшов пішки, а до "Біч-готелю" дістався автобусом, почистив пензлі, подумав трохи і о сьомій зустрівся з Мейзі внизу у барі, як і вмовлялися.

— Ну що, любий, — сказала вона, як тільки перший джин і тонік теплом розлилися по тілу. — Вони знайшли що-небудь?

— Анічогісінько, наскільки я міг бачити.

— Це добре, любий.

Я перехилив свою порцію і обережно поставив склянку.

— Не зовсім, Мейзі.

— Чому?

— А що саме з ваших скарбів згоріло?

— Може, для вас вони мало що важать, але у нас стільки гарного було пов'язано з ними, тож і після смерті Арчі мені було приємно зберігати ці речі. Що там було? Ну от, наприклад, колекція старовинних

списів, власність старого лорда Стекерса, я свого часу доглядала за його племінницею, і ціла стіна чарівних метеликів, на яких приходили дивитися професори, і кута залізом брамка між холом та вітальнею зі старого будинку леді Тіт, шість казанків з якогось ірландського замку, дві високі вази з вензелями Анжеліки Кауфман на накривках, що колись належали кузенові Мата Харі, .вони справді були, любий, і мідяний камінний екран зі срібним опуклим орнаментом, страшенно незручний для полірування, і мармуровий стіл з Греції, і срібний самовар, яким користувалася королева Вікторія, є, та що там, любий, це тільки для початку.

— Страхова компанія має повний список речей?

— Так, любий, а чому це вас цікавить?

— Тому, — сказав я з жалем, — що, як мені здається, багатьох речей у будинку не було, коли він горів.

— Що? — Мейзі була— щиро вражена. — А де ж вони поділися?

— З того, що сказав Д. Дж., я зрозумів, що вони шукають рештки згорілих речей, але я сумніваюсь, чи знайшли вони що-небудь.

— Д. Дж.?

— Містер Легланд. Старший з них.

Внутрішня боротьба недовіри та гніву змусила Мейзі випити два подвійних джини. Недовіра, зрештою, перемогла.

— Ви щось неправильно зрозуміли, любий, — промовила вона нарешті.

— Можливо.

— Недосвідченість молодості, звичайно. [43]

— Хай буде так.

— Звичайно, все було на місці, любий, коли я на тім тижні, у п'ятницю, поїхала до Бетті, з якою так давно не бачилася; і сміх і гріх, як подумати, — ви ж не сидітимете вічно вдома, щоб не допустити пожежі й загибелі будинку, тоді треба б відмовитися від будь-яких поїздок, в тому числі й від подорожі до Австралії.

Вона замовкала, щоб перевести подих. "Випадковий збіг", — подумав я.

— Це просто диво, любий, що я прихопила з собою до Бетті більшість своїх коштовностей, бо я ніколи раніше такого не робила; Арчі, звичайно, наполягав, що так безпечніше, він завжди був такий завбачливий, поміркований і милий.

— Австралія? — перепитав я.

— Так, любий. А що тут такого? Я поїхала туди навідати сестру Арчі, вона жила там бозна-скільки і почувалася одинокою відколи повдовіла, бідолашна; мені дуже цікаво було поїхати, бо я, власне, ніколи не зустрічалася з нею, ми лише обмінювалися поштівками, і я пробула в неї півтора місяця. Вона хотіла, щоб я залишилася, а ми так ладнали, як гас і вогонь... О любий, зрозумійте мене правильно, просто до слова прийшлося, ну, цей вогонь ...я кажу, що хотіла повернутися до свого будиночка над морем і все обміркувати; атож, любий, звичайно, в цю подорож я прихопила і свої коштовності.

— Може, ви й Маннінгза купили, коли були в Австралії? — запитав я знічев'я.

Не знаю, чому я це сказав. Мабуть, тому, що думав про Дональда, який також їздив до Австралії. Я був зовсім не готовий до її реакції.

Коли раніше вона була здивована, то тепер — ніби громом вражена. Раніше вона була недовірлива і сердита, тепер — недовірлива і налякана.

Вина перехилила свій джин, зіслизнула з дзиґлика і прикрила собі рота тремтячими пальцями з червоними нігтями.

— Невже тоді? — запитав я недовірливо.

— Звідки ви це знаєте? — Я не знаю.

— А ви не з митної служби?

— Звичайно, ні.

— Ой, любий, любий... — Вона тремтіла і була в розпачі, так само, як і Дональд. .

Я взяв її за руку, і повів до крісла поряд з маленьким столиком. [44] .

— Сідайте, — сказав я заспокійливо, — і розповідайте. Довелося взяти подвійний джин, щоб через десять хвилин вона заспокоїлась.

— Так от, любий, я не мистецтвознавець, як ви, можливо, здогадуєтесь, але там була картина сера Альфреда Маннінгза... і підпис, ну, все, як треба, та й недорого, і я подумала, який буде задоволений Арчі, коли матиме справжнього Маннінгза на стіні, ми обоє любили перегони, звичайно, а ще сестра Арчі, вона старша за мене, підбивала мене, і я запалилася... Ви можете сказати, що я була в стані ейфорії, але я купила її. Вона замовкла.

— Далі, — підохотив я.

— Я гадаю, любцй, ви вже про все здогадалися і самі з того, що я вам розповіла.

— Ви привезли її в Англію, не зазначивши в декларації?

Вона зітхнула.

— Так, любий, звичайно вийшло по-дурному, але я навіть не подумала про митників, коли купувала картину, аж поки не повернулася додому, і тільки через тиждень сестра Арчі запитала, чи не збираюсь я записати картину у митну декларацію, а мене просто обурює ця доконечна потреба сплачувати мито. В усякому разі я подумала, що мені слід би довідатися про розміри митного збору, і я довідалася, що не існує мита в повному розумінні на картини, які вивозяться з Австралії, куплені у комісійній крамниці, й хочете вірте, хочете ні, вони сказали, що мені доведеться сплатити податок на "додану вартість", щось на зразок податку на придбані речі. Тобто мені довелося б, любий, сплатити вісім відсотків від тієї суми, за яку я купила-картину. Ви тільки уявіть собі! Я просто ошаліла, любий. Сестра Арчі запропонувала мені залишити картину в неї, бо якби я знову поверталася до Австралії, який сенс платити мито? Але я не мала певності, що повернуся, і, хоч би що там було, дуже хотіла бачити сера Альфреда Маннінгза на стіні, щоб зробити приємність Арчі, отож, любий, її було гарненько упаковано в картон та коричневий папір, я сховала її в своєму найкращому нічному одязі, і мені вдалося проштовхнути її через прохід у Хітроу, де було написано "Недозволених вкладень немає". Тому, коли я поверталась, мене ніхто не зупинив.

— Скільки ви мали заплатити? — запитав я.

— Значить, любий, якщо бути точною, десь понад сімсот фунтів. Я розумію, що це не бозна-які гроші, але мене [45] обурювало, що я маю платити податок тут тільки за те, що купила гарну річ в Австралії.

Я прикинув в умі.

— Отже, картина коштує близько дев'яти тисяч?

— Авжеж, любий. Дев'ять тисяч. — Вена була занепокоєна. — Я не прогадала? Повернувшись, я питала у людей, і вони казали, що картини Маннінгза коштують по п'ятнадцять тисяч, а то й більше.

— Атож, вони стільки приблизно коштують, — сказав я між іншим. — Хоч деякі можна купити за тисячу п'ятсот, а то й дешевше.

— В усякому разі, любий, тільки подумавши про страховку, я замислилась над тим, чи можуть мене викрити, якщо, наприклад, страхагенти зажадають, скажімо, квитанцію, може, так воно й було б, і саме тому я нічого, в цьому плані не робила, бо якби я справді повернулася до Австралії, я могла б узяти картину з собою. І нікому ніякої шкоди не заподіяла б.

— Складно, — погодився я.

— Тепер усе це згоріло, і ви можете думати, що так мені й треба, бо дев'ять тисяч пішло з димом, і з того я вже й пені не побачу.

Вона допила джин, і я замовив ще.

— Я розумію, що це не моє діло, але як у вас з'явилося під рукою в Австралії дев'ять тисяч? Хіба немає закону про вивезення такої кількості готівки?

Вона хихикнула.

— Ви не дуже орієнтуєтесь у цьому житті. Не бійтесь, усе було шик. Я лише майнула з сестрою Арчі до ювеліра і продала йому брошку, така бридка жаба, любий, з великим діамантом посеред лоба, щось із шекспірівського сюжету, хоч я цього не певна, в усякому разі я ніколи не носила її, така була потвора, але, звичайно, я її прихопила з собою, бо вона цього варта була, і я продала н за дев'ять тисяч п'ятсот в австралійських доларах, одне слово, проблем не було.

Мейзі вважала, що я повинен з нею попоїсти, і ми поїхали на обід. Апетит у неї був здоровий, але настрій — сумний.

— Ви нікому не скажете, любий, про картину?

— Звичайно, ні, Мейзі.

— Я могла б ускочити в таку халепу, любий.

— Розумію.

— Щонайменше штраф, звичайно, — вела вона далі. — Люди можуть бути такими бездушними, коли йдеться про якусь безневинну невеличку контрабанду. [46]

— Ніхто не довідається, якщо ви самі про це не скажете. — І раптом мене вразила думка: — Хіба що ви вже сказали, що купили її.

— Ні, любий, нікому, оскільки я подумала, що краще вдавати, ніби ця картина у мене вже не один рік і, звичайно, я навіть не вішала її на стіну, бо одне кілечко вже теліпалося, і я подумала, що картина може впасти і пошкодитися, але так і не могла вирішити, кого попросити, щоб закріпив його. — Вона замовкла, смакуючи креветковий коктейль. — Ви, мабуть, думаєте, яка я дурна, любий, але мені здається, що я

побоювалася викриття; почуття провини, як такого, у мене не було. Я все-таки не розумію, чому ми повинні платити цей чортів податок, тож я не вішала її, а заховала.

— Заховали? Загорнутою?

— Авжеж, любий, більш-менш загорнула. Звичайно, я відкрила її, коли повернулася додому, і побачила, що кілечко відірвалося разом з мотузкою. Тоді загорнула її знову, доки вирішу, що робити.

Мене це потішило.

— І де ви її сховали? Вона засміялася.

— Не дуже далеко, любий. Я тільки зробила так, щоб люди не питали про неї, авжеж, я засунула її за радіатор у кімнаті, і не дивіться так перелякано, любий, центральне опалення не працювало.

Цілий наступний день я малював будинок. Ніхто так і не прийшов, ні Д. Дж., ні хтось інший. У паузах між сеансами я за власною ініціативою шукав скарби Мейзі. Я знайшов багато уламків, які Можна було розпізнати: залишки металевих ліжок, кухонних машин, радіаторів — усе покручене і погнуте не тільки від вогню, а й від ваги будівлі, що завалилася. Уламки важких кроков чорніли у товстому шарі попелу, а все інше згоріло дощенту.

З усіх описаних Мейзі речей я знайшов залізну брамку зі старого будинку леді Тіт, що відділяла хол від вітальні. Леді Тіт нізащо не впізнала б її.

Не було мідних каструль, котрі мали б витримати жар. Ні камінового металевого екрана. Ні мармурового столу. Ні старовинних списів.

Ні, звичайно, Маннінгза. [47] Коли я прибув до "Біч-готелю" о п'ятій годині, навіть не змивши фарби з рук, Мейзі вже чекала на мене у холі. Але це була не та привітна, бадьора Мейзі, котру я знав, а войовнича жінка, вся сповнена гніву.

— Я чекаю на вас, — сказала вона, окинувши мене несамовитим поглядом.

Я не міг збагнути, чим я образив її.

— Що сталося? — запитав я.

— Бар зачинено, — сказала вона, — ходімо до мого номера. Захопіть із собою всі свої речі. Мене всю аж розпирає від злості.

Це було помітно по ній, особливо у ліфті. Червоні плями різко проступали на її обличчі. її біляве волосся, завжди ретельно полаковане, тепер було скуйовджене. Вперше за весь час нашого знайомства вона не нафарбувала губ.

Мейзі рвучко відчинила двері свого номера. Я увійшов слідом за нею і зачинив двері.

— Ви ніколи й не повірите, — з притиском сказала вона, повертаючи до мене обличчя у всьому блискові свого гніву. — У мене тут півдня сиділа поліція, а з полудня — страхагенти. І ви знаєте, що вони кажуть?

"О Мейзі, — зітхнув я подумки, — цього слід було сподіватися".

— Ви за кого мене маєте? — запитала я їх, — не вгавала Мейзі. — Я не тямилася з люті. Вони наважилися сказати мені в очі, ніби я продала всі свої скарби і застрахувала будинок на більшу суму, ніж він коштував. А я їм своєї: якщо страховка і була трохи вища, то це робилося з урахуванням інфляції, та й самі страхагенти порадили мені записати

більшу суму, і я була задоволена, що скористалася з їхньої поради, та от містер Легланд сказав, що вони не можуть виплатити страховки, доки не закінчиться розслідування, яке він, здається, і не збирається закінчувати. У нього немає співчуття до мене як потерпілої.

Мейзі помовчала, щоб зібратися з силами. Вона аж тремтіла від почуттів, що переповнювали її.

— Моя гідність була принижена, і я трохи накричала на них зі злості. На грубощі їх ніхто не вповноважував, тим більше — вважати мене кримінальним злочинцем. Та й яке вони, зрештою, мають право казати мені "Вгамуйте свої нерви", коли це саме через них і через їхні витребеньки я кричала на них не своїм голосом.

"Мабуть, це була справжня сутичка, — подумав я. — Хотілося б знати, в якому стані поліція і Д. Дж. відступили з бойовища". [48]

— Вони торочать, що це підпал, а я сказала, чому вони тільки тепер так вирішили, а раніше дотримувалися іншої думки; виявляється, через те, що цей Легланд не спромігся розшукати у попелі мої скарби чи хоча б їхні сліди. І вони сказали мені, що навіть якщо я й не продала речі ще раніше, то я вмовилася, щоб їх украли і спалили будинок у той час, коли я була у Бетті, і далі в тому ж дусі, ще й запитували, кому я заплатила за цю роботу; тим-то я дедалі більше розлючувалася, і якби мені трапилося щось під гарячу руку, то я пожбурила б у них.

— Вам зараз потрібне одне — випити міцного джину.

— Я сказала їм, що вони повинні дізнатися, хто це зробив, замість цькувати таку, безпорадну жінку, як я, і що більше я думала про злодія, котрий входить у мій дім і краде мої скарби, а тоді підло розводить вогонь, щоб замести сліди, то лютішою я ставала. Тим більше у присутності цих бовдурів, — нездатних бачити далі свого носа.

Я слухав її гнівну сповідь і думав, що гнів її, звичайно, непідробний, але вона явно намагається розпалити себе, коли бачить, що її обурення ось-ось може згаснути. В усякому разі, здавалося, вона чомусь відчувала потребу постійно перебувати у стані скривдженої цноти.

Цікаво, чому? І тільки-но на якусь мить припинився потік гарячої лави, я сказав:

— Сподіваюсь, про Маннінгза ви не прохопилися? Червоні плями на її щоках аж спалахнули.

— Я ще не схибнулася, — сказала вона уїдливо. — Якби я сказала про це, вони б напевне взяли під сумнів решту моїх слів.

— Люди кажуть, — промовив я обережно, — що злодій найбільше шаліє тоді, коли його звинувачують у тому, чого він не зробив.

Якусь мить здавалося, що зараз я стану мішенню її ненависті, коли вона дивилася на мене гнівними очима, але раптом її осяяло, і вона відчула гумор моїх слів. Складки біля рота-розгладилися, погляд пом'якшав і прояснився, а через секунду-другу вона журливо всміхнулася.

— Так, любий, коли я над цим замислююся, мені здається, що ви маєте рацію.

Усміх повільно перейшов у хихикання.

— Ну що, вип'ємо джину?

Маленькі виверження вулкана тривали далі, коли ми пили джин і коли потім обідали, але вулкан уже не вивергав лаву, а тільки жеврів.

— А ви зовсім не здивувалися, любий, коли я сказала, [49] що поліція думає про мене, — кинула вона на мене гострий погляд, тримаючи в руках чашку з кавою. Очі сторожкі й запитливі.

— Розумієте, щось дуже схоже спіткало і мого кузена. Надто схоже: в багатьох моментах. Якби ми вмовилися про зустріч, то я хотів би, щоб ми поговорили всі разом.

— Але навіщо, любий?

Я пояснив. Цього разу вона вже гнівалася не так за себе, як за Дональда.

— Який жах! На тлі його страждань ви, мабуть, мене вважаєте страшенною егоїсткою.

— Я зовсім так не вважаю. Далебі, Мейзі. Я думаю, що ви гарна акторка.

Вона подивилася приязно і грайливо. На мить я уявив собі, якою вона була з Арчі.

— Є ще одна справа, любий — сказала вона ніяково. — Після всіх цих подій, після всього, що було сказано, мабуть, з картиною ми відкладемо. Я вже не хочу мати собі згадки про ці руїни. Я хочу пам'ятати цей будинок таким, яким він був. Отже, може, я вам дам п'ятдесят фунтів, та й край. Як ви гадаєте?

Розділ п'ятий

Ми поїхали до Шротніра "ягуаром" Мейзі, по черзі сідаючи за кермо. У голосі Дональда по телефону не чулося ентузіазму на звістку про можливе моє повернення, але він був надто байдужий до всього, аби

щось заперечити. Коли Дональд відчинив нам парадні двері, я був вражений.

Якихось два тижні тому я залишив його й поїхав до Йоркширу. За цей час він схуд принаймні фунтів на чотирнадцять і постарів на десять років. Шкіра подекуди наче аж посиніла, повипиналися вилиці, і навіть волосся припорошило сивиною.

Тінь давнього Дональда робила над собою очевидне зусилля, щоб зустріти нас із належною чемністю.

— Заходьте, — запросив він. — Я тепер живу в їдальні. Та й ви, може, чогось вип'єте.

— Це було б чудово, любий, — сказала Мейзі. Дональд глянув на неї побляклим зором і побачив те саме, що і я: тілисту доброзичливу даму з. гладеньким волоссям і дорогим убранням, її чепурний вигляд був десь на самій межі між вульгарністю та вишуканістю... Може, вишуканості було трохи більше. [50]

Він подав мені знак рукою розлити напої, ніби йому це понад силу, і запросив Мейзі сісти. В їдальні впадала в очі перестановка: сюди перенесено широкий килим, усі крісла з солярію і кілька столиків зі спалень. Ми всі троє вмостились біля одного з цих столиків, бо мені треба було ставити запитання, і я хотів записати відповіді на них. Кузен байдужим оком стежив, як я дістаю нотатник і кулькову самописку.

— Доне, — звернувся я, — послухай, що розкаже Мейзі.

— Гаразд.

Мейзі цього разу була маломовна. Коли вона почала розповідати про купівлю Маннінгза в Австралії, Дональд ледь підвів голову: у нього

пробудилась увага, і він переводив погляд з неї на мене. Мейзі закінчила, і на мить запанувала тиша.

— Отже, — сказав я нарешті, — обоє ви їздили до Австралії, обоє придбали Маннінтза, а невдовзі після повернення ваші домівки пограбовано.

— Дивовижний збіг, — сказав Дональд. Але він мав на увазі тільки збіг і нічого більше. — І ви приїхали з такої далечини, щоб лише про це мені розповісти?

— Я хотів поглянути, як ти поживаєш.

— О! Зі мною все гаразд. Дуже мило з твого боку, Чарлзе, — все гаразд.

Навіть Мейзі, яка досі його не знала, бачила, що не все гаразд.

— Де ти купував свою картину, Доне? Я маю на увазі адресу. "

— Здається... у Мельбурні. В готелі "Гілтоя". Навпроти крокетного майданчика.

Я засумнівався. Хоча в готелях справді дуже часто продаються картини місцевих малярів, Маннінгз там рідкість.

— Нас там зустрів хлопець, — додав Дон. — Заніс картину в номер. З галереї, де ми побачили її вперше.

— Якої галереї?

Він трохи напружив пам'ять, пригадуючи:

— Щось на зразок Галереї красних мистецтв.

— Може, назва лишилася на корінці від чека абощо? Він похитав головою.

— Фірма продажу вина, з якою я мав діло, заплатила за мене, і, повернувшись додому, я переслав чек до їхньої контори у Великобританії.

— Яка саме фірма?

— "Монга Уайнярдз Пролраєтері Лімітід" з представництвами в Аделаїді та Мельбурні. [51]

Я все це занотував.

— А що було на картині? Ти не міг би її описати?

У Дона був стомлений вигляд.

— Тема звичайнісінька — "Вихід на старт". Типовий Маннінгз.

— Моя картина така сама, — промовила здивована Мейзі. — Гарний довгий ряд жокеїв у формі на тлі притемненого неба.

— На моїй було тільки троє коней, — сказав Дональд.

— На найбільшому, можна сказати навіть, на найближчому жокеї на моїй картині була пурпурова сорочка й зелена жокейка, — пояснила Мейзі, — і, може, ви подумаєте, що я дурна, але це одна з причин, чому я її купила, бо коли ми, з Арчі розмірковували, що непогано було б купити коня й брати участь у перегонах в ролі власників, то вирішили

вибрати пурпур і зелену жокейку за нашу форму... звичайно, якби такого сполучення ще ні в кого не було.

— Доне! — звернувся я до нього.

— М-м? О... троє гнідих ідуть кентером перед забігом.., у профіль... один спереду, двоє позаду — трохи накладаються один на одного. На жокеях яскрава форма. Точно не пригадую. Біла огорожа іподрому й багато сліпучого неба.

— Який розмір?

Він трохи насупився.

— Не дуже великий. Внутрішньорамний розмір: двадцять чотири дюйми на вісімнадцять.

— А ваша, Мейзі?

— Здається, трохи менша, любий,

— Послухай, — сказав Дональд. — Куди ти гнеш? —. Хочу впевнитися, що збігів більше нема.

Він дивився на мене, але очі його не виражали ніякого певного почуття.

— Коли ми їхали сюди, — сказав я, — Мейзі переповіла мені все (майже, все), що стосується купівлі картини. Чи не міг би й ти розповісти, як купив свою? Може, ти, наприклад, спеціально розшукував Маннінгза?

Дональд провів стомленою рукою по обличчі, відверто не бажаючи завдавати собі клопоту й відповідати.

— Будь ласка, Доне, — попросив я.

— Ох... — Довге зітхання. — Ні, у мене не було взагалі ніяких намірів купувати будь-що. Ми просто завітали до Мельбурнзької художньої галереї. Ходили по залах і підійшли до Маннінгза, який там висів... Стояли й дивились на картину і розмовились із жінкою, що опинилась поруч, — як це буває в художніх галереях. Вона сказала, що неподалік, у маленькій комерційній галереї, продається інший Маннінгз, що його варто подивитись навіть просто так, не купуючи. У нас був вільний час, і ми пішли.

Мейзі аж рота роззявила.

— Але ж, любий, — сказала вона оговтуючись, — з нами — зі мною і моєю невісткою — все було так самісінько, хоч і не в Мельбурні, а в Сіднейській художній галереї. У них там висить чарівна картина: "Перед бурею"; ми стояли собі й милувались, аж цей чоловік якось так підійшов до нас і приєднався до...

Раптом я помітив, що Дональд уже геть зовсім виснажений — як це буває з хворою людиною, на яку напосідають здорові відвідувачі.

— Слухай-но... Чарлзе... сподіваюсь, ти не підеш з усім цим до поліції? Бо я... я не знаю... чи зможу витримати... всі ці... запитання.

— Ні, не піду, — відповів я.

— В такому разі... яке це має значення?

Мейзі допила джин з тоніком і була тепер трохи занадто розпромінена.

— Як пройти до туалету, любий? — запитала вона і зникла у передпокої.

Дональд промовив кволо:

— Я не можу зосередитись... Даруй, Чарлзе, але я нічого не зможу робити... доки в них залишатиметься Регіна... непохована... як на складі...

Час не приглушував агонії, а навпаки, підтримував її, ніби перебування Регіни у секції спеціального рефрижератора зупинило жалобний ритуал на мертвій точці. Мені сказали, що тіла вбитих людей можуть зберігатись у такий спосіб півроку, а то й більше, якщо справу не закрито. Сумніваюсь, що Дональд протягне стільки.

Він раптом підвівся й вийшов через двері до холу. Я пішов слідом за ним. Він перейшов хол, відчинив двері до вітальні й переступив поріг.

Повагавшись, я увійшов за ним.

У вітальні й досі були тільки обтягнені меблевим ситцем софи, та стільці, рівненьким рядком поставлені попід стінами. Підлога, де лежала Регіна, була чиста й натерта. Повітря холодне.

Дональд стояв перед порожнім каміном і дивився на портрет Регіни моєї роботи, — він стояв на полиці.

— Здебільшого я сиджу тут, з нею, — сказав він. — Я можу зносити тільки це місце. [53]

Він підійшов до одного з фотелів і сів, просто навпроти портрета.

— Чарлзе, ви з Мейзі не образитесь, якщо я вас не проводжатиму? — запитав він. — Я справді страх стомився.

— Нами не клопочись, потурбуйся про себе.

Шкода мови. Видно було, що про себе він не потурбується.

— Зі мною все гаразд, — відповів він. — Цілком гаразд.

Не турбуйся.

Біля дверей я озирнувся. Він сидів незворушно і дивився на Регіну. Не знаю, краще було б чи гірше, якби я не намалював її.

По дорозі назад Мейзі мовчала з добру годину, а це вже рекорд.

Після Дональда ми спочатку заїхали до однієї сусідки, яка ще раніше запропонувала йому в себе притулок, бо саме тепер, як ніколи, кузен потребував допомоги.

Місіс Сусідка вислухала все зі співчуттям, але похитала головою.

— Авжеж, я розумію, що йому потрібне товариство, треба відірватись від дому, але він на це не погодиться. Я пробувала кілька разів. Заходила. Крім мене — ще багато сусідів. А він знай править, що з ним усе гаразд. Дональд нікому не дозволить допомагати собі.

Миля за милею Мейзі зосереджено вела машину. Нарешті сказала:

— Нам не треба було його турбувати. Принаймні не так швидко після...

"Три тижні", — подумав я. Всього три тижні. Дональдові, мабуть, здавалося, що минуло три нескінченних місяці. За три тижні такого болю можна прожити ціле життя.

— Я вирушаю до Австралії, — мовив я.

— Ви дуже прив'язані, до нього, любий, чи не так? — запитала Мейзі. .

Прив'язаний? Трохи не те слово, — подумав я, але, зрештою, може, воно й точне.

— Він на вісім років старший за мене, але ми завжди з ним ладнали. — Я подумки озирнувся назад, пригадуючи. — Ми росли разом. Наші матері були сестрами. Вони часто відвідували одна одну і нас із Дональдом брали з собою. Він завжди був дуже терплячий щодо малюка, який крутився йому під ногами. [54]

— У нього дуже хворий вигляд, любий.

— Авжеж.

Ще десять миль ми проїхали мовчки. А тоді вона запитала:

— Ви переконані, що не варто вдаватися до поліції? Я маю на увазі картини. Адже ви вважаєте, що вони якось пов'язані з пограбуванням, еге ж, любий, а поліції простіше до всього докопатися, ніж вам.

Я погодився:

— Простіше, Мейзі. Але як я можу їм сказати? Ви ж чули: Дональд заявив, що не витримає нової зливи запитань. Ви ж його бачили сьогодні, — думаєте, він витримає? А щодо вас, то це буде не просто

визнання провозу дрібної контрабанди та виплата штрафу: ваше ім'я назавжди візьмуть на прикмету, ваш багаж митниця труситиме щоразу, тільки-но ви зберетесь у подорож, а крім того, ще всілякі ускладнення та приниження. У наші дні досить потрапити у чорний список, як потім з нього не виберешся.

— Я й не думала, що вас це обходить, любий. — Вона спробувала захихотіти, але вийшло якось фальшиво.

За якийсь час ми зупинилися, щоб помінятися місцями. Мені подобалося вести її машину, ще б пак! — протягом останніх трьох років у мене не було сталого прибутку й відповідно — власної машини. Двигун приємно гурчав під блідо-блакитним капотом, і автомобіль поглинав милі, прямуючи на південь.

— А у вас є гроші на квиток, любий? — запитала Мейзі. — На готелі та інші витрати?

— У мене там приятель. Теж художник. Я зупинюсь у нього.

Вона із сумнівом подивилася на мене.

— Але ж доїхати туди, голосуючи яри дорозі, ви не можете.

Я усміхнувся. .

— Спробую.

— Ну, так, любий, скажімо, ви зможете, але це нічого не міняє, я не хочу чути ніяких несерйозних заперечень; у мене є чимало всього завдяки Арчі, а у вас нема, а що ви збираєтесь у дорогу почасти через оту мою контрабанду, то я наполягаю, щоб ви дозволили мені оплатити ваш квиток.

— Ні, Мейзі.

— Так, любий. Будьте слухняним хлопцем, любий, і зробіть так, як я кажу.

Не важко зрозуміти, — подумав я, — чому вона була Доброю сестрою-жалібницею. Ковтни ліки, любенький, отак, [55] гарний хлопчику. Мені не хотілося приставати на її пропозицію, але ж ніде правди діти: мені однаково довелося б позичати.

— Я малюватиму для вас картину, Мейзі, коли повернусь?

— Це було б дуже добре, любий.

Я під'їхав до дому біля Хітроу, де я жив у мезоніні й звідки вранці Мейзі мене забрала.

— Як ви тільки витримуєте весь цей шум, любий? — запитала вона поморщившись, коли потужний реактивний літак над головою почав круто набирати висоту.

— В цей час я зосереджую свої думки на дешевому комірному.

Вона всміхнулась, відкрила торбинку з крокодилячої шкіри й дістала чекову книжку. Мейзі виписала чек і подала мені: проставлена сума набагато перевищувала кошти подорожі.

— Якщо ви вже так наполягаєте, любий, — відповіла вона на мої протести, — то зможете повернути мені решту. — Вона, глянула на мене поважним поглядом своїх сіро-блакитних очей. — Будьте обачним, любий.

— Авжеж, Мейзі.

— Адже, далебі, любий, ви можете потривожити кількох справді мерзенних типів.

Через п'ять днів опівдні я приземлився в аеропорту Мескот; коли ми заходили над Сіднеєм на посадку, далеко внизу було видно портовий міст і будинок оперного театру — як на поштівці.

Джік зустрів мене на виході з митниці: він усміхався й вимахував пляшкою шампанського.

— Тодд, старий бовдур, — сказав він. — Хто б міг подумати? — Голос його легко перекривав страшенний галас, що панував довкола. — Приїхав-таки малювати червоні барви Австралії!

Він у захваті поплескав мене по спині мозолястою рукою, зовсім забувши про свою силу. Джік Кассаветз, давній друг, моя протилежність майже в усьому.

У нього борода, а в мене нема. Життєрадісний, галасливий, екстравагантний, ніколи не знаєш, що він устругне, — я заздрив цим його якостям. Блакитні очі й волосся пшеничної барви. М'язи, до яких мені було далеко. Запанібрата з дівчатами. Гострий язик і щира зневага до всього, що я малював.

Ми зустрілись у художньому коледжі: зблизили нас [56] спільні втечі з лекцій на іподром. Джік ретельно відвідував перегони, але тільки для того, щоб грати на тоталізаторі, а не милуватися спортсменами, і, звичайно, не для того, щоб малювати їх. Анімалісти, що малюють коней, були, як на нього, художниками нижчого ґатунку. Як він частенько любив повторювати, жоден поважний художник не зосереджуватиме всіх своїх зусиль на конях.

Джікові картини, виконані здебільшого в абстрактній манері, були похмурим зворотним боком його світлого розуму: плоди кризи, сповнені розпуки через ненависть і забруднення, що руйнують чарівний світ.

Життя з Джіком було схоже на спуск на санчатах з гори: небезпечно і захопливо. Два останні роки в коледжі у нас була спільна квартира-майстерня, і ми по одному зустрічалися там з дівчатами, тимчасом як інший ішов прогулюватись. Якби не його колосальний талант, Джіка вигнали б з коледжу, бо влітку він прогулював цілі тижні задля іншого свого захоплення — плавання/

У пізніші роки я з ним кілька разів виходив у відкрите море. Гадаю, подеколи він навмисно більше важив головою, ніж це було потрібно, але то була гарна розрядка "після роботи. З нього був великий мореплавець, умілий, моторний, спритний і дужий, з інстинктивним відчуттям вітру й хвиль. Мені було прикро, коли Джік якось сказав, що вирушає сам у кругосвітню подорож. В останній вечір його перебування на березі ми влаштували бурхливе прощання, наступного дня, коли Джіка вже не було, я повідомив власника будинку, що маю намір переїхати.

Він приїхав до мене машиною: як виявилося, власною. Темно-блакитний спортивний автомобіль британської моделі "M. A. Sports". З усіх боків — і зовні, і всередині — аж кричить похмура його пишнота.

— І багато тут таких? — здивовано запитав я, кладучи валізу й сумку на заднє сидіння. — Це далеко не останній зойк моди.

Він усміхнувся:

— Мало. Вони тепер не популярні, бо п'ють бензин, як воду. — Двигун ожив, погоджуючись з Джіком, який ввімкнув склоочисники, бо саме починалася злива. — Ласкаво просимо до сонячної Австралії. Тут усе дощить. Тому в Манчестері сяє сонце.

— Але ж тобі тут подобається?

— Надзвичайно, друже. Сідней — це як регбі: навальність, натиск і трохи вишуканості в загальних обрисах,

— А справи як?

— В Австралії тисячі малярів. Квітне промисловість по будівництву котеджів. — Він скоса зиркнув на мене. —~ Величезна конкуренція.

— Я не по славу сюди приїхав і не по гроші.

— Але я нюхом чую якусь мету, — сказав він.

— Як ти дивишся на те, щоб запрягти твою м'язову силу?

— До твого мозку? Як колись?

— То були розваги.

У нього брови поповзли вгору.

— А який у цьому ризик?

— За станом на сьогодні — підпал і вбивство.

— Боже.

Блакитний автомобіль граціозно мчав до середмістя. Хмарочоси виростали, як гриби після дощу.

— Я живу в протилежному кінці, — сказав Джік. — Далебі, це звучить банально. Провінційно. Що зі мною сталося?

— Вдоволення променіє з тебе крізь усі пори, — мовив я., усміхаючись.

— Авжеж. Ну, гаразд, уперше в житті я був справді щасливий. Гадаю, невдовзі ти виправиш це становище.

Автомобіль вибився на швидкісну автомагістраль, що вела до мосту.

— Якщо ти поглянеш через праве плече, — сказав Джік, — то побачиш тріумф уяви над економікою. Як у літаку "Конкорд". Хай живе безумство, бо тільки воно здатне кудись нас привести.

Я подивився. Це був оперний театр, невиразний натяк на нього, сірий від дощу.

— Удень він мертвий, — сказав Джік. — Це нічна пташка. Фантастично.

Над нами зметнулась велика мостова арка, камерна, як сталеве мереживо.

— Це єдиний рівний відтинок дороги в Сідней, — сказав Джік.

По той бік мосту ми знову поїхали вгору.

Ліворуч, ледь помітний спочатку за знайомими для ока висотними будівлями, з'явився у всій своїй пишноті масивний, сяйний червоногарячий будинок; вздовж кожної його стіни бігли правильні ряди широких прямокутних вікон із круглявими кутками, в які було вставлене скло "під бронзу".

Джік усміхався. [58]

— Обриси двадцять першого сторіччя. Уява і сміливість. Я люблю цю країну.

— Де подівся твій природний песимізм?

— Коли сонце сідає, ці вікна жахтять золотом. — Ми залишили блискотливу потвору позаду. — Це водогосподарче управління, — сказав Джік уїдливо. — їхній начальник об'якорює своє судно поруч з моїм.

Дорога вела під гору, а потім з гори, за місто, крізь тісні шереги двоповерхових будиночків, крівлі яких з літака здавалися великим червоним картатим килимом.

— Є одна заковика, — зітхнув Джік. — Три тижні тому я одружився.

Заковика жила з ним на судні, пришвартованому разом з колонією таких самих біля рогу, який Джік називав Стрілка: не важко було зрозуміти, чому — принаймні на чає — світова журба відступила.

Вона не була ні простушка, ні красуня. Довгобразе обличчя, шатенка, фігура нівроку і практичний крій вбрання. Нема того стилю чи безпосередньої жвавості метелика, що були у Регіни. Мене теж своєю чергою критично обстежили ясно-карі очі, у їхньому погляді світився розум, і це справило на мене враження.

— Знайомся, Тодд, це — Сера, — відрекомендував Джік. — Сера, це Тодд.

Ми привіталися, вона запитала, як я долетів, і я відповів, що добре. Наскільки, я зрозумів, на її думку, ліпше було б, якби я залишився вдома.

У Джіковому кечі, завдовжки в тридцять футів, що відплив з Англії, схожий на гібрид майстерні з крамничкою дрібних товарів, скрізь

впадали в око фіраночки, подушечки та якась розквітла рослина. Джік відкоркував шампанське ти розлив його в сяйні тюльпаноподібні тумблери замість пластмасових кухликів.

— їй-богу, — сказав він, — збіса приємно тебе бачити. Сера ґречно приєдналася до тосту за мій приїзд, але я не переконаний, що їй теж було збіса приємно. Я вибачився за те, що так брутально порушив їхній медовий місяць.

— Хай йому грець, — щиро визнав Джік. — Надмірні домашні гаразди шкідливо впливають на душу.

— Залежить від того, — сказала Сера, — що тобі потрібно для подальшого життя — любов чи самотність.

Колись Джік потребував самотності. Мене цікавило, що він малював останнім часом, але в комфортабельній тепер каюті не було й сліду якогось пензля.

— Я тепер на сьомому небі, — заявив Джік. — Я міг би зайти на Еверест і стати на руках на його вершині. [59]

— Не треба Евересту, стане камбуза, — сказала Сера, — якщо ти не забув купити річкових раків.

Коли ми жили разом, Джік куховарив, і схоже, що часи не змінилися. Саме він а не Сера швидко і вправно повідкривав бляшанки з раками, вкрив їх шаром сиру та гірчиці і примістив під рашпером. Саме він промив велике листя свіжої салати і порозкладав грінки, намащені маслом. Ми все це споживали за столом у каюті, а дощ періщив по ілюмінаторах та палубі, і вітер, що дедалі свіжішав, хлюпав у борти хвилями. За кавою, оскільки Джік наполягав, я розповів їм, навіщо приїхав до Австралії.

Вони скупчено мовчали, дослухавши мою розповідь до кінця. Тоді Джік, чиї погляди не змінилися з рожевих студентських часів, пробурмотів щось невиразне про "стерво", а Сера почала відверто непокоїтись.

— Не турбуйся, — сказав я їй. — Тепер, довідавшись про те, що Джік одружений, я не збираюся просити його про допомогу.

— Я допоможу. Я допоможу, — запалився Джік.

Я тріпнув головою:

— Ні.

Сера запитала:

— З чого саме ти плануєш почати?

— Розшукати, звідки походять обидві картини Маннінгза.

— А потім?

— Якби я знав, що шукати, то мені не треба було б шукати.

— Не конче, — сказала вона неуважно.

— Мельбурн, — сказав раптом Джік. — Ти сказав, що одна картина походить З.Мельбурна. Це годиться. Звичайно, ми допоможемо. Мерщій рушаймо туди. Краще не могло й бути. Ти знаєш, що буде наступного вівторка?

— Ні, — відповів я. — А що?

— У цей день розігруватиметься Мельбурнський Кубок!

У голосі його чувся тріумф. Сера, що сиділа навпроти, похмуро бликнула на мене.

— Краще б ти не приїздив, — сказала вона.

Розділ шостий

Тої ночі я спав у перебудованому елінгу, який вважався постійним місцем проживання Джіка. Крім відгородженого закутка для ліжок, нової на вигляд ванної та примітивної кухні, решта місця використовувалась як майстерня. [60]

Посередині стояв старий масивний мольберт, обабіч нього — столики з порозкладуваними на них фарбами, пензлями, мастихінами, горнятками з оливою, скипидаром та змивкою — звичайнісінькі надібки.

Жодної розпочатої роботи, все позакривано й прибрано. Як і колись в Англії, мата перед мольбертом уся поплямлена і аж чорна від фарби, бо Джік мав звичку між зміною кольорів витирати об неї нашвидкуруч промиті пензлі. Тюбики з фарбою теж були досить характерно витиснуті посередині, бо через нетерплячку він ніколи не видушував фарбу, починаючи від самого дна. Палітра — маленька й довгаста; більшої йому не треба, бо він переважно клав фарбу прямо з тюбика і досягав своїх ефектів завдяки великій кількості фарби. Під одним столом стояло велике пудло з ганчірками, якими можна було витерти все, що використовувалось для накладання фарби на полотно: не тільки пензлі та мастихіни, а й пальці, долоні, нігті, зап'ястки — все що заманеться. Я подумки всміхнувся. Майстерню Джіка так само легко розпізнати, як і його картини.

Уздовж однієї стіни на двох'ярусному стелажі стояли ряди картин, які я витягав по одній. Темні, сильні, різкі кольори, що самі впадали в

око. Все ще бентежне бачення, почуття приреченості. Розклад і страждання, похмурі й жахливі краєвиди, прив'ялі квіти, мрущі риби, про все треба здогадуватися, нічого явного.

Джік не любив продавати свої картини і робив це рідко, на мою думку, теж правильно, бо людині незатишно жити з ними в одній кімнаті: навіть вітрогона вони здатні довести до розпачу. Щоправда, цим полотнам не можна було відмовити у певній силі. Кожен, хто бачив цей доробок, запам'ятовував його: мінялись думки людини, а то й дещо у світогляді. З певного погляду, він був видатний художник, яким я не буду ніколи, і просте визнання загалу він сприймав би як особисту творчу поразку.

Вранці, коли я спустився до кечу, Сера була там сама.

— Джік пішов по молоко й газети, — сказала вона. — Я зараз приготую тобі сніданок.

— Я прийшов попрощатися.

Вона подивилась мені просто у вічі.

— Шкоду вже заподіяно.

— Все поправиться, як я поїду.

— Назад до Англії?

Я заперечливо похитав головою.

— Я так і думала, що ні. — Тінь усмішки промайнула У неї в очах. — Джік сказав мені учора ввечері, що він не знає іншої людини, здатної з досить холодною головою визначити координати судна для подання

сигналу су мене аварія", проробивши абсолютно точні вирахунки вночі після чотиригодинної шаленої боротьби з десятибальним штормом, маючи пробоїну в корпусі й помпи, що вийшли з ладу.

Я всміхнувся:

— Але він залатав пробоїну й направив помпу, а коли розвиднилося, ми скасували сигнал.

— Ви обоє були дурнями.

— Безпечніше сидіти вдома? — спитав я. Сера відвернулась.

— Чоловіки, — сказала вона. — Нема їм спокою, доки вони не ризикують власним життям.

Вона мала рацію-почасти. Трошки здорової небезпеки — це непогане відчуття, надто ж у ретроспекції. Лише слабкість може нагнати страху й відбити охоту взятися до діла знову.

— Жінки теж такі бувають, — "казав я.

— Я не така.

— Я не братиму Джіка з собою. Сера все ще стояла до мене спиною.

— Він загине через тебе, — сказала вона.

Жоднісінької небезпеки не можна було сподіватися від маленької приміської галереї, де Мейзі придбала свою картину. Галерею було зачинено раз і назавжди. Крізь вітрину світили пусткою голі зали, а лаконічна й непотрібна табличка за заскленими дверима повідомляла: "Зачинено".

У крамничках обабіч галереї тільки стенали плечима:

— Галерея була відчинена всього десь місяць. Скидалось на те, що великого обороту в них не було. Не дивно, що вони вирішили зачинитися.

Може, вони знають, поцікавився я, хто саме винаймав їм приміщення? Ні, вони не знали.

— Кінець розслідування, — сказав Джік. Я заперечно похитав головою.

— Спробуємо розпитати місцевих посередників. Ми розділилися й змарнували на розпити годину. Усі фірми, зазначені на районній дошці "Продається", відповіли, що такої галереї у їхніх реєстрах нема.

Ми знову зустрілися біля дверей, що не давали ніякої інформації.

— Тепер куди?

— А де Художня галерея? [62]— В Домейн, — відповів Джік; це була частина парку в середмісті. Художня галерея мала відповідний фасад з шістьма колонами і Маннінгза, якого ми розшукали всередині.

Крім нас, ніхто на нього не звертав уваги. І ніхто не підійшов до нас, щоб забалакати й порадити, де ми можемо дешево купити Маннінгза — у маленькій галереї десь у передмісті.

Ми постояли там трохи, доки я милувався дивовижною майстерністю, з якою двійко сірих поні було розташовано у пасмі передштормового світла на чолі притемненого табуна; Джік знехочу визнав, що принаймні художник тямив, як користуватися фарбою.

Більше нічого не сталося. Ми поїхали назад до кечу спортивним автомобілем, і ленч хоч трохи нас розвіяв.

— Що тепер? — запитав Джік.

— Я трохи попрацюю з телефоном, якщо такий є у твоєму елінгу.

На це пішла майже вся пообідня година: я систематично, за абеткою, обдзвонював усі фірми найму приміщень — аж до "Голуей енд Сан", — які значилися в тематичному довіднику, і це нарешті дало свої плоди. Згадане приміщення, — відповіли у фірмі "Голуей енд Сан", — винаймалось на короткий термін Галереєю красних мистецтв, що в Північному районі Сіднея.

На який саме короткий термін?

На три місяці, починаючи з першого вересня.

Ні, "Голуей енд Сан" не знає, що приміщення вже вільне. Фірма не може надати їм це приміщення до першого грудня, бо Галерея красних мистецтв, що в Північному районі Сіднея, заплатила всю ренту наперед; ні, вони не можуть переглянути реалізованої угоди. Я трохи ще повдавав, ніби теж працюю посередником і маю клієнта на звільнене приміщення. "Голуей енд Сан" назвала якогось містера Джона Грея і дала мені замість адреси номер поштової скриньки. Я подякував фірмі. Містер Грей, сказали вони, трохи пожвавившись, винаймав галерею для невеличкої приватної виставки, і тому вони не дивуються, що приміщення вже порожнє.

Як мені пізнати містера Грея при зустрічі? їм важко сказати: всі перемови провадились по телефону й листовно. Я міг би звернутися до нього з листом, якщо моєму клієнту галерея потрібна до першого грудня..

Спасибоньки, подумав я.

В кожному разі, гірше від того не буде. Я підшукав підходящий аркуш паперу й у вишуканих і химерних виразах [63] написав містерові Грею чорним атраментом, що мені його прізвище та номер поштової скриньки повідомили у фірмі "Голуей енд Сан", і попросив перепродати мені право на останні два тижні тримісячного терміну, щоб я міг зробити виставку напрочуд глибоких акварелей одного свого приятеля. Назвіть свою ціну, писав я, у межах розумного. Щиро ваш, — підписав я, — Перегрін Сміт.

Я спустився до кечу й запитав у Джіка й Сери, чи вони не мають нічого проти того, щоб я зазначив номер їхньої поштової скриньки як зворотну адресу.

— Він не відповість, — сказала Сера, прочитавши листа. — Якщо він справді злочинець. Я на його місці не відповіла б.

— Перший закон рибальства, — сказав Джік, — принадити рибу.

— На таке не понадиться навіть піранья*, що вмирає з голоду.

* Піранья — хижа й зажерлива прісноводна риба з Південної Америки.

Сера знехочу згодилася, і я все-таки послав листа. Ніхто з нас не сподівався, що це дасть якісь наслідки.

Джікові дзвінки по телефону принесли успіх. У Мельбурні, напередодні найзнаменитіших перегонів року, здавалося, всі готелі забиті, але йому запропонували скористатись відмовами від броні, що будуть зроблені в останню хвилину.

— Що й казати, пощастило, — задоволено констатував Джік.

— Де? — запитав я підозріло.

— У "Гілтоні", — відповів він.

Я не міг собі цього дозволити, але ми врешті-решт вирушили до Мельбурна. У студентські роки Джік жив на ренту, що надходила з довірчого управління родинним майном; виявляється, хліbодайне джерело й досі не вичерпалось. Кеч, елінг, спортивний автомобіль і дружина — гроші на все це йшли не з малювання.

Наступного ранку ми полетіли на південь, до Мельбурна, дивлячись униз на Снігові гори, які лежали по курсу, і розмірковуючи про свої невтішні справи. Несхвалення Сери, що сиділа позаду, аж морозило мені потилицю, але вона відмовилася залишитись у Сіднеї. Природна схильність і запопадливість Джіка до ризикованих пригод були, здавалося, дещо приборкані коханням, і відтепер перед лицем небезпеки він буде завбачливішим. Звичайно, [64] це все у тому разі, якщо я йому знайду небезпеку. Слід у Сіднеї — діло мертве; у Мельбурні також може відшукатися Маннінгз, на якого ніхто не звертає уваги у відкритій для огляду галереї, і приватна галерея, що вже виїхала. І що ж у такому разі робити? На Дональда чекатиме ще невиразніша перспектива, ніж оті дивні складчасті пасма, над якими ми пролітаємо.

Якби мені вдалося привезти додому досить доказів, які поза всяким сумнівом доводять, що пограбування його дому сягає своїм корінням торгівлі картинами в Австралії, то поліція злізла б йому з шиї, він сам ожив би, а Регіну можна було б поховати як годиться.

Якби. ...

І при цьому справу треба залагодити швидко, бо може бути запізно. Дональд, який година по годині в порожньому домі сидить перед картиною, уп'явшись у неї очима... Дональд на межі. .

У Мельбурні було холодно, сиро і дув сильний вітер. Ми з вдячністю зареєструвались у "Гілтоні" й поринули в теплі плюшеві нетрі; від самих дверей наші душі втішалися насиченими червоними, пурпуровими й блакитними кольорами, оксамитовою тканиною, міддю, позолотою та склом. Персонал готелю усміхався. Ліфти працювали. Те" що я сам поніс свою валізку, справило легкий шок. Все це годі порівняти з тими голими стінами, у яких я жив в Англії.

Я розпакував свої речі, тобто повісив єдиний костюм, що трохи пожмакався у м'якій торбі, й знову заходився телефонувати.

У мельбурнзькій конторі фірми "Монга Вайнярдз Пропраєтарі Лімітід" бадьоро повідомили мені, що з містером Дональдом Стюартом з Англії мав діло сам управитель, містер Гадсон Тейлор, який зараз перебуває у своїй конторі, розташованій безпосередньо на плантаціях виноградника. Дати телефон?

— Красно дякую.

— Пусте, — відповіли з контори; я зрозумів, що це австралійське скорочення від нашого "Нема за що, прошу"*.

Я дістав карту Австралії, куплену дорогою з Англії. Мельбурн, столиця штату Вікторія, лежав акурат у південно-східному кутку. Аделаїда, столиця Південної Австралії, розташована приблизно за чотириста п'ятдесят миль на північний захід. Поправка сімсот тридцять кілометрів: [65] австралійці вже перейшли на метричну систему, і це плутало мені в голові всі розрахунки.

Гадсона Тейлора не було в його конторі на винограднику. Такий самий бадьорий голос повідомив мені, що він поїхав до Мельбурна на перегони. Його кінь братиме участь у Кубку. Інтонації у голосі свідчили про те, що до такої звістки слід поставитися з належною пошаною.

А можу я взагалі якось із ним сконтактуватись?

Звичайно, якщо це важливо. Він зупиниться у друзів. Запишіть номер. Подзвоніть о дев'ятій.

Зітхнувши, я спустився на два поверхи і побачив, що Джік і Сера з радісним задоволенням гасають по номеру.

— Ми дістали квитки на верхогони на завтра і вівторок, — сказав він. — І перепустку для машини. І саму машину. А в неділю навпроти готелю відбудеться матч крикетистів "Уест Індії" та "Вікторії", на це у нас теж є квитки.

— Чудеса з ласки "Гілтона", — пояснила Сера, маючи у зв'язку з цією програмою набагато щасливіший вигляд. — Комплект квитків прикладався до вартості номерів, на які скасовано броню.

— Отже, що ти хочеш, щоб ми робили сьогодні ополудні? — широким жестом закінчив Джік.

— Ви зможете витримати Художній центр? Виявилося, зможуть. Навіть Сера пішла, не віщуючи при цьому кінця світу: брак успіхів у мене підбадьорив її. Щоб її зачіска не намокла і не розкрутилася, ми поїхали у таксі.

"Вікторія Артс Сентр" — це масивна, сучасна й оригінальна споруда, що має найбільший у світі дах з вітражного скла. Джік глибоко вдихав повітря, ніби хотів виповнити легені живильним духом цього місця, і гучно розпатякував про те, що, мовляв, Австралія — найчудовіша, найчудовіша, єдина країна з духом пригодництва, що залишилась у цьому світі корупції, стагнації, військових конфліктів, ненатлості, свободоненависництва, підступності, каральних заходів, гнилизни й забруднення. Відвідувачів, що проходили мимо, це вражало до глибини душі, а Сера взагалі не висловлювала ніякого подиву.

Маннінгза, між іншим, ми знайшли у найдальшому закутку лабіринту галерей. Картина сяяла завдяки чудовому освітленню, що виповнювало всю споруду: "Від'їзд збирачів хмелю" з величезним широким небом, сповненими самоповаги циганами з поні, хурами й дітьми.

Молодик сидів біля мольберта, трохи обіч, напружено працюючи над копією. На столі поруч з ним стояли великі [66] горнята з оливою та скипидаром, а також глечик з пензлями у змивці. Стандартна коробка з фарбами також лежала напохваті відкрита. Поруч стояло двоє-троє людей; вони стежили за копіюванням, хоч і вдавали, що не звертають уваги, як це. роблять відвідувачі галерей по всьому світі. .

Ми з Джіком зайшли йому за спину, щоб і собі поглянути. Молодик зиркнув Джікові в обличчя, але не помітив нічого, крім здивовано зведених брів і чемності. Ми дивились, як він вичавив з тюбиків на палітру свинцеві білила та жовтий кадмій і розмішав пензлем зі щетини, дістаючи приємний блідий тон.

На мольберті стояв шкіц, ледь розпочатий. На полотні були вже обриси, точні, наче скальковані, і по небу він трохи пройшовся блакиттю.

Ми з цікавістю стежили, як він кладе блідо-жовту фарбу на сорочку найближчої фігури.

— Гей, — сказав Джік голосно, несподівано плеснувши його по плечі й розбивши на дрібні кольорові скалочки поштиву тишу, що панувала в галереї. — Ти шахрай. Якщо ти художник, то я — слюсар-газівник.

Навряд чи це ґречно, але ще не кінець світу. На обличчях поодиноких відвідувачів відбилося збентеження, а не образа.

Одначе молодик аж скинувся. Він схопився на рівні ноги, перекинувши мольберт і дико вирячившись на Джіка; натомість Джік, бавлячись від душі, поставив крапку над "і":

— Те, чим ти займаєшся, — карний злочин, — сказав він.

Молодик відреагував на це зі швидкістю безжальної рептилії: він ухопив горнята з оливою та скипидаром і вихлюпнув Джікові в очі.

Я вхопив його за ліву руку. Він правою підчепив палітру з фарбами і щосили замахнувся, цілячи мені в обличчя. Я інстинктивно пригнувся.. Палітра вдарила не мене, а Джіка, що стояв, затуляючи очі руками й зіпаючи на весь голос.

Сера кинулася до нього і в своєму збудженні з розгону налетіла на мене, через що я не міг як слід втримати молодика. Він висмикнув свою руку, метнувся щодуху до виходу, оббіг ззаду двох середнього віку ловигав з роззявленими ротами, які тільки входили до галереї, і з усієї сили штовхнув їх просто на мене. Доки я звільнився від них, його й слід пропав. Я пробіг через кілька залів та переходів, але не міг знайти його. Він орієнтувався тут, а [67] я — ні: чимало часу минуло, перш ніж я облишив переслідування, щоб повернутись до Джіка.

Довкола нього згромадився величенький натовп, а Сера від страху була просто несамовита, і всю цю лють вона вилила на мене, помітивши, що я повертаюся.

— Зроби щось! — репетувала вона. — Зроби щось, бо він осліпне... Він осліпне... Я так і знала, що нам не треба було тебе слухати...

Я вхопив її за зап'ястки, коли вона у нападі істерії хотіла зробити щось із моїм обличчям на відплату за те, що скоїлося з Джіком. А вона була жінка дужа.

— Серо, — сказав я з притиском. — Джік не осліпне. —. Осліпне, осліпне, — затялася вона і била мене ногою по гомілці.

— Ти хочеш, щоб він осліп? — закричав я.

Вона задихалась од люті. Мої слова подіяли, як ляпас. Вона раптом отямилася, ніби її обдали крижаною водою, і розшаліла істота перетворилась просто на розлючену дівчину.

— Олива взагалі нешкідлива, — сказав я твердо. — А від скипидару тільки ріже трохи. Він аж ніяк не впливає на зір.

Вона сердито подивилась на мене, вивільнила свої руки і повернулась до Джіка, який похитувався-у муках і притискав до очей зціплені кулаки. Оскільки це був Джік, то він не міг не дати волі язику:

— Падлючий хрін собачий... стривай-но, ти мені попадешся... боже милостивий, я ж ніякого дідька не бачу... Серо... де той чортів Тодд... я задушу його... викличте "швидку"... мені повипікає очі... трясця його матері...

Я голосно сказав йому на вухо:

— У тебе з очима все гаразд.

— Це мої, сто чортів, очі, і якщо я кажу, що негаразд, то де ж там у дідька гаразд.

— Ти чудово розумієш, що не осліпнеш, облиш комедію.

— Це, зараза, не твої очі.

— І, крім того, ти лякаєш Серу, — сказав я.

Це до нього дійшло. Він відняв руки від очей і перестав метушитись.

Побачивши його обличчя, публіка, приваблена цією виставою, почала з приємністю видавати приглушені вигуки жаху. Краплі яскравої фарби з палітри молодика потекли по одному боці його щелепи жовтою і блакитною цівками; очі червоні від запалення і з них струменять сльози, вони справді здавалися припухлими. [68]

— Боже, Серо, — пересилюючи біль, сказав Джік, кліпаючи. — Даруй, кохана. Цей сучий син має рацію. Скипидар ще ніколи нікого не осліпив.

— Принаймні не навіки, — сказав я, бо треба віддати йому належне: він, крім сліз, наразі нічого не міг бачити.

Ворожість Сери не зменшувалася.

— Тоді виклич йому "швидку".

Я тріпнув головою.

— Йому треба тільки води й часу.

— Ти дурна немилосердна свиня. Адже йому явно потрібен лікар і шпитальний догляд.

Джік, покінчивши з театральщиною, дістав носовичок і обережно вимочував мокрі від сліз очі.

Сера все-таки дотримувалася своєї думки; вона тримала його за одну руку, а якийсь співчутливий чоловік-глядач — за другу, вони бережно допомогли йому вийти, як у самодіяльній постановці "Самсона". Хор в особі присутніх глядачів з осудом дивився на мене і з надією чекав наступної дії.

Я поглянув на рейвах із фарб і мольберта, що його полишив молодий чоловік. Ловигави й собі витріщились на все те. .

— Може, хтось із присутніх, — почав я поволі, — розмовляв з молодиком, перш ніж усе це скоїлось?

— Ми, — відповіла одна жінка, здивована цим запитанням. .

— І ми, — сказала інша. ч

— Про що?

— Про Маннінгза, — сказала одна, і те ж саме сказала інша, і обоє відразу подивилися на картину на стіні.

— Не про його власну роботу? — запитав я, нахиляючись, щоб підняти її. Жовта пляма забризкала акуратні обриси — наслідок Джікового плескання по спині.

Обидві дами та їхні чоловіки, що їх супроводжували, тріпнули головами й сказали, що вони балакали з ним про те, як приємно було б повісити Маннінгза у себе вдома на стіні.

Я ледь усміхнувся.

— Може, він випадково знав, де можна придбати Маннінгза?

— Так, авжеж, — відповіли вони. — Цілком випадково він знав.

— Де?

— Ну, розумієте, молодий чоловіче... — Старший з чоловіків, американець років за сімдесят, на якому лежала печать багатства, став

цитькати на інших, завченим жестом [69] правої руки закликаючи їх до мовчання. Цей жест означав: "Не діліться своєю інформацією, ви можете втратити на цьому". — ...Ви ставите дуже багато запитань.

— Можу пояснити, — відповів я. — Випиймо кави? — Вони зиркнули на свої годинники і вагаючись відповіли, що, мабуть, вип'ють.

— Там, далі по залу, — кав'ярня. Я зауважив її, коли ловив того молодика... щоб запитати, нащо він вихлюпнув скипидар в очі моєму другові.

У них на обличчі з'явилася цікавість. Я їх спіймав на гачок.

Решта глядачів помалу порозходилась, і я, попросивши обидві пари хвильку зачекати, почав складати розкидане малярське приладдя в охайну купку попід стіною.

На жодній речі не було прізвища власника. Все спорядження стандартне: таке продають у першій-ліпшій художній крамниці. Цей набір призначений для художників-професіоналів, це не той дешевий, що роблять для студентів. Усі речі не нові, але й не старі. Сама картина була не на полотні, напнутому на раму, а на стандартному, серійно ґрунтованому твердому картоні. Я все поскладав докупи, додав горнята з-під оливи та скипидару й повитирав руки ганчіркою.

— Гаразд — сказав я. — Ходімо?

Вони були всі американці, всі багаті, на пенсії і захоплені перегонами. Містер і місіс Говард К. Петрович з Ріджвіля, штат Нью-Джерсі, та містер і місіс Уайт Л. Мінчлес з Картера, штат Іллінойс.

Уайт Мінчлес — той, що цитькав на інших, — закликав присутніх узятися до чотирьох порцій густої кави-глясе і однієї чорної. Чорна — для нього самого. Серце, пробурмотів він, поплескавши відповідне місце

на грудях. Русявий чоловік, окуляри в чорній оправі, бліда шкіра, як у людини, що рідко буває на свіжому повітрі, помпезні манери.

— Тепер, наш юний друже, послухаймо все з самого початку.

— Гм, — промимрив я. Де ж був той початок? — Хлопець-художник кинувся на мого друга Джіка, бо Джік назвав його карним злочинцем.

— Угу, — кивнула головою місіс Петрович, — я це чула. Ми вже виходили з галереї. Але навіщо він так зробив?

— Нема нічого злочинного в копіюванні гарних картин, — сказала місіс Мінчлес по-знавецькому. — У Луврі в [70] Парижі, це у Франції, через цих дратливих студентів-копіювальників годі підступитися до "Мони Лізи".

У неї був начіс, зроблений після блакитного тонувального шампуню, вбрання барви морської хвилі з немнучкого храму й досить діамантів, щоб привабити злодійського верховоду. Від куточків рота вниз у неї автоматично вимальовувались дві риски несхвалення. Худокосте тіло. Тупоголова.

— Усе залежить від того, навіщо копіюють, — пояснив я. — Якщо людина збирається видати копію за оригінал, то це ошуканство.

Місіс Петрович почала була: "Ви вважаєте, що молодик фальсифікував..." — але її жестом урвав Уайт Мінчлес.

— Ви хочете сказати, — підвищив він голос, — що цей юний художник малював Маннінгза, якого він згодом намірявся продати як оригінал?

— Е-е... — замулявся я. . — Уайт Мінчлес не вгавав:

— Ви хочете сказати, що Маннінгз, про якого він казав, ніби ми його можемо придбати, теж фальсифікат?

Співрозмовники водночас перелякались такої можливості й подивляли проникливість Уайта Л.

— Не знаю, — відповів я. — Мені просто хотілося б побачити на власні очі.

— Може, ви самі хочете придбати Маннінгза? Може, ви чийсь посередник? — запитання Уайта були суворі й дошкульні.

— Аж ніяк, — відповів я.

— Ну, якщо так... — Уайт озирнувся на решту трьох і побачив їхню мовчазну згоду. — Він сказав нам з Руті, що є гарна картина Маннінгза на тему перегонів за дуже помірковану ціну в маленькій галереї неподалік... — Він пошукав указівним і великим пальцями у зовнішній нагрудній кишені. — Ага, ось воно. "Ярра Рівер Файи Артс". Третій поворот по вулиці Свонстона і там ярдів Двадцять.

У вигляді містера і місіс Петрович була покора.

— Він сказав нам точнісінько те саме.

— А зовні такий гарний молодик, — сумно додала місіс Петрович. — Усе розпитував про нашу подорож. Цікавився, на кого ми поставимо на Кубку.

— Запитав, куди ми збираємось їхати після Мельбурна, — похитав головою містер Петрович. — Ми відповіли, що До Аделаїди та Аліс Спрінгз, а він на те сказав, що Аліс Спрінгз — це Мекка для художників, і порадив доконче [71] відвідати там галерею "Ярра Рівер". Та сама фірма, — сказав він. — У них завжди є гарні картини.

Містер Петрович хибно зрозумів би мене, якби я нахилився над столом і міцно його обняв. Я натомість скупчив свою увагу на смачнющій каві й приберіг цей порив для себе.

— Далі ми їдемо до Сіднея, — повідомив Уайт Л. — Щодо Сіднея він не зробив ніяких пропозицій.

Високі склянки були вже майже порожні. Уайт поглянув на годинник і проковтнув рештки своєї чорної кави.

— Ви нам так і не сказали, — почала спантеличена місіс Петрович, — чому ваш друг назвав молодика карним злочинцем. Тобто... Я можу зрозуміти, чому молодик напав на вашого друга і втік, якщо він справді карний злочинець, але чому ваш друг дійшов такої думки?

— Я тільки-но хотів запитати про те саме, — сказав Уайт, поважно похитуючи головою.

Помпезний брехун, — подумав я.

— Мій друг Джік, — пояснив я, — художник. Він був невисокої думки про те, що робив молодий художник. І тому назвав його роботу карним злочином. Він з таким самим успіхом міг сказати, що це паскудство.

— Оце й усе? — розчаровано запитала місіс Петрович.

— Ну... молодий чоловік малював фарбами, що звичайно не змішуються. Джік — людина вимоглива. Він не може дивитися на те, що фарби використовують не так, як слід.

— А що ви мали на увазі, коли сказали "не змішуються"?

— Фарби — не хімікати, — пояснив я вибачливо. — Більшість із них не впливає одна на одну, але треба бути обережним.

— А до чого призводить необережність? — запитала Руті Мінчлес.

— Гм... нічого не вибухає, — сказав я усміхаючись. — Просто... ну, якщо змішувати, білила — а не свинець — з жовтим кадмієм, що містить сірку, як робив молодик, то ви дістаєте приємний блідий тон, але обидві речовини взаємодіють і з бігом часу темніють і змінюють картину.

— І ваш друг назвав це карним злочином? — не ймучи віри, запитав Уайт. — Це, либонь, не має такого великого значення.

— Е-е... Ну от, приміром, Ван Гог користувався новою яскравою жовтою фарбою, виготовленою з хрому, коли малював свої "Соняшники". Жовтий кадмій за тих часів [72] ще не був винайдений. А жовтий хром, як виявилося, за сотню-другу років розкладається і дає зеленаво-чорний тон; соняшники вже мають дивний колір, і досі нема нікого, хто придумав би, як зупинити цей процес.

— Але ж молодик не малював для майбутності, — роздратувалась Руті. — А що він не Ван Гог, то це все не має особливого значення.

Я вирішив не казати їм, що Джік сподівався на визнання у двадцять третьому сторіччі. Він був завжди одержимий ідеєю стабільності тону й колись таки затягнув мене на спецкурс із хімії фарб.

Американці підвелися, лаштуючись рушати.

— Все напрочуд цікаво, — сказав Уайт і всміхнувся на закінчення розмови. — Краще я вкладатиму свої гроші в оборотний капітал.

Розділ сьомий

Джіка не було ні в туалеті, ні в Художньому центрі. Я знайшов їх із Серою в номері готелю: біля нього клопоталася зваблива медсестра з персоналу "Гілтона". Двері до коридора стояли відчинені — вона вже мала йти.

— Спробуйте їх не терти, пане Касаветз, — радила вона. — Якщо погіршає, подзвоніть до реєстратури, і я прийду.

Вона з порога подарувала мені професійну напівусмішку і швидко пішла по коридору, даючи мені змогу ввійти.

— Як очі? — спитав я по паузі.

— Щось страшне. — Очі були ясно-червоні, але сухі. Отже, потроху кращає.

Сера процідила, ледве розтуляючи губи:

— Це все зайшло дуже далеко. Я розумію: цього разу Джік за день-два одужає, але більше ми ризикувати не будемо.

Джік промовчав і не подивився на мене. Можна було на це сподіватись. Я сказав:

— Гаразд... Ну що ж, щасливого вам уїкенду і за все спасибі.

— Тодде... — почав Джік.

— Ні, Джіку, — негайно втрутилася Сера. — Це не наше діло. Тодд може думати що хоч, але ми не маємо нічого спільного з клопотами його кузена. Далі ми цим займатись не будемо. Я весь час була проти цього дурного нишпорення, а тепер саме час поставити крапку.

— Тодд не облишить цього, — сказав Джік. [73]

— Тоді він дурбас. — Вона була лиха, в'їдлива, сповнена зневаги.

— Звичайно, — сказав я. — Сьогодні кожний, хто намагається направити кривду, — дурбас. Набагато краще не втручатись, не перейматись, не думати, що ти за це відповідальний. Мені справді треба було любісінько малювати собі у мезоніні в Хітроу, пильнувати своєї справи, а Дональд хай гине. Звичайно, це далеко розважливіше. Але все лихо в тому, що я не можу так вчинити, і край. Я бачу пекло, в якому він опинився. Як же мені повернутися до нього спиною? Тим більше, що є шанс витягти його. Ваша правда: я можу не впоратися з цим завданням, але не можу хоча б не спробувати.

Я зупинився.

Нічим не заповнена пауза.

— Ну, — сказав я, силкуючись усміхнутися. — На цьому завершується казання найбільшого в світі нікчеми. Розважайтеся на верхогонах. Хтозна, може, і я туди потраплю.

Я помахав на прощання рукою і вийшов. Ні одне, ні друге не зронило ні слова. Я тихо причинив двері й піднявся ліфтом у свій номер.

Шкода Сери, подумав я. Якщо він не буде матися на осторозі, то перетвориться на тютю в м'яких пантофлях і ніколи більше не малюватиме своїх величних, виплеканих у душі картин, бо джерело їхнє мука, якої він більше не зазнаватиме. Безпека для нього — це буде щось на зразок зречення, щось на зразок смерті.

Я поглянув на годинник і вирішив, що змовники, які працюють під вивіскою "Ярра Рівер Файн Артс", ще не позачиняли дверей. Варто спробувати.

Коли я йшов по Веллінгтон-плац і далі вулицею Свонстон, мене діймала цікавість, чи є в галереї отой юний "скипидарометальник", а як є, то чи він мене пізнає. Його обличчя я бачив тільки мигцем, бо стояв більше у нього за спиною. Напевно можна було тільки сказати, що він шатен, що в нього прищ на підборідді, заокруглена щелепа і пишний рот. Двадцяти йому ще нема. Мабуть, років сімнадцять. Він одягнений у блакитні джинси, білий гольф і тенісні капці. На зріст близько п'ятьох футів вісьмох дюймів, вага десь фунтів сто тридцять. Прудкий, панікер. І не художник.

Галерея стояла відчинена, яскраво освітлена, а посеред вітрини, на золоченому виставковому мольберті — картина з конем. Не Маннінгз. Портрет якогось австралійського коня й жокея: кожна деталь вималювана, підкреслена, [74] і, як на мій смак, забагато фарби. А поруч оголошення — золотом на чорному тлі, де йшлося про спеціальний показ, відомих творів анімалістів, що малюють коней; поруч з оголошенням — гірше виконаний, хоч і більшими літерами — рекламний щиток: "Ласкаво просимо на Мельбурнзький Кубок".

Це була типова галерея — таких сотні у всьому світі: вузький фасад, саме приміщення — якнайдалі від дороги, за палісадом. Усередині блукало двоє-троє відвідувачів, що роздивлялись крам на добре освітлених нейтрально сірих стінках.

Я йшов сюди, щоб відвідати галерею. Не змінив я свого наміру і тепер, але ще на вулиці раптом завагався, відчуваючи, ніби стою на самому вершечку лижного трампліна. Дурне, — подумав я. — Піймав не піймав, а погнатись можна. Не подивишся, не побачиш.

Я глибоко зітхнув і ступив через гостинний поріг.

Усередині — зеленаво-сірий килим, старовинний стіл, розташований стратегічно біля дверей; тут молодява жінка видавала маленькі каталоги й щедрі усмішки.

— Дивіться, будь ласка, що захочете, — сказала вона. — Внизу продовження експозиції.

Жінка вручила мені каталог: складений глазурований цупкий білий папір з прикріпленими всередині кількома аркушиками тексту. Я перегорнув їх. Сто шістдесят три позиції, послідовно пронумеровані, проставлені назви, прізвища художників і орієнтовна ціна. У каталогу значилося, що на рамах проданих картин буде червона наліпка.

Я подякував жінці.

— Проходив і вирішив зазирнути, — сказав я.

Вона кивнула головою і професійно всміхнулась: її допитливі очі швидко ковзнули по моєму одягу з бавовняної тканини, — жінка зрозуміла, що я не належу до заможних відвідувачів. Свій пошитий за останньою модою трендовий костюм вона носила невимушено і випромінювала разючу щирість. Австралійка, самовпевнена, надто поважна особа, щоб просто собі стояти біля дверей.

— Що ж, ласкаво просимо, — сказала вона.

Я неквапно пішов по довгій залі, звіряючи картини з каталогом. Більшість картин були пензля австралійських художників, і я зрозумів, що Джік мав на увазі, коли говорив про відчайдушну конкуренцію. Знавців своєї справи було так само багато, як і у нас, в Англії, а то й більше, а рівень де в чому вищий. Як це буває, коли дивишся на процвітання чужих талантів, я почав сумніватися у власному хисті. [75]

Наприкінці експозиції першого поверху були східці, що вели вниз: біля них висіла велика стрілка й табличка: "Продовження експозиції внизу".

Я спустився вниз. Такий самий килим, таке саме освітлення, але не видно відвідувачів, які переводять очі з картин до каталогів і навпаки.

Внизу вже була не єдина зала, а анфілада невеличких кімнат, куди треба було заходити довгим коридором. Кімната позаду східців — контора, де також стояв вишуканий стіл, два-три зручних стільці для можливих клієнтів і рівненький рядок оздоблених тиком каталожних шаф. Картини у масивних рамах прикрашали стіни, а не менш солідний чоловік писав щось у гросбуху на письмовому столі. Він підвів голову, відчувши мою присутність біля дверей.

— Чим можу прислужитися? — запитав він.

— Дякую, я просто роздивляюсь.

Він байдуже кивнув головою і повернувся до роботи. Чоловік, як і все це місце, мав вигляд незмінності й респектабельності — зовсім інша атмосфера, ніж у приміській крамничці в Сіднеї. Я подумав, що цей шановний заклад — зовсім не те, що я шукаю. Щось мені переплуталося. Доведеться почекати, доки Гадсон Тейлор не подивиться на чек Дональда і не скерує мене у новому напрямку.

Зітхаючи, я переходив з кімнати до кімнати і думав, що сміливо міг би вже закінчити огляд арсеналу своїх супротивників. Кілька рам були оздоблені червоними наліпками, але ціни на всіх гарних творах були далекі від того, чого вони насправді варті, й купити їх могли тільки люди заможні.

В останній кімнаті, більшій за інші, я наткнувся на Маннінгза. На три картини одразу. Усі з кіньми: одна — верхогони, одна — полювання і одна — з циганами. У каталозі їх не було.

Вони тихо-мирно висіли рядком, усі з подібними сюжетами, і впали мені в око як чистокровні серед напівкровок.

Мені по спині поповзли мурашки. Не стільки через майстерність, скільки через сам зміст однієї з картин. Коні виходять на старт. Довгий ряд жокеїв яскраво вирізняється на тлі темного неба. Вбрання найближчого жокея пурпурове, а жокейка зелена.

Десь у голові мені зазвучав балакучий голос Мейзі, який описував те, що я бачив: "...Може, ви подумаєте, ще я дурна, але це одна з причин, чому я її купила... бо ми з Арчі вирішили, що барвами наших жокеїв будуть пурпуровий [76] і зелена жокейка, якби такого сполучення ще ні в кого не було..."

Маннінгз полюбляв використовувати пурпуровий і зелений кольори для тіней і перспективи. Сходиться... Ця картина, розміри, сюжет, колорит — точнісінько, як у Мейзі, на картині, схованій за радіатором і, напевно, згорілій.

Картина, на яку я дивився, була схожа на оригінал. Помітна вже й дія часу, відколи Маннінгз помер, достатня фахова вивершеність твору, щось у ньому таке, що відрізняє велике від гарного. Я спробував пальцем — ледь-ледь — фактуру полотна і мазка. Все як мусить бути.

За спиною хтось сказав по-англійському:

— Чим можу прислужитися?

— Це Маннінгз? — запитав я між іншим і обернувся.

Він з порога зазирав до кімнати; у його виразі — стримана запобігливість, як у людини, що її річ оцінює хтось, хто не має коштів цю річ придбати.

Я відразу його впізнав. Чорнявець, рідке волосся зачесане назад, сірі очі, вислі вуса, засмагла шкіра: усе як і тринадцять днів тому в Англії, на сассекському узбережжі, коли він нишпорив по згарищу.

Містер Грін. Через "і" довге.

А за мить і він мене пізнав. Він уражено переводив погляд з мене на картину й назад, а тоді згадав, де мене бачив, і це його приголомшило. Він різко ступнув назад і приклав руку до стінки позад себе.

Я вже рушив до дверей, але не встиг. У дверну пройму вмить опустилися сталеві ґратки й, клацнувши, замкнулись на підлозі. Містер. Грін залишився по той бік, у кожній рисі закарбувалась неймовіра, рот і досі роззявлений. Я переглянув усі свої простодушні теорії про те, що небезпека корисна для душі, й відчув такий острах, якого ще зроду не зазнавав.

— У чім річ? — запитав глибокий голос з коридора. Містер Грін не міг ворухнути язиком. Поруч з ним опинився чоловік з контори і втупився в мене крізь заґратований прохід.

— Злодій? — запитав він досадливо.

Містер Грін похитав головою. Прийшов третій чоловік, його молоде лице світилося цікавістю, а прищ у нього був схожий на кір.

— Агов, — сказав він із щиро австралійським подивом. — Це той — з Художнього центру. Що мене переслідував. Присягаюсь, він мене не вистежив. Присягаюсь.

— Заткни пельку, — коротко сказав чоловік з контори, Він пильно дивився на мене. Я дивився на нього. [77]

Я стояв посеред яскраво освітленої кімнати приблизно п'ятнадцять на п'ятнадцять футів. Вікон нема. Вихід — лише через заґратовані двері. Сховатись — ніде, зброї — жодної. Я давно вже мчу по трампліну — і ніякої гарантії м'якого приземлення.

— Послухайте, — сказав я печально. — Що тут робиться? . — Я підійшов до сталевих гратин і постукав по них. — Відчиніть, я хочу вийти.

— Що ви тут робите? — запитав чоловік з контори. Він був більший за Гріна і явно старший за посадою в, галереї. Ворожі очі за окулярами в масивній темній оправі та блакитна зозуляста краваткa-метелик під подвійним підборіддям. Маленький рот і товста нижня губа. Поріділе волосся.

— Дивлюся. — Я намагався надати своєму голосові розгубленості. — Дивлюся собі на картини.

Цілком безневинно, подумав я, і досить незрозуміло.

— Це він гнався за мною в Художньому центрі, — повторив хлопець.

— Ви щось плюснули в очі тому чоловікові, — сказав я обурено. — Ви могли його осліпити.

— То був ваш друг? — запитав чоловік з контори.

— Ні, — відповів я. — Просто нагодився туди, та й квит. Так само, як і сюди. Дивлюся собі на картини. А що ж тут такого? Я дуже часто відвідую галереї.

Містер Грін нарешті здобувся на слово.

— Я бачив його в Англії, — сказав він чоловікові з контори.

Грін знову перевів очі на Маннінгза, а тоді взяв чоловіка з контори за руку і відвів його далі в коридор, щоб я не бачив.

— Відчини двері, — звернувся я до хлопця, що витріщився на мене.

— Не знаю як, — відповів той. — Та й гадаю, мене не зрозуміють.

Обидва чоловіки повернулись. Тепер усі троє торопіли на мене. Я почав співчувати тим, кого садовлять у клітку,

— S що ж ви за один? — запитав чоловік з контори.

— Тобто як? Я приїхав на верхогони і на матч крикетистів.

— Як звуть?

— Чарлз Ніл. Чарлз Ніл Тодд.

— А в Англії ви що робили?

— Я там живу! — сказав я. — Послухайте, — я вдавав, ніби намагаюсь бути розважливим попри роздратування. — Ось цього чоловіка, — я кивнув на Гріна, — я бачив у Сассексі [78] біля дому жінки, з якою ми трохи знайомі. Вона підвозила мене з верхогонів, бо я, розумієте, не попав на свій поїзд до Вортінга і голосував на дорозі зі стоянки членів клубу. Ну, вона зупинилась і підібрала мене, а потім їй заманулося дати гаку, щоб подивитись на власний будинок, що нещодавно згорів, і коли ми туди приїхали, цей чоловік був там. Він сказав, що його прізвище Грін і що він страхагент, — і це все, що я про нього знаю. Отже, що тут діється?

— Це просто збіг, що ви тут зустрілися знову, так швидко?

— Звичайно, — ревно погодився я. — Але ж це зовсім не причина, щоб мене тут замикати.

В їхніх обличчях я прочитав вагання. Я сподівався, що вони не помітять, як піт тече мені по обличчю. Я роздратовано стенув плечима.

— Ну, приведіть тоді хоч поліцію, — сказав я. — Коли вважаєте, що тут щось не так.

Чоловік з контори поклав руку на вимикач з того боку стіни, обережно покрутив його, і сталеві ґратки піднялись угору й зникли, набагато повільніше, ніж спускались.

— Вибачайте, — сказав він недбало. — Але ж нам треба бути обережними, коли в приміщенні стільки цінних картин.

— Авжеж, я розумію, — відповів я, ступаючи вперед і гамуючи в собі палке бажання рвонути щодуху. — І все-таки... — спромігся я сказати ображено. — Ну, та, гадаю, нічого страшного не сталося. — Трохи великодушності на додачу.

Вони усі втрьох ішли за мною коридором, угору по сходах, верхньою залою, що нітрохи не поліпшувало мого нервового стану. Решта відвідувачів, здається, вже пішли. Жінка-контролер зачиняла парадні двері.

У горлі мені так пересохло, аж я не міг ковтнути.

— А мені здавалося, що всі вже вийшли, — здивувалась вона.

— Трошки затримався, — сказав я і спробував засміятися.

Вона подарувала мені професійну усмішку і відімкнула Двері. Відчинила. Притримувала двері, чекаючи на мене.

Шість кроків.

Нарешті на свіжому повітрі.

Боже милий, як пахне свіже повітря. Я оглянувся через плече. Усі четверо стояли в галереї і стежили, як я піду. Я стенув плечима, хитнув головою і поплентався в мжичку, почуваючи себе, як полівка, яку впустив шуліка. [79]

Я на ходу вскочив у трамвай і проїхав таки чимало незнайомими районами величезного міста, знаючи тільки, що мені конче потрібно від'їхати якнайдалі від підвальної в'язниці.

Вони могли передумати. Уже йшлося до цього. їм треба було б довідатись більше, перш ніж випустити мене. Вони не були переконані, чи така вже випадкова моя поява саме в їхній галереї, хоча, з другого боку, трапляються далеко разючіші збіги, — наприклад, у Лінкольна під час замаху на нього був секретар на ім'я Кеннеді, а у Кеннеді був секретар на ім'я Лінкольн; проте чим більше вони розмірковуватимуть, тим менше віритимуть у випадковість.

Де ж вони мене шукатимуть, якщо захочуть знайти? Не в "Гїлтоні", — подумав я з задоволенням. На іподромі: я сказав їм, що буду там. Звичайно, краще було б не казати.

На кінцевій зупинці трамвая я вийшов і опинився напроти цікавого на вигляд ресторанчика, де на дверях видніли три великі літери: ПЗС. На той час у мені вже прокинувся здоровий голод, тому я увійшов, замовив біфштекс і попросив принести список вин.

Офіціантка була здивована.

— Це ПЗС, — відповіла вона.

— А що таке ПЗС?

Вона ще більше здивувалася.

— Ви чужоземець? ПРИНОСЬТЕ З СОБОЮ. Ми напоїв не продаємо, тільки їжу.

— О-о.

— Якщо ви хочете випити, то за сотню ярдів по дорозі ще відчинена крамниця, що продає на винос. А біфштекс я можу притримати до вашого повернення.

Я похитав головою і взявся за свій обід непитущого. Смакуючи кавою, я читав на стіні оголошення і всміхався: "У нас із банком домовленість. Вони не смажать біфштексів, а ми не отоварюємо чеків".

Повертаючись трамваєм до середмістя, я проїхав повз крамницю, що продає на винос: на перший погляд вона була схожа на гараж, і якби я не знав, то подумав би, що машини стоять у черзі по бензин. Я зрозумів, чому Джікові подобалась австралійська уява: і розумно, і смішно.

Дощ ущух. Я вийшов з трамвая і решту кілька миль пройшов пішки по яскраво освітлених вулицях і темних парках, напитуючи собі дорогу. Розмірковуючи тим часом про Дональда, Мейзі, Гріна через "і" довге, картини, пограбування і запальну вдачу.

Загальний план здавався надзвичайно простим: картини [60] продаються в Австралії і викрадаються в Англії разом з усім, що лежить напохваті. А що протягом трьох тижнів я зіткнувся з двома такими випадками, то напевно їх мусило бути більше, бо неможливо, щоб мені трапились два виняткових випадки з урахуванням подвійного збігу: перегони й картини. Після зустрічі з родинами Петровичів та Мінчлесів мої колишні уявлення, ніби пограбування трапляються лише в Англії, слід вважати хибними. А чому не в Америці? Чому не деінде, якщо ради цього варто ризикувати?

Чому не може існувати якась пересувна банда злодіїв, які перевозять з континенту на континент цілі контейнери зі старожитностями, швидко все розпродуючи на ненажерливому ринку? Інспектор Фрост сам казав, ніби мало що з антикваріату будь-коли знаходилось. Попит був невситимий, і, отже, постачання обмежене.

Скажімо, я зловмисник, думав я, і не хочу витрачати цілі тижні в чужих, країнах, щоб вивідувати, які саме будинки варто пограбувати. Можна тихесенько сидіти вдома у Мельбурні й продавати картини заможним відвідувачам, які можуть собі дозволити коли заманеться купити щось тисяч за десять фунтів. Я міг би заговорити з ними про їхні колекції картин удома і легко перевести розмову на срібло, порцеляну та інші твори мистецтва.

Звичайно, мені не потрібні такі покупці, у яких є Рембрандт, Фаберже або ще щось загальновідоме і що неможливо так просто спродати. Краще щось із менш помітних скарбів: срібло епохи короля Георга, менш відомі картини Гогена або чипендейлівські стільці.

Купуючи мої картини, вони дадуть мені свою адресу. Гарно й просто. Отак.

Я був би злодієм, який діє за принципом великого магазину самообслуговування, що має більший оборот дрібних товарів. Я міркував би так: якщо жертви досить розпорошені по світі, то той факт, що вони протягом десь останнього року відвідали Австралію, нічого не скаже місцевій поліції. І далі: серед тисяч заяв про пограбування випадки з відвідувачами Австралії нічим особливим не вирізнятимуться в очах страхагентств.

Зрозуміло, з таким битим жаком, як Чарлз Ніл Тодд, я б не зв'язувався.

Бувши злодієм, думав я, з добре поставленою справою і надійною репутацією, я не ризикував би через продаж підробок. Підроблені олійні картини можна завжди розпізнати під мікроскопом, не кажучи вже про те, що більшість досвідчених посередників розрізняє їх на око. Художник [81] залишає свої підписи по всій картині, а не лише на ріжку, бо те, як він тримає свій пензель, має такі ж відмітні риси, як і письмо. Можна так само робити висновки, зіставляючи мазки на картинах, як при порівнянні нарізів і куль, вистрелених з даної зброї.

Якби я вже був злочинцем, то чекав би у своїй павутині зі справжнім Маннінгзом, достеменним малюнком Пікассо або непідробною роботою щойно померлого гарного художника, у якого був дуже великий доробок, доки не прилетять багаті мушки, обережно направлені до мене балакучими змовниками, що саме з цією метою тинялись по художніх галереях різних столиць. Таким чином потрапили на гачок і Дональд, і Мейзі.

Скажімо, я продаю картину людині з Англії і грабую її, моя картина повертається назад, і я знов продаю її комусь з Америки. Потім грабую американця, картина повертається, — і так воно все крутиться.

Скажімо, я продаю картину Мейзі в Сіднеї, картина повертається, і я знову виставляю її на продаж у Мельбурні... На цьому мої припущення урвались, бо щось тут не клеїлось.

Якби Мейзі залишила картину на видноті, її б украли разом з іншими речами. Може, саме так і сталось, і картина зараз прикрашає "Ярра Рівер Файн Артс", але якщо так, то навіщо спалили будинок і чому містер Грін приїхав нишпорити у руїнах?

Це пояснюється тільки в тому разі, якщо картина Мейзі — копія і якщо злодії не змогли її відшукати. Не бажаючи залишати копію, вони спалили будинок. Але ж я щойно вирішив, що не ризикуватиму через

підробки. Хіба що... а чи розпізнає Мейзі майстерно зроблену копію? Ні, не розпізнає.

Я зітхнув. Навіть щоб обдурити Мейзі, потрібен гарний художник, який захоче займатись копіюванням, а не створенням власних картин, а таких художників не рясно. Крім того, вона придбала свою картину в тимчасовій галереї у Сіднеї, а не в Мельбурні, отже, мабуть, в інших місцях поза Мельбурном ризикують і на підробках.

Наприкінці парку переді мною виросла масивна споруда готелю. Вечірнє повітря остуджувало голову. У мене з'явилося живе відчуття відрубності, чужинець на величезному континенті, порошинка під зорями. Шум і тепло "Гілтона" звузили широчезний всесвіт до цілком відчутних розмірів.

Зі свого номера я подзвонив Гадсонові Тейлору за тим телефоном, який дала мені його секретарка. Рівно дев'ята [82] година. Голос у нього солодкий, як після гарного обіду, сильний, чемний і з явними австралійськими інтонаціями.

— Кузен Дональда Стюарта? Це правда, що Регіночку вбили?

— Прикро, але правда.

— Це справді трагедія. Вона справді гарна дівчина, ця Регіна.

— Так.

— Послухайте, чим же я можу вам прислужитися? Може, квитки на перегони?

— Е-е, ні, — відповів я. — Оскільки квитанція і паспорт на Маннінгза викрадені разом з картиною, Дональд хотів би сконтактуватися з тими

людьми, які продали йому картину, щоб дістати страховку, але він забув їхні прізвища. А що я їхав до Мельбурна на Кубок...

— Це досить просто, — приємним голосом відповів Гад-сон Тейлор. — Я дуже добре пригадую це місце. Ми разом з Дональдом ходили туди дивитися картину, а потім, коли ми владнали справи з оплатою, завідувач галереї потурбувався про доставку Маннінгза до готелю. Стривайте, стривайте... — Він якусь хвильку думав. — Ні, зараз я не пригадаю назви галереї. І прізвища власника. Розумієте, це ж було кілька місяців тому. Але він у мене тут, у мельбурнзькій конторі записаний; я дзвонитиму вранці в контору і попрошу розшукати. Ви завтра будете на верхогонах?

— Так, — відповів я.

— Може, тоді зустрінемось і вип'ємо? Ви мені розкажете про бідолашного Дональда і Регіну, а я перекажу для нього потрібну інформацію.

Я сказав, що це було б добре, і він докладно пояснив, де й коли його можна знайти.

— Там буде страшенна тіснява, — пояснював він. — Але якщо ви стоятимете там, де я вам сказав, ми обов'язково зустрінемось.

Місце, яке він описав, було на людях і відкрите. Сподіваюсь, що тільки він мене там побачить.

— Я буду там, — відповів я.

Розділ восьмий

Наступного ранку о восьмій подзвонив Джік.

— Заходь у кав'ярню на сніданок.

— Гаразд.

Я спустився ліфтом і через фойє пройшов до невеличкого [83] ресторану для мешканців готелю. Джік у темних окулярах сидів за столом одинцем і саме краяв яєчню.

— Зараз тобі принесуть каву, — сказав він. — А решту принеси собі з того буфету. — Він показав головою на широкий заставлений стіл, оздоблений свіжоблакитним і прикрозеленим орнаментом. — Як справи?

— Несподівані повороти.

Він скривився.

— Недолюдок.

— Як очі?

Він з удаваною театральністю протер скельця і подався вперед, щоб я міг краще роздивитись. Вони були ще червоні й запалені, але вже явно пішло на одужання.

— Сера заспокоїлась? —— запитав я.

— Вона кепсько себе почуває.

— О?

— Хтозна, — сказав він. — Сподіваюсь, що ні. Я ще не хочу дитини. Та й вона завжди* вчасно похоплюється.

— Вона гарна дівчина, — сказав я. Він крадькома зиркнув на мене.

— Вона каже, що особисто проти тебе нічого не має.

— Але... — продовжив я. Він похитав головою.

— Синдром курки.

— Ти ж, здається, на курча не схожий.

Він поклав ніж і виделку.

— Я теж так думаю. Я сказав їй, щоб не журилася, швидше кінчала з цими вибриками і змирилася з тим, що вийшла вона не за тюхтія.

— А що вона на те? Він криво всміхнувся.

— Я її спробував переконати уночі в ліжку.

Чомусь я раптом подумав про те, наскільки щасливе їхнє статеве життя. Колись кілька дівчат, які прихилились до мене, годинами чекаючи у помешканні, прийде чи не прийде Джік, казали, що його любов залежала від настрою — він швидко збуджується і швидка вистигає. "Тільки десь собака загавкає, і вже край". Дозволю собі зауважити, що з того часу мало що перемінилося.

— У кожному разі, — сказав він, — у нас же є машина. Було б дуже нерозумно, якби ти не поїхав з нами на перегони.

— А Сера... — обережно поцікавився я, — не буде сердитися?

— Вона каже, що ні.

Я прийняв цю пропозицію й зітхнув про себе. Схоже, [84] що відтепер він і найменшого кроку не ступить без Сериної згоди. Невже завжди буває так, коли одружуються чоловіки з найнестрямнішим темпераментом? Шлюбне щастя ловило в свої тенета орлів.

— Куди тебе понесло учора ввечері? — запитав він.

— До печери Алладіна, — відповів я. — Скарбів донесхочу, але мені пощастило уникнути киплячої олії.

Я переповів йому про галерею, Маннінгза і моє короткочасне ув'язнення. При цьому висловив свою думку про пограбування. Це йому сподобалося. Очі його весело спалахнули, і в ньому прокинулося знайоме збудження.

— Як ми це збираємося довести?. — запитав він.

Він похопився з цим "ми", тільки-но воно злетіло з язика. Джік жалісно розсміявся, і пожвавлення потроху розвіялось.

— Ну то як?

— Ще не знаю.

— Я хотів би тобі допомогти, — сказав він винувато: Мені на думку спало з десяток уїдливих відповідей, проте я втримався. Це я йду не в ногу, а не вони. Голоси минулого не мають права ламати майбутнє.

— Ти робитимеш те, що сподобається Сері, — промовив я категорично: як наказ, а не приховану сатиру.

— Розкомандувався тут, сто чортів.

Ми закінчили снідати, по-дружньому намагаючися збудувати прийнятні нові стосунки на руїнах старих, обоє розуміючи, що ми робимо.

Коли ми згодом зустрілись у холі в умовлений для від'їзду час, було видно, що Сера теж дещо переглянула і вирішила контролювати власні емоції. Вона привітала мене, силувано всміхнувшись і простягши руку. Я легко потис їй руку і значуще поцілував у щічку. Вона це правильно зрозуміла.

Перемир'я досягнуто, умови погоджено, договір підписано. Посередник Джік стояв неподалік із самовдоволеним виглядом.

— Ви тільки погляньте на нього. — Він зробив жест у моєму напрямку. — Справжній біржовий маклер. Костюм, краватка, шкіряні туфлі. Якщо він не побережеться, то опиниться в Королівській академії.

Сера дивувалась: .

— Я гадала, що це почесно.

— Це ще невгадно, — сказав Джік, радісно чмихаючи. — Сяких-таких художників з відшліфованими манерами обирають після тридцяти. Майстрів з посередніми манерами— після сорока, майстрів без манер — після п'ятдесяти. [85]

Геніїв, які ламаного шеляга не дадуть за ці вибори, ігнорують доти, доки це можливо.

— При цьому Тодда ти зараховуєш до першої категорії, а себе — до останньої? — запитала Сера.

— Звичайно.

— Це можна зрозуміти, — сказав я. — Молодих майстрів не буває. Майстри завжди старі.

— Ради бога, — сказала Сера, — їдьмо на перегони.

Ми рушили, але їхали повільно, бо рух у цьому напрямку був величезний. Стоянка біля Флемінгтонського іподрому, куди ми приїхали, скидалась на місце масових пікніків, де між машинами юрмилися численні групи відпочивальників. Столи, стільці, скатертини, порцеляна, срібло, скло. Оптимістично порозставлювані парасолі від сонця, незважаючи на загрозливі дощові хмари. Багато веселощів, випивки і загального переконання — "Оце і є життя".

Я не дуже здивувався, що Джік і Сера приїхали підготованими. З багажника найнятої машини вони дістали стіл, стільці, напої та харчі й пояснили, що все це не так складно — просто треба знати, що замовляти.

— У мене є дядько, — сказала Сера, — котрий у нас на заході дістав прізвисько Бару-блискавки. Від часу гальмування до наливання першої чарки у нього минає десять секунд.

Вона справді старається, подумав я. Не просто пристосовується до нашої угоди задля Джіка, а справді хоче все поправити. Може, це й коштувало їй якихось зусиль, але я цього не помітив. На ній було оливково-зелене лляне пальто і такого ж кольору брилик, який вона від часу до часу притримувала, щоб його не знесло поривами вітру. Загалом беручи — нова Сера, вродливіша й не така боязка.

— Шампанського? — запитав Джік, відкорковуючи пляшку. — Біфштекс і устричні пироги?

— І як тільки я зможу потім повертатись до какао й чипсів?

— Принаймні матимеш тіло, щоб з нього спадати.

Ми знищили наїдки, запакували всю решту в багажник і з почуттям, ніби ми берем участь у якомусь масовому напіврелігійному обряді, прослизнули разом з натовпом через браму до святая святих.

— У вівторок буде далеко гірше, — сказала Сера, що давніше вже кілька разів відвідала подібні святкування. — День Мельбурнзького Кубка — це загальнонародне свято. У місті три мільйони мешканців, і половина з них забажає [86] потрапити сюди. — Вона перекрикувала галасливий натовп, похмуро притримуючи в цій загальній товкотнечі брилик.

— Якщо вони не з'їхали з глузду, то залишаться вдома й подивляться змагання по телеку, — сказав я, ледь дихаючи після того, як чоловік поруч, відкриваючи мимохідь банку з пивом, стусонув мене по нирці.

— У Мельбурні по телебаченню не буде, тільки по радіо.

— Отакої! А чом би й ні?

Бо хочуть, щоб прийшло якнайбільше глядачів. Телетрансляція йде на решту Австралії, обминаючи отчі пороги.

— З гольфом і крикетом те саме, — сумно сказав Джік. — Не можна й закластися по-людському.

Ми пробились крізь тісняву, а далі — завдяки членським значкам — крізь другу браму і — в спокійніші води зеленого прямокутного майданчика для членів. Це як у нас День Дербі, подумав я. Такий самий тріумф волі над погодою. Розпромінені обличчя попід сірим небом. Теплі пальта на гарних сукнях, парасольки, наготовані над циліндрами, які було видно де-не-де. Коли я малював уболівальників на перегонах у дощ

— а мені й таке траплялось, — то більшість реготала. А мені байдуже. Вони, мабуть, розуміли, що внутрішнє тепло насолоди нездатне зникнути під впливом зовнішньої сирості, що вони також могли б заграти на сурмі у бурю.

Оце теж цікаво, — подумав я, — чому я ніколи не намалював уболівальника на перегонах, який грає на сурмі у бурю? Це було б досить символічно, навіть для Джіка.

Мої друзі тим часом поринули в суперечку щодо оцінки форми першого заїзду. Як виявилось, у Сери в цій галузі стаж не менший, ніж у чоловіка, і вона з ним не погоджувалась.

— Я знаю, що на тому тижні в Рендвіку трек був розгаслий. Але й тут після дощу не твердо, а він любить вести перед.

— Та його ж Бойблу перевершив у Рендвіку і той-таки Бойблу ішов з величезним відривом у Колфілдському Кубку.

— Хай буде по-твоєму, — зверхньо сказала Сера. — Але Для Виноградної Лози однаково тут м'яко.

— Будеш заставлятись? — спитав Джік мене.

— Я не знаю коней.

— Ніби це має якесь значення. [87]

— Гаразд. — Я проглянув графік заїздів. — Два долари на Генератора.

Вони обоє підвели голови і обоє запитали:

— Чому?

— Якщо ви сумніваєтесь, то ставте на номер одинадцятий. Одного разу я майже по всіх заїздах виграв на одинадцятому номері.

Вони мене взяли на глузи й сказали, що я можу подарувати свої два долари букмекеру або ФУТ.

— Що-що?

— Філія управління тоталізаторами.

Здавалось, тутешні букмекери займалися єдино поточними ставками, вони не мали таких великих фірм, як в Англії. Всі позаіподромні заклади, де приймаються застави, підлягали ФУТ, яка знову вкладала значну частку баришу в перегони. Перегони були багаті, солідні й процвітали. Це грабіжник Австралії, як висловився Джік.

Ми зробили ставки, сплатили гроші, і Генератор переміг один проти двадцяти п'яти.

— Початківцям завжди щастить, — пояснила Сера. Джік засміявся.

— Він не початківець, його зі спортшколи вигнали за букмекерство.

Вони порвали свої квитки, поміркували над другим заїздом і пішли владнати оплату ставок. Я поставив чотири долари на номер перший.

— Чому?

— Цим разом подвоєна ставка на половину цифри 11.

— О боже, — сказала Сера. — Ох і розумаха.

Почав сіяти дощ, і менш витривалі вболівальники взялися шукати прихистку.

— Ходімо, — сказав я. — Сядемо там, де сухо.

— Ви йдіть, — сказала Сера. — А я не можу.

— Чому?

— Бо ті місця тільки для чоловіків.

Я засміявся. Я думав, вона жартує, але виявилося, це не жарти. Атож, нічого смішного. Близько двох третин найкращих місць на трибунах для членів призначались для чоловіків, і тільки.

— А як же бути з дружинами й подругами? — запитав я, не вірячи.

— Вони можуть піти на дах.

Сера, австралійка, нічого дивного у цьому не вбачала.

Для мене і, безперечно, для Джіка, це було дивовижно.

Він промовив, анітрохи не змінюючи виразу обличчя:

— На багатьох великих іподромах чоловіки, які рядять [88] лерегонами в Австралії? розставляють для себе шкіряні фотелі на засклених трибунах, влаштовують ресторани й бари з глибокими килимами, де вони можуть їсти й пити, як королі, а їхні дружини тим часом їдять у кафетеріях і сидять на твердих пластикових стільцях на відкритих трибунах разом з рештою натовпу. Вони вважають таке поводження цілком нормальним. Усі антропологічні групи вважають власні найдивовижніші племінні звичаї цілком нормальними.

— Мені здавалося, що ти любиш усе австралійське. Джік важко зітхнув.

— Ідеально ніде не буває.

— Я вже промокла, — сказала Сера.

Ми піднялись на дах, де на одного чоловіка припадало дві жінки; тут було вітряно, волого, а замість стільців — лавки.

— Не турбуйся. — Серу тішило, що я настільки вражений таким ставленням до жінок. — Я вже звикла до цього.

— Мені здавалося, Австралія дуже пишається, що забезпечила всім однакові права.

— Всім, крім половини населення, — сказав Джік.

З нашої неприступної фортеці ми чудово бачили весь іподром. Сера й Джік криками підбадьорювали своїх обранців, але номер перший фінішував з відривом на два крупи при вісьмох проти одного.

— Це обурливо, — сказала Сера, рвучи нову серію квитків. — Який номер ти обираєш на третій заїзд?

— Мене під час третього заїзду не буде. Я маю зустрітися й випити з одним чоловіком, який знає Дональда.

Вона прийняла удар, і рухи її стали не такі невимушені.

— Знову… розслідування?

— Мушу.

— Авжеж. — Вона проковтнула слину й через силу промовила:

— Ну... Щасливо.

'— Ти чудова дівчина.

Вона не сподівалася, що я так подумаю, і підозрювала кпини, але якоюсь мірою це було їй приємно. Я спустився Додолу, тішачись подумки розгубленим виразом її обличчя.

З одного боку майданчик для членів обмежувався трибунами, а з другого — проходом для коней від загорожі, Де їх сідлають, до оглядового кільця. Один короткий бік майданчика прилягав до цього оглядового кільця: отже, з Гадсоном Тейлором я мав зустрітись у тому кутку майданчика, де прохід для коней переходив у оглядове кільце. [89]

Дощ майже вщух, що благодатно вплинуло на мій костюм. Я дійшов до, умовленого місця й чекав там, милуючись яскраво-шарлатовим квітником-газоном, що оздоблював огорожу поміж проходом для коней та майданчиком. Червоний кадмій у суміші з яскравим оранжевим і білим, і ще може трішечки насиченого багрецю...

— Чарлз Тодд?

— Так... Містер Тейлор?

— Гадсон. Приємно познайомитись. — Ми поручкалися, потиск у нього сухий і міцний. Років під п'ятдесят, середнього зросту, нормальна статура, привітні, трохи сумні й розкосі очі. На ньому — і, може, ще на кількох чоловіках на іподромі — була візитка, і він носив її з такою ж невимушеністю, як і светр.

— Ходімо знайдемо сухіше місце, — сказав він. — Сюди, будь ласка.

Він повів мене вгору на один прогін східців, через вхідні двері, по широкому внутрішньому коридору, розташованому попід трибунами, повз швейцара, в уніформі та табличку з написом "Тільки для членів комітету" — до просторої прямокутної вигідної кімнати, що правила за невеличкий бар. Ідучи сюди, нам весь час доводилось перепрошувати, прослизаючи поміж групами пишно вбраних людей, але в самому барі було порівняно тихо й малолюдно. Групка з чотирьох "осіб — двоє чоловіків і дві жінки — теревенили навстоячки, тримаючи біля грудей напівпорожні склянки, а дві жінки в хутрі уголос нарікали на холоднечу.

— їм подобається повеличатись у соболиному манто, — захихикав Гадсон Тейлор, беручи дві склянки Шотландського віскі й запрошуючи мене до маленького столика. — У роки, коли тепло, їм перемішуються всі карти.

— А що, в цю пору звичайно тепло?

— Температура в Мельбурні за годину може підніматись або падати на двадцять градусів. — Здавалося, він цим пишається. — Так, тепер щодо вашої справи. — Він поліз до внутрішньої нагрудної кишені й дістав згорнутий папірець. — Ось, прошу, тут усе для Дональда надруковано. Галерея називалась "Ярра Рівер Файн Артс".

— Я був би щиро вражений, якби було інакше.

— А чоловік, з яким ми'мали справу, був такий собі Айвор Уексфорд.

— Який він з себе? — запитав я.

— Достеменно не пригадую. Адже це було ще десь у квітні. [90]

Я хвильку подумав і витяг з кишені маленький нотатник для шкіців.

— Ви впізнаєте його, якщо я його намалюю? Він розвеселився на цю пропозицію:

— Хтозна.

Я швидко накреслив м'яким олівцем пристойну подобу, Гріна, але без вусів.

Гадсон Тейлор вагався. Я домалював вуса. Він. рішуче похитав головою.

— Ні, це не він.

— А оцей?

Я перегорнув аркуш і взявся до нового портрета. Гадсон Тейлор замислено мовчав, доки я старанно Малював чоловіка з підвальної контори.

— Можливо, — сказав він.

Я зробив нижню губу трохи повнішою, додав окуляри в масивній оправі та зозулясту краватку-метелик.

— Це він, — здивовано промовив Гадсон. — У кожному разі я пригадую краватку-метелик. Вони сьогодні не часто трапляються. Звідки ви знаєте? Ви, либонь, зустрічалися з ним.

— Учора по обіді я обійшов кілька галерей.

— У вас справжній талант, — сказав він з цікавістю, дивлячись, як я ховаю нотатник.

— Практика, і нічого більше.

Роки бачення людських облич у вигляді різних форм, пропорцій і площин та запам'ятовування, в який бік усі ці лінії хиляться. Я вже міг би по пам'яті намалювати очі Гадсона. У мене ця схильність змалечку.

— Малювання — ваше хобі? — запитав Гадсон.

— І моя робота. Я здебільшого малюю коней.

— Справді? — Він подивився на портретні зображення коней, що прикрашали стінку. — На зразок оцих?

Я кивнув, і ми поговорили про малювання як засіб заробляти на життя.

— Може, я замовлю вам картину, якщо мій кінь добре пробіжить на Кубку. — Він усміхнувся, зовнішні куточки його очей гарно зморщилися. — Якщо він пастиме задніх, то краще я його пристрелю.

Він підвівся й запросив мене жестом іти за ним.

— Час наступного заїзду. Може, подивимося разом? Ми вийшли на денне світло посередині трибун, — під нами було велике квадратове обгороджене місце, куди виводилися на огляд учасники заїзду, там-таки розсідлувалися потім переможці. Мене розважало, що передні лави призначались тільки для чоловіків: дві пари, що йшли попереду [91] нас, розділились, як амеби, і чоловіки пішли вниз ліворуч, а жінки — вгору праворуч.

— Підемо вниз, — показав Гадсон рукою.

— А вгору ми можемо піти лише у супроводі дами? — запитав я.

Він скоса подивився на мене й усміхнувся.

— Вас дивують наші звичаї? Ми й так можемо піти нагору.

Він пішов уперед і зручно вмостився серед переважно жіночого оточення, вітаючись з кількома людьми і по-приятельскому відрекомендовуючи мене як свого друга Чарлза з Англії. Відразу по імені, відразу приймають між себе, австралійський стиль.

— Бідна дівчина Регіна, вона теж не любила цього поділу за статтю, — сказав він. — Але це має цікаве історичне коріння. — Він захихотів. — Протягом майже всього минулого сторіччя управління в Австралії здійснювалося за допомогою британської армії. Офіцери й джентльмени залишали своїх дружин в Англії, але — така вже природа-всі вони нав'язували тут знайомства з жінками кепської репутації. Вони не хотіли, щоб їхні колеги офіцери бачили, наскільки вульгарний у них смак, і тому вигадали правило, за яким місця для офіцерів призначались лише для чоловіків, внаслідок чого їхні пупсики не могли претендувати на місця поруч з ними.

Я засміявся.

— Гарно придумано.

— Завжди простіше заснувати традицію, — сказав Гадсон, — ніж потім скасувати її.

— Дональд каже, що ви засновуєте чудову традицію на гарні вина.

Сумні очі блимнули від приємності, яку справив мій комплімент. .

— Йому надзвичайно сподобалось. Він об'їхав усі великі виноградники, насамперед, звичайно, відвідавши наші.

Коні, що брали участь у третьому заїзді, рушили кентером на старт на чолі з дражливим гнідим жеребцем, у якого на голові було забагато білої барви.

— Потворна тварюка, — сказав Гадсон. — Але він виграє.

— Ви поставили на нього? Він усміхнувся:

— Зовсім небагато.

Заїзд розпочався, коні рвонули, і кісточки на пальцях у Гадсона аж побіліли з напруги, поки він уважно стежив у бінокль; мені стало цікаво, скільки це "зовсім небагато", [92] Гнідий жеребець опинився на четвертому місці. Гадсон поволі відклав бінокль для перегонів і вже без жодного виразу спостерігав кепський фініш.

— Ну що ж, — сказав він, і сумні його очі посумнішали ще дужче. — Як то кажуть, іншим разом. — Він покірно стенув плечима, підбадьорився, потис мені руку, попросив переказати вітання Дональдові й спитав, чи я знайду сам вихід.

— Спасибі за допомогу, — подякував я. Він усміхнувся:

— Завжди до ваших послуг.

Тільки двічі повернувши у неправильному керунку, я зійшов нарешті вниз, прислухаючись дорогою до цікавих уривків австралійського різновиду мови.

— ...Кажуть, він зовсім не відповідає своїй посаді у комітеті. Він розтуляє рота лише тоді, коли хоче поміняти закладену на коліно ногу...

— ...паскудник, хай йому грець, він так і не зміг прийти...

— ...я йому кажу: "Ти чого кричиш,.як на пуп? Облиш, треба змиритись..." .

— ...виграла двадцять доларів? Тобі справді пощастило, Джоан...

І скрізь дифтонгізовані голосні, завдяки чому у слові "ні" з'являлось до п'яти різних звуків, — я б так і не вимовив. Ще в літаку один австралієць сказав мені, що у всіх австралійців одна вимова. З таким самим успіхом можна ' було сказати, що всі американці розмовляють однаково або британці. Англійська мова нескінченно гнучка, — і тут, у Мельбурні, вона жива й при чудовому здоров'ї.

Джж і Сера, коли я нарешті приєднався до них, сперечалися щодо свого обранця на Вікторія дербі, наступний заїзд за розкладом.

— Куля з білокості виступає не в своєму класі й має стільки, ж шансів, як сліпий у заметіль.

Сера зігнорувала де зауваження.

— На тому тижні вона виграла у Муні Уеллі, ще й Два жучки вказали на неї.

— Ці жучки були, мабуть, п'яні.

— Привіт, Тодде, —сказала Сера. — Ради бога, вибери номер.

— Десять.

— Чому десять?

— Одинадцять мінус один.

— Боже мій, — сказав Джік. — Колись у тебе було більше глузду. [93]

Сера порівняла:

— Королівський Шлях. Проти Королівського Шляху Куля з білокості — певняк.

Ми купили квитки й пішли на дах, але жоден з наших обранців не виграв. Сера обурено шпетила Кулю, яка нарешті прийшла п'ятою, а Королівський Шлях зовсім зійшов з дистанції. Переміг дванадцятий номер.

— Тобі треба було додати одинадцять і один, — сказала Сера. — Ти припускаєшся таких нерозумних помилок.

— На що ти задивився? — запитав Джік.

Я уважно роздивлявся натовп, який спостерігав за перегонами знизу, на майданчику для членів.

— Дай-но мені свій бінокль... .

Джік дав бінокль. Я підніс його до очей, довгий час роздивлявся й опустив його.

— Що там? — нетерпляче запитала Сера. — Що сталося?

— Це, — сказав я, — не просто дещо міняє, а все ставить з ніг на голову.

— Що?

— Бачиш отих двох чоловіків... ярдів за двадцять від огорожі оглядового кільця... один з них у сірій візитці?

— Ну то й що? — запитав Джік.

— Чоловік у візитці — це Гадсон Тейлор, той самий, з яким я щойно випивав. Він — управитель виноробної фірми і часто зустрічався з кузеном Дональдом, коли той був тут. А другого чоловіка звуть Айвор Уексфорд, він — директор галереї "Ярра Рівер Файн Артс".

— Ну то й що? — запитала Сера.

— Отже, я майже можу уявити собі, про що вони там зараз розмовляють, — відповів я. — Щось на зразок: "Вибачте, сер, чи я не продав вам нещодавно картину?" — "Не мені, містере Уексфорд, а моєму другові Дональдові Стюарту", — "А хто був той молодий чоловік, з яким ви щойно розмовляли?" — "Це був кузен Дональда Стюарта, містере Уексфорд". — "А що ви знаєте про нього?" — "Що він за фахом художник і намалював вас, містере Уексфорд, і спитав мене, як вас звуть".

Я замовк.

— Далі, — сказав Джік.

Я бачив, як Уексфорд і Гадсон Тейлор закінчили розмову, невимушено кивнули одне одному і розійшлися врізнобіч.

— Тепер Айвор Уексфорд розуміє, що припустився жахливої помилки, випустивши мене учора ввечері зі своєї галереї. [94]

Сера занепокоєно зазирала мені в обличчя.

— Ти справді думаєш, що це небезпечно?

— Так, думаю. — Я трохи відпружив напнуті м'язи і спробував усміхнутись. — Принаймні він буде тепер насторожі.

— А в гіршому разі він почне тебе шукати, — сказав Джік.

— Е-е... — протяг я замислено. — Чи могли б ви обоє зараз, негайно рушити в подорож?

— Куди?

— До Аліс Спрінгз, — відповів я.

Розділ дев'ятий

Дорогою до аеропорту Джік весь час на щось нарікав. По-перше, він не зможе піти на крикет. По-друге,_ я не дав йому повернутися до готелю "Гілтон" по картини. По-третє, в Аліс йому буде надто жарко у спортивному костюмі для дербі. По-четверте, він не збирається пропускати Мельбурнзький Кубок через першого-ліпшого жевжика з краваткою-метеликом.

Але в усіх цих колоритних бідканнях і натяку не було на те, що йому доводилось оплачувати наш проїзд власними акредитивами, бо свої туристські чеки я залишив у готелі.

Це Сера подала думку не повертатися.

— Якщо ми збираємося щезнути, то — вперед, — сказала вона. — Люди гинуть через те, що намагаються вирятувати з вогню свій гаманець.

— Вам не обов'язково їхати, — мовив я про всяк випадок.

— Але ми вже через стільки всього пройшли. Як же я житиму далі, якщо не дозволю зараз Джікові допомогти тобі? А раптом з тобою щось скоїться...

— Ти б ніколи мені цього не подарувала... Вона усміхнулася з жалем:

— Ти маєш рацію.

Мені здавалось, що ніхто не помітив, як ми пішли з іподрому, і жодна машина не переслідувала нас до аеропорту. Ні Грін, що пишеться через "і" довге, ні отой хлопець ("не художник") не плуталися під ногами, намагаючись нам перешкодити; отже, ми без будь-яких пригод полетіли першим рейсом напівпорожнього літака до Аделаїди, а звідти — ще порожнішим літаком — до Аліс Спрінгз.

Від Аделаїди на північ земля попід нами поступово [95] міняла колір від зеленого до сіро-зеленого, і нарешті — до барви ясно-червоної цегли.

— ВАН, — озвався Джік, показуючи вниз.

— Що?

— В-А-Н, — повторив Джік. — ВАН. Це скорочене від "Велике Австралійське Ніщо".

Я розсміявся. Земля справді виглядала спеченою, пустельною і дикою, але де-не-де видніли колії путівців і неймовірно ізольовані від світу гомстеди. Я милувався цим краєвидом, доки не стемніло і пурпурові тіні не заполонили все довкола. А літак тим часом летів на північ, у напрямку центральної пущі.

Вечірнє повітря в Аліс пашіло, ніби хтось забув вимкнути грубу. Нам увесь час щастило: спочатку ми, щойно прибувши до Мельбурнзького

аеропорту, потрапили на літак, а тепер, коли неговіркий таксист підвіз нас до нового на вигляд мотелю, ми змогли дістати вільні номери.

— Сезон закінчився, — пробурмотів він, коли ми висловили наше задоволення і подякували йому. — Невдовзі тут буде надто спечно для туристів.

Щоправда, у наших номерах працювали кондиціонери. Джік і Сера спинились на першому поверсі; двері номера вели просто до затіненої критої алейки, за якою відразу починався садок з басейном. Мій номер у сусідньому крилі — відразу ж за автостоянкою, — був на третьому високому поверсі: до нього вели східці, сховані у затінку дерева, і довга відкрита галерея. Уся місцина мирно зеленіла у світлі поодиноких прожекторів, що ненастирливо світили від пальм і евкаліптів.

Ресторан у мотелі зачинявся вже о восьмій вечора,, — отже, ми подались до іншого головною вулицею. Проїзна її частина — на відміну від бічних вуличок-була гудронована, тротуари здебільшого чисто символічні. Частенько нам доводилося йти просто по дрібній жорстві; крізь марево куряви у світлі фар проїжджих автомашин ми бачили, що жорства ясно-червоного кольору.

— Пекельна курява, — сказала Сера. — Вперше бачу її на власні очі. Моя тітка присягалась, що ця курява набилася в закритий чемодан, коли вони з дядьком їздили де Еєрз Рок.

— А що таке Еєрз Рок? — поцікавився я.

— Одразу знати нетямущого англійця, — відказала Сера. — Це скелястий уламок з піщаника на дві милі завдовжки і на третину милі заввишки, недбало залишений якимось глетчером у льодовикову добу.

— Це забагато миль звідси, у пустелі, — додав Джік. — [96] Місце стародавніх чаклувань, яке поганять представники суспільства пластика.

— Ти був там? — запитав я сухо. Він усміхнувся:

— Ні.

— А хіба не однаково? — запитала Сера.

— Він має на увазі, — пояснив Джік, — наш зарозумілий друг мають на увазі, що не слід висловлювати судження, не пересвідчившись на власні очі.

— Але ж не обов'язково, щоб тебе проковтнула акула, перш ніж ти повіриш, що у неї гострі зуби, — сказала Сера. — Можна вірити й у те, що бачили інші.

— Усе залежить від того, звідки вони дивилися.

— Факти — це не судження, а судження — це не факти, —: сказав Джік. — Так багато років тому говорилося в Законі Тодда.

Сера зиркнула на мене.

— Це що: відтає замерзла пам'ять?

— Емоції — кепська основа для політики. Це теж його слова, — сказав Джік. — Заздрість — корінь усього зла. Я щось забув?

— Найбільшого лиха завдає брехня тих, хто вірить у свою правдомовність.

— Ти весь у цьому, — сказав Джік. —Шкода, що ти не вмієш малювати.

— Дякую красно.

Ми нарешті дійшли до ресторану і з'їли таку розкішну вечерю, що лишалося тільки дивуватись, яких організаційних зусиль треба було докласти, щоб завести всі ці продукти, одяг та різні товари, необхідні на щодень, до цього містечка на тринадцять з половиною тисяч мешканців, оточеного зусібіч сотнями миль пустелі.

— Містечко засновано тут сто років тому як станцію трансавстралійського зв'язку, — пояснила Сера. — А сьогодні передають інформацію, відбиваючи сигнали від небесних тіл.

Джік зауважив:

— Закладаюсь, що зміст цих послань не вартий такої технології. Подумати тільки, як у небесних сферах вистукують: "Зустрінемось у п'ятницю. Етель".

У ресторані нам пояснили, як пройти до галереї "Ярра Рівер Файн Артс", тобто до її філії в Аліс Спрінгз, іншою дорогою.

Вона містилася у бракованому торговельному пасажі, закритому для проїзду машин, в одній з кількох маленьких, але на вигляд багатих крамничок "Одяг". Ні в галереї, [97] ні в інших крамничках світла не було. Наскільки видно було у тьмяному світлі єдиного вуличного ліхтаря, весь виставлений у вітрині товар складався з двох жовтогарячих пустельних краєвидів.

— Грубо, — сказав Джік, чия палітра теж не відзначалася пастельністю тонів.

— Уся галерея, — вів він далі, — мабуть, заповнена копіями Альберта Намахіри місцевого виробу. Туристи купують їх тоннами, на вагу.

Ми пішли пішки назад до мотелю, настроєні одне до одного більш по-товариському, ніж за весь час нашого перебування тут. Можливо, через те, що цей безмір пустелі довкола навівав на нас почуття миру. У кожному разі, коли я на прощання цілував Серу в щоку, то поцілунок уже символізував не просто мирний пакт, як уранці, а й якісь почуття на додачу.

За сніданком вона сказала:

— Ти не повіриш. Головна вулиця тут називається Тодд Стріт. І річка теж. Річка Тодд.

— Нічого не вдієш — слава, — зауважив я скромно. — Крім того, тут одинадцять художніх галерей.

— Вона познайомилася з буклетом місцевої Асоціації розвитку туризму, — пояснив Джік.

-А ще тут є китайська кухня, яка продає страви на винос. — Джік скривився:

— Уявіть собі лишень, що всього цього понакидувано в самісінькому центрі місцевої Сахари.

Удень і справді палило нестерпно. Диктор по радіо бадьорим голосом читав прогноз, де значилося, що опівдні температура сягне тридцяти дев'ятьох градусів, а це означало сто два градуси за старим напівзабутим Фаренгейтом. Ступити з прохолодного номера на розпечений сонцем балкон було ще приємно, але чимчикувати до галереї "Ярра Рівер" — менше навіть, ніж півмилі, — виявилось напрочуд виснажливим.

— Якби жити тут, то можна було б призвичаїтись, — сказав Джік. — Дяка богу, Сера захопила свій капелюшок.

Ми раз у раз пірнали в затінок крислатих дерев, а городяни навколо ходили собі простоволосими, ніби розжарений меч у небі був зведений не над ними. У галереї "Ярра Рівер" було затишно, працювали кондиціонери, а біля входу стояли стільці для випадкових відвідувачів.

Джік як наврочив: скільки сягало око, понаставлювано було добротних чистих акварелей, типових для школи Намахіри. Вони по-своєму гарні, але мені така манера не до вподоби. Я полюбляю непромальований контур, розмиті краї, активне притінювання, сугестивність, використання фактури і багатозначність. Треба віддати належне Намахірі як першому й найбільшому художникові-аборигену: зір у нього був гострий, як алмаз. Десь я ніби читав, що він намалював понад дві тисячі картин, і зрозуміло, Намахіра користувався безмежним авторитетом у своєму рідному місті. Тут одинадцять художніх галерей. Мекка для художників. Туристи купують картини тоннами. Як повідомляла меморіальна дошка на стіні, він помер у шпиталі в Аліс Спрінгз 8 серпня 1959 року.

Ми хвилин із п'ять блукали в галереї, перш ніж хто з'явився. Тоді раптом розсунулася завіса з довгих смужок пластика на дверях, що вели кудись униз, і нечутно з'явився доглядач галереї.

— Вам щось сподобалося? — поцікавився він.

У голосі чути було, наскільки знудили його туристи і сподівання, що ми швиденько заплатимо і заберемось геть. Доглядач був маленький, апатичний і блідий, він мав довге волосся і великі темні очі з важкими стомленими повіками. Він був десь нашого з Джіком віку, але не такий статурний.

— У вас є ще якісь картини? — запитав я.

Він зиркнув на наше вбрання. На нас із Джіком були штани й сорочки, в яких ми ходили на перегони: ні краватки, ні піджака; проте продавцеві картин це здалося все-таки надійнішим, ніж просто джинсовий костюм. Без видимого ентузіазму він відхилив завісу із смужок, запрошуючи нас увійти.

— Ходімте зі мною, — сказав він.

Внутрішнє приміщення було яскраво освітлене завдяки прозорому даховi, а стіни поспіль позавішувані десятками картин. Очі в нас розбіглися. На перший погляд нас оточувала неймовірна різнобарвність творів датського інтер'єрного малярства, французьких імпресіоністів і портретів Гейнсборо. Але за другим разом впадало в око, що хоча це й оригінальні олійні полотна, — всі вони не належали До першорозрядних творів. Такі картини звичайно продають з позначкою "зі школи...", бо самі художники й не підписували їх.

— У цій кімнаті — всі європейці, — пояснив доглядач галереї. У голосі все ще відчувалася нудьга. Подумки я зауважив, що він не австралієць. І не англієць. Може, американець. Важко вгадати.

— Чи є у вас картини з кіньми? — запитав я.

Він зміряв мене довгим і спокійним приязним поглядом.

— Так, є. Але протягом цього місяця ми виставляємо роботи австралійців і другорядних художників з Європи. — В його вимові було чутно ледь помітне пошелескування. — Але якщо ви хочете побачити картини з кіньми, то вони у нас поскладувані отам на полицях. — Він показав на ще одну завісу з пластикових смужок, що висіла навпроти першої. — Ви шукаєте щось конкретне?

Я промимрив прізвища кількох австралійців, чиї праці оглядав у Мельбурні, його позбавлені блиску очі, здавалося, проясніли.

— Авжеж, у нас дещо є з цих художників.

Він провів нас крізь наступну завісу до третьої і — як на наш погляд — найцікавішої кімнати. Як доглядач і обіцяв, півкімнати займали щільно позаставлювані два ряди полиць. У другій половині розташувалась контора, а також пакувальна й окантовувальна служби. Просто перед нами засклені двері вели до закуреного й ніби висушеного садка, але й тут світло падало тільки з прозорого даху.

Біля засклених дверей стояв мольберт, а на ньому — повернуте до нас тильним боком невеличке полотно. Різні прикмети непомильно свідчили, що над полотном недавно працювали і щойно перервали роботу.

— Пробуєте свої сили? — поцікавився Джік і підійшов, щоб поглянути.

Блідий доглядач галереї аж скинув рукою, ніби хотів зупинити Джіка, і тут раптом щось у виразі Джіка потягло мене до нього, наче магнітом.

— Гнідий кінь (поворот у три чверті), його елегантна голова ледь піднята — неначе прислухається. На задньому плані — шляхетні обриси садиби. Решта картини — гармонійно закомпоновані дерева й лука. Робота, на мою думку, була вже більш-менш завершена.

— Це чудово, — сказав я у захваті. — Вона продається? Я хотів би її купити.

Завагавшись на якусь мить, доглядач відповів:

— Вибачте, але це малювалось на замовлення.

— Шкода! А ви не могли б мені продати цю й намалювати іншу?

Доглядач усміхнувся з жалем:

— Боюся, що ні.

— Дуже прошу, скажіть мені ваше прізвище, — мовив я щиро.

Йому це мимохіть припало до душі.

— Гарлі Ренбо. — .

— А тут є ще ваші роботи? Він показав рукою на полиці. [100]

— Одна-дві. Картини з кіньми всі в нижньому ряду проти стінки.

Ми всі троє заходилися витягати по одній картині, роблячи при цьому аматорські коментарі.

— Оця гарна, — сказала Сера, тримаючи маленьку картину, що зображувала тлустого сірого поні й двох старосвітських хлопців-селюків. — Вам подобається? — Вона показала її Джікові й мені.

Ми подивились.

— Дуже гарна, — сказав я прихильно.

Джік відвернувся, ніби вона його не зацікавила. Гарлі Ренбо стояв без руху.

— Ну, гаразд, — сказала Сера, стенувши плечима. — Я просто думала, що вона гарна. — Вона поставила її назад на полицю й витягла іншу. — А як вам ця лошиця з жеребцем? Мені здається — мила.

Джік ледве стримувався.

— Сентиментальна бридня, — сказав він. У Сери був уражений вигляд.

— Може, це й не мистецтво, але мені подобається. Ми знайшли одну роботу з химерним підписом: Гарлі Ренбо. Велике, полотно, вкрите лаком, без рами.

— О, — сказав я, як цінувач. — Ваша.

Гарлі Ренбо похилив голову. Ми з Джіком і. Серою дивились на. роботу, яку доглядач визнав своєю.

Виразне наслідування Стаббза. Видовжені коні, вписані в загадково-похмурий краєвид. Пристойна композиція, кепська анатомія, гарне виконання, оригінальності — нуль.

— Чудово, — сказав я. — Де ви це малювали?

— О... тут.

— З пам'яті? — запитала Сера з замилуванням. — Скільки вміння!

Гарлі Ренбо, заохочений нами, приніс ще два зразки своєї роботи. Жодна з них не була краща за першу, проте одна з них була набагато менша.

— Скільки ця коштує? — запитав я.

Джік гостро подивився на мене, але промовчав. Гарлі Ренбо назвав таку ціну, що я відразу затріпав головою.

— Шкода, — сказав я. —Мені дуже подобається ваша робота, але...

Ввічлива торгівля тривала довго, проте, як і ведеться, ми зійшлись на ціні вищій, ніж хотів покупець, але Нижчій, ніж сподівався художник. Джік покірливо подав свою кредитну книжку, і ми забрали трофей. [101]

— Боже милосердний, — вибухнув Джік, коли ми відійшли вже на таку відстань, що доглядач не міг нас почути. — Ти ще в колисці краще малював. Нащо тобі це паскудство?

— Бо, — промовив я вдоволено, — Гарлі Ренбо — копіїст.

— Але ж це, — Джік показав на пакунок у мене під рукою, — його власна жахлива оригінальна робота.

— Замість відбитків пальців? — запитала Сера. — Щоб звіряти за цим інші його твори?

— Варить голова у моєї жони, — сказав Джік. — Але ж ця картина, — він ще комизився і не хотів її продавати, — анітрохи не схожа на жодного відомого мені Маннінгза.

— Бо ти уникаєш дивитися взагалі на зображення коней.

— Я тої нікчемної мазанини набачився по саму зав'язку.

— А як щодо Рауля Мілле? — запитав я. — О боже. Ми йшли розжареною вулицею, майже не відчуваючи спеки.

— Не знаю, як ви, — сказала Сера, — а я купую собі бікіні й решту дня проводжу в басейні.

Ми всі купили собі купальники, перебралися, похлюпалися донесхочу, а потім полягали на рушники висихати. У тінявому садку було' мирно й тихо. Крім нас, більш не було нікого.

— Щодо тієї картини з поні й двома хлопцями, яка тобі впала в око... — звернувся я до Сери.

— Вона справді гарна, — повторила Сера захищаючись. — Мені вона сподобалася.

— Це був Маннінгз.

Вона раптом схопилась і сіла на рушнику.

— Чому ж ти не сказав ні слова?

— Я чекав, доки наш друг Ренбо скаже про це сам, але він промовчав.

— Справжній?, — запитала Сера. — Чи копія?

— Справжній, — сказав Джік, заплющуючи очі проти сонця, що пробивалося крізь пальмове листя.

Я ліниво похитав головою.

— У мене теж була така думка, — сказав я. — Зі старих робіт. Цей сірий поні дуже довго жив у молодого Маннінгза; художник десятки разів малював його. Це той самий поні, що ти бачила у Сіднеї на полотні "Перед бурею".

— А ви обидва так багато знаєте, — проказала Сера, позіхаючи та знову вкладаючись на рушник. [102]

— А інженери знають все про гайки та шворні, — сказав Джік. — Тут взагалі ленч дають?

Я подивився на годинник. Майже друга.

— Піду запитаю, — сказав я.

Я одягнув сорочку, натягнув штани на висохлі плавки й легкою ходою подався з вуличної спеки у прохолодне повітря вестибюля. Портьє відказав, що ленчу нема. Ми можемо купити його неподалік на винос і з'їсти в садку. Випити? Те саме. Купіть пляшку на винос. Автомат "морозиво"! пластикові склянки — відразу за дверима до басейну.

— Дякую, — сказав я.

— Прошу.

Виходячи, я подивився на автомат "морозиво". Поруч висіла акуратна табличка: "Ми не купаємось у вашому туалеті. Будь ласка, не сюсяйте у наш басейн". Я засміявся до Джіка й Сери, а потім пояснив їм, як справи з харчуванням.

— Піду щось куплю, — запропонував я. — Що ви хочете? Вони сказали, що їм байдуже що.

— А пити?

— Чінзано, — замовила Сера, і Джік кивнув головою. — Біле сухе.

— Гаразд.

Я підняв з трави ключ від номера й пішов по гроші, — до надвірних східців у затінку дерев, потім два прогони вгору й повернув на розпечений балкон.

Балконом назустріч мені йшов чоловік мого зросту, статури й віку; і ще я почув, як за спиною хтось піднімається сходами.

У мене з цього приводу не виникло ніяких думок. Такі ж самі пожильці мотелю, як і я. А хто ж би ще?

Я був зовсім не готовий ні до самого нападу, ні до тої жорстокості, з якою його здійснено.

Розділ десятий

Вони просто наблизилися до мене: один спереду, другий ззаду.

Опинилися біля мене водночас. Стрибнули на мене, як коти. Вихопили ключа від номера.

Боротьба, — якщо це можна так назвати, — тривала менше, як п'ять секунд. Обидва такі дужі, як Джік, вони просто вхопили мене за ноги й попід пахви і пожбурили з балкона. [103]

Мабуть, з третього поверху летіти зовсім недовго. Але мені вистачило цього, аби подумати, що моє тіло, яке ще було ціле, зараз розіб'ється впень. Це небезпека була неминуча. Дуже дивно і дуже зле.

Я спершу вдарився об молоде деревце, що росло біля сходів. Гілки зігнулись і тріснули, а я пролетів крізь них додолу на під'їзну дорогу.

Жахливий удар ніби викреслив мене з життя. Як електрозамикання. Ніби я пірнув у хаос. Я лежав у напівсвідомій маячні, не знаючи — живий я ще чи мертвий.

Мені було тепло. Просто відчуття — жодної думки.

Де вже тут було щось усвідомлювати! Жодним м'язом не міг поворухнути. Не міг пригадати, що в мене є м'язи, якими: можна рухати. Усе тіло — суцільна м'яка маса.

Минуло десять хвилин, як оповідав мені згодом Джік, перш ніж він пішов мене шукати, — та й то пішов тільки, щоб попросити купити цитрину до чінзано.

— Боже милостивий, — голос Джіка, низький і переляканий, біля мого вуха.

Я його добре чув. Слова мали якийсь зміст.

Я подумав про те, що я живий. Я мислю — отже, я існую.

Аж ось я розплющив очі. Надзвичайно яскраве світло. Сліпуче. Там, де лунав голос Джіка, не було нікого. Може, мені причулося. Анітрохи. Все почало швидко ставати на свої місця, дуже різко і ясно.

Я також розумів, що падіння мені не примарилось. Дедалі чіткіше усвідомлював, що в'язи цілі й спина ціла. Відчуття, які полишили тіло, бурхливо заполонювали мене, напливаючи з кожної ушкодженої тканинки. І простіше було усвідомити, що болить, ніж, що не болить. Пригадав, як вдарився об дерево. Пригадав, як ламалося гілля. Таке відчуття, ніби з мене висотали жили й обернули тіло на порох. Краще не придумаєш!

За якийсь час я знову почув голос Джіка.

— Він живий, — сказав Джік. — І це головне.

— З нашого балкона неможливо впасти. Поруччя майже по груди.

Голос портьє, різкий від гніву і збудження. Це дуже кепсько для мотелів, коли люди випадають з їхніх балконів. —

— Без паніки... — сказав чи скоріше прокректав я.

— Тодде! — з'явилася зблідла Сера і вклякла біля мене.

— Ще пождіть трохи... — проказав я, — зараз принесу... чінзано.

А скільки б треба ждати? Мабуть, мільйон років вистачило б.

— От лиха година, — сказав Джік, що стояв біля моїх ніг і дивився на мене. — Завдав ти нам страху. — Він тримав у руках відламану гілку.

— Перепрошую.

— Тоді вставай.

— Зараз... хвилинку.

— Може, скасувати виклик "швидкої"? — з надією запитав портьє.

— Ні, — заперечив я. — Здається, у мене кровотеча.

Спеціалісти шпиталю в Аліс Спрінгз навіть у неділю діяли —з такою ж швидкістю і компетентністю, як і служба авіамедичної допомоги. Вони обстежили, зробили рентген, позашивали й подали перелік ушкоджень.

Одна зламана лопатка. (Ліва).

Двоє переламаних ребер. (Лівий бік, без проколу легенів).

Широка контузія, лівий бік голови. (Череп цілий).

Чотири рвані неглибокі рани на тулубі, стегні й лівій козі. (Зашито).

Кілька дрібних порізів.

Садна й забиті місця практично по всьому лівому боці тулуба.

— Дякую, — сказав я зітхаючи.

— Дякуйте дереву. Якби впали не на нього, то був би гаплик.

Вони запропонували мені залишитися до ранку. І трохи з надмірним притиском сказали, що так краще.

— Гаразд, — сказав я у відчаї. — Мої друзі ще не пішли?

Ні. Вони були у передпокої. Мене на превелику силу повертали до життя, а вони тим часом сперечалися про фаворита на Мельбурнзькому Кубкові.

— Репортер прийде...

— Прийде на те саме місце...

— Боже, — сказав Джік, побачивши, як я ледве суну їм назустріч. — Він уже на ногах.

— Атож.

Я обачно зіперся на поруччя крісла, трохи почуваючи себе мумією, сповитою бандажами від шиї до пояса, а ліву руку ще й зафіксували і прикріпили пов'язкою до тулуба. [105]

— Можете собі реготів не справляти, — сказав я.

— Тільки очманілий сновида може випасти з того балкона, — сказав Джік.

— М-м, — погодився я. — Мене підштовхнули.

У них аж щелепи повідвалювалися. Я їм докладно пояснив, що сталося.

— А хто ж то такі були? — запитав Джік.

— Не знаю. Уперше їх бачив. Вони не відрекомендувалися.

Сера твердо сказала:

— Ти мусиш заявити до поліції.

— Так, — погодився я. — Але... я не знаю ваших порядків і що тут за поліція. Може б... ви все якось витлумачили представникам шпиталю і почали б далі робити що треба, по порядку й без галасу.

— Звичайно, — сказала вона, — коли те, що тебе викинуто з балкона, можна витлумачити якось по порядку й без галасу.

— Насамперед вони одібрали в мене ключ від номера, — сказав я. — Треба було б подивитися, чи вони не поцупили гаманця.

Вони дивилися на мене, усвідомлюючи нарешті, що на справді відбувається.

Я похитав головою і додав:

— Або оту картину.

Прийшло двоє поліцейських: послухали, позаписували й пішли. Не даючи ніякісіньких обіцянок. У їхньому місті ніколи нічого подібного не траплялося. Місцеві цього не зробили б. До міста постійно прибував потік відвідувачів, отже, за законом великих чисел, серед них могли бути й лиходії. З цього я зрозумів, що, якби мене вбили, то вони тоді заворушилися б по-справжньому. Однак мене влаштовувало те, що поліція прагне спустити все на гальмах.

Ще до повернення Джіка й Сери мені відвели койку, я заліз у неї й лежав, почуваючи себе препогано. Лихоманило. Десь глибоко всередині морозило. Мене скувала гостра реакція організму на поранення, інакше мовлячи — шок.

— Вони й справді забрали картину, — повідомив Джік. — І гаманець теж.

— А галерея зачинена, — додала Сера. — Крамарка, що працює навпроти, сказала, що бачила, як Гарлі зачиняв сьогодні раніше, але не помітила, аби він кудись пішов. Він виходить чорним ходом, бо паркує з того боку машину.

— У мотелі побувала поліція, — сказав Джік. — Ми розповіли їм про викрадення картини, але я гадаю, що вони [106] не займуться цією справою впритул, доки ти їм усього не викладеш.

— Я поміркую над цим, — відповів я.

— Отже, що ми тепер робитимем? — запитала Сера.

— Ну... тут більш, нема рації залишатися. Завтра повертаємось до Мельбурна.

— Слава богу, — сказала вона, широко всміхаючись, — я вже думала, що ти змусиш нас пропустити Кубок.

Незважаючи на батареї пігулок і на різних янголів-охоронців, що доглядали мене, ніч була безсонна, і все здавалось підступно незручним. Через шок я від часу до часу впадав у температурну лихоманку. В п'ятнадцяти місцях болюча пульсація. Щонайменший рух дере, як по живому, — не тіло, а незмащений двигун. Не дивно, що у шпиталі мені порадили залишитись.

До самого світанку мені лишалося втішатись, що не все ще втрачено. Могло бути набагато гірше.

Найбільше непокоїла не брутальність бандитів, а та швидкість, з якою вони нас розшукали. Я розумів, відколи побачив голову Регіни: керівний мозок банди не зупиниться ні перед чим. Дії підлеглих завжди відбивають єство зверхника. Якби не ця жорстокість, то Регіну не мордували б, а просто засунули б у рота затичку і зв'язали.

Я дійшов висновку, що саме через це безжальне живоїдство і мене викинули з балкона. Прийом цей як метод убивства дуже ненадійний. Можна вижити, впавши з такої височини, навіть без пружистого дерева. Ті двоє, наскільки я пригадую, не обтяжили себе і не подивилися, живий я чи мертвий, і, доки я лежав непритомний, не прийшли, щоб добити.

Отже, або це просто бузувірський спосіб позбутися мене, поки вони грабували номер, або навмисне хотіли так мене покалічити, щоб я більше не втручався у їхні справи.

Або і перше, і друге.

Як же вони нас відшукали?

Якийсь час я сушив собі над цим голову, проте не зміг дійти певного висновку. Найімовірніше Уїксфорд або Грін зателефонували з Мельбурна й попередили Гарлі Ренбо, щоб чекав на мою появу. Якби вони навіть почали панікувати після того, як зрозуміли, що я побачив Маннінгза й

свіжу копію. Мілле і до того ж узяв зразок роботи Ренго, — обоє злочинців з Мельбурна не встигли б протягом цього часу дістатися до Аліс Спрінгз. [107]

Між купівлею та нападом минуло ледве чотири години, а ще ж треба було з'ясувати, у якому ми мотелі, у яких нвмерах, та зачекати, доки я піду від басейну нагору.

Очевидно, за нами все-таки стежили весь час, ще від Флемінгтонського іподрому або вичитали нас у списку авіапасажирів. Але в цьому разі, звичайно, вони встигли б попередити Ренбо про наше прибуття, і нам, ні за що не вдалося б побачити те, що ми побачили.

Я облишив думки про це. Я не знав навіть, чи впізнав би бандитів, якби знову їх побачив. Звичайно, не того, що був позаду, бо я жодного разу і оком не кинув на нього.

Вони могли дійти цілком логічного висновку, що зробили все можливе, аби вивести мене з гри: і, зрозуміло, якби в мене був лій у голові, так і мало б бути.

Якщо їм був потрібен час, то, власне, навіщо?

Щоб посилити застережні заходи і замести сліди, щоб будь-яке розслідування — якби мені вдалося переконати поліцію зацікавитися зв'язком між картинами і пограбуваннями — зайшло в глухий кут.

Навіть якби вони знали, що я вижив, то все одно не сподіватимуться, що у найближчому майбутньому я братимусь до чогось: отже, діяти треба тільки у найближчому майбутньому.

Правильно.

Переконати власний мозок нескладно. Зовсім інша річ — від шиї й нижче.

До одинадцятої Джік і Сера не з'явились, а я ще був у ліжку. Вже сидів, але не дуже певно.

— Боже, — сказала Сера, — ти виглядаєш іще гірше, ніж учора.

— Так мило з твого боку.

— Ти не доїдеш до Мельбурна, — пригнічено сказала вона. — Отже, прощавай Кубок.

— Ви можете самі рушати, — сказав я. Вона стояла біля ліжка.

— Невже ти думаєш, що ми тебе тут покинемо... у такому стані... й поїдемо розважатись?

— А чом би й ні?

— І чого ти тільки такий дурний?

Джік розіклався на стільці для відвідувачів. Сера накинулася на нього.

— Це його власний клопіт, якщо він дозволяє викидати себе з такої височини, — сказав він.

Сера накинулася на нього.

— Як ти можеш казати такі речі?

— Нам не треба у це втручатися, — сказав Джік. [108]

Я усміхнувся. Сера почула сардонічне відлуння власних слів, які вона пристрасно виголосила лише три дні тому. Збагнувши це, вона тільки дратливо розвела руками.

— Ти абсолютно паскудна тварюка, — сказала вона. Джік засміявся, наче кіт, що наївся сметанки.

— Ми ходили до галереї, — сказав він. — Вона досі зачинена. Ми також обійшли будинок і забралися до садка з того боку, зазирнули у засклені двері, й знаєш, що ми побачили?

— Нічого.

— Достеменно так. Зник мольберт з імітацією Мілле. Усе підозріле сховане від стороннього ока. А решта — все респектабельно і нормально.

Я трохи змінив позу, зменшуючи біль у одному місці й збільшуючи в другому.

— Якби ви й потрапили всередину, то навряд чи знайшли б щось підозріле. Закладаюсь, учора опівдні переховано щонайменші докази.

Джік похитав головою:

— Звичайно.

Сера сказала:

— Ми поцікавились у мотелі в дівчини-портьє, чи про нас хтось не запитував.

— Ну й що? Певна річ, запитували?

Сера похитала головою: .

— Телефонував якийсь чоловік. їй здається — десь відразу по десятій. Він запитав, чи містер Чарлз Тодд зупинився в мотелі з двома друзями, і коли вона підтвердила, запитав номер кімнати. Пояснив, ніби щось має тобі передати.

— Боже.

Оце так передача. Термінова. Сторчголов.

— Вона сказала йому номер, але додала, що він може залишити пакунок у неї і вона вручить.

— Він, мабуть, посміявся у відповідь.

— У нього не могло бути такого почуття гумору, —, сказав Джік.

— Відразу по десятій? — перепитав я, розмірковуючи.

— Доки нас не було, — похитала головою Сера. — Мабуть, невдовзі після того, як ми пішли з галереї... коли ми купували купальники.

— Чому ж дівчина не переказала, що хтось про нас запитував?

— Вона пішла на каву у перерву й не бачила, як ми повернулися. А потім — забула. Та, зрештою, вона й не думала, що це важливо. [109]

— В Аліс не так багато мотелів, — сказав Джік. — Знаючи, що ми в місті, небагато треба було часу, аби знайти нас. Я гадаю, що з Мельбурна подзвонили Ренбо, і це урухомило механізм годинникової бомби.

— Вони, либонь, ошаліли, почувши, що ти придбав ту картину.

— Шкода, що я не сховав її, — мовив я.

Ці слова відразу нагадали мені про Мейзі, яка переховала картину, і її будинок спалили.

Сера зітхнула:

— Ну… що ми тепер будемо робити?

— Останній шанс потрапити додому, — сказав я.

— Ти збираєшся їхати? — перепитала вона.

На якусь мить я прислухався до жагучого благання побитої шкаралупи мого тіла, а потім відразу подумав про Дональда у його холодному домі. І не відповів їй.

Вона слухала, чекаючи на відповідь.

— Мовчиш, — сказала. — Отже, що ми робимо далі?

— Ну… — сказав я. Насамперед скажіть дівчині-портьє у мотелі, що я в жалюгідному стані і, мабуть, пробуду в шпиталі ще принаймні з тиждень.

— І ніякого перебільшення в цьому не буде, — пробурмотів Джік.

— Скажіть їй, що цю новину можна переказувати всім, хто поцікавиться. Скажіть їй, що повертаєтесь у Мельбурн, сплатіть усі наші рахунки, зареєструйте свої квитки на полуденний рейс, а мою броню скасуйте, а потім — як усі — йдіть на автобус до аеропорту.

— А ти ж як? — запитала Сера. — Коли ти зможеш пересуватись?

— Яз вами, — сказав я. — Спробуйте придумати якийсь нескладний спосіб транспортувати сповиту мумію до літака, щоб це нікому не впадало в око.

— Боже, — сказав Джік. Він явно зрадів. — Я подбаю про це.

— Подзвоніть до аеропорту й замовте мені квиток під іншим прізвищем.

— Гаразд.

— Купіть мені якусь сорочку й штани. Мої — на смітнику.

— Буде зроблено.

— І весь час зважайте на те, що за вами можуть стежити.

— Ти хочеш сказати: вдавати на обличчі смуток? — запитала Сера. Я усміхнувся: [110]

— Коли ваша ласка.

— А як прилетимо до Мельбурна — що тоді? — запитав Джік.

Я пожував губу.

— Гадаю, доведеться повернутися в "Гілтон". Там усі наші речі, не кажучи вже про мій паспорт і гроші. Невідомо, чи знали Уексфорд і Грін, що ми там спинились, отже, це може бути безпечно на сто відсотків. Та й де ми напередодні Кубка зможемо переночувати у Мельбурні?

— Якщо тебе викинуть з вікна у "Гілтоні", то ти нікому вже цієї історії не переповіси, — пожартував він.

— Вікна широко не розчиняються, — відповів я. — Це неможливо.

— Оце вже легше.

— А завтра, — спитала Сера, — що завтра?

Непевно, раз чи двічі зупинившись, я змалював у загальних рисах свої плани на кубковий день. Коли я закінчив, вони обоє мовчали.

— Отже, так, — сказав я. — Ви хочете додому? Сера підвелась.

— Ми це обговоримо, — сказала вона тверезо. — Відповімо, коли повернемось.

Джік також підвівся, але по тому, як стирчала його борода, було вже відомо, яка його думка. Це ж бо він вибирав курс з небезпечними метеоумовами, коли ми ходили в Атлантиці й Північному морі. У душі він був ще відчайдушніший за мене.

Вони повернулись о другій, прителющивши з собою величезний кошик з фруктової крамниці з пляшкою шотландського віскі та ананасом згори.

— Харчі для госпіталізованого друга, — оголосив Джік, виймаючи все й виставляючи на самісінький край ліжка. — Як ти себе почуваєш?

— Кожним кінчиком нерва.

— Краще помовч. Ну, Сера дає "добро".

Я спробував зазирнути їй у вічі. Вона відповіла імені твердим поглядом, погоджуючись без особливого захвату. Не було протидії, але не було й бажання. Вона погоджувалася з необхідності, а не з переконання.

— Гаразд, — сказав я.,

— Далі в нашому списку, — сказав Джік, пораючись з кошиком, — одна пара сірих штанів середнього розміру. Одна світло-блакнтна бавовняна сорочка.

— Чудово.

— Але до Мельбурна ти цього одягати не будеш. Для виїзду з Аліс Спрінгз ми дістали щось інше.

Я помітив у них на обличчі веселий вираз і запитав з поганим передчуттям:

— Що там іще?

Дедалі більше звеселяючись, вони повикладали те, що принесли для мого непомітного виїзду з Аліс Спрінгз.

І в ньому довелось мені тинятися по маленькому аеропорту в проміжку між реєстрацією та посадкою, привертаючи до себе загальну увагу. На мені були вицвілі, пошарпані джинси, підрізані до половини литки. Сандалі на босу ногу, на пенькових підборах без задників. Ясно-оранжеве, червоне й фуксинове пончоподібне вбрання вільно, як накидка, закривало руки, звисаючи від плечей до ніг. Мішкувата теніска під сподом. Великі сонячні окуляри. Штучна засмага на всьому неприкритому тілі. На довершення всього — величезний бриль з плетеною на два дюйми оздобою на крисах, — такі капелюхи полюбляють у бушах, щоб відганяти мух. Мухи — це суща кара для

Австралії. Рух правої руки, якою нібито відганяєш мух, відомий як щиро австралійське привітання.

На цьому капелюсі була розрахована на туристів стрічка з яскравим і помітним написом: "Я підіймався на Еєрз Рок".

На додачу до цієї мішанини я ніс сумку трансавстралійської авіалінії, яку Сера купила дорогою. Всередині — предмети особистого туалету.

— Ніхто, — сказав Джік задоволено, розкладаючи моє вбрання, — побачивши це все, не здогадається, що ти щойно підвівся з нош.

— Справді, більше схоже на божевільного.

— І справді дуже схоже, — сухо мовила Сера.

Коли я приїхав, вони обоє з сумним виразом сиділи в аеропорту. Тільки кинули на мене оком і втупилися обоє у підлогу, ледве втримуючись як вони мені потім пояснили, від репоту при погляді на це опудало.

Зібравшись із силами, я підійшов до стенда з поштівками й чекав навстоячки, бо, сказати по правді, так усе-таки було зручніше, ніж сидячи. Всі поштівки на стенді були нескінченною низкою зображень масивного приземкуваного оранжевого моноліту з пустелі; Еєрз Рок на світанку, на заході й щоп'ять хвилин у проміжку між сходом і заходом сонця.

Я роздивлявся по черзі стенд і виставлений крам, а тим часом оглянув присутніх у кімнаті. Близько п'ятдесятьом специфічно дібраних потенційних пасажирів. Кілька службовців [112] аеропорту, спокійних і неквапливих. Пара аборигенів із запалими очима і терплячими зчорнілими лицями, що чекала, доки автобус відвезе їх з аеропорту назад до їхніх сновидінь. Кондиціонери давали приємну прохолоду, але

рухам усіх присутніх був притаманний ще лінивий ритм, принесений з осоння.

Ні в кого не було загрозливого вигляду.

Оголосили рейс. Зареєстровані пасажири, Джік та Сера, теж підвелися, взяли свій ручний багаж і побрели на передангарний бетонований майданчик.

І. тільки тоді я його побачив.

Того чоловіка, що підійшов до мене на балконі, щоб скинути на землю.

Я був спочатку майже переконаний, а потім цілком певний у цім. Він увесь час сидів серед пасажирів,, читаючи газету, яку оце тепер згортав. Він стояв не рухаючись і дивився, як Джік і Сера показують біля дверей посадкові талони, а потім проходять до бетонованого, майданчика, його очі простежили за ними до самісінького літака. Коли вони одне за одним піднялись по східцях і зникли з поля зору, чоловік нарешті зрушив з місця і попрямував до мене.

Серце мені стислося до болю. Адже я зовсім не міг бігти.

У нього був той самий вигляд. Точнісінько той самий. Молодий, дужий, рішучий, з координацією рухів, як у кота. І йде до мене.

Джік сказав би: "Боже!"

Він не позирнув на мене. За три ярди від мене підійшов до настінного телефону й почав шукати в кишені монети.

Мої ноги ніби приросли до підлоги. Я був ще переконаний, що він помітить мене, роздивиться уважно, пізнає... і зробить щось таке, про що мені доведеться пошкодувати. Я відчув, як піт тече під пов'язками.

— Завершується посадка на Аделаїду й Мельбурн. Мені доведеться піти, — подумав я. — Доведеться пройти повз нього, Щоб дійти до дверей.

Я насилу зрушив з місця: Пішов. Чекаючи з кожним нестерпним кроком, що він покличе мене. Чи ще гірше — нападе зараз.

Нарешті я підійшов до дверей, показав посадковий талон і вийшов на бетонований майданчик.

Не міг не озирнутися. Я бачив його крізь засклені двері: чолов'яга все ще був поглинений розмовою по телефону, а в мій бік і не глянув.

А до літака однаково були неблизько. Помагайбі, — подумав я, — якщо вже найменший переляк здатний настільки мене знесилити.

Розділ одинадцятий

Я сидів біля ілюмінатора у хвостовій частині літака; всю першу половину польоту я так само милувався, як і під час рейсу до Аліс: дивився, як пролітали внизу червоні милі безлюддя цієї древньої землі. Пустеля, а попід нею майже скрізь — вода: багаті на воду озера й численні скелясті басейни. Ця пустеля могла тримати у своїй палючій куряві приспане зерно протягом багатьох років, а тоді раптом, після дощу, розквітати, як садок. Над усім краєм розпросторювалася спека, жорстока й немилосердна, але окремі місцини були просто чудові.

ВАН, — подумав я. Я насолоджувався цим видовищем, але як художника воно мене не зворушило.

За якийсь час я зняв екстравагантного капелюха, поклав його на вільне місце поряд і спробував вмоститися зручніше; при цьому найбільше непокоїло те, що я зовсім не відчував поламаної лопатки, коли відкинувся на спинку сидіння. Неймовірно, подумав я, хіба можна взагалі поламати лопатку? А моя, виявляється, прийняла на себе увесь тягар мого тіла (п'ять футів одинадцять дюймів), яке гепнулося з усієї сили на персть земну.

Ет, добре... Я на хвильку заплющив очі, намагаючись позбутися млості, що переслідувала мене.

Мій вихід зі шпиталю — то був подарунок одного з лікарів, який сказав, що не може втримувати мене, якщо я вирішив піти, але краще б ще день, відпочити.

— Щоб пропустити Кубок? — запротестував я.

— Ви збожеволіли.

— Авжеж.. Чи не могли б ви вмовитись таким чином, що коли хтось питатиме про мене по телефону, у шпиталі відповідатимуть "стан задовільний" і "одужує", але ні в якому разі не будуть згадувати, що я пішов?

— Навіщо?

— Я хочу, щоб ті лайдаки, через яких я сюди потрапив, думали, ніби я ще відлежуюсь. Якщо можна, кілька днів. Доки я не від'їду якнайдалі.

— Але вони більше не наважаться.

— Хтозна.

Він стенув плечима.

— Ви хочете сказати, що вас. це нервує? [114]

— Нехай буде так.

— Гаразд. У кожному разі, днів зо два. Я нічого такого в цьому не вбачаю, якщо це вас заспокоїть.

— Безперечно, — сказав я вдячно.

— А це що таке? — запитав він, показуючи на розкладені на постелі закупки Джіка.

— Вигадка друга на тему мого вбрання для подорожі. — Ви жартуєте?

— Він художник, — відказав я, ніби це пояснювало будь-які витівки.

Лікар повернувся за годину з документом для підпису; тут знов з'явилася рятівна кредитна книжка Джіка, що ледве витримала тягар поданого рахунку. Я тим часом повільно, через силу поодягав усе на себе й оце саме почав примірювати капелюха.

— Ви в усьому цьому збираєтесь їхати до аеропорту? — запитав він, не ймучи віри.

— Безперечно.

— А як?

— Думаю, на таксі.

— Дозвольте, краще я вас підвезу, — сказав він, зітхнувши. — Якщо вам стане дуже зле, ми зможемо повернутися.

Він їхав обережно, а губи тремтіли в усмішці.

— Той, хто має мужність з'являтися на людях у такому вигляді, не повинен думати про двох якихось душогубів.

Лікар турботливо висадив мене біля дверей до аеропорту й від'їхав сміючись.

Голос Сери перебив мені спогади.

— Тодде?

Я розплющив очі. Вона пройшла в кінець літака й стояла біля мого сидіння.

— Тобі не погано?

— М-м.

Вона занепокоєно поглянула на мене й пройшла до туалетного відділу літака. Доки вона повернулась, я встиг ще дещо придумати й зупинив її по дорозі назад, плеснувши в долоні.

— Сера... Вас вистежили до аеропорту. З Мельбурнзького аеропорту за вами теж дивитимуться. Скажи Джікові... скажи Джікові взяти таксі, викрити хвіст, позбутися його й повернутися іншим таксі до аеропорту, щоб сісти за кермо найнятої машини. Згода?

— А цей... цей хвіст... на літаку? — На саму цю думку вона занепокоїлася.

— Ні. Він телефонував... з Аліс. [115]

— Гаразд.

Вона пішла наперед до свого місця. Літак приземлився в Аделаїді, люди вийшли, люди сіли, і ми знову знялись у повітря, щоб ще годину летіти до Мельбурна. На півдорозі Джік і собі прийшов у хвіст літака, щоб скористатися туалетом.

Ідучи назад, він теж на хвильку затримався біля мене.

— Ось ключі від машини, — сказав він. — Сідай і чекай на нас. У такому вигляді тобі не можна з'являтись у "Гілтоні", а сам ти ще не зможеш перебратися.

— Зможу.

— Не сперечайся. Я позбудуся будь-якого хвоста і повернусь. Чекай.

Він пішов не озираючись. Я взяв ключі й поклав їх у кишеню джинсів, а тоді почав думати про все приємне, щоб згаяти час.

Під час висадки я плентався далеко позаду Джіка й Сери. У цьому поважному місті фінансистів мої шати привертали набагато більше вражених поглядів, але мені було байдужки. Зніяковіння найкраще гамується втомою і тривогою.

Джік і Сера, несучи тільки ручний багаж, пройшли без зайвого галасу повз видачу багажу і попрямували до черги на таксі. Увесь аеропорт був заклопотаний, зустрічачи пасажирів, які прибували напередодні Кубка, і — наскільки я бачив — лише одна особа була заклопотана тільки моїми друзями.

Я всміхнувся. Молодий і в'юнкий,. як вугор, він прошмигнув крізь натовп і відштовхнув з дороги жінку з немовлям, щоб спіймати таксі. Я так і сподівався, що доручать цю роботу саме йому, бо він знав Джіка в обличчя. Це він линув йому в очі скипидаром у Художньому центрі.

Непогано, — подумав я. — Цей хлопець не дуже кмітливий, і Джікові неважко буде позбутися його.

Я трохи поблукав з безневинним виглядом і, не помітивши ніде ніякісінької небезпеки, помалу пішов на автостоянку.

Після Аліс Спрінгз вечір здавався прохолодним. Я відімкнув дверцята машини, заліз на заднє сидіння, зняв капелюха, з яким мені так поталанило, умостився й почав, чекати на повернення Джіка.

їх не було години зо дві, — я вже закляк, усе здавалось незручним, і я почав лаятись.

— Даруй, — засапано сказала Сера, відчиняючи дверцята і падаючи на переднє сидіння.

— Довелось добряче попрацювати, щоб спекатись цій [116] нишпорки, — сказав Джік, сідаючи до мене на заднє сидіння. — Як ти тут?

— Холодний, голодний і злий.

— Тоді все гаразд, — бадьоро сказав Джік. — Він причепився, як п'явка. Це той хлопець з Художнього центру.

— Так, я бачив його.

— Ми вскочили до "Вікторія Роял", наміряючись одразу вийти бічними дверима й піймати таксі, аж тут він увіходить за нами крізь парадні двері. Отже, ми подалися до бару випити, а він тинявся у холі, розглядаючи книжковий кіоск.

— Ми думали — краще по змозі не давати йому взнаки, що ми його помітили, — сказала Сера. — Тому ми змінили наші наміри, вийшли на вулицю, піймали інше таксі й поїхали до "Ноті Найнті" — це єдиний у Мельбурні комплекс, де можна поїсти, потанцювати й подивитися виставу кабаре.

— Місць не було, — сказав Джік. — Щоб зайняти столик, мені довелось приплатити десять доларів. Звичайно, ми ліпшого й не бажали. Темні закутки та психоделічне різнобарвне освітлення. Ми замовили й відразу заплатили за кілька напоїв, перечитали меню, а тоді підвелись і пішли танцювати.

— Востаннє ми його бачили, коли він ще стояв у черзі біля вхідних дверей. Ми пробралися через пожежний вихід повз якісь гардеробні. Забрали дорогою наші сумки, які покинули там, коли прийшли до ресторану.

— Думаю, він не здогадається, що ми навмисне втекли від нього, — сказав Джік. — Там сьогодні казна-що коїться.

— Чудово.

З ефективною допомогою Джіка я переодягнувся з туриста у стилі Аліс — на завсідника тоталізатора на перегонах у стилі Мельбурнзького Кубка. Він відвіз нас до "Гілтона", запаркував машину на автостоянці, і ми ввійшли до вестибюля так, ніби ніколи й не виїздили.

На нас ніхто не звертав уваги. Тут напередодні перегонів панувало збудження. Люди у вечірньому одязі припливали сюди з танцзали і

зупинялися невеличкими групками, щоб погомоніти, перш ніж розійтися по домівках. Люди, що поверталися з інших ресторанів, заходили сюди випити по останній. Всі вони обговорювали шанси завтрашніх заїздів.

Джік узяв наші ключі біля столу видачі.

— Ніяких вістей, — сказав він. — Вони про нас тут, здається, не згадували. [117] .

— Слушно.

— Тодде, — звернулась Сера. — Ми з Джіком замовимо їжу в номер; ти приєднаєшся до нас?

Я кивнув головою. Ми піднялися ліфтом і пішли до їхнього номера; всі натомилися і тому повечеряли мовчки. — На добраніч, — нарешті сказав я, підводячись, щоб іти. — Дякую за все.

— Подякуєш нам завтра, — сказала Сера.

Ніч проминула. Дяка богові, проминула.

Уранці мені вдалося однією рукою поголитися і де-не-де помитися; Джік, не зважаючи на мої відмовки, піднявся в номер і допоміг мені зав'язати краватку. Я відчинив йому двері в самих трусах та халаті і вислухав усі його коментарі, коли роздягнувся.

— Боже милостивий, чи на тобі є хоч одне живе місце — без синців і незалатане?

— Було б мені приземлитися для цього на обличчя. Він аж вирячився на цю думку;

— Боже.

— Допоможи мені поправити пов'язки, — попрохав я.

— Я не можу до цього доторкнутися.

— Облиш, Джіку. Розкрути фіксувальні бандажі. У мене попід ними все свербить, і я вже забув, яка на вигляд моя ліва рука.

Лаючись, він розбинтував досконалий витвір аліського шпиталю. Зовнішня пов'язка, як виявилося, складалася з великих міцних шматків полотна, скріплених затискачами, — вони підтримували мій лівий лікоть і фіксували руку, прикріплюючи її до грудей. Під цим верхнім шаром була ціла система крепових бинтів, котрими рука була, прив'язана у цій поставі. Ще якийсь пояс з лейкоиласти-ру, — очевидно, у зв'язку з поламаними ребрами. А попід лопаткою — широка горбкувата пов'язка, котра, — сказав Джік, — прикривала якесь гидотне церування,

— Ти ледь не відірвав цілий шмат шкіри. Там шви у чотирьох місцях.

— Зав'яжи знову.

— Вже, не турбуйся, друже.

На мені було ще три подібні пов'язки: дві — на лівому стегні, а одна — трохи нижче коліна; всі вони фіксувалися лейкопластиром або смужками полотна з затискачами. Ми їх не чіпали.

— Те, чого не бачить око, не лякає пацієнта, — сказав Джік. — Що ще зробити?

— Відв'яжи руку.

— Ти не витримаєш,

— Спробуй.

Він засміявся, розв'язав ще кілька вузликів і зняв затискачі. Я помалу розпростав руку. Нічого особливого не сталося: спочатку біль зметнувся кудись високо, а потім хворобливе відчуття припинилося і біль спустився на землю.

— Не дуже добре, — висловив своє спостереження Джік.

— Це все-таки мої м'язи. Вони протестують проти перебування весь час в одній поставі.

— Ну, тепер що?

З різних шматин і клаптів ми сконструювали нову й простішу пращеподібну пов'язку, яка добре підтримувала лікоть, але вже не була така схожа на гамівну сорочку. При потребі я міг користуватися долонею і навіть цілою рукою. Після нашої роботи залишилась купка бинтів та затискачів. . .

— Добра робота, — сказав я.

Ми всі зустрілися внизу в холі о пів на одинадцяту.

Довкола гомінка атмосфера очікування переймала говірку юрбу, потенційних переможців, котрі проводили ранок за віншувальними тостами. Я побачив, що адміністрація готелю влаштувала справжній водограй з шампанського біля входу до коктейль-бару в кінці коридора.

— Дармова випивка, — сказав Джік з пошаною, взявши склянку й підставивши її під щедру піняву рідину, що лилася згори золотавими

цівками. — І непогана до того ж, — додав він, куштуючи. Він підніс склянку: — За мистецтво. Упокой, боже, душу його.

— Життя коротке. Мистецтво вічне, — сказав я.

— Мені це не подобається, — сказала Сера, занепокоєно дивлячись на мене.

— Це був улюблений вислів Альфреда Маннінгза. І не турбуйся, люба, він прожив вісімдесят з гаком.

— Сподіваймося, що й ти проживеш стільки.

Я випив за'це. На ній була кремова сукня з золотими ґудзиками; зграбна, зроблена на замовлення, строгий крій. Вигляд військового, який збирається на передову.

— Не забудьте, — попередив я. — Якщо вам здасться, Що ви побачили Уексфорда або Гріна, то зробіть так, щоб і вони вас побачили.

— Дай-но я ще раз погляну на їхні обличчя, — сказала вона. [119]

Я вийняв з кишені нотатник для замальовок і знов передав їй, хоча вона вивчала його уздовж і впоперек протягом усієї вчорашньої вечері.

— Якщо вони й справді мають такий вигляд, то, може, я їх впізнаю, — сказала Сера, зітхаючи. — Можна, я захоплю це з собою? — Вона поклала нотатник у торбинку.

Джік засміявся.

— Треба віддати Тоддові належне, він уміє схоплювати схожість. Звичайно, ніякої уяви. Він здатний малювати тільки те, що бачить.

Як і завжди, його голос був сповнений зневаги. Сера запитала:

— Тодде, а ти не ображаєшся за всі ті страшні речі, що Джік каже про твою роботу?

Я всміхнувся.

— Я знаю достеменно, що він про це думає.

— Якщо це поліпшить _ твоє самопочуття, — звернувся Джік до дружини, — то він був найпершим студентом на нашому курсі. Звичайно, вони там у художньому коледжі, нічогісінько на цьому не розуміються.

— Ви обидва малахольні. _

Я зиркнув на годинник. Ми допили шампанське й поставили склянки.

— Постав за мене на переможця, — сказав я Сері, цілуючи її в щоку.

— Твоє щастя може скоро скінчитись.

Я всміхнувся:

— Постав на одинадцятий номер.

Її очі потемніли від недоброго передчуття. Джік тримав бороду проти вітру, протиставляючись майбутнім бурям.

— Ходіть уже, — сказав я бадьоро. Побачимося пізніше.

Я подивився, як вони пішли, й дуже пошкодував, що ми всі втрьох не можем отак просто піти на цілий день на Мельбурнзький Кубок. Я

залюбки уникнув би того, що чекало на мене попереду. Цікаво, чи інші теж вагаються, готуючись виконати якесь завдання, — хотілося б, щоб молодята і не думали про це. Гадаю, найгірше — це початок. А вже як візьмешся до чогось, то ніде дітися. Але коли є ще час передумати, скасувати — спокуса відступу деморалізує.

Нащо лізти на Еверест, якщо можна полежати біля підніжжя на осонні?

Зітхнувши, я попрямував ДО касира в реєстратурі й поміняв якнайбільше туристичних чеків на готівку. Щедрість [120] Мейзі була завбачлива. На той час, як я повернуся додому, з цього мало що залишиться.

Чотири години чекати. Я перебув їх нагорі в номері, заспокоюючи нерви тим, що малював краєвид з вікна. Чорні хмари ще висіли над обрієм, наче обплутуючи небо павутинням. Особливо у напрямку Флемінгтонського іподрому. Я сподівався, що на час Кубка збережеться суха погода.

За півгодини до першого заїзду я-вийшов з "Гілтона" і неквапом подався до Свонстонської вулиці та головного торговельного району. Всі крамниці, звичайно, були позачинювані. День Мельбурнзького Кубка — національне свято. Задля Кубка — все зупинялося.

Я вийняв ліву руку з черезплічника й обережно просунув її у рукави сорочки та піджака. Надто вже запам'ятовувався чоловік у піджаці, накинутому на одне плече. Виявилося, що коли загачити великим пальцем пояс штанів, то це забезпечувало достатню підтримку для руки.

Завжди метушлива, Свонстонська вулиця була на себе не схожа. Люди й зараз стрімголов бігли по ній, що, здавалося, взагалі властиве мельбурнзьким пішоходам, але було їх нині не тисячі, а десятки. У

трамваях, що сновигали туди й сюди по центральних магістралях, було тепер більше вільних місць, ніж пасажирів. У машинах, що мчали, водії сиділи, поопускавші очі й займаючись небезпечним на такій швидкості ділом: крутили ручки приймачів. П'ятнадцять хвилин до перегонів, через які щороку вся Австралія зупиняється.

Джік прибув вчасно, — їдучи прокатною сірою легковичкою, він гладенько завернув зі Свонстонської за ріг, де я чекав на нього. Він зупинився біля галереї "Ярра Рівер Файн Артс", вийшов, відкрив багажник, одяг коричневий спецхалат, який звичайно носять комірники.

Я поволі рушив до нього. Джік вийняв маленький приймач, увімкнув його і поставив на дах машини. Почувся металевий голос коментатора, який оповідав про те, що їздці вийшли на парад на іподромі Флемінгтон.

— Здоров, — сказав він, коли я наблизився до нього. — Все готово? — Я похитав головою і пішов до дверей галереї. Пхнув їх. Вони були надійно зачинені. Джік знову почав порпатись у багажнику, в якому ще було дещо, як наслідок його другої виправи до крамниць у Аліс Спрінгз.

— Рукавиці, — сказав він, подаючи їх мені й одягаючи сам. Вони були з білої бавовняної тканини зі збірчастими зап'ястками; вигляд у них був надто новий і надто чистий.

Я витер тильною частиною своїх рукавиць крила Джікової машини, він подивився на мене і зробив те саме.

— Ручки й протиударний пластир.

Він дав мені потримати обидві ручки. Це були звичайні хромовані ручки з плескатими краями й отворами, просвердленими для прикручування. Міцні ручки, й досить великі, щоб за них вільно ухопитись рукою. Я тримав одну ручку нижнім краєм догори, тимчасом як Джік прикріплював протиударний пластир до обох плескатих країв.

Нам не пощастило б прикрутити ручки там, де нам треба. Отже, їх треба було приклеїти.

— А тепер давай другу. Ти можеш потримати її лівою рукою? —

Я кивнув. Джік і з другою зробив так само. Пройшло кілька перехожих, не звертаючи на нас ніякої уваги. Тут не можна було ставити машину, але ніхто не казав нам від'їхати.

Ми пішли по тротуару до галереї. її фасад не був збудований увесь на одній лінії: з правого краю у заглибині містилися двері. Між чільною вітриною і цими заскленими заглибленими дверима під прямим кутом до вулиці були вставлені засклені рами.

До скла цих рам ми приліпили ручки, власне, це зробив Джік. За хвилину він посмикав за них, але вже не зміг їх відірвати. Ми повернулися до машини.

Іще кілька перехожих пройшло повз нас, повертаючи голови, щоб послухати радіо на даху машини; вони по-братньому усміхались, поділяючи це загальнонаціональне захоплення. З наближенням вирішального часу вулиця дедалі порожнішала.

"...Виноградник виступає за містера Гадсона Тейлора з Аделаїди, він має шанс фінішувати першим, обходячи по зовнішній доріжці. У Колфілдському Кубкові він прийшов четвертим, а перед тим — другим у Рендвіку, змагаючись з Головоломкою, що своєю чергою мала перемогу над Полудником..."

— Перестань слухати ці кляті перегони! — гостро сказав Джік.

— Даруй.

— Готовий?

— Так.

Ми знов пішли до входу в галерею; Джік ніс склоріз, яким між іншим користуються також обкантувальники. І оком не кинувши, чи є свідки, він вставив алмазний різець до держака в руці і, натискаючи щосили, спрямував [122] інструмент по краю рамного скла. Я стояв і затуляв його від цікавих поглядів перехожих.

— Тримай праву ручку, — сказав він, перейшовши вже до четвертого боку — лівої вертикалі.

Я обігнув його й узявся за ручку. Коли вулицею хтось і проходив, то не звертав на нас жодної уваги.

— Коли скло подасться, — остеріг Джік, — ради бога, не впусти його.

— Гаразд.

— Підіпри скло коліном. Ніжніше, бога ради.

Я зробив, як сказав Джік. Він завершив четвертий довгий надріз.

— Натисни легенько.

Я натис Джікове коліно теж було щільно притиснуте до скла. Лівою рукою він ухопився за хромовану ручку, а правою почав постукувати важке скло по верхньому периметру.

Джік свого часу багато займався різанням скла, хоча, можливо, й не за таких саме обставин. Великий прямокутник рівномірно подався під нашим тиском і відділився без найменшої скалки. Уся вага припала раптом на ручку, яку я тримав правою рукою, і Джік узявся

підтримувати вивільнений прямокутник скла руками, коліньми і прокльонами.

— Боже ж мій, та не впусти.

— Гаразд.

Сильна вібрація, що почалася, коли ми виймали скло, припинилася, і Джік перебрав у мене праву ручку. Досить вправно він повернув скляний прямокутник так, що той відчинився, наче двері. Джік ступив усередину, підняв за обидві ручки скло, переніс його на кілька футів і поставив проти стінки по праву руку від законного входу.

Він виліз знову, й ми пішли до машини. Звідти, за якихось десять футів, годі було помітити, що галерей зачинена тепер не так надійно. Та й не було кому особливо придивлятись.

"...Більшість жокеїв уже в сідлах, і невдовзі коні займатимуть свої стартові місця..."

Я взяв приймач. Джік поклав склоріз, узяв ножівку, молоток та зубило, закрив багажник, і ми увійшли до приміщення через наш імпровізований вхід, ніби так і треба. Дуже часто злодія видно по тому, як він ховається. Якщо поводитись так, ніби те, що ти робиш, найзвичайнісінька річ, для виникнення підозри треба набагато більше часу.

Авжеж, найкраще було б, якби ми після всього змогли [123] відчинити справжні двері, але обстеження довело, що це неможливо. Двері були замкнені на два надійні замки, а ключів у нас не було.

— Східці з того боку, — сказав я.

— Веди.

Ми пройшли по плюшевому зеленому килиму, і далі — східцями, що цікавили нас. Аж ось і щит з електровимикачами: ми увімкнули тільки освітлення підвалу, а горішнього освітлення не чіпали.

Тепер доведеться потремтіти, — подумав я. Досить якомусь поліцейському пройтися вулицею і поцікавитися, чому машина стоїть у недозволеному місці, — і шлях Касаветзові й Тоддові за грати відкритий.

"...коні виходять на старт. Квадрат попереду, він нервує й не слухається Теда Нестера..."

Ми зійшли східцями донизу. Я завернув до контори, а Джік поспішив коридором.

— Мерщій назад, — занепокоївся я. — Якщо сталева брамка закриється...

— Заспокойся, — сказав Джік. — Ти вже попереджав. — Він зупинився неподалік від порога найдальшої кімнати. Стояв мовчки й дивився. А тоді швидко повернувся до мене.

— Все гаразд. Усі Маннінгзи там. Три штуки. І ще одна річ, вона вразить тебе. Ходи-но подивись, доки я відчиню ці двері.

"...іде кентером на старт, напруження на трибунах зростає..."

Розуміючи необхідність цього, я бігцем проскочив по проходу, не досягаючи того місця, де могли вже бути електронні сенсори, покликані зачинити брамку і ввімкнути сигналізацію, і зазирнув у кімнату з Маннінгзами. Як і раніше, там висіли вже три його картини. Але далі в їхньому ряду висіло те, що, як сказав Джік, вразить мене. Гнідко —з піднесеною головою, дослухається. На тлі розкішної садиби. Картина Раула Мілле, що ми бачили в Аліс.

Я повернувся до Джіка, який встиг молотком і зубилом вибити замок у дверях конторки.

— Що це? — запитав він. — Оригінал чи копія?

— Важко сказати з такої відстані. Схоже на первотвір,

: Він похитав головою. Ми увійшли до конторки й взялися до роботи. ; "...Дербі та Певняк у цю мить виходять на старт, уча сники проходять по колу, перевіряючи попруги..." [124]

Я поставив приймач на стіл Уексфорда, де він стояв, як пісковий годинник, відлічуючи хвилини за кількістю піску, що висипався.

Практичний Джік звернув увагу на шухляди письмового столу, але вони стояли непозамикувані. А от один ряд картотечної шафки не відчинявся. Цьому вдалося зарадити завдяки Джіковій силі та знанню технології.

Ідучи за Джіком, я переглянув уміст шухляд. Нічого, крім каталогів і канцприладдя.

У зломаній картотечній шафці — золота копальня.

Ні, спочатку я цього не збагнув. Начебто звичайні теч-ки з пересічними заголовками, та й годі.

"...невимушеною ходою виходить на старт і є першим фаворитом на здобуття призу в сто десять тисяч доларів..."

У конторі було таки чимало картин у рамах: деякі — на стінах, але більшість стояли рядком на підлозі. Джік став квапливо їх переглядати, як переглядають на полиці альбом з платівками.

"...помічники починають розводити учасників по місцях, я бачу, як басує Виноградник..."

Половина течок у горішній з двох шухлядок, здавалося, мала різний стосунок до страхування. Листи, страхові поліси й цінні папери. Я навіть не знав, на що сподіваюсь, і це ускладнювало справу.

— Боже всемогутній, — вигукнув Джік.

— Що там таке?

— Поглянь на це.

"...понад сто тисяч глядачів зібралося сьогодні, аби стати свідками, як двадцять три спортсмени вестимуть боротьбу на дистанції в три тисячі двісті метрів..."

Джік дійшов до кінця ряду і розглядав першу з трьох нещільно скручених дротом картин. Я зазирнув йому через плече. Полотно аж волало, що це Маннінгз. Великими й чіткими літерами у правому нижньому ріжку було виведено "Альфред Маннінгз". Полотно зображувало жокеїв з чотирма кіньми, що йшли кентером по треку: фарба ще не просохла.

— А на інших що? — спитав я. Джік відірвав дротину. Решта дві — такі самісінькі.

— Боже милостивий, — сказав Джік із трепетом.

"...Виноградник несе лише п'ятдесят один кілограм, у нього зручна передбар'єрна позиція, отже, цілком можливо..."

— Продовжуй огляд, — сказав я і повернувся до картотеки. [125]

Прізвища. Дати. Адреси. Я нетерпляче похитав головою. Нам потрібне щось вагоміше, ніж просто копії Маннінгза, а я нічого не міг відшукати.

— Боже! — вигукнув Джік .

Він зазирав до великої пласкої папки два на три, в яких у галереях зберігаються гравюри.

"...усі чекають тепер тільки на Дербі..."

Ця папка стояла між столом і стіною. Джік був як громом уражений.

Чужоземні покупці. Мої очі ковзнули по заголовку й зупинились на ньому знов. Чужоземні покупці. Відкрив течку. Списки людей, упорядковані за країнами. Цілі сторінки. Прізвища та адреси.

Великобританія.

Довгий список. Не за абеткою. Обмаль часу, щоб прочитати все докладно.

Чимало прізвищ викреслено.

"...Рушили! Це той момент, на який ви всі чекали, а попереду — Спеціальний Приз..."

— Поглянь на це, — сказав Джік.

Дональд Стюарт. "Дональд Стюарт" — викреслено. Шропшір, Великобританія. Викреслено.

Мені аж дух перехопило.

"...уперше вони проходять трибуни в такому порядку: Спеціальний Приз, Квадрат, Новинар, Дербі, Диво-жучок, Виноградник..."

— Поглянь на це, — не вгавав Джік.

— Бери його, — сказав я. — У нас менше, як три хвилини до кінця перегонів, і тоді Мельбурн повернеться до життя.

— Але...

— Бери, — сказав я. — І оті три копії.

"...Перед веде Спеціальний Приз, другим — відразу за ним Новинар, потім Диво-жучок..."

Я засунув картотечну шухляду на місце.

— Цю картотеку теж поклади у папку для гравюр, і ходім.

Я взяв приймач та інструмент Джіка, а йому вистачило мороки з трьома розв'язаними картинами та великою папкою для гравюр.

"...по найдальшому від нас колу біля річки Марібірнонг досі попереду Спеціальний Приз, а на друге місце виходить Виноградник..."

Ми піднялися східцями. Вимкнули світло. Вийшли нагору де вже видно було машину.

Вона стояла собі тихенько там, де ми її залишили, [126] ніхто її не чіпав. Поліцейського нема. Скрізь усі слухають репортаж.

Джік стиха сипав чортами.

"...на останньому повороті Спеціальний Приз відстає, і тепер Дербі та Новинар..."

Ми прямували залою галереї.

Збуджений голос коментатора перекрикував репетування юрби.

"...Виноградник виходить на пряму третім з Диво-жучком, по ближньому до трибун колу дуже швидко виходить Хомут..."

На вулиці — ніде ані лялечки. Я перший проліз у дірку в склі і з великою полегкістю опинився із зовнішнього боку вулика. Джік виніс награбований мед і поклав його до багажника. Туди ж він сховав інструмент, який я йому передав.

— Все?

Я похитав головою, відчуваючи, що у роті мені пересохло. Ми спокійно сіли в машину. Коментаторові доводилось кричати, щоб його було чути.

"...перший фінішує Хомут, на корпус від нього відстав Диво-жучок, Новинар третій, потім Дербі, потім Виноградник..."

Під радісні вигуки глядачів Джік завів машину і рушив з місця.

"...Здається, це рекордний час. Прислухайтесь До цих радісних вигуків. Іще раз повторюю результат. Результат Мельбурнзького Кубка. За порядком призерів... перший — Хомут, що належить містерові Роберту Хамі... другий — Диво-жучок..."

— Ху-у-х, — сказав Джік: борода самовдоволено стирчить, а він широко усміхається, оголюючи ясна. — Непогано попрацювали. Ми

могли б найнятися, якщо комусь треба викрасти документи у якихось політиків. —— Він голосно розреготався.

— На цьому полі велика конкуренція, — сказав я, і собі широко всміхаючись.

У нас обох був ейфоричний —настрій, як у тих, кому пощастило уникнути небезпеки.

— Не хвилюйся, — сказав я. — У нас іще все попереду.

Він під'їхав до "Гілтона"; поставив машину на стоянку й заніс теку та картини до мого номера. Він рухався хутко, зграбно й ощадливо, витрачаючи мінімум часу, щоб швидке повернутися до Сери на іподром і вдавати, ніби він весь час там був. [127].

— Ми повернемося якнайшвидше, — пообіцяв він, помахавши рукою. —

За дві секунди після того, як зачинилися двері мого номера, пролунав стукіт.

Я відчинив двері. На порозі стояв Джік.

— Не завадило б мені знати, — сказав він, — хто виграв Кубок?

Розділ дванадцятий

Коли Джік пішов, я ретельніше, розглянув нашу здобич.

Чим більше я бачив, тим ставав певніший, що ми з ним загорнули увесь банк. Я дедалі більше шкодував, що ми згаяли силу часу на підготовку позірного перебування Джіка й Сери на перегонах. Не

вистачало нервів чекати на них у "Гілтоні", тримаючи стільки динаміту в руках. Інстинкт підказував, що треба негайно їхати звідси.

Для стороннього ока список чужоземних покупців — найбезневинніший документ. Найбезпечніше Уексфордові тримати його саме в замкненій картотечній шафці, бо в звичайних умовах тільки в одному випадку на мільйон хтось зрозумів би значення документа.

Дональд Стюарт, Ренстоун Гауз, Шропшір. Викреслено.

На кожній сторінці по три колонки: широка — посередині й дві вузькі — обабіч. У лівій вузькій колонці стояли дати, у центрі — прізвища та адресу У вузькій правій колонці проти кожного прізвища — коротенький набір явно випадкових літер і цифр. Наприклад, проти запису про Дональда стояла ММЗІ09Т: позначок цих, на відміну від його прізвища, не викреслено. Можливо, — подумав я, — це своєрідний реєстр куплених картин.

Я швиденько проглянув решту викреслених прізвищ в англійському секторі. Прізвища Мейзі Метьюз там не було.

Хай йому всячина, — подумав я. —Чому?

Я квапливо перегорнув усі папери. Наскільки було видно, всі чужоземні покупці походили здебільшого з англомовних країн, а пропорція викреслених прізвищ становила близько одного до трьох. Якщо кожне викреслення означало пограбування, то їх; від початку змови відбулося сотні.

Наприкінці течки я побачив ще один, окремий розділ, де знов застосовувався посторінковий поділ на країни. Списки у цьому розділі були набагато коротші. [128]

Великобританія.

Посеред сторінки. Я пожирав цей запис очима.

Місіс М. Метьюз, Трежер, Голм, Вортінг, Сассекс.

Викреслено.

Я ледь не затремтів. Дата у лівій колонці була схожа на дату придбання нею картини. Невикреслений шифр у правій колонці — CMK29

Я поклав течку й хвилин п'ять сидів і думав, сліпо втупившись у стіну.

Чим почав, тим і скінчив: мені ще багато треба зробити до повернення Джіка й Сери з перегонів, а інстинкти не завжди підказують правильно.

На ліжку лежала велика тека для графіки, що так схвилювала Джіка. Я розгорнув її й заходився переглядати вміст.

Далебі, я був схожий на причинкуватого, з відваленою щелепою. У теці була низка спрощених контурних малюнків на зразок тих, які хлопець-художник розфарбовував у Художньому центрі. Контурні малюнки в натуру, на не-фактурному білому полотні, ретельні, й точні, ніби кальковані.

їх було сім штук, в основі своїй — коні. Оскільки то все були тільки чорно-білі контурні малюнки, я не міг мати остаточної певності, але здогадувався, що три — це Маннінгз, два — Раул Мілле, а решта два... Я роздивлявся старомодні обриси коней. Не може бути, щоб Стаббз — надто добре він документований... Може, Херрінг? Авжеж — Херрінг, — похитав я головою. Останні два були схожі на Херрінга.

До одного з двох полотен звичайним скріплювачем був пришпиленій клаптик паперу з рукописною нотаткою:

"Не забудь переслати оригінал. Довідайся, яка саме була в нього палітра, якщо вона чимось відрізнялася від звичайної".

Я знову поглянув на три ідентичні завершені картини, які ми забрали з собою. Полотна на дерев'яних підрамниках— з усього видно, одне породжувало інше. Використане полотно мало однаковий візерунок і апретуру.

В жодному разі не можна порушувати технічних стандартів твору. Картини й справді були схожі на Маннінгзові, надто це впадатиме у вічі, коли вони підсохнуть і будуть покриті лаком. Різні суміші фарб сохли та швидше, та повільніше, час висихання фарб залежав також від кількості вжитих оливи й скипидару, але, грубо кажучи, всі три картини були завершені три — шість днів тому. Фарба на них була на одній стадії висихання. Напевно, подумав [129] я, їх малювали разом, підряд, конвеєрним методом. Червоний капелюх, червоний капелюх, червоний капелюх... Це мало заощаджувати і час, і фарби.

Мазки скрізь були ретельні й стримані. Нічого не робилося нашвидку. Неохайно. Все робилося так само старанно, як копія Мілле в Аліс.

Я розумів: переді мною справжній Гарлі Ренбо.

Всі три картини були цілком легальні. Закон ніколи не забороняв копіювати; він тільки не дозволяв продавати копію як оригінал.

Я ще трохи поміркував над цим, а тоді швидко взявся до роботи.

Коли я за годину спустився вниз, обслуга "Гілтона" поставилася до мене дуже приязно й послужливо.

Звичайно, вони могли зробити те, про що я просив. Звичайно, я міг скористатися фотокопіювальною машиною, просимо, будь ласка. Звичайно, я міг сплатити рахунок зараз, а виїхати згодом.

Я подякував їм за їхні послуги.

— Ласкаво просимо, — відповів мені портьє, і схоже, що їм справді було приємно виконувати мої побажання.

Опинившись знов у номері й чекаючи— на Джіка й Серу, я спакував свої речі. Упоравшись із цим, я зняв піджак та сорочку і, використовуючи запасні бинти й затискачі, знов зробив щось схоже на шпитальну пов'язку, приклавши руку назад до грудей. Звичайно, так було набагато зручніше, ніж коли рука теліпалася і мене проймав тупий біль. Згори я застебнув сорочку й прикинув, що при напруженому вуличному русі Джік міг ще тільки їхати з іподрому.

Почуваючи себе ослабленим, я наготувався чекати.

Чекав я точнісінько п'ять хвилин. Тоді раптом озвався телефон біля ліжка, і я взяв трубку.

Тон голосу в Джіка був важкий, диктаторський.

— Чарлзе, негайно зійди до нашого номера.

— Ну... — почав я вагаючись. — Це дуже важливо?

— Проклятий окис хрому! — вибухнув він. — Ти здатний робити щось, не сперечаючись?

Боже, — подумав я. Я зітхнув.

— Дай мені десять хвилин, — відповів я. — Мені треба десять хвилин. Я— е-е... щойно з-під дощу. Я в трусах. г

— Дякую, Чарлзе, — сказав він. У мембрані клацнуло, коли він поклав трубку.

У голові пронеслася відразу ціла купа славнозвісних Джікових лайок, відбираючи дорогоцінний час. Як ніколи, нам потрібна була зараз божа допомога.

Тамуючи напад відвертого страху, який усе поперевертав мені всередині, я зняв трубку і подзвонив у кілька місць по внутрішньому.

— Будь ласка, пришліть негайно носильника до номера тисяча сімсот вісімнадцять, щоб забрати речі містера Касаветза.

— Це господарська служба?.. Будь ласка, пришліть когось негайно до номера тисяча сімсот вісімнадцять: треба прибрати, бо містерові Касаветзу було погано...

— Будь ласка, пришліть сестру до тисяча сімсот вісімнадцятого, бо у містера Касаветза страшенні болі...

-— Будь ласка, пришліть чотири пляшки найкращого шампанського й десять склянок до тисяча сімсот вісімнадцятого, негайно...

— Будь ласка, принесіть якнайшвидше до тисяча сімсот вісімнадцятого кави на три особи...

. — Електрик? У тисяча сімсот вісімнадцятому коротке замикання. — ...вода переливається через вінця у ванні, будь ласка, пришліть негайно слюсаря.

Кого б ще викликати? Я перебіг очима список послуг. Видима річ, педикюрів, масажистів, секретарок, перукарів або прасувальників на ґвалт не викличеш... але чому б не викликати телевізійного майстра?

— ...Будь ласка, подивіться телевізор у тисяча сімсот вісімнадцятому номері. Ззаду йде дим і смердить так, наче щось горить...

Вистачить, подумав я. Останнє замовлення я зробив для себе, попросивши носія забрати речі. Зараз, — відповіли мені. Я пообіцяв десять доларів чайових, якщо речі будуть у холі за п'ять хвилин. Не турбуйтеся, — радо запевнив мене голос з австралійським акцентам. — Іду цієї ж миті.

Я залишив двері навстіж для носія, спустився на два поверхи ліфтом, де нумерація починалася з тисяча сімсот. У широкому коридорі біля номера Джіка й Сери було ще пусто и нічого не відбувалося.

Десять хвилин минуло.

Я хвилювався.

Перший приїхав офіціант з шампанським; він з'явився не з тацею, а з візком: на ньому кошики з кригою і бездоганні білі серветки. Краще не могло б і бути.

Тільки-но він під'їхав і спинився біля Джікових дверей, як у коридорі з'явилось, поспішаючи, ще дві особи, [131] а за ними, віддалік, поволі посувався прибиральник з візком, де лежала білизна, щітки й стояли відерця. Я сказав офіціантові: .

— Красно дякую за оперативність. — І дав йому десять доларів, що його дуже здивувало. — Будь ласка, йдіть відразу і подайте шампанське.

Він усміхнувся й постукав до Джікових дверей. По паузі Джік відкрив двері. У нього був напружений і стриманий вираз.

— Ваше шампанське, сер, — сказав офіціант.

— Але я... — почав Джік. Тоді раптом трохи неподалік від дверей помітив мене. Я дав йому знак рукою іти в номер, і він ледь усміхнувся, трохи відпружуючись.

Джік у супроводі візка та офіціанта повернувся у номер.

Після того притьма прибігли електрик, слюсар і телевізійний майстер. Я кожному дав по десять доларів і подякував за оперативність. "Виграш на перегонах", — пояснив я їм. Вони взяли гроші, радо всміхаючись, і Джік відчинив двері на їхній стук.

— Електрик... слюсар... телемайстер...

Брови йому полізли на. лоба. Він дивився на мене з , дедалі більшим розумінням. Джік розчахнув двері й запросив їх усіх від щирого серця.

— Почастуй їх шампанським, — сказав я.

— Боже милостивий.

Трохи перегодом один за одним прийшли носій, офіціант з кавою і сестра. Я дав усім по десять доларів з мого міфічного виграшу і запросив приєднатися до гурту. Нарешті прийшла прибиральниця, штовхаючи поперед себе свій важезний на вигляд візок. Вона взяла десять доларів, привітала мене з таким щастям і ввійшла до залюдненого номера, де зібралась галаслива" компанія.

Тепер усе залежить від Джіка, — подумав я. — Все можливе зроблено.

Несподівано він та Сера вилетіли, як корки з пляшок із золотою фольгою: вони нерішуче зупинилися посеред коридора. Я вхопив Серу за зап'ясток і потяг до себе.

— Штовхни візок прибиральниці у двері й переверни його, — наказав я Джїкові.

Він не гаяв часу на роздуми. Щітки полетіли на килим у кімнаті, — й Джік прибив за собою двері.

Ми з Серою вже бігли до ліфтів. Вона була надзвичайно бліда, з диким виразом очей, і я зрозумів, що б там не скоїлось у номері, для неї це було занадто.

Джік понісся за нами. На сімнадцятому поверсі було [132] шість ліфтів, і чекати на них треба було не більше як п'ять секунд. Цього разу секунди здавались годинами, але насправді ми чекали скільки належало, не більш, Двері гостинно розсунулись, ми вскочили у кабіну і з маніакальною швидкістю натиснули на кнопку "закриття дверей".

Двері зачинилися.

Ліфт опустився, справно і швидко.

— Де машина? — запитав я.

— На автостоянці.

— Бери і під'їзди до бічних дверей.

— Гаразд. .

— Сера...

Вона дивилась на мене з переляком.

— Візьмеш мою сумку. Вона стоятиме у холі.

Сера повільно перевела погляд на мою єдину вільну руку, на порожній лівий рукав піджака.

— Сера!

— Авжеж... гаразд.

Ми вискочили у хол, де було повно людей, що поверталися з Кубка. Гомінливі групи перебували у постійному русі, перемішувалися, і охопити зором усіх від стіни до стіни було неможливо. Це на краще, — подумав я.

Валізка й сумка чекали біля парадного виходу, їх стеріг юнак у формі носія.

Я підійшов до нього з десятьма доларами.

— Красно дякую, — сказав я.

— Не турбуйтесь, — відповів він радо. — Може, піймати вам таксі?

Я заперечливо похитав головою. Узяв валізку, а Сера сумку, і ми вийшли на вулицю.

Завернули праворуч. Поспіхом. Знову праворуч, за ріг — туди, де ми мали зустрітися з Джіком.

— Його нема, — сказала Сера, панікуючи,

— Приїде, — сказав я підбадьорливо. — Ми рушимо, йому назустріч.

Ми пішли. Я нервово озирався, чекаючи погоню, але її не було. Джік завернув за ріг на двох колесах і загальмував біля нас, іздерши з шин кілька міліметрів покриття. Сера забралася на переднє сидіння, а я з валізкою — на заднє. Джік зробив карколомний розворот на сто вісімдесят градусів і помчав чимдалі від "Гілтона", перевищуючи дозволену швидкість.

— Овва, — промовив він і розсміявся, відпружуючись. — Як ти до цього всього додумався?

; — Брати Маркс. Він похитав головою: [133]

— Дурна до безтями комедія.

— Куди ми їдемо? — спитала Сера.

— Чи помітив ти, — пожартував Джік, — як моя дружина завжди повертає нас до дійсності?

Мельбурн займав дуже велику територію.

Ми їхали навмання на північ, на схід по, здавалось, нескінченних приміських районах, де йшло будівництво: будинки, крамниці,, гаражі, споруди легкої промисловості, — усе мало безладний і, як на мою думку, американський вигляд.

— Де ми? — запитав Джік.

— Якийсь Бокс Гілл, — відповів я, прочитавши назву на вивісках магазинів.

— Що тут, що десь-інде — один біс.

Ми проїхали, ще кілька миль і зупинились біля сучасного мотелю середнього класу, де на фасаді маяли строкаті трикутні прапорці. Далеко цьому мотелю до "Гілтона", хоча наші нові номери були чистіші, ніж можна було б собі уявити.

Прості дивани, прямокутник потертого килимка, прибитого по ріжках, і настільна —лампа, пригвинчена, до нерухомого столу. Люстерко, примоцьоване просто до стінки, обертове крісло, прикріплене шворнями до підлоги. А ще — строкаті завіси, гарячий душ.

— Власники подбали, щоб ми багато не поцупили, — сказав Джік. — Давай намалюємо їм мюраль.

— Ні! — вигукнула до краю перелякана Сера.

— Є чудове австралійське прислів'я, — сказав Джік. — Якщо воно рухається — стріляй, росте — зрубай.

— А до чого це? — спитала Сера.

— Ні до чого. Мені здалося, що Тоддові приємно буде це почути.

— Дайте прийти до тями.

Ми й намагались Це робити — нашим, нетрадиційним способом.

Джік крутився у кріслі в моєму номері. Сера сиділа на одному дивані, а я на другому. Моя валізка й сумка стояли біч-о-біч на підлозі.

— Ви розумієте, що ми чкурнули з "Гілтона", не заплативши? — спитала Сера.

— Аж ніяк, — відказав Джік. — Судячи з нашого вбрання, ми ще там живемо. Я їм згодом потелефоную.

— Але Тодд...

— Я заплатив, — сказав я. — До вашого повернення. [134]

Їй ніби трохи відлягло.

— Як вас Грін знайшов? — запитав я.

— Бозна, — відповів Джік похмуро. Сера була вражена.

— Як ти довідався про Гріна? Як ти довідався, що в нашому номері є хтось, крім нас із Джіком? Як ти довідався, що ми потрапили в такі тарапати?

— Джік мені сказав.

— Він не міг! Він не міг ризикувати, попереджаючи тебе. Він просто мусив запросити тебе. І він це зробив.... — її голос тремтів. Сльози вже набігали їй на очі. — Вони примусили його...

— Джік сказав мені, — відповів я, пояснюючи. — По-перше, він назвав мене Чарлз, чого ніколи не робить, і, отже, я зрозумів: щось не так. По-друге, він був грубий зі мною — я знаю, ти вважаєш, що він завжди так зі мною поводиться, але це не так, принаймні не настільки. А

по-третє, він назвав мені прізвище чоловіка, і я мав здогадатися, що він у вашому номері й примушує вас запросити мене, аби я вскочив у паскудну халепу. Він сказав мені "окис хрому", а це пігмент у зеленій фарбі — "грін".

— Зелена фарба, "Грін"! — Сльози в очах висохли. — Ви справді обоє — виняткові люди, — сказала вона.

— Тривала практика, — бадьоро сказав Джік.

— Розкажи мені, що сталося, — попросив я.

— Ми пішли перед останнім заїздом, щоб уникнути шарварку на дорозі й нормально доїхали до "Гілтона". Я поставив машину, й ми піднялись у номер. Вже за якусь хвилину почувся стук у двері, а коли я відчинив, вони вдерлися...

— Вони?

— Втрьох. Один з них — Грін. Ми його відразу впізнали завдяки твоєму малюнку. Другий — хлопець із Художнього центру. Третій складався з біцепсів і кошлатих брів, мозок у нього містився в кулаках.

Він мимоволі потер місце попід серцем.

— Він ударив тебе? — запитав я.

— Все сталося так швидко... — вибачився Джік. — Вони вдерлися і... бац-бац... Перше, що потім дійшло до мене, це те, що вони накинулися на Серу й викручують їй руку, пояснюючи, що не заллють їй очей скипидаром, коли я негайно запрошу тебе.

— Пістолет у них був? — запитав я.

— Ні... запальничка. Слухай, даруй мені, друже. Я розумію, що все це звучить непереконливо, але Кошлобровий таки не жартом скрутив її, а хлопець оту кляту гігантську [135] запальничку, в якої полум'я, як у паяльної лампи, тримав за кілька дюймів од її щоки... і я був трохи очманілий... а тут ще Грін каже, що палитимуть її, коли я тебе не покличу... та й не міг я побороти відразу всіх трьох.

— Облиш ці вибачення, — сказав я.

— Авжеж... ну, я й подзвонив тобі. Сказав Грінові, що прийдеш за, десять хвилин, бо ти у трусах, але гадаю, він і сам чув, бо стояв упритул до мене — втілення підозріливості й жорстокості. Я не знав, чи ти зрозумієш мої натяки, але вповав на бога. І бачив би ти їхні обличчя, коли офіціант припхав свій візок. Кошлобровий відпустив Серу, хлопець стояв, роззявивши рота, а запальничка палахкотіла, як нафтоочисний завод...

— Грін сказав, що ми не хочемо шампанського, нехай його заберуть, — промовила Сера. — Але ми з Джіком заявили, що хочемо, і Джік попросив офіціанта відразу відкоркувати пляшки.

— Перш ніж він відкоркував першу, почали надходити всі інші... і всі почали наливати шампанське... кімната залюднювалась... а Грін, хлопець і Кошлобровий збилися біля вікна, ніби спаралізовані, так їх ошелешив цей візок і ці люди... я просто згріб Серу, й ми чкурнули повз них. На виході я ще побачив, як Грін з помічниками намагається пробитися крізь щільненький уже гурт гостей, .охоплених жадобою напитися шампанського... і мені здається, перевернутий візок теж неабияк сприяв тому, що ми встигли добігти до ліфта.

— Цікаво, скільки вони ще веселилися? — поцікавився я.

— Доки вигравало шампанське.

— Вони, мабуть, усі подумали, що ти божевільний, — зауважила Сера.

— У день Кубка все може бути, — сказав я, — та й персонал "Гілтона" призвичаєний до ексцентричних гостей,

— А якби у Гріна був пістолет? — запитала Сера. Я криво посміхнувся.

— Йому довелося б вимахувати ним при достатньому числі свідків.

— І все-таки він міг би ним скористатися.

— Міг би... але він був далеченько від парадного виходу. — Я куснув ніготь на великому пальці. — Е-е... Як він довідався, що я у "Гілтон"?

Запала напружена тиша.

— Я сказала йому, — нарешті визнала Сера, паленіючи від сорому й водночас не без виклику. — Джік тобі оце [136] зараз не все переповів. Спершу вони сказали... Грін сказав... що вони спалять мені лице, якщо Джік не відкриє, де ти. Він не хотів... але мусив... тож я їм і сказала, щоб не він... Здається, це звучить по-дурному.

На мою думку, це звучало надзвичайно зворушливо. — Виняткове кохання і глибина розуміння.

Я усміхнувся до неї:

— Отже, з самого початку вони не знали, що я тут?

Джік похитав головою.

— Не думаю, аби вони здогадувалися навіть, що ти в Мельбурні.

Їх просто заскочило, коли Сера сказала, що ти нагорі. Гадаю, вони довідались тільки про те, що у шпиталі в Аліс Спрінгз тебе вже нема.

— Вони довідались про наше пограбування?

— Я переконаний, що ні. Я усміхнувся.

— Як тільки відкриють, то сказяться з шалу.

Ми з Джіком сором'язливо уникли здогадів про те, що було б, якби я відразу спустився до їхнього номера, хоч по його очах було знати, що він розуміє. Серу взяли б заручницею, а мені довелося б піти з "Гілтона" і здатися на ласку Гріна. І дуже малоймовірно, щоб за цим разом мене відпустили живим.

— Хочеться їсти, — сказав я. Сера усміхнулася:

— А коли тобі не хочеться?

Ми поїли неподалік, у ресторанчику "Приносьте з собою", де люди довкола нас за столами гомоніли про те, на кого вони ставили на перегонах.

— Лишенько, — вигукнула Сера. — А я зовсім і забула.

— Про що?

— Про твій виграш, — сказала вона. — Ти ж ставив на Хомута.

— Але... — почав я.

— Він мав одинадцятий номер!

— Неймовірно.

Вона розщібнула торбинку й дістала чималу пачку купюр. Попри всю метушню в "Гілтон", їй вдалося вийти з лютої небезпеки з кремовою шкіряною сумочкою, що теліпалася на руці. Мене завжди вражала сила інстинкту, з якою жінки трималися своїх торбин, але такого, як сьогодні, я ще не бачив.

— Ставка була сорок проти одного, — сказала вона. — [137] Я поставила за тебе двадцять доларів, отже, ти виграв вісімсот доларів, і я вважаю, що це жахливо.

— Давайте поділимо, — сказав я, сміючись. Вона похитала головою.

— Ні цента... Щиро кажучи, я думала, що Хомут взагалі не має ніяких шансів, і хотіла провчити тебе: програєш двадцять доларів і більше так не закладатимешся — інакше я поставила б тільки десять.

— Однаково я більшу частину цих грошей винен Джікові, — сказав я.

— Залиш їх собі, — сказав він. — Ми потім порахуємося. Покраяти тобі біфштекс?

— Будь ласка.

Він акуратно покраяв біфштекс, підсунув мені тарілку й поклав виделку.

— Що ще було на перегонах? — запитав я, наштрикнувши перший сочистий шматок. — Кого ви бачили? — Біфштекс був такий самий

смачний, як і гарний на вигляд, і я збагнув, що попри всі болючі латки, у мене пройшло відчуття хворобливої кволості. Здається, я оклигую.

— Гріна ми не бачили, — сказав Джік. — Хлопця й Кошлобрового теж.

— Гадаю, вони вас бачили.

— Ти так вважаєш? — стурбовано запитала Сера.

— Припускаю, — сказав я, — що вони побачили вас на перегонах і просто вистежили, коли ви їхали назад до "Гілтона".

— Боже, — простогнав Джік. — Ми їх не помітили. На дорозі був страшенний рух.

Я похитав головою.

— І всі рухались ледь-ледь. Якщо Грін був позаду, скажімо, машини за три, ти б його й не побачив, а він просто тримав би тебе у полі зору.

— Я дуже перепрошую, Тодде.

— Не мели дурниць. Усе минулось.

— За винятком того, — зауважила Сера, — що в мене досі нема ніякого одягу. .

— В тебе гарний вигляд, — сказав я ухильно.

— Ми бачили мою сіднейську знайому, — сказала Сера. — Дивилися разом перші два заїзди й розмовляли з її тіткою. Ми з Джіком відразу

після йога повернення розмовляли зі знайомим фотографом... отже, як ти й хотів, неважко буде довести, що Джік увесь час був на верхогонах.

— А Уексфорда,. — ні сліду?

— Ні, якщо він схожий на такого, як ти намалював, — [138] сказала Сера. — Хоча, звичайно, і він міг там бути. Дуже важко розпізнати незнайомця за малюнком, та ще й у такому натовпі.

— Ми з багатьма людьми розмовляли, — сказав Джік. — З усіма, кого Сера хоч трохи знала. Вона відрекомендовувала мене як свого чоловіка.

— Ми навіть розмовляли з тим чоловіком, що ти зустрів у суботу, — докинула Сера, похитуючи головою на знак згоди. — Власне, це він підійшов і заговорив до нас.

— Гадсон Тейлор? — запитав я.

— Той самий, що ти бачив, як він розмовляє з Уекс-фордом, — відповів Джік .

— Він поцікавився, чи тебе нема на перегонах, — сказала Сера. — Пояснив, що збирався запросити тебе на чарку. Ми обіцяли переказати.

— Його кінь добре пройшов дистанцію? — запитав я.

— Ми зустріли його ще до початку. Побажали йому удачі, а він відповів, що вона йому дуже потрібна.

— Він трохи грає на тоталізаторі, — сказав я, пригадуючи.

— А хто не грає?

— Ще одне замовлення пішло прахом, — зітхнув . я. — Якби Виноградник виграв, він замовив би картину з нього.

— Ти продаєшся, як повія, — сказав Джік. — Це непристойно.

— У кожному разі, — бадьоро докинула Сера, — ти більше виграв на Хомуті, ніж дістав би за картину.

У мене був сумний вигляд, і Джік засміявся. Ми випили каву, повернулися до мотелю й розійшлися по номерах. За п'ять хвилин Джік постукав у двері.

— Заходь, — сказав я, відчиняючи. Він усміхнувся.

— Ти чекав на мене?

— Сподівався, що ти можеш прийти.

Він сів у фотель і став покручуватись у ньому. Його погляд упав на валізку, що лежала на дивані.

— Що ти зробив з усім тим, що ми забрали з галереї? Я розповів йому.

Він перестав крутитись і сидів спокійно.

— Збираєшся вживати якихось заходів? — запитав він нарешті.

— Через кілька днів, — сказав я, — повертаюсь додому.

— А перед тим?

— Гм... перед тим я збираюсь і далі випереджати на крок Уексфорда, Гріна, Кошлобрового, хлопця з Художнього [139] центру і того силача, що зустрів мене на балконі в Аліс.

— Не кажучи вже про нашого копіїста Гарлі Ренбо. Я замислився.

— І його теж, — кивнув я.

— Думаєш, нам це вдасться?

— Не "нам". Відтепер — не "нам". Зараз ти відвезеш Серу додому.

Він заперечливо похитав головою.

— Тепер це буде не менш небезпечно, ніж залишатися тут з тобою. Нас дуже просто знайти. По-перше, ми є у сіднейській телефонній книжці. Що зупинить Уексфорда від приходу на кеч з чимось грізнішим, ніж запальничка? — Ти зможеш переповісти йому про все, про що зараз довідався.

— І звести нанівець усю твою роботу.

— Без відступу теж інколи не обійтися. Він тріпнув головою.

— Якщо ми залишимося з тобою, може бути так, що відступати не доведеться. Це найменший ризик. І в кожному разі... — в очах йому спалахнув колишній вогонь, — це буде велика гра. В кота-мишки. Причому коти не знають, що вони — миші, й переслідують мишу, яка знає, що вона — кіт.

Більше схоже на бій биків, подумалось мені, коли я розмахую накидкою, щоб спровокувати напад. Або на штукаря, котрий привертає

увагу до однієї руки, роблячи фокус другою. Порівняння зі штукарем було мені більше до вподоби. Менше шансів, що мене заколють рогами.

Розділ тринадцятий

Цілий вечір я вивчав список чужоземних покупців; найперше тому, що мені ще важко було Вгоститися до сну, а почасти й тому, що більше не було чого читати. Ставало дедалі очевиднішим, що призбираних фактів недостатньо. Сам собою список — це добре, але ще краще було б допасувати до нього реєстровий опис і узгодити його з літерами та цифрами у правій колонці. З другого боку, числові реєстрові позначки були схожі на код; може, якщо докладніше його розглянути, то виявиться у ньому хоч якась система. У меншому розділі, який я знайшов наприкінці течки, М зустрічалося рідко, зате набагато частіше — С, А, У та Б. [140] Перед Дональдовими цифрами стояло М. А у Мейзі — С.

Припустімо, міркував я, М означає просто Мельбурн, а С — Сідней, міста, де вони купували свої картини.

Що означали тоді А, У та Б? Аделаїда, Уагга Уагга та Брисбейн?

Аліс!

У першому розділі цифри й літери, що йшли після початкового М, здавалось, не мали чіткої системи. Але в другому третьою літерою завжди була К, а останньою — Р, хоча й розподілені між кількома країнами, вони мали більш-менш чітку послідовність. Найбільшим числом було 54 — проти картини, проданої містеру Норману Апдайку — мешканцеві новозеландського міста Окленд. Його реєстровий номер був УГК 54Р*. Дата у лівій колонці означала лише минулий тиждень, а сам містер Апдайк ще не був викреслений.

Усі картини у коротшому розділі були продані за останні три роки. Перші дати у довшому розділі відносились до періоду п'ять з половиною років тому.

Цікаво мені було, що з'явилося перше п'ять з половиною років тому: галерея чи ідея. Чи Уексфорд з самого початку був викінченим злодіякою, котрий навмисне вибудував імпозантний фасад, чи колись чесний торговець творами мистецтва відкрив для себе нові, кримінальні можливості? Судячи з респектабельної атмосфери в галереї та власних вражень від Уексфорда — хоч бачив його я мало — друга альтернатива здавалась імовірнішою. Але жорстокість, що лежала під самісінькою поверхнею, ніяк до цього не пасувала.

Я зітхнув, поклав списки й вимкнув світло. Лежав потемки, думаючи про телефонну розмову, що відбулась у мене після повернення Джіка до Сери.

З мотелю таку розмову важче замовити, ніж з "Гілтона", але голос звучить гучно й чітко.

— Мою телеграму одержали? — спитав я.

— Я вже півгодини чекаю на дзвінок.

— Перепрошую.

— Що ви хочете?

— Я надіслав вам листа, — сказав я. — І хочу сказати, що в ньому.

— Але…

— Спочатку послухайте, — перебив я. — А потім скажете. Я говорив довго, чуючи у відповідь тільки віддалене буркотіння.

— Ви цього певні? [141]

— У більшості моментів — так, — сказав я. —А решта просто припущення.

— Повторіть усе спочатку, — Гаразд.

Я повторив, затративши приблизно стільки ж часу.

— Усе записано на магнітофон.

— Добре.

— Гм... Які у вас наміри?

— Невдовзі я повертаюсь в Англію. А поки що вивчатиму справи, які мене не стосуються.

— Я цього не схвалюю.

Я усміхнувся до телефону.

— Я й не сподівався на це, але, залишаючись у Англії, ми так далеко не посунулися б. Є ще одне... Чи можу я зв'язатися з вами по телексу, якщо треба буде переказати пильне повідомлення?

— Телекс? Постривайте хвилинку.

Я Чекав.

— Так, слухайте.

Далі йшли цифри. Я записав їх.

— Кожне повідомлення адресуйте до мене особисто з грифом "терміново".

— Гаразд, — сказав я. — І ще одне: чи не могли б ви знайти відповідь на три запитання?

Він вислухав і сказав, що зміг би.

— Дякую, — сказав я. — На добраніч.

І в Сери, і в Джіка зранку злипалися повіки й відчувалася втома. Вдала ніч, зробив я висновок.

Ми виписалися з мотелю, поклали валізку в багажник і вмостились у машині, щоб обговорити плани на цілий день.

— Ми ніяк не можемо забрати одягу з "Гілтона"? — пригнічено запитала Сера.

— Ні, — відповіли ми з Джіком.

— Зараз я їм потелефоную, — сказав Джік. — Попрошу спакувати речі й покласти на збереження, — а для виплати рахунку надішлю чек. — Він вийшов з машини й пішов лагодити справу. і

— Купи, що тобі треба, за гроші з виграшу, — сказав я Сері.

Вона похитала головою.

— У мене ще є трохи грошей. Не в тім річ. Просто... Я хочу, щоб усе це вже скінчилося.

— Вже скоро, — сказав я безбарвно. Вона важко зітхнула. — Як ти собі уявляєш досконале життя? — запитав я. [142]

— О... — запитання захопило її зненацька. — Думаю, що зараз я хотіла б повернутися з Джіком на кеч і тішитись так, як до твого приїзду.

— І так завжди?

Сера замислено подивилася на мене.

— Може, тобі здається, Тодде: я не розумію, що Джік — складна особистість, але ж досить тільки поглянути на його картини... Мене від них у дрож кидає. Вони виражають того Джіка, про якого я нічого не знаю, бо від часу нашої зустрічі він нічого, не малював. Ти можеш вважати, що світ збідніє, коли Джік хоч трохи почуватиме себе щасливим, але ж я не дурна і розумію: те, що примушує його отак малювати, повернеться знову... Я гадаю, що треба безмежно цінувати кілька цих перших місяців, прожитих спільно... і мене лякають не фізичні небезпеки, в які ти нас втягнув, а відчуття того, що я вже втратила решту золотого часу... що ти нагадуєш йому про його малярство і що він повернеться до малювання, тільки-но ти поїдеш... і станеться це на багато тижнів раніше, ніж він зробив би це сам.

— Присилуй його вирушити у плавання, — сказав я. — Він завжди почувається щасливим у морі.

— А як ти до цього поставишся?

Я поглянув у її затьмарені карі очі.

— Добре поставлюся, бо ви мені обоє дорогі.

— Тоді помагай, боже, людям, до яких ти ставишся погано. . .

І допоможи, боже, мені, подумав я, бо мені все милішою стає дружина мого найдавнішого друга. Я відвернувся від неї і поглянув у вікно. Почуття приязні не завадить. А щось інше здатне все зруйнувати.

Джік повернувся із задоволеним виглядом.

— Усе влаштовано. Вони сказали, що для тебе є лист, Тодде, приставлений кілька хвилин тому через посланця. Запитали, куди його переслати.

— Що ти сказав?

— Сказав, що ти сам передзвониш.

— Гаразд... Давайте будемо рушати.

— Куди?

— До Нової Зеландії, а ви куди думали?

— Це неблизький світ, — сказав Джік сухо.

Він відвіз нас до аеропорту, виповненого людьми, що поверталися після Кубка додому.

— Якщо Уексфорд і Грін шукають нас, — сказала Сера, — то вони напевно стежитимуть за аеропортом.

Якби вони цього не зробили, подумав я, нам довелося [143] б залишити якийсь слід, але Джік, що теж про це знав, не сказав їй нічого.

— На людях вони багато не зроблять, — сказав я заспокійливо.

Ми купили квитки й довідалися, що можемо летіти опівдні прямим на Окленд або за півгодини через Сідней.

— Сідней, — сказала рішуче Сера, — відверто черпаючи сили в тому, що в неї буде шанс ступити на власний безпечний поріг.

Я заперечливо похитав головою.

— Прямий на Окленд. Ходімо подивимося, чи в ресторанах ще подають сніданок.

Ми прослизнули всередину, доки офіціантка підкреслено звіряла свій годинник з настінним, і замовили бекон з досить щедрою кількістю яєць.

— Чому ми їдемо до Нової Зеландії? — запитала Сера.

— Щоб зустрітися з одним чоловіком, поговорити з ним про картину й порадити йому додатково її застрахувати.

— Це ти серйозно?

— Між іншим, — відповів я, — так.

— Не розумію, нащо їхати так далеко, якщо Джік каже, що знайденого в галереї вистачить, аби вивернути все навиворіт?

— Гм... — відповів я. — Бо ми не хочемо самі вивертати все навиворіт, а хочемо передоручити справу поліції, тільки щоб усе було в робочому стані.

Вона вивчала моє обличчя.

— Ти дуже нещирий.

— Полотен це не стосується, — докинув Джік. — Там ти весь як на долоні.

Поївши, ми пішли в аеропорту по крамницях і купили зубні щітки для Джіка й Сери та сумку авіатуриста. Не було й сліду ні Уексфорда, ні Гріна, ні хлопця, ні Кошло-брового, ні Ренбо, ні злодіяки, що стояв на варті в Аліс Спрінгз. Може, вони нас бачили, а ми їх — ні, — важко сказати.

— Думаю, варто подзвонити в "Гілтон", — сказав я. Джік похитав головою. Я набрав номер, а вони з Серою сиділи поруч, маючи змогу все чути й бачити.

— Я дзвоню з приводу адреси, щоб переслати листа... — звернувся я до портьє. — На жаль, нічого конкретного зараз сказати не можу. Я буду в Новій Зеландії. За годину-дві вилітаю до Окленда.

Вони запитали, що далі робити з дорученим листом. [144]

— Е-е. Вам не важко було б відкрити й прочитати мені його?

Звичайно, відповіли вони, з великою приємністю. Лист був від Гадсона Тейлора: він шкодував, що не зустрівся зі мною на перегонах, а якби під час перебування в Австралії у мене з'явилось бажання оглянути виноградник, то він з радістю покаже мені свій.

Дякую, сказав я. Ласкаво просимо, сер, відповіли вони. Якщо мене хтось питатиме, попросив я, то скажіть, будь ласка, куди я поїхав. Вони перекажуть. Звичайно. З великою приємністю.

Піду наступну годину Джік додзвонювався до фірми прокату машин, умовився про оплату й залишив автомобіль на автостоянці аеропорту, а я тим часом здав свою валізу представникам авіакомпанії "Ейр Нью Зіланд". З паспортами проблем не було: мій завжди був зі мною, а Джікові й Сері вони були не потрібні, бо між Новою Зеландією та Австралією можна так само вільно пересуватись, як між Англією та Ірландією.

Усе ще не видно ні Уексфорда, ні Гріна. Ми сиділи у залі очікування для зареєстрованих пасажирів, думаючи кожен про своє. ,

І знову, лише коли оголосили рейс, я помітив спостерігача. У мене аж сироти повиступали. Я сліпий, — пронеслось у голові. — Дурний сліпець.

Не Уексфорд, не Грін, не хлопець, не Ренбо, не якийсь жорстокий набір м'язів. Акуратна денна сукня, акуратна зачіска, непримітна сумочка й туфлі. Спокійне зосереджене обличчя. Я помітив її, бо вона уп'ялася очима в Серу. Вона стояла за межами нашої зали очікування й тільки зазирала до неї. Це та сама жінка, що запросила мене до галереї "Ярра Рівер Файн Артс", дала каталог, а потім провела.

Ніби відчувши на собі мої очі, вона несподівано перевела погляд на мене. Я миттю відвернувся, дивлячись кудись безвиразним поглядом, сподіваючись, що вона не помітила, як я розглядав її чи принаймні не здогадалась, що я її впізнав.

Ми з Джіком та Серою підвелись і попрямували разом з усіма до виходу на посадку. У склі дверей я бачив відбиття жінки: незворушна, стежить, як ми йдемо. Я пішов до літака й більше не озирався.

Дружина Нормана Апдайка з'явилася на порозі, похитала головою і сказала, що чоловік повернеться додому після шостої. [145] Вона була худорлява, з різкими рисами обличчя, а у вимові чулися редуковані новозеландські голосні. Якщо нам потрібен її чоловік, то нам доведеться повернутися ще раз.

Жінка зміряла нас поглядом: Джік із своєю зухвалою русявою борідкою, Сера у трохи пом'ятій, але тій самій кремовій сукні військового крою, я з прив'язаною під сорочкою рукою й порожнім рукавом піджака. Таке тріо не відразу забудеш. Вона дивилася, як ми віддаляємось по доріжці від парадних дверей, різко опустивши кутики рота.

— Мила, добра душа, — пробурмотів Джік.

Ми рушили машиною, яку взяли напрокат в аеропорту.

— Тепер куди? — запитав Джік.

— По крамницях. — Сера була рішуча. — Мені потрібен одяг.

Крамниці, як виявилось, розташовувалися на вулиці Квін, і ще було півгодини до закриття. Ми з Джіком залишились у машині, чекаючи й спостерігаючи життя на вулиці.

— Зараз із контор-кліток випурхнуть пташки-красуньки, — піднесено мовив Джік.

— Ну то й що?

— А я сидітиму й рахуватиму тих, хто без бюстгальтера.

— І це кажеш ти, сімейний чоловік.

— Давні звички важко вмирають.

Ми нарахували вісім "певняків" і один сумнівний варіант до того часу, як повернулась Сера. На ній була легка оливкового кольору спідниця й жовтогаряча блузка, що нагадало мені фісташкове морозиво.

— Так ліпше, — сказала вона, кидаючи два щільно натоптані кошики на заднє сидіння. — А тепер — уперед.

Лікувальні властивості нового вбрання давалися взнаки протягом усього нашого побуту в Новій Зеландії, що дуже вразило мене. Вона, здавалося, почувала себе безпечніше, якщо виглядала свіжою й чистою, — відповідно поліпшувався її настрій. Броньований бавовник, подумав я. Непромокальний і куленепробивний. Безпека — новий пунктик. _

Ми знов поплентались на пагорб понад бухтою, де на тісній приміській вуличці розташувався будинок Нормана Апдайка. Садиба Апдайка була велика, але затиснута сусідами, проте лише всередині дому ми зрозуміли, що таке враження залежить від того, звідки на нього дивитись. На землю, відведену до забудови, напакували стільки[146] будинків, скільки змогли вмістити. Саме місто, здавалося, звивалось нескінченно на багато миль уздовж берегової лінії, але самі ділянки забудови виглядали крихітними.

Норман Апдайк виявився людиною настільки ж широкої вдачі, наскільки замкнена була його дружина, його кругла лискуча лиса голова мостилася на круглому приземкуватому тілі, а свою половину він називав Сміхотинкою, не маючи, звичайно, наміру вдаватись до будь-якої сатири. —

Ми з Джіком відрекомендувалися художниками-професіоналами і сказали, що були б дуже зацікавлені та вдячні, якби могли хоч трохи помилуватися славетною картиною, котру він щойно купив.

— Вас надіслали з галереї? — запитав він, розпромінюючись на компліменти його смакові й заможності, вкладені у наші слова.

— В певному розумінні, — сказали ми, а Джік додав:

— Мій шановний друг дуже добре відомий в Англії своїми картинами з кіньми, він репрезентований у низці реномованих галерей і навіть виставлявся у Королівській Академії...

Я подумав, що Джік передає куті меду, проте на Нормана Апдайка це справило враження, й він навстіж розчинив двері свого дому.

— У такому разі заходьте. Заходьте. Картина в опочивальні. Сюди, місіс, сюди.

Він провів нас до великої заставленої меблями кімнати з темним килимом, ворс якого сягав до кісточок, великими темними буфетами і величним краєвидом на затоку, що виблискувала проти сонця.

Сміхотинка отаборилася біля телевізора й заглибилась у дебільну британську комедійну виставу; вона кисло поглянула на нас і не привіталася.

— Сюди, — промінився Норман Апдайк, ледве обходячи цілу шерету масивних фотелів. — Ну, якої ви про це думки? З гордістю власника він показав рукою на полотно, що висіло на стінці.

Невеличка картина, чотирнадцять на вісімнадцять дюймів. Чорний кінь з видовженою шиєю, вирізьбленою на тлі блакитного й білого неба; підстрижений хвіст; на передньому плані — пожовкла трава; усе полотно вкрите давнім лаком.

— Херрінг, — побожно пробелькотів я. Норман Апдайк ще більше розпромінився.

— Бачу, ви своє ремесло знаєте. Варта дечого, га? [14?]

— Чимало, — погодився я.

— Гадаю, що я вигідно купив. У галереї мені сказали, що я завжди матиму зиск, коли захочу її продати.

— Можна, я роздивлюсь техніку мазка? — чемно запитав я.

— Прошу.

Я роздивився впритул. Гарна робота. Вона справді схожа була на Херрінга, який помер 1865 року. А ще чимось невловним нагадувала Педантичного Ренбо. Щоб мати остаточну певність, треба б удатися до мікроскопа й хімічного аналізу.

Відійшовши назад, я озирнувся по кімнаті. Особливо цінних речей не було, кілька інших картин — репродукції.

— Чудово, — сказав я із замилуванням, повертаючись знову до Херрінга. — Непомильний стиль. Справжній майстер.

Апдайк сяяв.

— Вам треба стерегтися грабіжників, — порадив я. Він засміявся:

— Сміхотинко, люба, чуєш, що каже цей молодий чоловік? Він каже, нам треба стерегтися грабіжників!

Сміхотинка на дві секунди приділила мені кислу увагу своїх очей і повернулась до екрана. Апдайк поплескав Серу по плечі:

— Перекажіть вашому другові, щоб він не турбувався про грабіжників.

— Чому — ні? — запитав я.

— У нас в усьому домі сигналізація, — сяяв він. — Не турбуйтесь, грабіжник далеко не зайде.

Джік і Сера, достоту, як раніше я, роззирнулись по кімнаті й не побачили нічого, що можна було б украсти. Апдайк стежив за їхнім поглядом і дедалі розпромінювався.

— Показати цим молодим людям наші маленькі скарби, Сміхотинко? — запитав він.

Сміхотинка і бровою не повела. Телевізор заквоктав металевим сміхом.

— Надзвичайно цікаво, — сказав я,

Він широко і хитрувато всміхнувся, як ті, хто хоче показати справді гідну уваги річ. Два-три кроки — і він біля одного з великих темних буфетів, ніби вмурованого в стіну. Широким жестом відчинив двостулкові дверцята.

Усередині було із шість глибоких поличок, на кожній з них — по кілька майстерних виробів з жадеїту. Ясно-червоний, кремово-білий та блідо-зелені, гладенькі, полірувані, [148] химерні, дорогі; кожен витвір на масивній підставці. З наших із Джіком та Серою вуст зірвалися вигуки захоплення, а Норман Апдайк заусміхався.

— Гонконг, звичайно, — пояснив він. — Розумієте, я багато працював там. Дуже мила маленька колекція, га? — Він перейшов до темного

буфета і зачинив подвійні двостулкові дверцята. Усередині — ще полички, нове карбування, — як і в попередньому випадку.

— Шкода, що я не дуже знаюсь на жадеїті, — сказав я вибачливо, — не можу як слід оцінити вашої колекції.

Він розповів нам іще багато дечого про ці оздобні вироби, може, навіть більше, ніж ми насправді хотіли б знати. У них було чотири повнісіньких буфети у спочивальні, ще й рясно того всього у спальні й холі.

— У Гонконзі їх можна було купити за безцінь, — сказав він. — Розумієте, я працював там понад двадцять років.

Ми з Джіком перезирнулись. Я злегка хитнув головою.

Джік відразу став тиснути Норманові Апдайку руку, обійняв Серу й сказав, що нам час рушати. Апдайк запитливо поглянув на Сміхотинку, яка й досі сиділа приклеєна до телевізора, цураючись ролі господині. Кол" вона не схотіла навіть повернутися до нас, він доброзичливо стенув плечима й провів нас до виходу. Тільки-но він прочинив двері, Джік із Серою вийшли, залишивши мене сам на сам з господарем у холі.

— Містер Апдайк, — звернувся я до нього. — У галереї.., хто саме продав вам Херрінга?

— Містер Грей, — сказав він одразу. — Містер Грей... Містер Грей...

Я спохмурнів.

— Такий приємний чоловік, — похитав головою Апдайк, широко усміхаючись. — Я сказав йому, що дуже мало розуміюся на картинах, але він мене запевнив, що я матиму таку ж насолоду від свого невеличкого Херрінга, як і від усього цього жадеїту.

— Отже, ви розповіли йому про свій жадеїт?

— Звичайно. Тобто... Якщо ви не знаєтесь на чомусь, ну." ви пробуєте показати, що знаєтесь на чомусь іншому. Хіба" не так? Адже це властиво всім людям...

— Всім людям, — погодився я, всміхаючись. — Як називалась галерея містера Грея?

— Га? — Він, здавалося, був уражений. — Ви ж нібито сказали, що це він послав вас подивитися на мою картину?

— Я ходжу по стількох галереях, що через своє безголів'я забув, котра саме це була. [149]

— Галерея красних мистецтв "Руапегу", —сказав він. — Я туди їздив на тому тижні.

— Куди туди?..

— У-Веллінгтон. — Усмішка зникала з його обличчя. — Послухайте, що це все означає? — Підозра майнула на його обличчі. — Чого ви сюди приїхали? Думаю, що вас містер Грей сюди не посилав.

— Ні, — визнав" я. — Але, містере Апдайк, ми не бажаємо вам зла. Ми справді художники: мій друг і я. Але... після того, як побачили жадеїтову колекцію... ми справді думаємо, що треба вас попередити. Нам доводилося чути про людей, які купували картини, а невдовзі їхні будинки грабували. Ви кажете, що у вас встановлена сигналізація, — я на вашому місці перевірив би, чи вона справно працює.

— Але... боже ж ти мій...

— Існує зграя злочинців, — сказав я. — Вони стежать за продажем картин і грабують потім будинки покупців. Думаю, вони міркують так: якщо хтось може дозволити собі придбати, скажімо, Херрінга, то в нього є що вкрасти.

Він дивився на мене з дедалі більшим розумінням.

— Ви хочете сказати, молодий чоловіче, що я розповів містерові Грею про жадеїт...

— Скажімо, так, — мовив я, — є рація вжити більших, ніж звичайно, запобіжних заходів.

— Але ж... на який термін? Я похитав головою:

— Не знаю, містере Апдайк. Може, треба стерегтися постійно.

Його кругле веселе обличчя мало стурбований вигляд.

— От ви приїхали сюди й розповіли мені все це — нащо вам цей клопіт? — запитав він.

— Я завдав би собі ще більшого клопоту, якби міг знищити цю зграю.

Він знову запитав "чому?", і я розповів йому:

— Мій кузен придбав картину. Будинок мого кузена пограбовано. Дружина мого кузена потурбувала грабіжників, і вони її вбили.

Норман Апдайк повільно перевів погляд на моє обличчя і довго дивився на мене. Я не міг приховати від нього гніву, що кипів у мені, навіть якби й намагався це зробити. Він аж стенувся увесь.

— Це просто щастя, що ви не проти мене, — сказав він.

Я насилу всміхнувся.

— Містере Апдайк... будь ласка, будьте обережні. Колись, [150] може, й поліція прийде подивитися на вашу картину й запитати, де ви її придбали... у кожному разі, якщо вже я за це взявся, то так воно і буде.

Він знову почав широко всміхатися, сповнившись розуміння й переконаності.

— Я зустріну їх, — сказав він.

Розділ чотирнадцятий

Джік повіз нас з Окленда до Веллінгтона; вісім годин у машині.

Ми зупинилися на ніч у мотелі в місті Гамільтоні, на південь від Окленда, а вранці рушили далі. Ніхто за нами не їхав, ніхто нам не набридав і не стежив за нами. Я був цілком повний, що ніхто не сів нам на хвіст у північному місті й ніхто не знав, що ми відвідували Апдайків.

У кожному разі, Уексфорд повинен знати, що в мене є список чужоземних покупців; як і те, що в цьому списку є кілька новозеландських адрес. Він не міг здогадатися, яку саме адресу я оберу, але міг і повинен був здогадатися, що, обравши першу літеру в правій колонці В, я прибуду просто до Веллінгтонської галереї...

Отже, у Веллінгтонській галереї він буде напоготові.

— Щось ти дуже засмутився, Тодде, — сказала Сера.

— Даруй.

— Про що ти думав?

— Коли ми вже зупинимося на ленч. Вона розсміялася.

— Адже ми щойно поснідали.

Ми проминули поворот на Роторуа і країну гейзерів.

— Може, хтось хоче гарячих грязей? — запитав Джік.

— Неподалік геотермальна електростанція, — сказала Сера, — яка працює на викидах пари з-під землі; там жахливі чорні кратери смердять сіркою, а земна кора подекуди така тонка, що аж вібрує, і здається, що поза нею — порожнява. Ще в дитинстві її возили до місця, що називалося Вайотапу, — сказала Сера, — а потім у неї були ніч? ні кошмари, і вона не хотіла повертатися.

— Авжеж, — підсумував Джік, —— тільки землетруси у них через п'ятницю.

— Я десьзула: у Веллінгтоні стільки землетрусів, що нові ділові квартали будують на спеціальних платформах, на зразок колисок, — пояснила Сера.

— Спи, хмарочосику, засни... — заспівав Джік приємним голосом. [151]

Мужньо сяяло сонце, а довкола зеленіло листя незнаних мені рослин" Видніли пронизливо яскраві латки й глибокі таємничі тіні; ущелини, скелі та піднебесні стовбури дерев; хвилювалося пірчасте різнотрав'я, сягаючи плечей. Чужа земля, дика й прекрасна.

— Поглянь на ч'яроскуро, — сказав Джік, коли ми влетіли у видолинок з особливо мальовничими звивинами.

— Що таке ч'яроскуро? — запитала Сера.

— Світлотінь, — пояснив Джік. — Протиставлення і рівновага. Фаховий термін. Увесь світ — ч'яроскуро, а всі чоловіки й жінки — це просто плямки світла й тіні.

— І кожне життя — ч'яроскуро, — сказав я. —— І кожна душа.

— Ворожа душа, — сказав я, — сіра.

— Ти теж стаєш сірим, — похитав головою Джік, — змішуючи червоне, блакитне й біле.

— Сірі життя, сірі смерті — усе вирівнюється на однакове сіре ніщо.

— Ніхто, — сказала Сера, — ніколи не назве обох вас сірими.

— Сірими! — згукнув я. —Сірий — Грей, авжеж!

— Це ти про що? — запитав Джік.

— Грей — це прізвище чоловіка, який винайняв. приміську мистецьку галерею в Сіднеї, і Грей — прізвище чоловіка, який продав Апдайкові його (відкриваю лапки) Херрінга (закриваю лапки).

— О любий. — Зітхання Сери порушило настрій і чари дня.

— Даруй, — сказав я.

Їх так багато, подумав я. Уексфорд і Грін. Хлопець. Жінка. Гарлі Ренбо. Двоє злодіяк в Аліс Спрінгз, один знаний мені у вічі, а другий (що був ззаду) — незнаний. Той, кого я не знав, міг бути (а міг і не бути) Кошлобровим. Якщо ні, то Кошлобровий — ще один з них.

А тепер Грей. І ще хтось десь.

Щонайменше дев'ятеро. Може, десятеро. І як їх усіх упорати так, щоб мене при цьому не розчавили? Чи — що ще гірше — не розчавили Серу або Джіка. За кожним моїм порухом у змія відростала нова голова.

— Цікаво, хто ж насправді грабував. Або вони підсилали власних двох-трьох злодіяк за море або наймали місцеву, сказати б, робочу силу.

Якщо злодіяки їхні, то чи не один з них убив Регіну? Чи я вже стрічався з убивцею Регіни? Чи то він викинув мене з балкона в Аліс? [152]

Даремно я сушив собі голову, загнувши в умі ще один палець...

Часом то не він чекає на мене у Веллінгтоні?

До столиці ми приїхали опівдні й зупинились у готелі "На терасах": звідти відкривався чудовий вид на порт. Маючи такий прекрасний надбережний краєвид, подумав я, просто-голови не береться, що новозеландські міста могли б бути потворними. Досі я гадав, що серед великих міст нема чарівніших, ніж старий рівнинний Лондон, який стояв на маршах, але то вже інша річ. Веллінгтон, новий і доглянутий, аж бурхав життям і своєю неповторністю.

Я знайшов галерею красних мистецтв "Руапегу" в телефонному довіднику і спитав у —портьє, як туди проїхати. Про галерею він чув уперше, але адреса була відома: це, здається, десь за старим містом, за Торндоном. , Там-таки у реєстратурі мені продали карту місцевих доріг,

яка — сказали вони — знадобиться, і пояснили, що гора Руапегу — це (на щастя) вигаслий вулкан з теплим озером у кратері. Якщо ми їхали з Окленда, то мали проїздити неподалік.

Я подякував і піднявся з картою в номер до Джіка й Сери.

— Галерею ми могли б знайти, — сказав Джік. — А далі що?

. — Може, корчитимемо їм гримаси крізь вітрину?

— Ви й на це здатні, — сказала Сера.

— Їдьмо й просто подивимося, — сказав я. — У машині нас не побачать, якщо ми просто проїдемо мимо.

— Зрештою, — бовкнув Джік, — ми справді хочемо, щоб вони знали про наше перебування тут.

— Чому? — вразилася Сера.

— О боже, — сказав Джік.

— Чому? — наполягала вона з дедалі більшою тривогою.

— Спитай Тодда, це його ідея.

— Ти негідник, — обурився я.

— Чому, Тодде?

— Бо я хочу, щоб вони всю свою енергію спрямували на пошуки нас тут, а не на усунення всіх слідів злочину в Мельбурні. Адже ми зрештою хочемо, щоб їх таки схопила поліція, бо ми самі заарештувати їх не

можемо. Ну... тільки-но поліція почне діяти, то конче треба, щоб вона могла когось там знайти.

Вона похитала головою. [163]

— Ось що ти мав на увазі, коли казав, що треба "все залишити у робочому стані". Але... ти нічого не сказав про те, що навмисне наводиш їх на наш слід.

— У Тодда список і картини, які ми Забрали, — сказав Джік, — і вони схочуть повернути їх собі. Тодд хоче, щоб вони зосередились єдино на поверненні собі цих речей, бо доки вони сподіватимуться, що їм вдасться де повернути й примусити нас замовкнути...

— Джіку, — перебив я, — Ти далеко зайшов.

Сера переводила погляд з мене на нього й назад. На зміну стурбованості прийшов якийсь безнадійний спокій.

— Коли вони гадають, що можуть усе повернути й примусити нас замовкнути, — сказала вона, — вони активно шукатимуть нас, щоб убити. А ви маєте намір їх ще й заохочувати до цього. Правильно?

— Ні, — сказав я. — Тобто так.

— У кожному разі, вони нас шукатимуть, — підкреслив Джік.

— А ми в цей час говоритимем: "Ку-ку! Ми тут"?

— Гм, — сказав я. — Гадаю, це вони вже знають.

— Дай мені, боже, сили, — сказала Сера. — Гаразд. Я розумію, що ви робите, й розумію, чому не сказали про це мені. Але вважаю, що ви

мерзотники. Можете тішитись, вам повелося набагато більше, ніж я могла б подумати, у кожному разі, ми ще всі живі, цілі й більш-менш здорові; отже, гаразд — нехай знають, що ми справді тут. Нехай вважають, що ми від них переховуємось, доки ти не нацькуєш на них у Мельбурні поліцію.

Я поцілував її у щоку.

— Годиться, — сказав я.

— Але ж як це все влаштувати? Я усміхнувся до неї.

— Наведемо їх на нас по телефону.

Сера зрештою подзвонила сама, —мовляв, її австралійський акцент викличе менше підозр, ніж Джіків чи мій британський.

— Це галерея красних мистецтв "Раупегу"? Так?, Чи не могли б ви зробити мені ласку... — сказала вона, —я хотіла б поговорити з кимось із адміністрації. Авжеж, розумію, але це дуже важливо. Так, я почекаю. — Вона закотила очі й затулила мікрофон долонею. — Схоже, що це голос секретарки. В усякому разі, вона — новозеландка.

— Ти незрівнянна, — сказав я.

— О-о... Алло? Так. Перепрошую, як вас звуть? — її очі раптом розширилися. — У є кє форд... Розумієте... містер Уексфорд, у мене щойно були три предивних відвідувачі; [154] хотіли поглянути на картину, яку я нещодавно у вас придбала. Надзвичайно дивні люди. Вони пояснили, що це ви їх послали. Я їм ие повірила. Я б їх не пустила. Мені здалося, що краще перепитати у вас. Ви їх справді посилали подивитися на мою картину? У трубці пролунав збуджений голос.

— Описати їх? Молодий чоловік з русявим волоссям і бородою, ще один молодий чоловік з пораненою рукою і якась розхристана дівчина. Я їх спровадила. Вони мені не сподобалися.

Вона скорчила гримасу по телефону й далі слухала збуджений голос.

— Ні, звичайно, я їм-нічого не казала. Кажу ж, вони мені не сподобалися. Де я мешкаю? Ну, звичайно, тут, у Веллінгтоні. Авжеж, красно вам дякую, містере Уексфорд, приємно було з вами поговорити.

Вона поклала трубку, де ще лунав збуджений голос.

— Він питав моє прізвище, — сказала Сера.

— Оце дівчина, — сказав Джік. — А яка акторка з моєї дружини!

Уексфорд. Сам Уексфорд. Спрацювало. — Я аж зрадів.

— Отже, тепер,, коли вони знають про наше перебування тут, — сказав я, — може, поїдемо куди-небудь?

— О ні, — інстинктивно запротестувала Сера. Вона визирнула у вікно на порт, де вирувала робота. — Тут гарно, а ми й так цілий день на колесах.

Я не сперечався. Мені здавалось, що одного телефонного дзвінка може бути замало, щоб ворог зацікавився Веллінгтоном, і я готовий був їхати далі тільки для добра Сери.

— Обдзвонюючи готелі, вони нас не знайдуть, — зауважив Джіс. Навіть якщо вони натраплять на готель "На терасах", то однаково питатимуть Касаветза і Тодда, а не Ендруза і Піла.

— Ми тепер — Ендруз і Піл? — запитала Сера.

— Ми — подружжя Ендруз. Тодд — Піл.

— Приємно про це дізнатися, — сказала Сера.

Містер і міс Ендруз і містер Піл пообідали в ресторані готелю без пригод; містер Піл зняв на вечір пов'язку, вмотивовуючи це тим, що її легко помітити. З тиххамих міркувань містер Ендруз відмовився поголити бороду.

Ми вчасно розійшлись по номерах і повкладалися. Я провів ще приємну годину, знімаючи — з ноги аліські пов'язки й милуючись швами на стегні. Дерево поробило розриви, [155] які анітрохи не були схожі на правильні операційні розтини, тож я розглядав довгі покручені й схожі на залізничні рейки шви на тлі малинової, чорної та жовтої шкіри і пересвідчився, що лікарі чудово впоралися зі своїм завданням. Після падіння минуло чотири дні; протягом цього часу я надто не вилежувався, але їхнє шитво ніде не розійшлося. До мене дійшло, що я майже не помітив, як мій стан постійної жахливої недуги змінився відчуттям, що тепер уже можна якось жити. Дивовижно, подумав я, як швидко саморемонтується людський організм, якщо в нього є така нагода.

Я вкрив ці пам'ятні знаки свіжим лейкопластирем, купленим для цього вранці у Гамілтоні, і навіть вмостився у ліжку так, що мої кістки, які гоїлись, більше не протестували. Все, самовдоволено думав я, засинаючи, повертає тепер на краще.

Можна з певністю сказати, що я багато де в чому прорахувався. Я і гадки не мав, що Уексфорд стрімголов прибуде до Нової Зеландії. Недооцінив люті й ретельності, з якими він нас розшукував.

Недооцінив впливу нашого аматорського пограбування на професійних злодіїв. Недооцінив нашого успіху. Недооцінив страху й шалу, що їм ми дали вихід.

Хибним виявилось моє уявлення про те, що Уексфорд майже з комічним розпачем вириватиме рештки волосся на облисілій голові. Він вистежував нас із рішучістю, яка межувала з одержимістю, — похмуро, безоглядно й швидко.

Наступного ранку — день видався теплий, вітряний, сонячний, справжній весняний день — я прокинувся пізно й приготував каву в кавнику, що був у кожному номері; трохи перегодя зателефонував Джік.

— Сера каже, що їй конче потрібно сьогодні помити голову. Волосся вже злипається.

— Як на мене, то нехай.

Я відчув у трубці його усмішку.

— Шлюб відкриває нові широчезні обрії жіночності. У кожному разі, вона чекає унизу в холі, щоб я відвіз її до крамниці, де продають шампунь, але я подумав, що краще б тебе про це попередити.

— Будьте ж обережні... — В моєму голосі бриніла тривога.

-— О, звичайно, — відповів він. — Ми й близько не під'їдемо до галереї. Ми поїдемо недалеко. До найближчої крамниці, де продають шампунь. Як тільки повернемось, я тобі телефоную. [156]

Він, бадьоро поклав трубку, а за п'ять хвилин дзвінок озвався знову. Я підійшов до телефону. Дзвонила дівчина з портьєрні.

— Ваші друзі запрошують вас поїхати разом з ними.

— Гаразд, — відповів я.

Я без піджака спустився ліфтом, здав ключа від номера й рушив крізь чільні двері до розпеченої сонцем автостоянки, де відчувався повів вітру. Розглянувся навкруги, шукаючи Джіка й Серу, але, як виявилося, не ці друзі чекали на мене.

Може, було б трохи краще, якби моя ліва рука не була прив'язана під сорочкою. А так вони просто вхопили мене за одяг, підняли в повітря (аж я втратив рівновагу) і най-ганебнішим чином запхали в_ машину на заднє сидіння.

Всередині сидів сам Уексфорд. Очі за масивними окулярами були затяті й ворожі, а рухи цього разу вже не виказували нерішучості. Тепер я у нього знов наче за ґратчастими дверима, і цього разу він уже не збирався помилятися.

Він і досі носив метелик. Веселий горошок ніяк не пасував до невеселої справи.

М'язи, що заштовхнули мене до нього, як виявилось, належали Грінові через "і" довге та ще одному лобуряці, котрого я не знав, але за описом він скидався на Кошлобрового.

Мій настрій гіршав швидше, ніж опускаються ліфти в "Гілтоні". Я опинився міш Кошлобровим і Уексфордом, а Грін сів на місце водія.

— Як ви мене знайшли? — запитав я.

Грін зі звірячою посмішкою дістав з кишені полароїдну фотографію й дав мені. На ній ми всі троє — Джік, Сера і я — стояли біля крамниць у

Мельбурнзькому аеропорту. Жінка з галереї, як я здогадався, не гаяла часу, стежачи за нашим відбуттям.

— Пройшли по готелях і запитали, — сказав Грін. — Це просто.

Здається, більш нічого не можна було сказати, і я сидів мовчки. Може, ще й тому, що мені трохи бракувало повітря.

Та й ніхто більше не хапався розмовляти. Грін завів машину й поїхав до міста. Уексфорд дивився на мене зі змішаним почуттям гніву та вдоволення: Кошлобровий так заламав мені вільну праву руку, що не лишалося сили для дебатів. Він не давав мені розпростатися. Голова похилилася до колін. Все це було надзвичайно принизливо й болісно. [157]

Нарешті Уексфорд сказав:

— Нам потрібен наш список.

В його голосі не було і відтінку шляхетності. Це важка розмова. Мстива лють аж перла з нього, і не було потреби ще й виражати її словами.

О боже, з жалем подумав я. Який же я телепень, що отак попався.

— Ти чуєш? Нам потрібен список і все інше, що ви забрали.

Я не відповів. Мене всього поглинув біль.

За звуками ззовні я здогадався, що ми проїздили вулицями міста, які у п'ятницю вранці жили буденними клопотами, та оскільки голова моя була опущена нижче вікон, бачити я не міг.

Незабаром машина різко повернула ліворуч й стала натужно п'ястися вгору, — і цей шлях, здавалося, розтягнувся на довгі милі. Двигун полегшено зітхнув на вершині, й дорога побігла вниз.

За весь час ніхто не зронив ні слова. Думки про те, що чекало на мене в кінці подорожі, були такі прикрі, що я гнав їх від себе. Я міг повернути Уедсфордові список, а тоді що? І справді — що тоді?

Після тривалого спуску машина на мить загальмувала, а тоді звернула праворуч. На зміну міському гомону прийшов шум моря. Не чулося більше ефекту Доплера від машин, що мчали нам назустріч. Я дійшов сумного висновку, що ми звернули з шосе і їхали зараз відлюдним путівцем.

Нарешті машина шарпнулася і зупинилась.

Кошлобровий прибрав руки. Я насилу випростався, зболений і пригнічений.

Навряд чи могли вони знайти глухіше місце. Дорога пролягала так близько від моря, що була, власне, частиною берега, а берег цей являв собою непрохідні джунглі шпичастого чорного каміння, об яке розбивались спінені білі хвилі, — нічого схожого на ніжні пляжі Англії.

По праву руку громадилися урвисті кліфи. Попереду дорога впиралась у якісь розробки, схожі нібито на каменярню. Від кліфів відрубували брили; прямо перед нами була розчищена закурена ділянка землі, великі купи гостроверхої породи, відсортоване каміння й відсіяні скалки. Усе це каміння вулканічної породи було нетесане, грубе й чорне. — —. Ні людей. Ні машин. Ні сліду роботи.

— Де список? — запитав Уексфорд. [156]

Грін повернувся на сидінні водія й поважно подивився мені в обличчя.

— Ти однаково скажеш нам, — звернувся він до мене. — Хоч би й довелося тебе бити. Тільки битимемо не кулаками, а камінням.

Кошлобровий сказав ображено:

— А чому не кулаками?

Але у нас із Гріном, певно, була та сама притуга з кулаками: я не зміг би зацідити комусь із належним ефектом. Інша річ — місцеве каміння, досить тільки на нього поглянути.

— А якщо скажу? — запитав я.

Вони не сподівалися, що це буде так просто. На їхніх обличчях застиг подив, але він, либонь, здавався оманливим. Було ще щось приховане у їхньому виразі, — воно не віщувало нічого доброго. Регіна, подумав я. Регіна з розчерепленою головою.

Я подивився на кліфи, на каменярню, на море. Простого виходу нема. А позад нас — дорога. Коли б я побіг туди, вони поїхали б за мною і розчавили. Звісно. Якби я здатен був бігти.; Але й це проблематично.

Я проковтнув слину і зробив жалісне обличчя, що, зрештою, було не дуже важко.

— Я скажу... — почав я. — Але не в машині.

Запанувала коротка тиша, поки вони це обмірковували; втім, машина все одно була затісна, щоб мене камену-вати, і вони не дуже опирались.

Грін потягся до скриньки, припасованої біля водія, відкрив її і вийняв пістолет. Я досить розумівся на вогнепальній зброї, щоб відрізнити револьвер від самозарядки тож не мав сумнівів, що це саме револьвер, а його найперша перевага, як я читав, у тому, що він ніколи не заклинював.

У руках Грінових відчувалося більше поваги до зброї, ніж знайомства з нею. Він мовчки показав мені револьвер, поклав його назад до скриньки, залишивши її відчиненою, — нехай буде видно, що на мене чекає у гіршому разі.

— Ну, то виходь, — наказав Уексфорд.

Ми всі вийшли, і я постарався опинитися між ними та морем. На відкритому морському узбережжі вітер був дужчий і прохолодніший незважаючи на палюче сонце. Він здував ріденьке, ретельно' начесане волосся з маківки Уексфорда, роблячи його геть лисим, і підкреслював тупий вигляд Кошлобрового. Очі Грінові залишались такі ж сторожкі й гострі, як земля круг нас. [159]

— Ну, то що? — сказав Уексфорд грубо, мало не кричачи, щоб пересилити шум моря. — Де список?

Я рвучко крутнувся й щодуху кинувся до моря.

На бігу засунув праву руку за пазуху й смикнув за пов'язки.

Уексфорд, Грін і Кошлобровий люто закричали ї ледве мене не догнали.

Витягши списки чужоземних покупців, я покрутив ними в повітрі, а тоді, наче граючи в кеглі, жбурнув їх чимдалі в море.

Сторінки порозлітались у повітрі, але вітер з берега красиво підхопив їх і поніс, як велике листя, до моря.

Я не зупинився край води: пішов далі, прямо на холодне, негостинне "бойовище" з камінням, як акулячі зуби, зеленою водою та білими спіненими хвилями. Ковзаючись, падаючи, підводячись, спотикаючись, відчуваючи, що прибережна, течія багато сильніша, ніж я сподівався, каміння шерсткіше, а дно під ногами зрадливіше. Відчуваючи, що, уникнувши однієї смертельної небезпеки, я наражаюсь на іншу.

На секунду я озирнувся.

Уексфорд, переслідуючи мене, зайшов на крок-два у море, але, здавалось, тільки для того, щоб дотягтись до сторінки, що впала ближче за інші. Він так і зупинився там: вода кипіла довкола його холош, а сам Уексфорд прикипів очима до промоклого аркуша.

Грін опинився біля машини — він нагнувся всередину з боку переднього сидіння для пасажирів.

Кошлобровий застиг із роззявленим ротом.

Я знову почав боротися за виживання.

Цей берег — як і більшість берегів — був уступчастий. Щокроку течія дужчала; вона засмоктувала, тягла й кидала мною ніби цуркою. Вода сягала пояса, я через хвилі ледве тримався на ногах, і щоразу, втрачаючи рівновагу, важив своїм життям, бо шпичасте чорне каміння, що стирчало цілими пасмами над і під водою, ось-ось могло мене зсаднити й проткнути.

Це було не те каміння, до якого я звик: не тверде знайоме каменюччя британського узбережжя, відшліфоване морем, а грубі уламки вулканічної породи, шкарубкі, як пемза. їх не можна було

обійняти рукою: шкіра прилипала до них і відривалася. Те ж саме робилося й з одягом. Я ще й тридцяти ярдів не пройшов, а вже по мені струменіла кров з десятка неглибоких подряпин: а ніякі ж судини не кривавлять більше за поверхневі капіляри.

Моя ліва рука була й досі прив'язана бинтами; де був [160] схований від дня Кубка список чужоземних покупців — на випадок пограбування номера, як це сталося в Аліс. Промоклі наскрізь бинти липли тепер, як п'явки, сорочка — теж. М'язи, послаблені поломом і нерухомістю, не могли дати їм ради. Руки в мене були зайняті, і я не раз мусив крутитися на місці.

Нога невдало наступила на підводний камінь, і я відчув, як він зсаднює шкіру, відтак утратив рівновагу й упав долілиць. Спробував зарадити собі однією, рукою — марна річ. Я розбив собі груди об невеликий гостряк попереду і не розквасив носа тільки тому, що різко відвів голову вбік.

Камінь біля щоки розлетівся раптом на друзки, ніби вибухнув. Уламки порснули в обличчя. Якусь мить я нічого не розумів: потім через силу повернувся й озирнувсь на бereF, холонучи від лихого передчуття.

На березі стояв Грін і цілився з пістолета, наміряючись мене вбити.

Розділ п'ятнадцятий

Тридцять — тридцять п'ять ярдів для пістолета — це багатенько, але ж Грін, здавалося, стояв так близько.

Я бачив вислі вуса і розчухране волосся, яке ворушив вітер. Бачив його очі і напружене тіло. Він розставив ноги, руки витягнув попереd себе і так обіруч мірив з пістолета.

Пострілів я не чув через гуркіт хвиль, що розбивалися на камінні. Не міг бачити, як він натискає на курок. Але я бачив, як шарпались руки од відбою, і вирішив, що це глупство — дати йому змогу стріляти по непорушній цілі.

Сказати по правді, я не на жарт перелякався. Певно, йому, як і мені, теж ввижалося, ніби я поруч. Грін був цілком певний, що поцілить у мене, хоча його ніжне поводження з пістолетом у машині наводило на думку, що він — не мастак у цій справі.

Я повернувся й прошкандибав ще ярд чи два, хоча посуватися вперед ставало дедалі важче, а відчайдушна, боротьба з течією, хвилями та камінням знесилювали мене до решти.

Десь має бути цьому край.

Має бути.

Я спіткнувся, впав на гостре каміння, зранив руку, і з мене витекла ще одна порція здорового червоного життя. [161]

Боже, подумав я, мабуть, скрізь усе забарвлене шарлатом, який точиться з сотень дрібних подряпин.

А втім, це наштовхнуло мене на одну думку.

Я був занурений по пояс у небезпечній зеленій воді, а прибережне каміння здебільшого сховалося під хвилями. Неподалік з одного боку пасмо великих скельних ікол бігло від берега, наче страхітний хвилеріз, і я позадкував од нього, бо об цю перепону розбивались дедалі лютіші хвилі. Але ж у полі зору це був єдиний прихисток. Три недолугих кроки наблизили мене до хвилеріза, ще й течія підмогла.

Я озирнувся на Гріна. Він перезаряджав пістолет. Уексфорд, пританцьовуючи круг нього, увесь час підганяв, а Кошлобровий, певно, великої охоти переслідувати мене не мав: не вмів, мабуть, плавати.

Грін клацнув затвором і знову наставив пістолет на мене.

І тут я став діяти на одчай.

Я притис закривавлену руку до грудей і звівся, похитуючись проти течії, відкритий Грінові до пояса.

Дивився, як він цілиться, витягнувши обидві руки. Я вважав, що поцілив би в мене з цього пістолета на такій відстані й при такому вітрі лише влучний стрілець. Стрілець, чиї руки не смикаються вгору після пострілу.

Дуло дивилося прямо на мене.

Я побачив посмик, коли він натиснув на спусковий гачок.

Якусь неймовірно жахливу секунду я був переконаний, що він влучив, проте ні оком, ні слухом, ні душею летючої смерті я не відзначив.

Я високо підкинув праву руку і так на мить завмер перед ним, даючи йому роздивитись, що увесь перед сорочки зчервонів од крові.

Тоді я артистично скоцюрбився і впав ницьма у воду, благаючи бога, аби Грін подумав, що вбив мене.

Море було не набагато краще за кулі. І тільки найлютіший страх перед можливою альтернативою тримав мене у воді: я спотикався й падав на гострі, як лезо, підводні сторчаки.

Самі хвилі зносили мене до зубів вищого хвилеріза, і я розпачливо силкувався зачепитися за них, аби мене не відтягло назад і не брязнуло з силою об це каміння, ще дужче зсаднюючи шкіру.

А ще я потерпав, щоб мої зусилля не надто впадали в [162] вічі. Якби Уексфорд або Грін помітили моє борсання, вся театральна вистава була б на вітер.

Завдяки щастю і моєму завзяттю море почало штовхати мене в зашкалубину між камінням, звідки мені не видно було берега. Я знайшов, за що зачепитися рукою, потім зіперся на щось зігнутими коліньми і якось уже там переховувався, тимчасом як море — намагалося відтягти мене назад. Кожна нова хвиля, набігаючи, прагнула виштовхнути мою ногу з рятівного жолобка, а зринаючи — засмоктати мене,, втягуючи, як у сифон. Вчеплюсь — і хитаюсь туди-сюди у воді, що сягала по груди, вчеплюсь і хитаюсь, дедалі більше виснажуючись.

Не чув нічого, крім ударів хвиль об каміння. Я думав у відчаї, скільки ще там стрілятимуть Уексфорд і Грін, видивляючись у морі ознак життя. Я не важився поглянути, щоб вони не постерегли руху голови.

Вода була холодна, і рани поволі перестали кривавити, оте корисне садно на руці — також. Нема нічого кращого, думав я, ніж молоде, дуже й здорове тіло. А ще коли це молоде, дуже й здорове тіло — на суходолі й тримає в одній руці пензель, а в другій — пиво, а вгорі тим часом гуркочуть гарні мирні авіалайнери, й ніхто нікуди тебе не підганяє.

Утома, зрештою, примусила мене поглянути. Лишалось або це, або присмоктатися, як молюск, доки нарешті оніміло відпаду, заслабкий для того, щоб боротися за життя.

Щоб подивитися, треба було відпустити камінь. Я спробував зачепитися за якийсь інший, але такого зручного місця вже не знайшов.

Перша ж відпливна хвиля нецеремонно потягла мене за собою, а її припливна колега жбурнула мене назад.

У цьому тривожному проміжку я встиг зиркнути на берег.

Дорога, кліфи, каменярня — як і раніше, і машина. І люди.

А бий його нечиста сила, — подумав я.

Рука пнулася зачепитись за попереднє місце. Пальці були зранені й кривавили. О боже, подумав я. Скільки ще?

Лише зовсім охлявши, я збагнув, що це не Уексфордова машина і на дорозі стоїть не Уексфорд.

Якщо не Уексфорд, то байдуже хто.

Я знову відпустив руку і спробував якнайдалі відпливти на новій хвилі від шкалубини, щоб сила припливної хвилі не встигла кинути мене назад. Ісі інші каменюки були ще під водою. Кілька ярдів — це чималий збіса шлях. [163]

Обережно став, обачніше, ніж перед тим, шукаючи опертя для ніг, і пильніше подивився на дорогу.

Сіро-біла машина. Поруч пара, стоять близько, чоловік обійняв дівчину.

Гарна й затишна для цього місцина, подумав я сардонічно. Може, вони відвезуть мене туди, де сухіше.

Вони відійшли одне від одного і вдивлялися в море.

А я дивився на них.

Якусь мить я не вірив своїм очам. Спершу вони стояли нерухомо. Потім стали шалено вимахувати руками й кинулись до води; то були Сера й Джік.

Скидаючи піджак, Джік рішуче зайшов у хвилі, але вчасно зупинився, відчувши, як реальність ударила його по ногах. Та через мить він усе ж рушив до мене.

Я поволі посувався назустріч. Кожен рух між камінням, об яке билися хвилі, завдавав страшенної шкоди епідермі. Доки ми зустрілись, обидва були заляпані-червоним.

Подивились, наскільки ми обидва закривавлені. Джік сказав "господи", а я сказав "мій боже", і тут я подумав, як би Всевишньому не здалося, що ми надто часто звертаємось до нього по допомогу.

Джік обійняв мене за поперек, я зіперся йому на плечі, й ми поволі побрели до берега. Раз у раз ми падали. Важко дихаючи, підводилися. Знову чіплялися один за одного і йшли далі.

Він відпустив мене, коли ми дісталися до шляху. Я сів на узбіччя, простяг ноги до моря і остаточно знесилів.

— Тодде, — заклопотано мовила Сера. Вона підійшла ближче. — Тодде. — Вона не йняла віри власним очам. — Ти смієшся?

— Звичайно. — Я з усміхом підвів погляд на неї. — А чом би й ні?

Сорочка на Джікові була розідрана, а з моєї залишилося саме ганчір'я, Ми стягли їх і вимочували ними рани, які не переставали кривавити. Судячи з виразу Сери, у нас був несвітський вигляд.

— Ідіотське місце для купелі, — сказав Джік.

— Зате тут безкоштовно пошкребуть по спині, —— відповів я.

Він поглянув на мою спину. Пов'язок з Аліс Сгірінгз як не було.

— Як шви?

— Нівроку.

— Ну то й дідько з ними, з пов'язками. [164]

— Ви ще посидите тут і обидва схопите запалення легенів, — остерегла Сера.

Я зняв решткі бинтів. Кінець кінцем, подумав я, вони мені добре послужили. Липкий пояс, що фіксував ребра, залишився на місці, але він надто зволожнів і ледь тримався. Тому я і його віддер. Лишався ще лейкопластир на нозі, але я побачив, що й він відмок у цій солоній крутнечі. А холоші світили скрізь величезними дірками.

— Ускочили в халепу, — зауважив Джік, виливаючи воду з черевиків і пощулюючись.

— Нам потрібен телефон, — сказав я, роблячи те саме.

— Ой, тримайте мене, — сказала Сера. — Таж вам потрібна гаряча купіль, теплий одяг і півдесятка психіатрів.

— Як ви потрапили сюди? — запитав я.

— Яким побитом ти лишився живий? — запитав Джік.

— Спочатку ви,

— Коли я купила шампунь і вийшла з крамниці, — сказала Сера, — то помітила, як повз мене їде Грін. Я ледь не вмерла на місці. Так і залишилася стояти, сподіваючись, що він не погляне у мій бік; він і не поглянув... Машина просто біля мене повернула ліворуч... тоді я помітила, що позаду сидять ще двоє..., я повернулася до машини й переповіла Джікові.

— Ми ще подумали, яке щастя, що він її не помітив, — підхопив Джік, вимочуючи червоні струмочки, які ніяк не висихали. — Повернулись до готелю, а тебе там нема; ми вдалися до дівчини в реєстратурі, може, ти щось переказав нам, а вона відповіла, що ти поїхав у машині з друзями... З чоловіком з вислими вусами.

— Друзі! — вигукнула Сера.

— У кожному разі, — вів далі Джік, — задихаючись від люті, жалю, обурення і таке інше, ми подумали, що треба пошукати твоє тіло...

— Джіку! — запротестувала Сера. Він усміхнувся:

— А хто плакав?

— Замовкни.

— Сера не помітила тебе у машині Гріна, але ми подумали, що ти можеш виступати в ролі лантуха з картоплею у багажнику або ще в якійсь, отже, ми вийняли карту доріг, натиснули ногою на акселератор і кинулися в погоню. Повернули ліворуч там, де це зробив Грін, і почали спинатися на червонясту гору.

Я ретельно оглянув численні наші рани й подряпини.

— Нам би не завадила якась рідина для дезинфекції, — сказав я. [165]

— Найкраще б викупатись у ній.

— Чудова ідея.

Я чув, як у нього цокотіли зуби, ще дужче, ніж мої власні.

— Ходімо сховаємося од вітру, — запропонував я. — Можна кривавити і в машині.

Ми ледве заповзли на сидіння. Сера зауважила, що чохли, на щастя, зроблені з пластика. Джік автоматично сів за кермо.

— Ми проїхали багато миль, — сказав він. — І потроху вже починали божеволіти. Перевалили через гору й почали спуск сюди. Біля підніжжя дорога круто завертає ліворуч, і по карті ми побачили, що вона йде далі вздовж берега, огинаючи низку заток, і виходить назад до Веллінгтона.

Джік завів машину, розвернув її і поволі рушив уперед. Він сидів голий до пояса — мокрий-мокрісінький, крапельки крові набухали і скочувались униз, — не водій, а якась мара. Борода вгорі відважно стирчала.

— Ми їхали цією самою дорогою, — говорила Сера. — А довкруг на цілі милі — тільки скелясте каміння і море.

— Я намалюю це каміння, — сказав Джік.

Сера подивилася йому в обличчя, а тоді перевела погляд на мене. У цій рішучій заяві вона відчула нездоланну пристрасть. Золота доба майже минула.

— Невдовзі ми завернули, — сказав Джік. — Лишався ще відтинок дороги з позначкою "проїзду нема" — і ми поїхали по ньому. Звичайно, тебе — ні сліду. Тоді ми зупинилися тут, Сера вийшла з машини і мало не вигляділа своїх очей.

— Ти теж не розважався тим часом, — сказала вона.

— Гм, — усміхнувся він. — У кожному разі, я копнув кілька камінців, думаючи, що робити далі, і раптом — ці патрони.

— Ці — що?

— На узбіччі дороги. Один коло одного. Схоже, наче вони повипадали з револьвера зі спайдерним викидачем.

— Коли ми їх побачили, — сказала Сера, — то подумали...

— То, напевно, хтось по чайках стріляв, — сказав я. — Думаю, не завадило б повернутись і позбирати їх,

— Ти серйозно? — запитав Джік.

— Авжеж.

Ми загальмували, розвернулись і поїхали назад по нашому сліду.

— По чайках з револьвера ніхто не стріляє, — сказав [166] він — Зовсім інша річ — по мазюкалах, які малюють коней.

Знову з'явилася каменярня. Джік під'їхав і зупинився, а Сера, швидко вискочивши, сказала, щоб ми залишались, у машині, а вона принесе гільзи.

— Вони справді стріляли в тебе? — запитав Джік.

— Грін. Він не поцілив.

— Нездара. — Він засовався на сидінні і скривився. — Вони, либонь, повернули назад через гору, доки ми шукали тебе біля заток. — Він поглянув, як Сера шукає на узбіччі дороги. — Вони одібрали список?

— Я викинув його в море, — криво всміхнувся я. — Мені здалося надто банальним вручати його просто так... та й це дуже до речі відвернуло увагу. Вони повиловлювали цілком досить, аби побачити, що мають, з того що хотіли.

— Цікава знялася метушня.

— Ще й яка весела.

Сера знайшла гільзи, позбирала їх І прибігла назад.

— Ось вони... Я покладу їх у сумочку. — Вона сіла поруч із Джіком. — А тепер що?

— Телефон, — відповів я.

— Отак? — Вона зміряла мене поглядом. — Чи ти розумієш... — Вона зупинилася. — Гаразд, — сказала вона. — Я куплю вам по сорочці у першій-ліпшій крамниці. — Вона проковтнула слину. — І не питайте, що ще, коли це буде бакалія.

— А що ще, коли буде бакалія? — спитав Джік.

Ми рушили знову, а на перехресті повернули ліворуч нагору, бо так було разів у чотири коротше.

Майже на самій горі лежало велике селище з чимось на зразок крамниці, де продавалося все — від молотків до шпильок. А також бакалія. І сорочки, якщо добре попитати. Сера скривила Джікові гримасу і зникла за дверима крамниці.

І ось я натягнув на себе блакитну-безрукавку й подибав до телефону, стискаючи в руці гаманець Сери.

— Станція?.. У якому готелі є телекс? Телефоністка назвала мені три готелі. Один з них був

готель "На терасах". Я подякував і поклав трубку.

Потім подзвонив у готель "На терасах". Насилу пригадав, що моє прізвище Піл.

— Але ж, містере Піл... — відповіла дівчина переляканим голосом. — Ваш друг, отой, з вислими вусами, не той, що з бородою... І півгодини ще не минуло, як він оплатив рахунок і забрав усі ваші речі.. Так, це неподобство, але [167] він показав записку від вас і попросив дати ключ від номера... Даруйте, але я не знала, що це не ви написали записку... Так, він забрав усі речі й зараз у номері прибирають...

— Послухайте, — сказав я. — Ви можете від мого імені надати телекс? Запишете це на рахунок мого друга містера... е-е... Ендруза.

Вона сказала, що надасть. Я продиктував текст. Вона повторила і пообіцяла негайно передати.

— Я незабаром подзвоню, щоб почути відповідь, — сказав я.

Сера принесла нам джинси й сухі шкарпетки. Джік виїхав з селища до відлюднішого місця, й ми переодяглись, це не найкраще у світі вбрання, але воно приховувало наші рани.

— А тепер куди? — запитав він. — У пункт "невідкладної допомоги"?

— Назад до телефону.

— Господи мій боже.

Він поїхав назад, і я^ подзвонив у готель "На терасах". Дівчина сказала, що вже є відповідь, і прочитала її. "Телефонуйте негайно, оплата з абонента, що викликається, — читала вона. — І далі номер..." Вона прочитала двічі. І я повторив. — Гаразд. Я подякував їй.

— Нема за що, — сказала вона. — Мені дуже прикро за речі.

Я подзвонив на міжнародний переговорний пункт і подав номер. На переговорному пункті сказали, що цей номер має право першочерговості. Розмова відбудеться за десять хвилин. Вони передзвонять.

Телефон висів на стінці кабіни в місцевому універмазі. Не було на що сісти. Я щиро пошкодував про це.

Десять хвилин поволі минули. Точніше — дев'ять з половиною.

Телефон задзвонив, і я взяв трубку.

— Ви замовляли Англію...

Сучасне диво. З другого боку земної кулі я розмовляв з інспектором Фростом, ніби він перебував у суміжній кімнаті. Одинадцять тридцять у Веллінгтоні, двадцять три тридцять у Шропшірі.

— Сьогодні прийшов ваш лист, сер, — сказав він. — І ми почали вже діяти.

— Припиніть називати мене "сер". Мені звичніше просто "Тодд".

— Гаразд. Отже, ми дали телекс у Мельбурн, щоб поставити [168] їх на ноги, і почали перевіряти людей за списком в Англії. Наслідки вже неймовірні. Усі викреслені люди, яких ми перевірили, стали жертвою пограбування. Ми ставимо на ноги поліцію в усіх інших країнах, яких це стосується. Єдине ось що: ви надіслали нам фотокопію списку. Оригінал у вас?

— Ні... Більшість його знищена. Це має велике значення?

— Не дуже. Ви можете сказати як він до вас потрапив?

— Е-е... Скажімо краще, просто потрапив. Сухий сміх пролунав за дванадцять тисяч миль.

— Гаразд. А що зараз таке скоїлося, що ви мене майже витягли з ліжка?

— А хіба ви вдома? — поспівчував я йому.

— Між іншим, на службі. Кажіть-но.

— Дві речі... По-перше, я можу допомогти вам з розшифруванням реєстру. Але спочатку...

Я розповів йому про перебування Уексфорда й Гріна у Веллінгтоні і про те, як вони вкрали мої речі. У них мій паспорт, туристські чеки, а також валізка з малярським спорядженням.

— Це те, що я бачив тоді у кузена? — запитав він.

— Так. І в них ще може бути сторінка-дві списку...

— Повторіть це. Я повторив.

— Більшість викинута в море, але я знаю, що принаймні одну сторінку Уексфорд виловив. Тож... я думав... вони повертатимуться до Мельбурна, можливо, сьогодні, це може статися першої-ліпшої миті, й коли вони приземляться, то є гарний шанс, що в них щось із того всього буде...

— Я можу влаштувати обшук на митниці, — сказав він. — Але нащо їм було ризикувати й красти?..

— Вони не знають, що я знаю, — відповів я. — Напевно, думають, що я мертвий.

— Боже милостивий. Чому?

— Я дав їм нагоду трошки повправлятись у стендовій стрільбі. Гільзи знадобляться? На щастя, на кулю не розжився, але шість гільз є:

— Вони можуть... — його було ледве чути. — Що з реєстром?

— У меншому списку... Взяли?

— Так, переді мною.

— Гаразд. Перша літера означає місто, в якому продано картину: М — Мельбурн, С — Сідней, В — Веллінгтон. Друга літера позначає художника: М — Маннінгз, Х — [169] Херрінг, а Р, як мені здається, — Раула Мілле. Літера С означає "копія". Всі картини в цьому списку — копії. А ті, що в довшому списку, — оригінали. Зрозуміло?

— Так. Далі.

— Числа — це просто числа. Вони встигли продати 54 копії, коли я... е-е... коли список потрапив до мене. Остання літера означає Ренбо. Це той самий Гарлі Ренбо, що працював у Аліс Спрінгз. Якщо пригадуєте, я вам казав той раз про нього.

— Пригадую, — сказав він.

— Уексфорд і Грін останні кілька днів були поглинені переслідуванням у Новій Зеландії і, дуже можливо, не замели слідів у Мельбурнзькій галереї. Якщо мельбурнзька поліція зробить трус, то може зібрати непоганий врожай.

— Вони тієї думки, що саме зникнення списку з галереї могло вже спонукати до негайного знищення всіх свідчень, що збільшують провину.

— Вони можуть помилятись. Уексфорд і Грін не знають, що я зробив фотокопію списку й надіслав її вам. Вони вважають, що список любісінько пливе у море, а я — разом з тим списком.

— Я перекажу ваше повідомлення до Мельбурна.

— Тут у Веллінгтоні є ще одна галерея й імітація Херрінга, яку вони продали одному чоловікові з Окленда...

— Бога ради...

Я дав йому адресу "Руапегу" й назвав Нормана Апдайка.

— У довшому списку зустрічається також Б, отже, можливо, існує ще одна галерея. Імовірно — в Брісбені. І в Сіднеї може бути ще одна. Гадаю, ота приміська точка, яку вони закрили, просто через її місцезнаходження не мала достатнього числа відвідувачів.

— Стоп, — сказав він.

— Перепрошую, — сказав я. — Але організація як грибниця... вона розростається під землею, і гриби можуть вигулькнути де завгодно.

— Я сказав "стоп" тільки для того, щоб поміняти плівку на магнітофоні. Тепер можете продовжувати.

— О, — я ледь не розсміявся. — Ну... Дональд щось відповів на мої запитання?

— Так.

— Ви обережно розпитували?

— Заспокойтесь, — сказав він сухо. — Ми до п'ятої виконали всі ваші побажання. Містер Стюарт відповів "Так, звичайно" — на перше питання, "Ні, нащо це мені?" — на друге і "Так" — на третє. [170]

— Він цілком певний цього?

— Цілком. — Він прокашлявся. — Він якийсь очужілий. Незацікавлений. Але відповів докладно.

— Що він робить? — запитав я.

— Все дивиться на портрет дружини. Коли не прийдемо — бачимо його крізь вікно: сидить біля портрета.

— Він ще... при здоровому глузді?

— Тут я не суддя.

— Ви ж можете принаймні сказати йому, що його вже не підозрюють в організації пограбування та вбивстві Регіни.

— Це має вирішити моє начальство.

— Ну так підштовхніть їх, — сказав я. — Невже поліція , навмисно псує громадську думку про себе?

— Чому ж, от ви, наприклад, досить швидко звернулись до нас по допомогу, — сказав він уїдливо.

Щоб робити за вас вашу роботу, — подумав я. Але вголос не сказав. Тиша промовляла сама за себе.

— Ну... — у його голосі звучало щось наче вибачення. — Ну, для співпраці. — Він. помовчав. — Де ви зараз? Може, після телексу до Мельбурна мені знову треба буде з вами поговорити.

— Я у телефонній кабіні, в крамниці містечка у горах біля Веллінгтона.

— Куди ви далі поїдете?

— Я зупинюсь тут. Уексфорд і Грін усе ще в місті, і я не хочу ризикувати, щоб вони ненароком мене побачили.

— Назвіть тоді номер.

Я зчитав номер з телефонного апарата:

— Я хочу якомога швидше повернутись додому, — сказав я. — Ви можете вжити якихось заходів щодо мого паспорта?

— Вам доведеться звернутися до консула.

Авжеж, авжеж, — утомлено подумав я. Повісив трубку і пішов назад до машини.

— Маю вам повідомити, — сказав я, залазячи на заднє сидіння, — що я цілком би вдовольнився подвійним гамбургером і пляшкою бренді.

Ми просиділи у машині дві години. Крамниця не продавала ні спиртного, ні гарячої їжі. Сера купила пакунок тістечок. Ми їх з'їли.

— Але ж не можемо ми просидіти тут увесь день, — вибухнула вона по тривалій похмурій мовчанці.

Я не був певний, що Уексфорд не розшукує її та Джіка, [171] аби вбити їх, і не сподівався також, що зможу ощасливити її своїми словами.

— Нам тут набагато безпечніше, — сказав я.

— Ми просто поволі помремо тут від зараження крові, — погодився Джік.

— Свої пігулки я залишила в "Гілтоні", —— сказала Сера.

Джік вирячився на неї:

— А до чого це?

— Ні до чого. Думала, може, тобі цікаво про це довідатись.

— Протизаплідні? — запитав я.

— Атож.

— О боже, — сказав Джік.

. Фургон з продуктами ледве виїхав нагору й зупинився проти крамниці. Чоловік у спецодягу відчинив затильні дверцята, висунув великий контейнер з усяким печивом і заніс його до крамниці.

— їжа, —— промовив я з надією.

Сера пішла на розвідку. Джік при цій нагоді спробував одліпити безрукавку від ран, що вже гоїлися, а мені було байдуже.

— Ти приклеїшся до свого одягу, якщо ти цього не зробиш, — сказав Джік.

— Я відмочу його.

— У морі ці порізи так не боліли. — Атож.

— Трохи дошкуляє?

— Угу.

Він поглянув на мене.:

— Чому б тобі хоч трохи не покричати?

— Ліньки. А тобі? Він усміхнувся:

— Я викричусь у картинах.

Сера повернулася зі свіжими пончиками і банками кока-коли. Ми перекусили, і мені принаймні відлягло.

Ще за півгодини на порозі з'явився власник крамниці. Побачивши нас, він почав кричати й жестикулювати.

— Я вас кличу...

Я побрів до телефону. Це був Фрост, голос чистий, як дзвіночок.

Уексфорд, Грін і Снел купили квитки на рейс до Мельбурна. У Мельбурнзькому аеропорту їх зустрінуть...

— А хто такий Снел? — запитав я.

— Звідки я знаю? Він їздив з тими двома. Кошлобровий, — подумав я. [172]

— Тепер слухайте, — сказав Фрост. — Ми провели перемови по телексу з Мельбурном, і тамтешня поліція хоче, щоб ви скооперувалися і звели все докупи... — Він довго ще говорив. А в кінці запитав: — Ви це зробите?

Я подумав про втому. Г про рани, і про біль. Я зробив більше ніж досить. .

— Гаразд.

Міг би взяти участь і в завершальній операції, — подумав я.

— Мельбурнзька поліція хоче знати напевно, що три копії Маннінгза, котрі ви... е-е.. дістали в галереї, і досі там, де ви мені сказали.

— Так, вони там.

— Гаразд. Ну... щасти вам.

Розділ шістнадцятий

До Мельбурна ми поверталися на літаках компанії "Ейр Нью Зііланд", де нам прислужували янголи у вбранні барви морської Хвилі. Сера мала свіжий вигляд, Джік одягнений з голочки, а я був ззовні сумішшю (Джік так сказав) жовтої вохри та пейнівського сірого й білого, що, власне, на мою думку, було неможливо.

Наш переїзд минув гладенько завдяки телексам згори. Коли ми приїхали в аеропорт, забравши речі Сери, що лежали в сумках у готелі "На терасах", нас завели до приватної кімнати, почастували міцним напоєм, а потім відвезли на машині по бетонованому майданчику прямо до літака.

Тисяча миль над Тасманським морем, обід у літаку, — і знову нас прямо з літака везуть до іншої маленької кімнати в аеропорту, де не було міцних напоїв, а був здоровенний бувалий австралійський поліцейський у цивільному.

— Портер, — сказав він, відрекомендовуючись і зчавлюючи наші кістки у потиску коваля. — Хто з вас Чарлз Тодд?

— Добре, містере Тодд. — Він подивився на мене без прихильності. — Ви часом не хворі? — У нього був сильний грубий голос і сильні грубі руки, а це вже само собою допомагає посіяти трепет у прибульців і викликати розлад нервової системи у нервових. А мені, як я поступово збагнув, він неохоче пропонував статус тимчасового нижчого за званням колеги.

— Ні, — сказав я, ледь зітхаючи. Час і розклад руху [173] літаків ні на кого не чекали. Якби я витратив час на "швидку допомогу", ми пропустили б єдиний можливий рейс.

— До нього одяг прилипає, — сказав Джік, як звичайне говорять про одяг, коли надворі страшенна спека. У Мельбурні було прохолодно. Портер розгублено подивився на нього.

Я всміхнувся.

— Вам вдалося здійснити заплановане? — поцікавився я у нього.

Він дійшов висновку, що Джік несповна розуму, й перевів погляд знову на мене.

— Ми вирішили нічого не робити до вашого приїзду, — сказав він, стенаючи плечима. — Надворі чекає машина.

Він повернувся й рвучко рушив надвір, не притримавши навіть дверей для Сери.

У машині був водій. Портер сидів спереду й розмовляв по радіо: шаблонними обережними фразами він повідомив, що група прибула і пропозиції мають бути реалізовані.

— Куди ми їдемо? — запитала Сера.

— На возз'єднання з твоїми речами, — відповів я. її обличчя розпромінилося.

— Справді?

— А нащо? — запитав Джік .

— Щоб мишку знадити до сиру.

"А бика до меча, — подумав я, —: і момент прозріння до чаклуна".

— Ваші речі у нас, Тодде, — сказав Портер із задоволенням. — Уексфорда, Гріна й Снела затримали після прибуття й взяли з речовими доказами. Замки на валізці були подряпані й побиті, але вони не відкрилися. Всередині все має бути на місці. Можете забрати все вранці.

— Блискуче, — сказав я. — У них ще були якісь списки покупців?

— Авжеж. Розмоклі, але читабельні. Прізвища канадської клієнтури.

— Добре.

— Цієї миті ми робимо трус у галереї "Ярра", і Уексфорд там, допомагає. Ми натякнули йому, що хочемо від нього, і тількн-но я дам сигнал починати — ми дамо йому змогу діяти.

— Гадаєте, він справді це зробить? — запитав я.

— А ви не зробили б?

Думаю, я остерігався б данайців, що приносять дари; проте, зрештою, я не Уексфорд і наді мною не висить загроза тюремного ув'язнення. [174] Ми під'їхали до бічних дверей "Гілтона". Портер умить опинився на тротуарі й стояв, як масивна колона, спостерігаючи з погано прихованим нетерпінням, як Джік, Сера та я поволі вибиралися з машини. Ми знову гуртом пройшли через знайому червоно-блакитну розкіш великого вхідного холу, звідти — через дверцята портьєрні й до контори менеджера готелю, що містилась позаду.

Високий чоловік у темному костюмі обслуги готелю запросив нас сісти і запропонував каву й сандвічі. Портер поглянув на свій годинник і запропонував нам трохи почекати.

Була шоста. За десять хвилин чоловік у сорочці й краватці приніс Портерові персональний радіотелефон. Портер вклав портативний навушник у вухо і почав слухати розрізнені голоси.

Контора була, власне, робочою кімнатою, освітленою неоновими панелями й функціонально умебльованою. Стіни її були пообклеювані графіками й розкладами чергувань. Вікон не було, і ніщо не вказувало, що день хилився до вечора.

Ми сиділи, пили каву й чекали. Портер їв водночас три сандвічі. Час минав.

Сьома година.

При штучному освітленні Сера виглядала блідою і втомленою. І Джік теж: борода його лежала на грудях. Я сидів і думав про життя, про смерть і про горошок на краватці.

О сьомій одинадцять Портер щільніше притулив навушник і зосередив свою увагу на стелі. Відпружившись, він переповів нам новини, що враз гальванізували нас.

— Уексфорд зробив усе, як ми й сподівались, і машина закрутилася.

— Яка машина? — запитала Сера. Портер безвиразно подивився на неї.

— Відбувається те, — старанно пояснював він, — що ми запланували.

— О.

Портер знову прислухався до свого навушника й звернувся безпосередньо до мене.

— Він клюнув.

— Бо дурень, — сказав я.

Портер майже був усміхнувся — справжній подвиг для нього.

— Всі злочинці дурні, кожен по-своєму.

Минуло пів на восьму. Я запитально подивився на Портера. Він похитав головою. [175]

— По радіотелефону багато говорити не можна, — сказав він. — Мало хто може слухати.

Як і в Англії, — подумав я, — журналісти прибувають на місце злочину раніше, ніж поліція; і мишка може почути про пастку. ,

. Ми чекали. Стрілка годинника, здавалось, не рухалась. Джік позіхав, а очі Сери потемніли від утоми. За дверима, у передпокої, далі точилося нічим не потьмарене ділове життя дорогого готелю, мешканці збуджено готувалися до завтрашніх заїздів, що будуть вже останніми на цих змаганнях.

Дербі в суботу, Кубок у вівторок, епсомські перегони , (що ми пропустили) у четвер і міжнародні заїзди в суботу. По змозі жоден щирий аматор верхогонів не їхав додому до кінця всіх змагань.

Портер знову притулив навушник і завмер.

— Він тут, — сказав Портер.

Не знати чому серце у мене забилося частіше. Видимої небезпеки вже не було, але ж ось її акорди — як у древнього органа.

Портер вийняв навушник, поклав радіотелефон на письмовий стіл менеджера і вийшов у фойє.

— А нам що робити? — запитала Сера.

— Нічого — слухати.

Ми всі троє підійшли до дверей і прочинили їх на шість дюймів. Чули, як люди питають свої ключі від номера, цікавляться листами й повідомленнями, запитують про когось або цікавляться, як проїхати до Тоорака чи потрапити до "Фенні".

І раптом знайомий голос, від якого пучки як електрикою вдарило. Впевнений: не чекає на небезпеку.

— Я прийшов по пакунок, який минулого вівторка залишив тут містер Чарлз Тодд. Він каже, що здав його до камери схову. Ось у мене лист від цього, що уповноважує мене взяти цей пакунок.

Захрускотів папір, у той час як передавався лист. У Сери очі стали кожне завбільшки з яблуко.

— Ти справді писав його? — прошепотіла вона. Я похитав головою.

— Ні.

Службовець готелю відповів:

— Дякую, сер. Зачекайте хвилинку, я принесу пакунок. Запанувала тривала пауза. Серце у мене стугоніло в грудях.

Службовець повернувся.

— Прошу, сер. Картини, сер. [176]

— Правильно.

Долинули невиразні звуки, коли за дверима несли згорток з картинами і теку для гравюр.

— Зараз я подам вам, сер, — раптом пролунав голос службовця зовсім поруч. — Ось, будь ласка, сер. — Він проминув контору, пішов крізь дверцята портьєрні на вихід. — Ви самі донесете, сер?

— Так. Так. Дякую. — Тепер, коли він тримав уже все в руках, у голосі його вчувався поспіх. — Дякую. До побачення.

Сера почала була:

— І оце все? — з відтінком розчарування, коли гучний голос Портера розрубав, наче сокирою, вельветовий спокій "Гілтона".

— Якщо ви не заперечуєте, ми потурбуємося про ці картини, — сказав він. — Я Портер, мельбурнзька міська поліція.

Я ще трохи прочинив двері й визирнув. Портер твердо стояв серед передпокою, великий і грубий, вимогливо простягаючи руку.

Обабіч нього — двоє поліцейських у цивільному. Біля чільних дверей ще двоє, у формі. Гадаю, біля інших виходів теж стояли поліцейські. Поліція зайве не ризикувала.

— Що таке... е-е.. інспекторе... Я тільки виконую доручення... е-е... мого молодого друга Чарлза Тодда.

— А що це за картини?

— Уявлення не маю. Він попросив принести, та й годі. Я нишком вийшов з контори, пройшов через дверцята на вихід. І трохи втомлено зіперся на письмовий стіл портьєрні. Він стояв за якихось шість футів попереду, трохи праворуч. Я міг дотягтись і торкнутись його. Гадаю, Портер вважатиме, що це досить близько, — як ми й умовлялись. .

Мешканці "Гілтона" почували себе ні в сих ні в тих. Вони згромадилися неправильним півколом і придивлялись до того, що діється.

— Містер Чарлз Тодд попросив принести їх? — голосно запитав Портер.

— Авжеж, він.

Погляд Портера метнувся до мене.

— Ви просили його?

— Ні, — відповів я.

Мельбурнзька поліція, певна річ, домагалась вибухового ефекту, але це набагато перевершило мої сподівання.

Я опинився віч-на-віч з биком. Він збагнув, що його обдурено. Він сам себе звинуватив власними словами й [177] фактом виконання такого доручення. Лють здіймалась у ньому, як гейзер, а руки потяглись до моєї шиї.

— Ти мертвий, — загорлав він. —Адже ти мертвий, бий тебе болото!

Він збив мене з ніг своєю вагою, і мені довелось вклякнути на одне коліно; я душився під його мертвою хваткою і двомастами фунтів;

даремні були всі спроби відбитися від нього кулаками, його гнів виливався на мене, як лава. Бозна-які були в нього наміри, але люди Портера встигли відтягти його, перш ніж він замордував би мене на м'якому, килимі. Підводячись зі скрипом, я чув, як клацнули наручники.

Він усе ще стояв поруч зі мною, скуті руки тремтять, дихання важке, сам увесь скуйовджений, злостиві очі набігли кров'ю. Якась мить непогамованої люті — і всю його цивілізовану зовнішність наче вітром здуло. Його жорстоке нутро — все назовні.

— Привіт, Гадсоне, — сказав я.

— Перепрошую, — неуважно сказав Портер. — Я не думав, що він сказиться.

— Атавізм, — сказав я.

— Що?

— Він завжди був дикуном, — пояснив я. — Під спудом.

— Вам видніше, — сказав він. — Я його бачу вперше. Він кивнув головою Джікові, Сері й, нарешті, мені й поспішив за своїм в'язнем, що віддалявся.

Ми кліпали одне на одного очима. Мешканці готелю торопіли на нас хвилину-другу, потім почали розходитись. Виснажені, ми сіли на найближчу блакитну вельветову лавку, посадивши Серу посередині.

Джік узяв її руку і стис. Вона накрила своєю долонею мою.

На все це пішло дев'ять днів.

На все це затрачено чимало зусиль.

— Не знаю, як ви, — сказав Джік, — але я не від того, щоб напитися пива.

— Тодде, — сказала Сера, — ну починай же.

Ми були всі у спальні {в моїй): Джік і Сера розслаблені, я у Джіковому халаті, й ми обоє з ним трохи пахнемо ліками.

Я позіхнув.

— Про Гадсона?

— А про кого ж іще? Я не засну, доки ти нам не розповіси.

— Ну... Я шукав його або іншого подібного типа, перш ніж навіть зустрівся з ним.

— Але чому? :

— У зв'язку з вином, — пояснив я. — У зв'язку з вином, викраденим з Дональдового льоху. Той, хто вкрав його, не тільки знав про те, що воно там, як спуститися сходами, за непомітними дверима, зробленими у вигляді шафи... я сам кілька разів зупинявся у тому домі й ніколи не здогадувався про існування льоху... а згідно з Дональдом виходило так, що злодії мусили приїхати, наготувавши ще й відповідні ящики, щоб спакувати вино. Вино звичайно пакується по дванадцять пляшок у ящик., а в Дональда вкрали біля двох тисяч пляшок. З такою кількістю треба було добряче помарудитись. І часу це відібрало багато, а для зломщиків гаяти час — це ризик. А ще — це було особливе вино. Невеличкий маєток, як сказав Дональд. Це те вино, яке продають і купують як нерухомість, а коли його взагалі хтось і п'є, то коштує воно тижневу зарплатню за пляшку. І на додачу до всього це був такий

ґатунок вина, що, перш ніж взагалі братися до крадіжки, треба мати професіонала, аби знати, як його зберігати і як продавати... а що Дональд займався саме вином і метою поїздки до Австралії було вино, то я відразу взявся шукати когось, хто знав Дональда, знав, що він купив Маннінгза, розумівся на доброму вині та на торгівлі ним. І тут — прошу, маєте — Гадсон Тейлор, достеменно така людина. Проте мені здалося, що це все надто просто... бо на вигляд він був не такий, як треба. ;

— М'який та приязний, — похитала головою Сера.

— І заможний, — додав Джік.

— Либонь — грошеголік, — сказав я, відгортаючи ковдру і з тугою позираючи на прохолодну білу постіль. .

— Хто-хто?

— Грошеголік. Я сам придумав це слово на означення того, хто любить гроші так, як алкоголік спиртне.

— Таких у світі донесхочу, — сказав Джік сміючись. Я заперечливо похитав головою:

— У світі донесхочу пияків, а алкоголіки — це одержимі. І грошеголіки — одержимі. їм нікели не досить. Вони не можуть вдовольнитись. Скільки б вони не мали, вони однаково хочуть іще. Я маю на увазі не тих пересічних заробітчан, котрі збивають собі маєток, а справжніх шаленців. Гроші, гроші, гроші. Як наркотик. Грошеголіки підуть на все, щоб дістати гроші... Викрадення людини, вбивство, крадіж файлів ЕОМ, пограбування банків, — та вони власних бабусь продадуть... Усе що завгодно. [179]

Я сидів на ліжку з піднятим" ногами, бо почував себе кепсько. Боліли численні садна, горіли численні порізи. Гадаю, в Джіка теж. То були підступні каменюки.

— Грошеголізм, — сказав Джік, промовляючи, ніби лектор до ледь видних у тьмяному світлі студентів, — це поширена інфекційна хвороба, котру розпізнає кожний, хто відчував колись ненасить до грошей, тобто всі.

— Продовжуй про Гадсона, — сказала Сера.

— Гадсон мав організаторські здібності... Коли я прибув сюди, я не припускав, що організація така розгалужена, але достеменно знав, що за всім цим стоїть організатор, — розумієте, що я маю на увазі? Це було задумано, як міжконтинентальну операцію. Треба було знати, як і що робити. Технологія.

Джік зірвав накривку на банці з пивом J скривився від болю, простягаючи мені напій.

— Але він переконав мене, що я помилився щодо нього, — сказав я, п'ючи пиво з трикутного отвору. — Бо він був надто обережний. Він удавав, ніби йому треба пошукати в записах назву галереї, де Дональд придбав картину. Звичайно, він ставився до мене не як до потенційно небезпечної людини, а як до Дональдового кузена. Доки не перемовився тоді з Уексфордом біля газону.

— Пригадую, — сказала Сера. — Ти ще сказав тоді, що це все міняє.

— Угу... Я сподівався, що вія лише повідомив Уексфордові, що я кузен Дональда, але ж, зрозуміло, Уексфорд своєю чергою сказав йому, що я спіткав Гріна у руїнах садиби Мейзі в Сассексі, а тоді раптом опинився у галереї і роздивлявся оригінал спаленої картини Мейзі.

— Боже всемогутній, — сказав Джік. — Не диво, що нам довелось їхати аж до Аліс Спрінгз.

— Авжеж, тільки до того часу я не думав, що шукаю саме Гадсона. Я виглядав людину брутальної вдачі, яка через підвладних передавала свою жорстокість. Гадсон на такого не виглядав і не робив ніяких брутальних вчинків, — я помовчав. — Єдина дрібна тріщина виявилася тоді, коли він ущент програв ставку на скачках. Він з такою силою вхопив бінокль, що аж кісточки побіліли. Але ж не можна вважати людину затятим зловмисником лише на тій підставі, що їй програш завдає прикрощів.

— Джік усміхнувся.

— Я згоден з таким визначенням.

— І тим більше, чим складніші обставини, — докинула Сера.

— Я думав про це у госпіталі в Аліс Спрінгз... Оті здоровані [180] не мали досить часу на дорогу з Мельбурна до Аліс у проміжку між тим, як ми придбали картину Ренбо, та моїм падінням з балкона; проте вони мали час, аби прибути з Аделаїди: база Гадсона ташувалась в Аделаїді... але й це все надто хисткі докази.

— Почнімо з того, що вони вже могли перебувати в Аліс, — логічно зауважив Джік.

— Могли, але навіщо? — позіхнув я. — Потім увечері, коли розігрувався Кубок, ти сказав, що Гадсон розпитував тебе про мене... а я подумав: звідки він тебе знає?

— Слухай, — сказала Сера, — я тоді теж подумала, тільки мені здалось, що це не так важливо. Адже м и бачили його з вершини трибуни, то цілком імовірно, що й він десь бачив тебе з нами.

— Вас знав хлопець, — сказав я. — А він був на перегонах, бо разом з Гріном вистежив вас до "Гілтона". Оце ж хлопець і показав вас Грінові.

— А Грін — Уексфордові, Уексфорд — Гадсонові? — запитав Джік.

— Дуже можливо.

— А на той час, — провадив Джік, — вони вже всі усвідомили, що їм конче треба тебе вгамувати і що був у них такий шанс, але вони схибили... Хотів би я послухати, що сталося, коли вони довідалися про пограбування галереї. — Він захихотів, перехиляючи банку з пивом, щоб допити останні краплі.

— Наступного ранку, — сказав я, — до "Гілтона" посланець приніс листа від Гадсона. Яким побитом він дізнався, що ми там?

Вони обоє дивилися на мене.

— Мабуть, Грін сказавїм, — припустив Джік. — У кожному разі — не ми. Ми нікому про це не казали. Ми стежили за цим з особливою увагою.

— Від мене теж ніхто не довідався, — сказав я. — У листі пропонувалося відвідати винарню. Ну... якби не мої сумніви, то я поїхав би. Він був,другом Дональда... а винарня — це цікаво. З його погляду, в кожному разі, варто було спробувати.

— Боже!

— Увечері після Кубка ми зупинились у мотелі біля Бокс Гіл, я зателефонував до британської поліції і переговорив з чоловіком, який веде справу Дональда, з інспектором Фростом. Я попросив його поставити Дональдові кілька запитань... а цього ранку під Веллінгтоном я одержав відповіді.

— Здається, ніби сьогоднішній ранок був кілька світлових років тому.

— Угу...

— Які ж то запитання та які відповіді? — поцікавився Джік.

— Питання були такі: чи Дональд розповів усе Гадсонові про вино у льосі, чи Дональд сказав Уексфордові про вино у льосі, чи це Гадсон запропонував Дональдові піти разом з Регіною поглянути на Маннінгза у Художньому центрі. Відповіді: "Авжеж, звичайно", "Ні, де ж пак?" і "Так".

Вони мовчки обміркували почуте. Джік укинув монету до роздавача у кімнатному рефрижераторі й дістав ще одну банку фостерзького.

— І що далі? — запитала Сера.

— Ну, мельбурнзька поліція сказала, що це все надто бездоказово, але якби вдалося напевно пов'язати Гадсона з галереєю, то вони повірили б у це. Отже, вони принадили Гадсона до картин і всього того, що ми вкрали у галереї, і він справді явився по ці речі.

— Як? Як вони принадили?

— Вони дали змогу Уексфордові випадково підслухати уривки підробної інформації з кількох готелів про дивні речі, які зберігаються у їхніх камерах схову, аж до картину "Гілтоні". Потім, уже після нашого прибуття, дали йому змогу скористатися телефоном, коли, на його думку, ніхто не підслуховував, і він подзвонив до Гадсона, в будинок, де той зупинявся під час перегонів, і переповів йому. Тоді Гадсон сам склав від мого імені листа до "Гілтона" і гайнув по ці звинувальні докази.

— Він, мабуть, збожеволів.

— Просто дурний. Щоправда, він вважав, що я мертвий... і не припускав, що хтось його підозрює. Він мусив би розуміти, звичайно, що поліція може підслухати дзвінок Уексфорда... але Фрост сказав, що Уексфорд гадатиме, ніби користується апаратом зі звичайної телефонної будки.

— Але ж це підло, — сказала Сера. . Я позіхнув.

— Щоб піймати підлоту, доводиться вдаватись до підлості.

— Хто б міг подумати, що Гадсон отак згорить, — сказала вона. — Він мав такий... такий небезпечний вигляд. — Вона стенулася. — Хто б міг подумати, що під приязною, щирою личиною люди здатні приховувати таку справді жахливу жорстокість! [182]

Він підхопив Серу.

— А що, на твою думку, я малюю? — запитав Джік. — Вазочки з квітами? — Він перевів погляд на мене. — Коней?

Ми попрощалися наступного ранку в Мельбурнзькому аеропорту, в якому, здавалося, провели чималу частку нашого життя.

— Якось нам дивно прощатися, — сказала Сера.

— Ще колись приїду, — пообіцяв я. Вони кивнули головами.

— Ну... — Ми поглянули на наші годинники.

Це було схоже на всі розставання. Багато не скажеш. Я бачив по їхніх очах, як і вони по моїх, що останні десять днів перетворяться невдовзі на ностальгічний спогад. Як щось, що ми робили за нашої шаленої юності. Далекої.

— Ти взявся б за це знову від самого початку? — запитав Джік.

Без усякого зв'язку я подумав про військових льотчиків, яким пощастило вижити і які згадують події сорокарічної давності. Чи варте було те, чого вони досягли, пролитої крові, праці та ризику накласти головою? Чи шкодують вони?

Я усміхнувся. Для мене не мало значення, що буде за сорок років. Те, що майбутнє зробить з минулим, — це його власна трагедія. Важить інше: що ми робимо сьогодні.

— Мабуть, так. "

Я нахилився і поцілував Серу, дружину мого найдавнішого друга.

— Гей, — сказав він. — Знайди собі свою власну.

Розділ сімнадцятий

Мейзі побачила мене, перш ніж я помітив її, і полинула до мене, як велика шарлатова птаха з розпростертими крильми.

Понеділок. Час ленчу. Вулвергемптонські перегони. Мрячно й холодно.

— Привіт, любий, я така рада, що ви повернулися. Як летілось, — це ж і світ не близький, га? Та ще й на такому реактивному возі! — Вона поплескала мене по руці й гостро подивилась мені в обличчя. — Вам, здається, непереливки, [183] любий, — ви не ображаєтеся на мене за ці слова? — і засмагнути ви ніби не встигли, щоправда, за два тижні — це й не дивно, а ці жахливі рани на руці, мабуть, дуже дошкуляють, і ходите ви якось надто обережно.

Вона замовкла, щоб поглянути, як повз нас іде на старт заїзд жокеїв. Яскраві сорочки на тлі прозорої сірої мряки, Тема для Маннінгза.

— Ви поставили на когось, любий? Вам не зимно у цьому анораку? Я вважаю, що джинси не годяться для зими, бо це всього лиш бавовна, любий, не забувайте, а як вам повелося в Австралії? Тобто, любий, вдалося знайти щось корисне?

— О, це дуже довго розповідати...

— Тоді краще ходімо до бару. — Ви не проти, любий? Вона замовила величезні порції бренді з імбирним елем,

умостилася за маленьким столиком: її добрі очі тривожні й очікувальні.

Я переповів їй про організацію Гадсона, про Мельбурнзьку галерею та про список придатних для пограбування покупців.

— І я була у цьому списку?

Я кивнув.

— Авжеж, були.

— І ви передали його до поліції? — запитала вона стурбовано.

Я усміхнувся.

— Заспокойтесь, Мейзі. Ваше прізвище було вже викреслене. Я перекреслив його ще раз. Після того ніхто вже не прочитав би його, особливо на фотокопії.

Вона широко усміхнулась:

— А вас не назвеш дурнем, любий. У цьому я був не дуже переконаний.

— Але боюсь, — сказав я, — що ви втратили дев'ять тисяч фунтів стерлінгів.

— О так, любий, — сказала вона бадьоро. — Так мені й треба, за спробу обдурити митницю, хоч, щиро кажучи, любий, за подібних обставин я, мабуть, зробила б знов те саме, бо мене ці податки, любий, доводять до сказу. Але я так тішусь, любий, що хоч цього разу вони не постукають до мене в двері чи, власне, до моєї сестри Бетті, бо я, звичайно, зупинилася в неї, як вам, мабуть, повідомили в Біч-готелі, доки мій будинок не буде готовий.

Я кліпнув очима.

— Який будинок?

— Я, любий, вирішила не відбудовувати маєтку у Вортінгу, [184] бо без тих речей, що ми купували разом з Арчі, він уже ніколи не буде таким, як раніше, отже, я продаю ділянку на морському узбережжі за чималі гроші, любий, а тим часом вибрала собі гарну місцинку по дорозі з іподрому в Сендаунському заповіднику.

— Ви не збираєтесь жити в Австралії?

— Ні, любий, це було б задалеко. Розумієте, любий, тут у мене Арчі...

Я розумів. Мені дуже подобалась Мейзі.

— Боюсь, що я витратив усі ваші гроші, — сказав я. Вона всміхнулась до мене, похиливши свою доглянуту голівку й неуважно погладжуючи торбинку з крокодилячої шкіри.

— Пусте, любий. Ви можете намалювати мені дві картини. На одній мене, а на другій — мій новий будинок.

Я пішов після третього заїзду, сів на прямий поїзд до Шрусбері, а звідти автобусом — до офіційного порога інспектора Фроста.

Він сидів у кабінеті, з головою поринувши в папери. Був також присутній недремний начальник відділу старший інспектор Уолл, який так пошарпав нерви Дональдові, — його я бачив уперше. Ми досить холодно й офіційно потиснули один одному руки, очі Уолла зміряли мій анорак, джинси і бутси, не змінивши свого виразу. Мені, запропонували стілець з пресованого пластика без поруччя.

Фрост промовив, ледь усміхаючись:

— Ви розворушили цілий мурашник.

Уолл спохмурнів, не схвалюючи такої фривольності.

— Виявляється, ви натрапили на досить розгалужену організацію.

Вони охопили зором гору паперів.

— Як з Дональдом? — запитав я.

Фрост не підводив очей. Рот його смикнувся. Уолл сказав:

— Ми поінформували містера Стюарта, що пограбування його дому і смерть місіс Стюарт спричинені діями сторонніх організацій, про які він не міг знати і які не міг контролювати.

Холодні, зручні слова.

— До нього дійшло те, що ви йому казали? Брови Уолла здивовано вигнулись.

— Я особисто відвідав його цього ранку. Він, здавалося, все чудово зрозумів. [185]

— А як з Регіною?

— З тілом місіс Стюарт, — поправив мене Уолл.

— Дональд хоче її поховати, — сказав я.

Фрост подивився на мене з майже людським співчуттям.

— Вся складність у тому, — сказав він, — що у разі вбивства тіло потерпілого має зберігатися у нас, бо адвокат може зажадати власної експертизи. У даному разі ми нікого не змогли звинуватити у вбивстві, не кажучи вже про організацію якогось захисту. — Він прокашлявся. — Ми видамо тіло місіс Стюарт для виховання, як тільки будуть залагоджені всі формальності.

Я подивився на свої пальці, переплітаючи їх. Фрост сказав:

— Ваш кузен і так багато що вам завдячує. На більше від нас годі й сподіватись.

Я криво посміхнувся й підвівся.

— Піду провідаю його, — сказав я.

Уолл знову потис мені руку, а Фрост провів мене через хол на вулицю. У ранніх зимових сутінках яскраво світилися вогні.

— Неофіційно, — сказав він, повільно йдучи зі мною, — можу розповісти, що мельбурнзька поліція знайшла в галереї список прізвищ людей, які виявилися відомими зломщиками. Вони розподілені за країнами, як і чужоземні покупці. Чотири прізвища припало на Англію. Мені за службовим становищем не випадає здогадуватися і тим більше ділитися з вами своїми здогадами, але є всі шанси припустити, що вбивця місіс Стюарт серед них.

— Справді?

— Так. Але прошу на мене не посилатися. У нього був стурбований вигляд.

— Не буду, — пообіцяв я. — Отже, пограбування — місцева робота?

— Схоже, що це був їхній усталений метод.

Грін, — подумав я. — Через "і" довге. Грін міг їх найняти. А потім на паленищі перевіряв якість роботи.

Я зупинився. Ми стояли перед квітникарнею, де працювала Регіна. Фрост подивився на великі бронзові хризантеми, у яскраво освітленій вітрині, а тоді перевів запитливий погляд на мене.

Я поліз у кишеню й дістав шість револьверних гільз.

Віддав їх Фростові.

— Це від того пістолета, з якого чоловік на прізвище Грін стріляв у мене, — сказав я. — Він впустив їх [186] під час перезаряджання. Я вам говорив про них по телефону.

Він похитав головою.

— Навряд чи на щось вони придадуться, — сказав я. — Але вони могли б переконати вас у тому, що Грін здатний на вбивство.

— Ну... то й що?

— Це тільки припущення...

— Далі.

. — Грін, — сказав я, — перебував в Англії приблизно в той час, коли було вбито Регіну.

Він вирячився на мене.

— Може, Регіна знала його, — сказав я. — Вона була в галереї в Австралії. Може, вона бачила, як він допомагав грабувати її будинок... можливо, наглядав... і мабуть, тому її вбито, бо не вистачило б просто зв'язати її й заткати рота... якби вона залишилась жити, то могла б безперечно зідентифікувати його.

Він виглядав так, ніби йому забракло повітря.

— Але це все... припущення, — сказав він.

— Я знаю напевно, що Грін був в Англії через два тижні після смерті Регіни. Я знаю, що він по зав'язку загруз у продажі картин і викраденні

їх назад. Я знаю напевно, що він убив би кожного, хто міг би його звинуватити, А решта... ну... це вже ваш клопіт.

— Боже мій, — сказав Фрост. — Боже мій.

Я знову рушив до зупинки автобуса. Він пішов зі мною з розгубленим виразом.

— Усі хотіли б знати, — сказав він, — як ви натрапили на слід організації.

Я усміхнувся.

— Підказка одного інформатора.

— Якого інформатора?

Контрабандиста в шарлатовому пальто, з блискучою зачіскою і крокодилячою торбинкою.

— Інформаторів не виказують, — мовив я.

Він зітхнув, похитав головою, зупинився, витяг з піджака клаптик відірваного телексу.

— Ви знайомі з австралійським поліцейським на прізвище Портер? .

— Звичайно.

— Він переслав вам повідомлення.

Фрост дав мені телекс. Я прочитав акуратно надруковані слова,

"Перекажіть тому художнику-британцю Спасибі". [187]

— Ви можете йому щось передати? Він ствердно хитнув головою:

-. Що?

— Не турбуйся, — сказав я.

Я стояв у темряві біля будинку свого кузена й зазирав досередини.

Він сидів в освітленій вітальні, дивився на Регіну, без рами, на каміні. Я зітхнув і подзвонив у двері.

Дональд повільно підійшов. Відчинив двері.

— Чарлз! — Він був трохи здивований. — Я гадав, ще ти в Австралії.

— Учора прилетів.

— Заходь.

Ми пішли на кухню, де було принаймні тепло, і сіли по різні боки столу. Він виглядав виснаженим і п'ятдесятирічним, тінь людини, яка відходить з життя.

— Як тобі ведеться? — запитав я.

— Ведеться?

— В торгівлі вином.

— Я не був у конторі.

— Якщо тобі досі не бракувало свіжих грошей, — сказав я, — то може невдовзі забракнути.

— Мені байдуже.

— Ти застряг, — сказав я. — Як голка на платівці. Програєш все той самий уривок.

Він безвиразно дивився на мене.

— Поліція знає, що це не ти влаштував пограбування, — сказав я.

Він спроквола кивнув головою.

— Цей чоловік, Уолл... прийшов і сказав мені це. Сьогодні вранці.

— Ну, а далі?

— Це вже не має великого значення.

— Через Регіну?

Він не відповів.

— Тобі треба облишити це, Дональде, — сказав я. — Вона мертва. Вже п'ять тижнів і три дні, як вона померла. Ти хочеш її побачити?

Він страшенно перелякався.

— Ні! Звичайно ні.

— Тоді облиш думати про небіжчицю.

— Чарлзе! — Дональд у люті схопився на ноги, перекидаючи стілець. Він був майже в нестямі і явно ще в шоці. [185]

— Вона у ящику в холодильнику, — сказав я. — А тобі треба поховати її в холодну землю. Хіба не однаково?

— Забирайся. — Він підніс голос — Я не хочу тебе слухати.

— Те, за чим ти побиваєшся, — сказав я, не ворухнувшись; — то вже не Регіна, а сукупність мінералів. Та... та форма, що лежить у холодильнику, — не Регіна. Справжня Регіна — у твоїй голові. У твоїй пам'яті. Єдине життя, яке ти їй можеш тепер дати, — це пам'ятати про неї. її безсмертя — у твоїй голові. І своєю відмовою від життя ти вбиваєш її вдруге.

Він різко повернувся і вийшов. Я чув, як він перейшов хол, і здогадався, що Дональд прямує до вітальні.

За хвилину я пішов за ним. Білі стулки дверей були зачинені.

Я відчинив двері. Увійшов.

Він сидів на стільці, на звичному місці.

— Забирайся, — сказав він.

Чи ж не безглуздя, — подумав я, — людину викидають з балкона, стріляють у неї, її шматує каміння, — а душу власного кузена вона нездатна врятувати.

— Я забираю картину з собою в Лондон, — сказав я. Він занепокоївся. Звівся на ноги.

— Ні.

— Так.

— Ти цього не зробиш. Ти віддав її мені.

— її треба вставити в раму, — сказав я. — Інакше її покрутить.

— Ти не забереш її.

— Ти можеш теж поїхати.

— Я не можу поїхати звідси, — сказав він.

— Чому?

— Не будь йолопом, — вибухнув він. — Ти знаєш чому. Бо... — Голос його поволі завмер.

Я сказав:

— Регіна буде там, де будеш ти. Варто тобі подумати про неї, як вона буде з тобою.

Ніякої реакції.

— Її нема у цій кімнаті. Вона у твоїй голові. Ти можеш вийти звідси і забрати її з собою.

Ніякої реакції.

Я підійшов до каміна й зняв картину. Обличчя Регіни всміхалось, сповнене життя. Ліву ніздрю слід було вималювати краще, — подумав я.

Дональд і не пробував мене зупиняти.

Я доторкнувся його руки. [189]

— Давай виведемо твою машину, — сказав я. — І поїдемо до мого помешкання. Негайно. Коротка пауза. — Вставай, — сказав я. Він почав надсадно плакати.

Я глибоко зітхнув. — Годі, — сказав я трохи перегодом. — Бензин у тебе є?

— Ми зможемо заправитись... на шосе... — відповів він, шморгаючи носом.